

**JOGFOSZTÓ JOGSZABÁLYOK
CSEHSZLOVÁKIÁBAN
1944–1949**

FORRÁSOK A KELET-KÖZÉPEURÓPAI KISEBBSÉGEK
20. SZÁZADI TÖRTÉNETÉHEZ 2.

MTA ETNIKAI-NEMZETI KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET
ARCHÍVUMA ÉS ADATTÁRA

Sorozatszerkesztő: Szarka László és Tóth Ágnes

**JOGFOSZTÓ JOGSZABÁLYOK
CSEHSZLOVÁKIÁBAN
1944-1949**

**ELNÖKI DEKRÉTUMOK, TÖRVÉNYEK,
RENDELETEK, SZERZŐDÉSEK**

SZERKESZTETTE
SZARKA LÁSZLÓ

MTA ETNIKAI-NEMZETI KISEBBSÉGGUTATÓ INTÉZET
KECSKÉS LÁSZLÓ TÁRSASÁG

KOMÁROM, 2005

Fordította:
Bettes István, Deák Péter, Flórián László, Madi Géza,
Nagy György, Pertl Etelka, Salamon Csaba, Eva Styková,
Pálfi Zsolt, Popély Árpád, Szarka László, Tóth László

Borítót tervezte: Ölveczky Gábor

A könyv megjelenését támogatta
Komárom Város Önkormányzata

ISBN 963 508 478 1

ISSN 1785-0983

Készült 500 példányban

Nyomdai munkálatok:
PRINT-KOM 2000 KFT.
Komárom, Bajcsy-Zs. u. 2.
Tel./Fax: 34/346-385

I. BEVEZETŐ

A KOLLEKTÍV BŰNÖSSÉG ELVE A SZLOVÁKIAI MAGYAR KISEBBSÉGET SÚJTÓ JOGSZABÁLYOKBAN 1944 ÉS 1949 KÖZÖTT

A csehszlovákiai, szlovákiai magyar kisebbség 1944–1949 közötti történetében meghatározó szerepet játszó jogszabályok közreadásával hármas célt követtünk. Mindenekelőtt egységes szerkezetben, kritikai, irodalmi jegyzetekkel ellátott formában tesszük hozzáférhetővé a csehszlovákiai magyar kisebbség 1944 és 1949 közötti jogfosztásának legfontosabb jogi érvényű dokumentumait, belső és nemzetközi jogszabályait. Erre eddig magyar nyelven három kísérlet történt. A Gerényi István által összeállított okmánygyűjtemény az éppen befejezéséhez közeledő lakosságcsere nyitott kérdéseire és a nemzetközi összefüggésekre koncentrált.¹ A másik kiadványt Polányi Imre, a Pécsi Egyetem történész professzora állította össze. A harmadik forrás publikáció a Kövesdi Károly és Mayer Judit szerkesztésében és fordításában tíz évvel ezelőtt Pozsonyban megjelent dokumentum- és tanulmánykötet volt. Utóbbi két könyv fordításait kötetünkben is felhasználtuk.²

A világháború utáni csehszlovák kormány 1945. április 5-én Kassán elfogadott kormányprogramja mellett hatféle jogszabályból válogattunk. A csehszlovákiai magyarok sorsát meghatározó nemzetközi jogi szerződések közül közöljük a magyar fegyverszüneti megállapodást, a potsdami nagyhatalmi határozatok és az 1947. évi magyar békeszerződés vonatkozó részeit, valamint a csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezmény és a két ország közötti vitákat legalább részben lezáró csorbatói megállapodás teljes szövegét.

Először olvasható magyar nyelven teljes terjedelmében mindannak a tizenkét 1945. évi köztársasági elnöki dekrétumnak a szövege, amelyek közvetett vagy közvetlen formában érintették a csehszlovákiai magyar közösség jogi helyzetét. A mostani kiadást a fenti előzményeken túl jelentős mértékben megkönnyítette az a tény, hogy cseh és szlovák történészek az elmúlt évtizedben több alkalommal is közreadták a Beneš-dekrétumok teljes vagy válogatott anyagát.³

Második célként azt tűztük ki magunk elé, hogy lehetőség szerint érzékeltessük a csehszlovákiai magyar közösség felszámolását szorgalmazó csehszlovákiai politika nemzetközi kontextusát, összefüggéseit. Ennek érdekében a bevezető tanulmányban és a dokumentummellékletben áttekintjük a moszkvai magyar fegyverszüneti egyezménytől a potsdami határozaton és lakosságcsere-egyezményen keresztül a párizsi magyar békeszerződésig, illetve a csorbatói egyezményig tartó külpolitikai folyamatok legfontosabb állomásait.

¹ GERÉNYI:1948

² POLÁNYI:1992, KÖVESDI–MAYER:1996. A Polányi Imre, illetve Kövesdi Károly és Mayer Judit szerkesztette könyvekben közölt szöveg volt az itt közreadott szövegváltozat kiinduló pontja a köztársasági elnöki dekrétumok közül az 1945. évi 5, 12, 16, 28, 33, 71., 108 és 137. számú dekrétum esetében. A Szlovák Nemzeti Tanács rendeletei közül az 1944. évi 6., az 1945. évi 24,50, 105, valamint az 1946. évi 64. számú rendelet; a törvények közül az 1946. évi 179, az 1946. évi 83. és az 1948. évi 245. számú törvények szövegét részben újrafordítottuk, részben pedig ellenőriztük és kiegészítettük. A Megbízotti Testület hivatalai által kiadott rendeletek közül a Földművelés- és Földreformügyi Megbízotti Hivatal 1945. évi 24., valamint a Belügyi Megbízotti Hivatal 1945. évi 10.100/1–IV/1–1945 sz. 287. számú rendeletei és további két-két kormányrendelet, illetve egyéb jogszabály szövegek közlésében tekintettük kiindulópontnak az 1996. évi kiadást. Minden dokumentumot bevezető jegyzettel és szükség esetén magyarázó, a legújabb szakirodalomra utaló jegyzetekkel láttunk el.

Könyvünk harmadik célja a szlovákiai sajátosságok bemutatása. A magyar közösség ügye a szudétánémet kérdés mellett a két csehszlovák emigráció, Beneš köztársasági elnök és a központi csehszlovák kormány számára legtöbb esetben másodrangú kérdésnek számított. Ugyanakkor a német és a magyar kérdés következetes összekapcsolása, a szlovák parlamenti és kormányzati szervek fokozott magyarelles kezdeményező szerepe a magyar kisebbség kérdését folyamatosan felszínen tartotta. Az egyoldalú kitelepítés lehetőségének bezárulását követően pedig egyre gátlástalanabb eszközökkel a belső megoldásokat igyekeztek megvalósítani a tömeges perekkel, a belső telepítésekkel, a reszlovakizációval és a jogfosztottság állapotának fenntartásával.

Könyvünkben igyekeztünk összegyűjteni a legfontosabb jogfosztó, kisebbségellenes csehszlovákiai törvényt és kormányrendeletet. Külön hangsúlyt helyeztünk arra, hogy a szlovák parlament, azaz az 1944. augusztusi szlovák nemzeti felkelés idejétől a szlovákiai törvényhozás funkcióit ellátó Szlovák Nemzeti Tanács, valamint a Szlovák Megbízotti Testület – a központi kormányzat mellett 1945–1948 között viszonylag önálló jogkörrel rendelkező korabeli szlovákiai kormány – magyar kisebbséget érintő legfontosabb rendeletei szintén bekerüljenek a válogatásba. Hiszen az egyesületi, vagyonjogi kérdésekben, a retribúció, reszlovakizáció és a belső kolonizáció ügyeiben alapvetően a szlovákiai jogszabályok alapján jártak el a csehszlovák és a szlovák hatóságok a magyar közösséghez tartozó személyekkel, családokkal szembeni jogfosztó, jogkorlátozó intézkedéseikben.⁴

A bevezető tanulmánnyal és Popély Árpád kötetzáró kronológiájával a második világháború utáni csehszlovák nemzetállami törekvések kisebbségellenes vonulatát mutatjuk be, természetesen elsősorban a csehszlovákiai magyar kisebbségi közösség történetére koncentrálván.

Az egyes dokumentumokhoz fűzött bevezető és értelmező jegyzetek segítségével pedig a téma iránt mélyebb érdeklődést mutató olvasók, diákok, egyetemisták, jogászok részére kínálunk további eligazítást, fogódzókat a kérdéskör összefüggéseiben és gazdag irodalmában. Ez utóbbi áttekintését szolgálja a szakirodalomnak a kötet végén található válogatott jegyzéke.⁵

Előzmények és összefüggések

Az 1938. szeptember 29-i müncheni szerződést, illetve az autonóm Szlovákia október 6-i és Kárpátalja 1938. október 11-i létrejöttét követően megszűnt az első, s kialakult az úgynevezett második Cseh-Szlovák Köztársaság. A két autonóm tartományról szóló törvényt a prágai parlament november 19-én fogadta el. A müncheni döntést követően 1938. október 2–4. között Lengyelország megszállta a lengyel többségű csehszlovák területeket. Edvard Beneš, akit 1935 decemberében hét évre választott meg a csehszlovák parlament köztársasági elnökké, október 5-én – a hitleri Németország fenyegetése, a cseh társadalom növekvő megosztottsága, valamint az általa kiépített csehszlovák kül- és biztonságpolitikai stratégia teljes összeomlása miatt – lemondott elnöki posztjáról, és október 22-én Angliába emigrált. Helye az alkotmány által előírt egyhónapos időnél lényegesen hosszabb ideig, egészen 1938. november 30-áig üres maradt, amikor Emil Háchát választották az ország új köztársasági elnökévé.

³ JECH–KAPLAN:1995, PTÁEKOVÁ:2002, ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, PAVLÍĚEK–DEJMEK–WEIGL:2002, JECH:2003,

⁴ A csehszlovákiai magyar kisebbség 1944–1949 között olyan jogsérelmeket szenvedett el, amelyek végső célja a közösség teljes felszámolása lett volna. A szlovákiai magyar közösség második világháború utáni történetét Vadkerty Katalin előbb három részben, majd dokumentumokkal kiegészítve egy kötetben magyarul és szlovákul is megjelentetett monografikus feldolgozása tárgyalta a legrészletesebben. VADKERTY:1993, 1996, 1999, 2001, 2002.

⁵ Az egész dokumentáció a könyv megjelenésével egy időben az interneten is elérhetővé válik az MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézetének honlapján kialakított és folyamatosan kiegészülő Beneš-dossziében: www.mtaki.hu/beneš

A második Cseh–Szlovák Köztársaság alig félévig, 1939. március 15-éig létezett. Hitler már 1938. október 21-én elrendelte az előkészületek beindítását a maradék cseh–szlovák állam felszámolására. Szlovákia és Kárpátalja az 1938. november 22-én kihirdetett alkotmánytörvény révén széleskörű autonóm kormányzati jogokat kapott. November 1-jén az első bécsi döntés alapján Szlovákia és Kárpátalja magyar többségű területeit Magyarország visszaszerezte. November 20-án a müncheni szerződés alapján elcsatolt szudétánémet területeket beolvastották a Harmadik Birodalomba.⁶

A Köztársaság teljes felbomlásához vezető csehszlovák válságban kétségkívül a külpolitikai okok bizonyultak döntőnek. A francia–brit és a szovjet stratégiai szövetség éppúgy hatástalannak és működésképtelennek bizonyult az 1938. szeptemberi, illetve az 1939. márciusi csehszlovák válság kritikus napjaiban, akárcsak a gyorsan elenyészett kisantant együttműködés. Csehszlovákia a legnehezebb időszakban teljesen magára maradt.⁷

Ugyanakkor húsz éven át megoldatlan volt a két államalkotó nemzet, a csehek és a szlovákok viszonya, ami a cseh centralizmus és a szlovák autonomista törekvések között egyre több feszültséget váltott ki. Ezek a München utáni napokban még kezelhetőnek bizonyultak az államszerkezet átalakításával, 1939 tavaszán azonban Hitler már a maga javára használhatta fel a szlovákok önállósulási törekvéseit. Az 1919. szeptember 10-i saint germain-i csehszlovák kisebbségi szerződésben vállalt, de 1938-ig teljesítetlen kárpátaljai autonómia ügye – az adott területen eszközölt jelentős gazdasági, kulturális, oktatási beruházások ellenére – ugyancsak kudarcos történetnek bizonyult, ami nem csekély mértékben hozzájárult ahhoz, hogy már londoni emigrációjának második évében Beneš a tartomány feladását – a Szovjetunióknak való átengedését – fontolgatta.

A két világháború közötti csehszlovák nemzetiségi politikát a többi kisebbség irányában – amint azt T. G. Masaryk, az államalapító, és 1918–1935 között négy alkalommal megválasztott csehszlovák köztársasági elnök amerikai monográfusa, Thomas Szporluk találóan kifejtette – egyfajta „emberarcú nacionalizmus” jellemezte. A legnagyobb, a közel 3,5 millió német, a hét-száz-ezres magyar, valamint a nyolcvanezres lengyel kisebbség kérdése nyelvi és egyéni jogok szintjén rendezettnek volt mondható, de a csehszlovák állammal való azonosuláshoz a három – akaratuk ellenére kisebbségi helyzetbe került – nemzeti közösség számára mindez elégtelennek bizonyult. Az 1919. évi párizsi tárgyalásokon a nem cseh és nem szlovák területek megszerzése érdekében svájci modellel, autonómiával érvelő Edvard Beneš csehszlovák külügyminiszter ígéretei, majd pedig az úgynevezett nemzetiségi statútum 1935–1938 közötti előkészületei és a kilátásba helyezett kisebbségi önkormányzati státusz taktikai megfontolásai nem tudták érdemben ellensúlyozni a csehszlovák válság mély belpolitikai dimenzióit.⁸

Az Anschluss után fékezhetetlenül agresszív hitleri Németországgal szemben Csehszlovákia létét – a harmincas évek második felében képlékennyé vált nagyhatalmi viszonyok közt – csakis az állam belső kohéziója, s a többi szomszédal kialakított jószomszédi viszony menthette volna meg. Ezek azonban éppúgy nem álltak Prága rendelkezésére, mint az európai kollektív biztonsági rendszer vagy a Párizs–Moszkva tengely katonai garanciái. A soknemzetiségű Köztársaság etnoregionális valósága és a csehszlovakizmus centralizáló államideológiája, etnopolitikai

⁶ A második Cseh–Szlovák Köztársaságról ld. GEBHART–KUKLÍK:2004.

⁷ A csehszlovák hadsereg vezérkari tábormokai 1938. szeptember 29-én a mozgósítás és a katonai ellenállás meghirdetését kérték Beneš köztársasági elnöktől. A katonai ellenállást elutasító elnök válaszában a két nyugati szövetséges által magára hagyott országot alkalmatlannak tartotta az ellenállásra. A szövetséges nagyhatalmak az etnikailag vegyes csehszlovák területek megtartása miatt nem kívántak katonailag szembesülni Németországgal: „Könnyelműség lenne részemről, ha a nemzetet ebben a pillanatban vágóhídra vezetném egy izolált háborúban.” BENEŠ:1968. 341.

⁸ A csehszlovákiai kisebbségek nemzeti, állami, kisebbségi lojalitásformáiról, az 1920-as években kialakult együttműködési tendenciákról, az úgynevezett aktivizmus jelenségéről, a belső konfliktusok elmélyülésének okairól ld. Schulze Wessel:2004.

gyakorlata közötti feszültségek jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a régió gazdaságilag, politikailag kétségkívül legsikeresebb állama – gyakorlatilag számottevő belső és nemzetközi tiltakozás, ellenállás nélkül –, az 1938 tavaszi első válságperiódust követő rövid egy éven belül megszűnt létezni.⁹

1939. március 14-én a szlovák parlamentben kikiáltották az önálló Szlovák Köztársaságot, március 15-én a németek megszállták a müncheni szerződés után csehszlovák fennhatóság alatt maradt cseh- és morvaországi területeket és Hitler proklamálta a német birodalmi keretek közt korlátozott autonómiával rendelkező Cseh–Morva Protektorátus létrejöttét. Az autonóm Kárpátalja ugyanezen a napon szintén megszűnt, miután Magyarország elfoglalta az első bécsi döntés után még cseh-szlovák fennhatóság alatt maradt, Huszt központtal működött kárpátaljai területet.¹⁰

Az Angliába emigrált Edvard Beneš 1939. április 16-án Londonban megalakította a Csehszlovák Bizottságot. Beneš cseh és szlovák politikusokból 1940. július 9-én kinevezte az emigráns csehszlovák kormányt. A Jan Šrámek vezette kormányban a pártok képviselői helyett a két világháború közötti csehszlovák politikai elit emigrációba vonult képviselői kaptak szerepet.

A Cseh–Morva Protektorátus területén a Berlíntől majd mindenben függő, korlátozott cseh közigazgatási autonómia alakult ki, amely nem tudta megakadályozni sem a zsidótörvények bevezetését, sem pedig azt, hogy a németek háromezer cseh értelmiségi túszt internáltak a háború idejére. A Csehszlovákia megalakulásának 21. évfordulóján, 1939. október 28-án Prágában kirobbant tüntetést katonai erővel verték le. A kezdeményező egyetemisták közül kilencet kivégeztek, 1200 diákot koncentrációs táborokba vittek, s az összes cseh egyetemet, főiskolát bezárták. 1941-ben a cseh középiskolák számát is radikálisan csökkentették. Miközben a Protektorátus lakói a világháború éveiben gazdaságilag részeseivé váltak a háborús konjunktúra kínálta lehetőségeknek, a német birodalmi helytartók, Konrad von Neurath (1939–41), illetve Reinhard Heydrich (1941–42) a cseh lakosság megfélemlítését, radikális asszimilációját, széttelepítését, s minden ellenállás fizikai letörését tűzték ki célul. A Benešek által irányított vagy legalábbis kézben tartott ellenállás a Heydrich ellen 1942. május 27-én elkövetett merénnyel érte el csúcspontját. Az azt követő brutális német megtorlás – Lidice és Ležáky falvak elpusztítása – nyomán többé nem volt lehetőség a Protektorátuson belüli német–cseh viszony javítására.¹¹

A londoni emigráció

A londoni csehszlovák emigráció élén Beneš a Csehszlovák Köztársaság jogi folytonosságának elvéből kiindulva erőszak által kikényszerítettnek, egyszersmind semmisnek nyilvánította lemondását, s mint hivatalban lévő csehszlovák köztársasági elnök igyekezett biztosítani a csehszlovák alkotmányosság keretei közt az államélet kontinuitását.

Lemondását, valamint az őt követő Emil Hácha köztársasági elnök megválasztásának körülményeit és jogkövetkezményeit elemző cseh és német szakirodalom közt jelentős eltérések vannak Beneš köztársasági elnöki funkciójának jogszerűségét illetően. Az 1935-ben hétéves időszakra választotta őt a prágai parlament többsége, egyebek közt – Jaross Andor kivételével – az egész csehszlovákiai magyar parlamenti képviselőlet. Köztársasági elnöki funkciójának megkérdőjelezését a londoni időszak dekretális törvényhozás utólagos csehszlovák kodifikációja, s még

⁹ A csehszlovák válság nagyhatalmi, szomszédságpolitikai tényezőinek cseh és szlovák értékeléséről ld. DEJMEK:2002, DEÁK:1991. A csehszlovák–magyar relációról ld. ĚIERNA-LANTAYOVÁ:1992, SALLAI:2002, ZSELICZKY:1998.

¹⁰ DEÁK:1991; SALLAI:2002, 57–81, 124–140; DEJMEK:2002.

¹¹ A világháború csehországi és szlovákiai viszonyairól, veszteségeiről ld. KURAL:2002, GLETTLER-LIPTÁK-MÍŠKOVÁ:2004.

inkább a csehszlovák emigráns kormány nemzetközi elismerése után legfeljebb elméleti viták tárgyaként értékelhetjük.¹²

A „elnyomás időszakára” vonatkozóan („doba nesvobody) a csehszlovák alkotmányjog csakis a londoni kormány és államtanács döntéseit tekinti Csehszlovákiára nézve érvényesnek, s meg nem történtként kezeli, azaz nem ismeri el a müncheni szerződést, valamint az első bécsi döntést, az önálló Szlovákia létrejöttét stb.¹³

Ezzel együtt fontos, a londoni forgatókönyvvel ellentétes fejleménynek számított, és Beneš elnök, illetve a londoni kormány elképzeléseivel is élesen ütközött a Szlovák Nemzeti Tanács (SZNT) 1944. szeptember 1-jén kiadott rendelete, amely Szlovákia területén egyedül az antifasiszta szlovák csoportok képviselőit tömörítő Tanács által kibocsátott törvényerejű rendeleteket ismerte el érvényes jogforrásként. Ebből a háború utáni csehszlovák kormány működésére, illetve a háború utáni elnöki dekrétumok területi hatályára, a rendelkezések közötti összhangra nézve számos konfliktus, illetve komplikáció származott.¹⁴

Beneš Csehszlovákia nemzetközi jogfolytonosságára vonatkozóan 1940 júliusában a következőképpen érvelt: „München, – s mindazt, amit maga után vont –, el nem ismerve, azt az álláspontot védelmeztük, hogy a Csehszlovák Köztársaság, Masaryk Köztársasága München után is élt és létezett. A mi egész jogi rendszerünk, nemzetközi jogi és politikai szempontból folytatólagosan létezik, s ezért távozásom az elnöki tisztségből és a hazából jogilag nem történt meg, mint ahogy a köztársaság szétverése sem. Jogilag és politikailag semmi más sem létezik, amit az erőszakos náciizmus 1939. március 15. után nálunk végrehajtott.”¹⁵

Beneš a csehszlovák államélet megszervezése érdekében saját elnökletével létrehozta az emigráns csehszlovák államtanácsot és az emigrációs csehszlovák államapparátus jogszerűségét felügyelő jogi tanácsot. Az Államtanács „a köztársasági elnök tanácsadó intézményeként, valamint a Csehszlovák Köztársaság ideiglenes államigazgatásának ellenőrző szervezeteként” működött. Az emigrációban a törvényhozás feladatát a köztársasági elnök vállalta magára, s törvények helyett köztársasági elnöki dekrétumokat bocsátott ki.¹⁶

Ennek egyik lehetséges jogforrásként a cseh jogtörténeti irodalom az 1938. december 15-i 330. számú alkotmánytörvény 2. §-át is megemlíti. Ez a jogforrás arra hatalmazta fel a második Cseh–Szlovák Köztársaság elnökét, az 1938. november 30-án megválasztott Emil Háchát, hogy két éves időtartamon belül a rendkívüli körülményekre való tekintettel rendelti úton köztársasági elnökként is jogszabályokat adhat ki. Komoly ellentmondása ennek az érvelésnek, hogy más kérdésben a müncheni döntés utáni időszak semmilyen jogszabályát, döntését sem ismeri el a cseh államjog, tehát ebben az esetben sem lehetne kivételt tenni.¹⁷

Ezeknek a dekrétumoknak a tervezetét az esetek többségében a kormány valamely tagja készítette el, s azt a kormány és az Államtanács, valamint a Jogi Tanács egyaránt megvitatta. A londoni időszakban Beneš összesen 44 dekrétumot bocsátott ki. Közülük az 1940. évi 2. számú alkotmánydekrétum az emigrációs körülmények közötti átmeneti kormányzás és törvényhozás intézményi, tartalmi szabályozásával biztosította az 1920. évi csehszlovák alkotmány alapelveinek betartását, a londoni kormány és Államtanács működésének jogszerűségét.

¹² PRINZ:1992, 107–112; BLUMENWITZ:2002A, PAVLÍĚEK:2002, 7–10. KUKLÍK:1999, 39–42.

¹³ Csehszlovákia megszállásának időszaka az 1938. szeptember 30-ától 1945. május 4-éig tartott. Ugyanakkor a „a Csehszlovák Köztársaság fokozott veszélyeztetettségének időszakaként” jelölt periódust az 1945. évi 16. számú köztársasági elnöki dekrétum 18 §-a, illetve a csehszlovák kormány 1946. 217. számú rendelete az 1938. május 21-étől 1946. december 31-éig tartó időszakban jelölte meg. Vö. a kötet 9. iratának 3. számú jegyzetével, illetve PAVLÍĚEK:2002,21–23. KUKLÍK:1999, 41

¹⁴ ŠUTAJ:2002, 23–30.

¹⁵ BENEŠ:1993

¹⁶ PAVLÍĚEK:2002, 12–16.

¹⁷ Uo. 16.

A londoni dekrétumok közül 11 volt alkotmánydekrétum, ami azzal függött össze, hogy a csehszlovák államigazgatás és törvényalkotás a rendkívüli körülmények között megpróbálta összehangba hozni az 1920. évi alkotmány rendelkezéseit a csehszlovák állam felbomlása utáni helyzettel.¹⁸ Különösen az utolsó háborús évben született dekrétumok közt jelentek meg az olyan jogszabályok, amelyek a háború utáni viszonyok előkészítését szolgálták. Így például az 1944. évi 10. számú dekrétum „a Csehszlovák Köztársaság felszabadított területeinek ideiglenes igazgatásáról”, amely a hat éves csehországi, szlovákiai és kárpátaljai különfejlődés ellenére megpróbált ismét egységes közigazgatási kereteket teremteni.¹⁹ A jogfolytonosság szempontjából meghatározónak bizonyult az 1944. évi 11. és az 1945. évi 3. számú alkotmánydekrétum, amely a csehszlovák államiság és törvényhozás folytonosságának feltételeit szabályozta. Ez utóbbi a felszabadított területeken az ideiglenes nemzetgyűlés összehívásáig tartó átmeneti időszakra vonatkozóan szabályozta a törvényhozási funkciókat.

Az új csehszlovák állam intézményi és jogfilozófiai elemei is megjelentek az utolsó londoni dekrétumokban. Az 1945. évi 6. számú dekrétum a náci bűnösök, árulók, kollaboránsok megbüntetéséről és a rendkívüli népbíróságokról szóló dekrétum, amelyet közel azonos tartalommal az 1945. évi 16. szám alatt a csehszlovák területen kiadott dekrétumok sorába is besoroltak. A csehszlovák területeken a londoni államszerkezet már nem működött, az ideiglenes parlament azonban csak 1945. október 28-án kezdte el működését. Erre az időszakra a köztársasági elnök a kormánnyal együttműködve felhatalmazást kapott az elnöki dekrétumok rendszerének folytatására.²⁰

A londoni központ fő politikai feladatát a külföldi ellenállás, a moszkvai csehszlovák kommunista, valamint a hazai cseh és szlovák ellenállással való kapcsolattartás szervezeti kérdései mellett elsősorban a csehszlovák állam jogfolytonosságáért, ebből adódóan a köztársasági elnök és a londoni kormány hivatalos elismertetéséért, a müncheni szerződés, a bécsi döntés semmissé, meg nem történtté nyilvánításért folytatott diplomáciai egyezkedések jelentették.²¹

A brit kormány 1940. július 21-én, a szovjet és az amerikai kormány egy évvel később, 1941 júliusában – a háború utáni államhatárok előzetes megerősítése nélkül, – elismerte az ideiglenes csehszlovák kormányt. 1943. december 12-én Beneš Moszkvában aláírta a csehszlovák–szovjet barátsági és együttműködési szerződést. Ez a szerződés kétségkívül növelte Beneš diplomáciai presztízsét. Ugyanakkor a csehszlovák emigráción belül megerősítette a moszkvai csehszlovák kommunisták pozícióit.

A Beneš politikai pályájával kritikus alapállásból foglalkozó nemzetközi és cseh irodalom éppen ezeket a moszkvai tárgyalásokat tekintve fordulópontra a háború utáni Csehszlovákia belső erőviszonyainak alakulása szempontjából. Természetesen a világháború katonai kimenetelével összefüggő kelet-közép-európai szovjet érdekszférában eleve igen csekély mozgástér maradt a nemzetállami elit számára. Beneš azonban sok tekintetben jórészt belső meggyőződés vezérelte a Szovjetunióval és a csehszlovákiai kommunistákkal való együttműködésre, aminek végzetes következményeiről a 21. század eleji történészek kétségkívül sokkal többet tudhatnak, mint amennyit a kortársak előre megsejthettek.²²

¹⁸ Nem egységes a dekrétumok történeti és jogi kategorizációja. A szerzők többsége 44 londoni dekrétumról beszél, a kérdéskör egyik legjobb szakértője azonban 46 külföldön kiadott dekrétumról tud PAVLÍĚEK:2002, 44. A tanulmányunk helyt adó kötetben a londoni dekrétumok cím szerinti felsorolásában 44 jogszabály található. JECH–KAPLAN, 2002, 50–52.

¹⁹ A szovjet hadsereg által elfoglalt területek az 1944. május 8-i szovjet–csehszlovák megállapodás alapján ismét csehszlovák fennhatóság alá kerültek, s ott a londoni, illetve 1945. április 5-én Kassán megalakult új kormány szervezhette meg a közigazgatást. VIDA–ZSELICZKY:2004.

²⁰ KUKLÍK:1999, 40–46; PAVLÍĚEK:2002, 18–21.

²¹ Anglia és Franciaország már 1942 augusztusában, illetve szeptemberében visszavonta aláírását a müncheni szerződésről, s ezzel kezdetől fogva érvénytelennek nyilvánították azt. BENEŠ:1947, ZEMAN:2004.

²² MANDLER:2002, 31–34, LUKES:1996, 36–51.

A német és magyar kisebbség felszámolásának terve

A londoni csehszlovák emigráció vezetőjeként Beneš kezdettől fogva sokat foglalkozott a világháború utáni csehszlovák állam belső és külső feltételeivel. Már 1941-ben arra a következtetésre jutott, hogy a német és magyar kisebbség jelentős részétől Csehszlovákiának meg kell szabadulnia. A csehszlovák békecélokról készült 1941. február 2-i memorandumában elismerte ugyan az 1938 előtti magyar–szlovák határok kiigazításának célszerűségét, de a Csallóköz területét nem kívánta viták tárgyává tenni. A Komáromtól keletre eső határszakasz módosítását „a lehető legátfogóbb lakosságcserevel” kívánta egybekötöni, hogy az államhatárok az etnográfiai határokkal azonosakká váljanak. A terület-átadással egybekötött magyar–szlovák lakosságcsere ötlete 1942-ben is felbukkant megnyilatkozásaiban. A német kisebbség felszámolása mellett a magyar kisebbségi kérdés hasonló „megoldása” tehát 1941 februárjától kezdve fokozatosan vált a londoni csehszlovák kormány háborús célpolitikájának kiemelt fontosságú elemévé. 1942-ben a szövetséges nagyhatalmak az első bécsi döntés érvényességét anullálták, ami Beneš számára még nagyobb mozgásteret biztosított.²³

A csehszlovák állam második világháború utáni újjáalakításával összefüggő elképzeléseiben Beneš kezdetben a német és magyar kisebbség létszámának minimalizálását, ennek érdekében előbb területcserékkel, részleges területi kompenzációval kombinált kitelepítést, illetve a kisebbségi jogok helyett belső közigazgatási határok közé szorított nyelvi jogokat fontolgatott.²⁴

A Szovjetunió német megtámadását követően felértékelődött köztes-európai zónában a londoni csehszlovák emigráció hamar felismerte az új lehetőségeket. A csehszlovák kormány hivatalos brit, amerikai és szovjet elismerését követően Beneš már jóval magabiztosabban vetette fel a szudétánémet kérdés háború utáni megoldásának egyre radikálisabb, 1-2 milliónyi német kitelepítésével számoló alternatíváit. A londoni környezetben a kitelepítés egyre gyakoribb hangoztatása miatt tiltakozó csehszlovákiai német szociáldemokraták vezetőjével, Wenczel Jakschsal 1942 nyarától kezdve egyre mélyebb konfliktusba került, ami 1943 elején szakításhoz vezetett.²⁵

Akadnak olyan vélemények is, amelyek a csehszlovákiai németek és magyarok, azaz a két úgynevezett nem szláv kisebbség kollektív bűnösségének elvi megalapozását éppen a Beneš–Jaksch vitának ehhez a fordulópontjához kötik. E szerint az érvelés szerint Beneš még az 1943. évi májusi washingtoni és decemberi moszkvai útja előtt arra az álláspontra jutott, hogy az első Csehszlovák Köztársasággal szembeni német és magyar magatartás önmagában kimeríti a két közösség kollektív bűnösségének fogalmát.²⁶

A csehszlovákiai németek tömeges és egyoldalú kitelepítésének nemzetközi támogatására törekvő Beneš legelőször a brit kormány kezdte támogatni.²⁷ A csehszlovák köztársasági elnök 1943. májusi washingtoni útja során azonban Rooseveltnél is beleegyezését adta a csehszlovákiai németek számának radikális csökkentését célzó egyoldalú kitelepítések tervéhez.²⁸ Még amerikai útja során kapta kézhez a szovjet kormány táviratát, amelyben arról értesítették a csehszlovák köztársasági elnököt, hogy Moszkva támogatni fogja a németek háború utáni kitelepítését.²⁹

²³ A német és magyar kisebbség felszámolására irányuló csehszlovák politika genezisééről ld. BRANDES:2001, 152–156, 329–333, 388–392; BENEŠ:1996,83–85. BEER:2004, 119–157; KASZA:2000

²⁴ Uo. 90.

²⁵ KASZA:2000, 32–43;BENEŠ:1996, 54–81.

²⁶ Az érveléssel azonosulva, a „kollektív bűnösség” kifejezés helyett a kollektív felelősség kategóriájára hivatkozik BEÒA:2000, BEÒA:2002. 23–25, A kollektív bűnösség elvét kritikusan elemzi OLEJNÍK:2004. 23–27, BALOGH:1990, BRANDES:2004.

²⁷ BENEŠ:1996, 96–97.

²⁸ Az amerikai elnökkel folytatott megbeszéléséről Beneš így tájékoztatta Jan Masaryk külügyminisztert: „Egyetért azzal a koncepcióval, hogy a csehszlovákiai németek számát ez után a háború után a lehető legnagyobb mértékben csökkenteni kell. Szlovákiára vonatkozóan semmilyen kérdést sem tett fel.” Uo. 44.

²⁹ BENEŠ:1947. 362.

A németek kitelepítésével kapcsolatos eredeti beneši program 1943 decemberében, a moszkvai tárgyalások során egészült ki hivatalosan a szlovákiai magyarok kitelepítésének elképzelésével. Sztálinnak és Molotovnak a tárgyalások során Beneš a magyarok kitelepítése mellett a Csehszlovákia javára történő határmódosítások kérdését is felvetette. A csehszlovák–magyar határ módosítását a Szlovák Nemzeti Tanácsban Vavro Šrobár hangoztatta 1944 szeptemberében, aki az Ipoly–határ helyett az 1919. évi vasúti és Mátra-Bükk határ mellett szállt síkra. Beneš elsősorban a pozsonyi hídfő kibővítését tartotta fontosnak.³⁰ A Sztálin által megerősített előzetes szovjet beleegyezés birtokában Beneš 1944 januárjától azután meglehetősen következetesen a „csehszlovákiai németek és magyarok kitelepítését” együtt szorgalmazta, jóllehet a német kérdés végleges megoldása számára mindig első számú prioritás maradt.³¹

A két nem szláv kisebbség kitelepítésére vonatkozó csehszlovák elképzeléseket a legrészletesebben az a memorandum foglalta össze, amelyet a londoni csehszlovák emigráns kormány 1944. november 23-án küldött meg a szovjet, brit és amerikai kormányoknak.³² A memorandum abból a felismerésből indult ki, hogy Közép-Európában a nemzeti kisebbségek komoly feszültségek kiváltói, ugyanakkor nem lehet nemzetiségileg „tisztá” államokat határmódosításokkal létrehozni. A memorandum – Beneš korábbi, területi kompenzációval, részleges határmódosításokkal kombinált kitelepítési elveiről megfelelően – semmilyen területi engedményt sem tartott elképzelhetőnek Németország javára, mondván az ilyen koncessziók a német agresszió jogosultságát igazolhatnák.

A memorandum szerint a háborús tapasztalatok után Csehszlovákia számára a német és a magyar kisebbség kitelepítése („transfer”) jelenti az egyedül célravezető megoldást a kisebbségi kérdés végleges rendezésében, mert „főként a náciizmus, a szörnyű tömeggyilkosságok és brutalitások óta a csehszlovák nép nem tudna nyugodtan élni Csehszlovákiában a német kisebbség nagy részével”. Ezért a memorandum szerzői szerint „az erőszakos németesítés és a népirtás brutális német módszerei helyett” „a német lakosság nagyobbik részének kitelepítése (transfer) elsődrendű szükségszerűség”. A háború befejezésekor Csehszlovákia területén maradt német kisebbség egészének kitelepítéséhez kért nagyhatalmi támogatást arra is fel kívánta használni a csehszlovák kormány, hogy a Németország nem csak a szervezett „transzfer” keretében kitelepített németek, hanem „a csehszlovák állampolgárok által elüldözött, illetve jövőben elüldözendő összes német” számára is adjon állampolgárságot és fogadja be területére.³³

A két kisebbség kitelepítésére vonatkozó 1944. november 23-i csehszlovák memorandum még engedélyezte volna a kitelepített németek számára az ingóságok többségének elszállítását, amit azután 1945-ben már csak a személyes tárgyakra és az utazás idején feltétlenül szükséges élelemre korlátoztak.

A szlovákiai magyarokkal kapcsolatosan ez a memorandum a következőképpen fogalmazott: „A magyar kisebbség jelenléte Csehszlovákiában nem jelent olyan veszélyes problémákat, mint a német kisebbségé. A csehszlovák kormány azonban fenntartja magának a jogot, hogy a memorandumban megfogalmazott javaslatnak megfelelően, hasonló módon járjon el a magyar kisebbség azon elemeivel szemben, akik a Köztársasággal szemben ellenségesen viselkedtek.

³⁰ A csehszlovák határmódosítási tervek szakértői háttéranyagát ld. VADKERTY:1997.

³¹ KLIMÉŠ–LESJUK–MALÁ–PREÈAN:1965, 91–107; JANICS:1978, KAPLAN:1993, 96–98.

³² A memorandum eredeti angol szövegét közli: VONDROVÁ:1994, 303–308, KRÁL:1964, 538–548; cseh fordításban CHURAÒ:2001, 100–107.

³³ CHURAÒ:2001, 105–106.

Megjegyezzük, hogy az 1938. évi állapotok szerint jelentős számú szlovák kisebbség jelenléte Magyarország határain belül lehetővé teszi, hogy ezt a kérdést a lakosságcsere alapján igen széleskörűen megoldhassuk.”³⁴

A csehszlovákiai magyar kérdés a nemzetközi politikában

Az 1944. decemberi csehszlovák memorandum érveit a prágai kormány 1945. július 3-án a prágai szovjet, brit és amerikai nagykövethez eljuttatott jegyzékben megismételte, nyilvánvalóan abban a reményben, hogy a három győztes nagyhatalom 1945. július 17-én Potsdamban elkezdődő értekezletén Csehszlovákia számára biztosítják a jogot a két kisebbség teljes felszámolásához. A magyar kisebbségre vonatkozóan a brit és az amerikai kormány a prágai követségeken keresztül már előre jelezte, hogy Potsdamban nem kívánja támogatni a magyar kisebbség egyoldalú kitelepítésének csehszlovák követelését.³⁵

Ennek a diplomáciai előjátéknak megfelelően a két nyugati szövetséges nem adta hozzájárulását a magyar kisebbség kitelepítéséhez. A potsdami szerződés XIII. része csak a lengyelországi, csehszlovákiai és magyarországi németeknek a Németországot megszálló nagyhatalmak által engedélyezett rendezett és humánus körülmények közt végrehajtandó kitelepítésére adott lehetőséget, leállítva ezzel a szudétanémetek kegyetlenkedésekkel kísért addigi elűldözését. A németek közül az 1945 májusától augusztusig tartó kegyetlen üldözés („wilde Vertreibung”, „divokó odsun”) keretében 750 ezer főt űztek el otthonaikból. 1946-48 között, a szabályozott kitelepítés, a transzfer során pedig további 2-2,2 millió németet telepítettek Németország amerikai, brit és szovjet zónáiba.³⁶

Az Egyesült Államok budapesti nagykövete, H. F. Arthur Schoenfeld 1945. június 12-én memorandumban foglalta össze az USA kormányának álláspontját.

A kisebbségi kérdés kezelésében Washington az európai béke és biztonság érdekeire hivatkozva a kisebbségi kérdés telepítésekkel történő megoldását kizárólag nemzetközi egyezményekben szabályozott módon tartotta elképzelhetőnek. Az amerikai kormány a Csehszlovák Köztársaság kormányának is felhívta a figyelmét arra, hogy a magyar kisebbségekkel való bánásmódban nem tartja kivitelezhetőnek a Románia, Csehszlovákia vagy Jugoszlávia területéről való kiutasítás felvetését. Jóllehet ezek az államok „főleg a magyaroknak azokért a bűnökért való felelősségére hivatkoznak, amelyeket állítólag az ellen az állam ellen követtek el, amelynek állampolgárai voltak”, az amerikai kormánynak ezt az érvelést nem tudja elfogadni, mert felfogása szerint „nem volna jogos háborús bűnösnek minősíteni valamely, kisebbséget alkotó nemzetiségi csoport összes tagjait egyedül etnikai származásuk miatt.”³⁷ A budapesti amerikai követ egyértelművé tette, hogy az Egyesült Államok kormánya „egész kisebbségi csoportokat, kizárólag faji eredetük miatt” nem hajlandó háborús bűnössé nyilvánítani és büntetésként tömeges kitelepítéseket engedélyezni. A diplomata memorandumja utalt arra, hogy Jan Masaryk csehszlovák kül-

³⁴ Uo. – A müncheni szerződés nyomán a Cseh-Morva Protektorátus német nemzetiségű lakossága a Német Birodalom állampolgárává vált. A memorandum szerint ez a változás „a csehszlovák törvények szerint érvénytelen, de a mostani helyzetet nagy mértékben megkönnyíti; a viszonylag csekély számú szlovákiai németek kivételével, (akik szlovák állampolgárok maradnak), a kitelepítésre azokat a személyeket jelöljük, akiket Németország saját állampolgárainak tekint.” Uo.

A memorandum magyar vonatkozásai közt figyelmet érdemel a lakosságcsereére történő hangsúlyos utalás, ami azt jelzi, hogy Beneš elnök és Masaryk külügyminiszter egyaránt tisztában voltak a szlovákiai magyarok kitelepítése kapcsán felmerülő amerikai és brit fenntartásokkal, s ezek leszerelésére tartották alkalmasnak a kétoldalú megállapodást feltételező lakosságcsere alternatívájának előtérbe helyezését. A magyarországi szlovákok számának csehszlovákiai becsléseiben kimutatható túlzásokra, százezres nagyságrendű eltérésekre vonatkozóan ld. KUGLER:2000, 25–34; VADKERY:199, 111–115.

³⁵ CHURAÓ:2001, 109–112.

³⁶ STANÌ K:1991. 43–65.

³⁷ Schönfeld követ memorandumát és Gyöngyösi János magyar külügyminiszter válaszát közreadta: KURECSKÓ:2003.

ügyminiszter 1945. május 21-én kijelentette, „csupán azokat a magyarokat fogják büntetéssel sújtani, akik a Csehszlovák Köztársaság ellen összeesküvést szöttek, vagy pedig a nácik oldalán harcoltak: ami azokat a magyarokat illeti, akik Csehszlovákia ügyével szemben barátságos érzelmeket tanúsítottak, úgy ezek az országban maradhatnak és élvezhetik a Köztársaság állampolgárainak kijáró összes jogait.”³⁸

A csehszlovákiai magyar kérdéssel kapcsolatos amerikai álláspontot minden tekintetben osztotta a brit kormány is, ami végső soron a Molotov vezette szovjet diplomáciát Potsdamban és a párizsi béketárgyalásokon egyaránt meghátrálásra, a csehszlovák követelés támogatásának feladására kényszerítette.

A második világháborút követő békeszerződések amerikai és angol és szovjet előkészületeinek szakértői anyagai azt bizonyítják, hogy mind London, mind pedig Washington tisztán látta a szlovák–magyar viszony további alakulása szempontjából kardinális jelentőségű határ- és kisebbségi kérdés lényegi összetartozását.³⁹

Az amerikai szakértői testület négy javaslatot dolgozott ki. Az 1939. évi határvonalak meghagyását nem ajánlotta, s a C-variánsként szereplő tervet tekintette a legkövetkezetesebbnek. Eszerint nem csupán a Csallóközt hanem a vele érintkező magyar többségű mátyusföldi, Garam-menti és gömöri vidékek is Magyarországnál maradtak volna. A szóban forgó területen az 1930-as csehszlovákiai népszámlálások szerint 310 ezer magyar mellett 59 ezer volt a szlovák nemzetiségűek száma. Az amerikai terv azután mindehhez hozzáfűzi: „A nagyjából azonos lélekszámú maradék kisebbséget aztán ki lehetne cserélni, s ezzel eliminálva lenne bármely későbbi irredentizmus etnikai alapja.”⁴⁰

Az amerikai béke-előkészületek csehszlovák–magyar határra vonatkozó elképzelései rögzítő 1944. szeptember 1-jei feljegyzés miután leszögezte, hogy „támogatnunk kell a Magyarország által Csehszlovákiától és Jugoszláviától 1938/39-ben, illetve 1941-ben elvett területek visszaadását”, arra is utalt, hogy az amerikai kormánynak mérlegelnie kell, a szükséges határkorrekciókra vonatkozó szakértői elképzeléseket: „A Duna-menti régió békéje és stabilitása érdekében meg kellene fontolni Magyarország etnikai igényeit a Csallóköz és a Kisalföld térségében. Jóindulattal kellene néznünk ezeknek az igényeknek és Kárpátalja határainak bármiféle rendezését, amit Csehszlovákia és Magyarország szabad és közvetlen tárgyalások útján vagy bármely más békés úton ér el.”⁴¹

Az Egyesült Államok a béke-előkészületek szakaszában támogatott volna minden olyan megoldást, amely a Csehszlovákiával közös magyar határ esetében a megegyezés alapján a trianoni határok revízióját eredményezte volna, mert amint azt egy másik amerikai külügyi dokumentum bizonyítja, az amerikaiak nem tekintették a München előtti határokat megváltoztathatatlannak. Mi több úgy látták, szükség lenne kisebb változásokra a tartós rendezés érdekében. Az amerikaiak által támogatott megoldási javaslat tehát a kétoldalú megegyezésen alapuló határkorrekciókat tartotta volna legalkalmasabb rendezési módszernek: „Ezért ha Csehszlovákiával közös határ esetében alkalom adódik a megegyezés útján létrejövő revízióra, amely során Magyarországhoz kerülnének bizonyos, túlnyomó többségben magyarlakta területek, az Egyesült Államok támogatná ezt a megoldást”.⁴²

---

³⁸ KURECSKÓ:2003, VIDA:1985.

³⁹ ROMSICS:1993, BÁN:1996.

⁴⁰ ROMSICS:1993, 243–245

⁴¹ Uo. 243.

⁴² Az amerikai álláspont a Münchener előtti határok visszaállításának elve mellett a részleges határmódosításokat is fontosnak tartotta: „Nem tekintjük azonban a München előtti határokat megváltoztathatatlannak és úgy hisszük, hogy szükség van bizonyos változásokra a stabil rendezés érdekében.” A Magyarország iránt tanúsított amerikai politika, dátum nélküli titkos irat. Uo. 246.

Többé-kevésbé hasonló elképzelést dolgoztak ki a közép-európai béke-előkészületek során a brit szakértők is, azzal a különbséggel, hogy ők elsősorban a Csallóköz Magyarországnak való visszaadását, s ennek fejében Csehszlovákia bizonyos gömöri, zempléni területekkel való kompenzálását, majd pedig az újonnan meghúzott határvonal mentén önkéntes népcserét javasoltak.⁴³

Ezeknek az amerikai és brit szakértői terveknek az az érdekességük, hogy filozófiájuk jórészt megegyezett a magyar béke-előkészüli anyag – Révay István, Vájlók Sándor, Kertész István az irányításával elkészített – csereterület-javaslatának az alapelveivel. Ez az alternatív magyar javaslat, amelyet nyilvánvalóan a közvetlen csehszlovák-magyar tárgyalások során lehetett volna érdemben használni a következő csereterületeket jelölte ki. Magyarország a területi kompenzációk keretében igény tartott volna a Csallóközre és a Párkány–Ipolytság közti Duna–Ipoly-szögre, valamint a közel 90 százalékban magyar dél-gömöri és az ugyancsak majdnem szintiszta magyar bodrogközi régióra. Ennek fejében Magyarország felkínálta volna a csehszlovákok által követelt teljes pozsonyi hídfőt, sőt javasolta bizonyos Pozsonnyal szemben lévő osztrák területek bevonását is. Ezen kívül Aggtelek vidéke, valamint Abaúj és Zemplén két járásának 22 községe szerepelt a kompenzációként felkínált területek között. Ilyen módon Magyarországhoz került volna 4 ezer km² és 300 ezer lakos, Csehszlovákiához pedig 65 km² és 46 ezer lakos.⁴⁴

Ennek a kompenzációs tervnek az esélyét tovább növelte, hogy Jan Masaryk csehszlovák külügyminiszter 1946 folyamán több ízben is tudatta nyugati politikusokkal, diplomatákkal, újságírókkal, hogy a szlovákiai magyar kérdés végleges megoldása érdekében hajlandó lenne területi engedményeket is tenni, bizonyos kompenzációk fejében.

Ez az elképzelés még a békekonferencia csehszlovák–magyar vitájának napjaiban is felbukkant. Ezt a csehszlovák békedelegáció 1946. szeptember 19-i zárt üléséről készült jegyzőkönyv bizonyítja. Eszerint Masaryk Horáková képviselőnő kérdésére, mit kell majd tenni, ha az amerikaiak megvétózzák a 200 ezer szlovákiai magyar egyoldalú kitelepítését, Masaryk a Csallóköz átengedésének lehetőségét vetette fel. A csehszlovák külpolitika azonban ekkor már egyre erőteljesebben szovjet befolyás és ellenőrzés alatt állott, és ezt az orientációt Vladimír Clementis kommunista külügyminiszteri államtitkár Masarykkal szemben is folyamatosan sikerre vitte. A békekonferencia plenáris ülésein azonban maga Masaryk is igen harcias felszólalásokban követelte Csehszlovákia számára a transzfer jogát.⁴⁵

Az 1946. július 29-én a párizsi Luxemburg-palotában megnyitott békekonferencián az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Nagy-Britannia, Kína és Franciaország, valamint további 16 szövetséges és társult ország képviselői öt vesztes ország békeszerződésének véglegesítését tűzték ki célul. Az olasz, román, bolgár, finn és magyar békeszerződés alapkérdéseit a nagyhatalmak külügyminisztereinek értekezletein már a párizsi konferencia előtt tisztázták.

A magyar békeszerződésnek legfontosabb kérdései közül a bécsi döntések érvénytelenítésével, az erdélyi határszakasz esetleges korrekciójával, a jóvátétel nagyságának megállapításával, valamint két speciális csehszlovák módosító javaslattal, nevezetesen a pozsonyi hídfő öt községére, valamint kétszázezer csehszlovákiai magyarnak a lakosságcsere-egyezmény keretén felüli, egyoldalú magyarországi áttelepítésére vonatkozó igénybejelentéssel foglalkoztak a leg-
behatóbban.⁴⁶

⁴³ BÀN:1996.

⁴⁴ Új Magyar Központi Levéltár, Béke-előkészítő Osztály Csehszlovák–magyar határral kapcsolatos iratai. A határmenti csereterületek ötletéről, illetve a kompenzációs határmódosításról vö. FÜLÖP:1994, 79–81.

⁴⁵ A csehszlovák békedelegáció belső értekezleteinek jegyzőkönyveit ld. Pozüstalost M. Hodži, Spisy F. Hodži 1946–47. Archiv Národního múzea ER. Masaryk párizsi felszólalását ld. KRNO:1992:24–26.

⁴⁶ FÜLÖP:1994, 166–186.

A csehszlovák transzfer-indítványról a békekonferencia magyar politikai–területi bizottságában 1946. szeptember 16-ától október 3-áig tartott a vita. Masaryk külügyminiszter a történeti tények igen laza értelmezésével, nemzeti demagógiával jellemezhető nyitó beszédében abból indult ki, hogy az adott helyzetben “nincs remény a csehszlovák-magyar barátságra vagy a Duna menti békére, ha a szlovákiai magyarok áttelepítését meg nem oldják.”

“Higgyenek nekünk folytatta Masaryk -, amikor azt mondjuk, hogy nemcsak Csehszlovákia, hanem a magyar kisebbség és maga Magyarország, de ugyanígy Közép-Európa békéje érdekét szolgálja, hogy e kisebbség problémáját egyszer s mindenkorra az általunk javasolt módon megoldjuk.”⁴⁷

A csehszlovák magatartást a lengyel, jugoszláv, ukrán delegáció is támogatta. A legszélösebb demagógia eszközeihez alighanem mégis Visinszkij szovjet külügyminiszter-helyettes nyúlt, amikor szeptember 20-ai felszólalásában a szovjet belső telepítések, a lengyel-ukrán lakosságcsere tapasztalatait – mint pozitív példákat – idézte meg és jelezte, hogy a Szovjetunió boldogan befogadja valamennyi külföldön élő egykori állampolgárát. „Szükségünk van ezekre az emberekre, mert a mieink, nemzetünk részei, nemzetünk egészének alkotóelemei. A magyar kormány nyilvánvalóan más a nézete. Felajánlják neki 200 ezer ember visszatérését, de a magyar kormány válasza: nem akarjuk őket, nincs szükségünk rájuk, terhesek lesznek számunkra. Ez ugyanaz, mintha egy sokgyermekes családanya a szomszédokba tuszkolná gyermekeit.” Visinszkij szerint a csehszlovák álláspont helyes, és a szovjet kormány támogatja azt a megoldást, hogy “az adott ország szabaduljon meg a magát egy másik ország nemzetéhez tartozónak valló lakosaitól és hogy azok rendezkedjenek be odahaza, a hazájukban.”⁴⁸

Ez a fajta magatartás az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és több más nyugati ország számára teljességgel elfogadhatatlan volt. Bedel-Smith tábornok, amerikai fődelegátus már szeptember 16-án igen kritikusan értékelt Masaryk felszólalását és a transzfer-javaslatot. Jelezte, hogy az amerikai delegáció megvétózza az egyoldalú transzfer javaslatát és csakis kölcsönös megállapodás alapján tudja elképzelni a szlovákiai magyarság kérdésének rendezését: „Számunkra a transzfer koncepciója több mint kellemetlen, elfogadhatatlan. Nem adhatjuk beleegyezésünket egy olyan teóriához, amely igen nagy számú népesség kényszer-áttelepítésére törekszik Csehszlovákiából Magyarországra, amit mind a magyar kormány kívánsága, mind a magyar nép akarata ellenére akarnának végrehajtani.”⁴⁹

Az amerikai küldöttség nevében a tábornok azt is hangsúlyozta, hogy a csehszlovák delegáció által követelt kibővített pozsonyi hídfőt feltétlenül egy átfogó megállapodás részeként kell kezelni. Végül felhívta a magyar bizottság delegátusainak figyelmét arra, hogy “az államhatárok megváltoztatása és a lakosság áttelepítése szorosan összefügg, mivel közvetlen hatással van az illető állam életlehetőségeire és boldogulására.”⁵⁰

Ez utóbbi kitétel és a békekonferencia háttértárgyalásaink számtalan dokumentuma azt mutatja, hogy az amerikai delegáció az angolokkal együtt nem adta fel véglegesen a határkiigazítással egybekötött korlátozott és önkéntes népcserre eredeti koncepcióját, jóllehet Bevin angol külügyminiszter Byrnes amerikai külügyminiszterhez június 7-i levelében a csehszlovák-magyar határ módosításának lehetőségét már nem tekintette lehetségesnek.⁵¹ Az egyre nyilvánvalóbb szovjet–csehszlovák összjáték, a csehszlovákiai kommunista párt választási győzelme és a szovjetek most már a formákra is alig adó kelet-európai berendezkedése viszont egyre inkább ingerültté és harciasná tette az amerikai, angol delegációkat.

⁴⁷ KRNO:1992, 21–22.

⁴⁸ Uo. 71–74.

⁴⁹ Uo. 70.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ FÜLÖP:1994, 171–172.

Az egyoldalú transzfer ügyét a magyar békeszerződésben az új-zélandi delegáció által előterjesztett kompromisszumos szerződésjavaslat elfogadásával elnapolták. Eszerint Magyarország kötelezte magát új tárgyalások folytatására Csehszlovákiával abból a célból, hogy „rendezzék azoknak a Csehszlovákiában lakóhellyel bíró magyar etnikai eredetű lakosoknak az ügyét, akiket a lakosságcsere tárgyában 1946. február 27-én kelt egyezmény rendelkezései értelmében nem fognak Magyarországra áttelepíteni”. Abban az esetben, ha a békés szerződés életbelépésétől számított hat hónapon belül nem jön létre megegyezés, „Csehszlovákiának jogában lesz ezt a kérdést a Külügyminiszterek Tanácsa elé terjeszteni és végleges megoldás elérése érdekében a Tanács segítségét kérni.”⁵²

Minden fenntartásuk ellenére a nyugati államok is elismerték Csehszlovákia jogát arra, hogy területén a kisebbségi kérdés végleges elintézésével tiszta szláv nemzetállamot hozzon létre. E tekintetben különösen Steinhard, prágai amerikai nagykövet bizonyult igen aktívnak. Jórészt Schoenfeld budapesti amerikai nagykövet erőteljes fellépésének köszönhető, hogy az Egyesült Államok a párizsi békekonferencia előtti periódusban nem járult hozzá olyan háromhatalmi ultimátum kidolgozásához, amely a magyar kisebbségnek az egyoldalú kitelepítését vonta volna maga után. A csehszlovák fél által követelt és a Szovjetunió által már 1946 júniusában elfogadott és támogatott egyoldalú kitelepítés minden bizonnyal megpecsételte volna a felvidéki magyar közösség további sorsát.

A csehszlovák igény erőteljes szovjet támogatásával szemben az amerikaiak - jórészt a kelet-közép-európai németek tömeges telepítése során tapasztalt embertelenségek hatására – a népcsoportoknak szülőhelyük elhagyására kényszerítését a maguk részéről többé nem kívánták támogatni.

A csehszlovák külpolitika a párizsi békeszerződés aláírása után felismerte, hogy az éppen beinduló lakosságcserevel párhuzamosan nem lenne túlzottan szerencsés a békeszerződésben előírt kétoldalú tárgyalások során egy másfajta megoldás alapjait kidolgozni. Ráadásul Masarykék pontosan tudták, hogy a nyugati hatalmak egyre inkább hajlanak a területi megoldásokkal kombinált népességcsere alternatívájára felé, amely viszont Kárpátalja leadása, a nyomasztó agrárkérdés megoldatlansága miatt mind Prágában, mind pedig Pozsonyban teljes mértékben kizártnak tartottak.

Így vált a magyar békedelegáció által defenzív taktikai megfontolásból kezdettől fogva szorgalmazott “népet földdel együtt” elv fontos preventív politikai ellenszerré. Hiszen bármily csekély realitása is volt az egyoldalú transzfer követelésével szemben a magyar diplomácia ellenkövetelésének, az amerikai, angol támogatás megtette a maga hatását.

A békekonferencián a lakosságcserevel, illetve az annak folytatásaként elképzelt egyoldalú transzfer igényével foglalkozó amerikai, angol megnyilatkozások javasolták a kérdést kétoldalú csehszlovák–magyar tárgyalásos megoldását támogatták a magyar delegáció által szorgalmazott “népet földdel” elvet, és jelezték, a kitelepítést, illetve a határkérdést egymástól nem elválasztható problémának tekintik.

A szlovákiai magyarság szülőföldjén való megmaradásáról az amerikai, angol, ausztrál és új-zélandi delegációk elutasító magatartása, illetve végső soron az amerikai vétó döntött. Ezzel megakadályozta, hogy a Jan Masaryk és Vladimír Clementis vezette csehszlovák békedelegáció legfontosabb követeléseként előterjesztett úgynevezett transzferjavaslat bekerüljön a magyar békeszerződésbe. Ily módon a csehszlovák kormánynak nem nyílt lehetősége arra, hogy az 1946. február 27-i lakosságcsere-egyezmény keretén felül további 200 ezer szlovákiai magyart telepítsen egyoldalúan Magyarországra.

---

⁵² KRNO:1992, 81.Vö. a békeszerződés vonatkozó fejezetével a kötet 4. számú dokumentumában..

A csehszlovákiai magyarság teljes felszámolását tehát végső soron a lakosságcsere-egyezménnyel elkezdett magyar diplomáciai védekezés, valamint az emberi jogokra, demokratikus értékekre hivatkozó érveléssel védekező magyar külpolitika párizsi békekonferencián elért rész sikerei, illetve az azokhoz döntő mértékben hozzájáruló amerikai, angol, ausztrál diplomáciai támogatása akadályozta meg. Paradox módon a lakosságcsere-egyezmény keretében, a deportáltak idején erőszakkal szülőföldjük elhagyására kényszerített szlovákiai magyarok jelentették a kisebbségi magyar közösséghez tartozók többsége számára az otthonmaradás egyik legfontosabb diplomáciai hivatkozási alapját.

A szlovákiai magyarság az 1945-ben kezdődött jogfosztottsága második évében közeljárt a megsemmisüléshez. A nyugati demokráciáknak a párizsi békekonferenciákon tanúsított elvi magatartása nélkül a kommunista hatalomátvételig hátralévő egy esztendőben a szlovák kommunista miniszterek, államtitkárok, illetve megbízottak által irányított és a prágai kormány, valamint Beneš köztársasági elnök által támogatott magyarelles kurzus alighanem megtörte, s döntő részben felszámolta volna a kisebbségi magyar közösséget.

A Szlovákiából kiutasított és elmenekült demokrata magyarok tanácsának a párizsi békekonferencia elnökéhez intézett 1946. augusztus 19-i távirata így összegezte a felszámolásra ítélt közösség megmaradásának esélyeit: „Tiltakozunk a szlovákiai magyarság kollektív felelősségre vonása ellen, és ünnepélyesen elvetjük az erőszakos és embertelen módszerekkel kikényszerített népcseré elvét. A tartós béke érdekében felemeljük szavunkat a Nemzetek Szövetsége által garantált teljes kisebbségi jogvédelem és az Atlanti Charta szellemében biztosított emberi jogok mellett. Ellenkező esetben egyetlen igazságos megoldásnak a magyar területeknek a demokratikus Magyarországhoz való visszacsatolását tekintjük, mert a népességhez föld is tartozik.”⁵³

A szlovákiai helyzet a világháború utolsó hónapjaiban

A magyar kérdés szlovákiai rendezése kezdettől fogva egyfajta mellékhadszíntérnek bizonyult a londoni kormány számára, s a radikális rendezést 1944 folyamán és 1945 elején a szlovák hatóságok sem erőltették.⁵⁴ Itt kell felhívni a figyelmet arra, hogy a londoni és moszkvai csehszlovák emigráció magyarelles terveitől eltérően, az 1944 augusztusában kitört szlovák nemzeti felkelés során megalakult szlovákiai törvényhozó testület, a Szlovák Nemzeti Tanács elképzeléseiben csak részleges büntető intézkedések fogalmazódtak meg a magyar kisebbséggel, illetve annak az 1938–1945 közötti időszakra vonatkozóan elmarasztalható tartott részével szemben. Igaz az etnikai diszkrimináció mozzanata – a magyarok politikai életből, közigazgatásból való kizárását szorgalmazó határozatok, rendeletek, illetve az 1938 után Magyarországra került dél-szlovákiai terület valamennyi „anyaországi telepésének” elűzésére vonatkozó tervek formájában – már 1944 szeptemberében megjelent.⁵⁵

Még 1945 első hónapjaiban sem tervezték szlovák részről a magyar kisebbség teljes felszámolását. Ugyanakkor az SZNT Belügyi Megbízotti Hivatalának 1944. szeptember 27-i rendeletében megjelent a kollektív bűnösség elvének az alkalmazása, illetve az etnikai diszkrimináció moz-

⁵³ TÓTH:1995; SZARKA:2003, 12–24.

⁵⁴ ŠUTAS:1993, 2004.

⁵⁵ Vö. a kötetben az SZNT 1944. évi rendeleteinek szövegével. A bécsi döntés után Magyarországhoz visszacsatolt területeken az anyaországi be- és letelepültek – a szlovák irodalomban egyértelműen pejoratív éllel „adási” néven emlegetett mintegy 30-35 ezer személy – jórészt hivatalnokok, tanítók voltak, de szép számmal akadtak kétkezi munkás emberek is köztük, hasonlóképpen az 1918–1938 közötti csehszlovák kolonizációhoz. A világháború végén, minden külön törvényerejű rendelet nélkül, gyakorlatilag katonai parancsnokságok, járási hivatalnokok rendelkezései alapján rövid két hónap alatt üres kézzel kellett Magyarországra távozniuk.

zanata, amennyiben a helyi közigazgatási intézményekből – minden más körülménytől függetlenül – kizárták a szlovákiai németeket és magyarokat.⁵⁶

A háború utolsó periódusában, 1945 tavaszán azonban a londoni és a moszkvai emigráció határozta meg a háború utáni csehszlovák elképzeléseket az ország etnikai átalakítására, a tisztá szláv nemzetállam létrehozására. A magyarokkal szembeni negatív szlovákiai fordulat kezdetét a Szlovák Kommunista Párt 1945. március 1-jei kassai konferenciája, s az ott elfogadott programnyilatkozat jelentette.⁵⁷

A pártkonferencia nyilatkozata a következő követelésekben összegezte a pártnak a Szlovákia területén élő magyarokkal szembeni törekvéseit. Elítélni és megbüntetni javasolt a nyilatkozat minden magyart, „aki üdvözölte és támogatta Szlovákia déli területeinek Magyarországhoz csatolását és a magyar fasiszta hadsereg által való elfoglalását”. Rosszsziszemű megközelítésben ez a kritérium önmagában elégséges alapot adhatott volna az egész szlovákiai magyarság börtönbe zárására. Hiszen az 1938. évi bécsi döntést, s az azt követő bevonulást a felvidéki magyarok szinte kivétel nélkül olyan örömnepként élték meg, amely a korábbi, etnikai szempontból méltánytalan trianoni határvisszavonulást helyett az etnikai realitásokhoz jóval közelebb álló határt eredményezett.

A kommunista felhívás szerint természetesen azok végképp nem számíthattak kegyelemre, akik a magyar fennhatóság alá került területeken bármifajta bünt vagy erőszakot követtek el a szlovák néppel szemben. Más kérdés, hogy ebbe a kategóriába elsősorban a szlovákiai Egyesült Magyar Párt, illetve az 1938. november utáni szlovákiai Magyar Párt tisztségviselőit, politikusait. Köztük volt a párt elnöke, Esterházy János, az elnökség tagjai, illetve városi, helyi szervezetek vezető tisztségviselői: Csáky Mihály, Teszár Béla, Jabloniczky János, Párkány Lajos, Böjtös József, Vircsik Károly, Szüllő Sándor és Brinbaum Frigyes. A Husák belügyi megbízott által a szovjeteknek átadott és Szovjetunióba elhurcolt szlovákiai magyar politikusokat Moszkvában 1946. június 10-én a szovjet belügyminisztérium mellett működött különleges tanács öttől tíz évig terjedő javító munkatáborra és vagonelkobzásra ítélte.⁵⁸

Jóval nagyobb réteget, gyakorlatilag az egész katonaköteles felvidéki magyar férfineveltséget, köztük azokat a 14 évesnél idősebb fiatalokat is, akik a Levente-mozgalom tagjai voltak érintette „a szövetséges Vörös Hadsereggel vagy a csehszlovák hadsereggel szemben fegyveresen harcolókkal” szembeni büntetés követelése.

A nyilatkozat a „bűnös magyarok” megbüntetése mellett követelte a bécsi döntés után Szlovákia területén letelepültek azonnali kitoloncolását, amiben minden cseh és szlovák párt kezdetől fogva egyetértett. Mindezekhez az intézkedésekhez a felhívás a szlovákiai magyarok aktív részvételét kéri, mert „a szlovák nép bizalmát csak akkor vívhatja ki, ha maga is energikusan fellép minden olyan magyarral szemben, akik a fenti bűnöket elkövették”.⁵⁹ A magyarkérdés kezelésének szentelt fejezet az elmagyarosított dél-szlovákiai területek visszaszlovákosítását is feladatként jelölte meg. Ennek eszközeként a következőket szorgalmazták: „Vissza kell adni a szlovák földműves népnek azokat a termékeny földterületeket, amelyekről a magyar grófok és feudális urak a szlovák földművest a hegyek közé szorították. Követeljük, hogy a magyar többségű vagy magyar kisebbséggel rendelkező városokba és falvakba azonnal küldjenek közigazgatási bizottságokat, de a magyar polgárokból, tisztességes demokratákból, aktív antifasisztákból is létrehozhatnak segédbizottságokat, amelyek részvételi joggal rendelkeznek.”⁶⁰

⁵⁶ Vö. a 25. sz. irat bevezető jegyzetével. Ld. OLEJNÍK:2004, 14–27.

⁵⁷ A „dél-szlovákiai magyar megszállók kiverése” mellett a kommunista nyilatkozat „a szlovák nemzetel szemben elkövetett valamennyi sérelem jóvátételét”, „a németek, magyarok és az árulók földtulajdonának”, valamint „a német és magyar megszállók valamennyi vagyontárgyának elkobzását” követelte. KLIMEŠ:1965.512–527.

⁵⁸ Esterházyt a szovjetek 1949-ben kiadták Csehszlovákiának, ahol öt távollétében halára ítélték, majd kiadatása után a köztársasági elnök az ítéletet életfogytiglani börtönbüntetésre változtatta. MOLNÁR:1997 220–232.

⁵⁹ KLIMEŠ:1965. 512–527

⁶⁰ Uo.

A Szlovákiai magyarok a háború után

A csehszlovákiai magyarokkal szemben az 1944 augusztusában kitört szlovák nemzeti felkelés során, a törvényhozói hatalmat magához ragadó Szlovák Nemzeti Tanács elképzeléseiben csak részleges büntető intézkedések fogalmazódtak meg. A világháború utolsó periódusában, 1944 őszétől kezdve azonban egyre inkább a Gottwald vezette moszkvai kommunista emigráció határozta meg az események folyását, így elsősorban a háború utáni kormányalakítást, illetve a kormányprogram alapelveit. Ezek közt a magyar kérdésnek a németkérdéstől eltérő megoldására már alig maradt esély, hiszen Beneš 1943 decemberében, jórészt a moszkvai kommunisták közbenjárásra kapta meg a támogatást ahhoz, hogy a csehszlovák állam a szudétánémetek mellett a szlovákiai magyar kisebbséget is teljes egészében felszámolja.

A Szlovák Nemzeti Tanács februári memoranduma még megelégedett volna azzal, hogy a magyar kisebbség önmaga szabaduljon meg a háború éveiben kompromittálódott képviselőitől. Gustáv Husák, az egyik vezető szlovák kommunista politikus, az 1945. februári moszkvai tárgyalásokon csak fokozatosan csatlakozott a moszkvai csehszlovák kommunisták Benešsel egyeztetett elképzeléséhez, amely szerint a magyarokat a németekkel azonos módon teljes egészében ki kellett volna telepíteni Magyarországra.⁶¹

A szlovákiai helyzetnek volt néhány alapvető sajátossága volt a cseh- és morvaországgal szemben. A mintegy másfél-százézeres szlovákiai (kárpáti) németiség jelentős részét a német katonai hatóságok a világháború utolsó szakaszában evakuálták Németországba, sokan pedig a front elől a szomszédos cseh-morva protektorátus területére menekültek.⁶² A csehszlovákiai „nemzeti és demokratikus forradalom” nemzeti éle emiatt elsősorban a magyar kisebbség ellen irányult. Ezt a közösséget azonban nehéz volt a szudétánémetekkel azonos módon kezelni. Egyrészt az első bécsi döntés előtt a magyarlakta dél-szlovákiai területen gyakorlatilag semmilyen tömeges rendezavarásokra nem került sor, a terület-átadás idején a helyi magyar és szlovák népesség között sem került sor súlyosabb incidensekre, s ezért a szlovákiai magyarok közt nem volt számottevő félelem a háború után várható fejlemények miatt.

Másrészt a front elvonultával a szlovákiai magyarok helyben maradtak, és főleg az erős szlovákiai magyar kommunista csoportok révén igyekeztek bekapcsolódni a háború utáni politikai életbe.⁶³ Sok helyen például felvették a kapcsolatot a szovjet hadsereg vezetőivel, újrászervezték a helyi közigazgatást: így történt ez például a front elvonulását követő napokban Királyhelmeccen és Rozsnyón, de számos más magyarlakta városban és községben. Végül maga a szlovák és a csehszlovák vezetés sem volt kezdettől fogva egységes abban, hogy a magyarokkal szemben ugyanolyan büntető szabályokat kell foganatosítani, mint a németekkel. A magyarelles hangulat azonban a háború befejezése után rendkívüli mértékben felerősödött, amit a kormányprogram, a köztársasági elnöki dekrétumok, a Szlovák Nemzeti Tanács megbízottai rendeletei, s a pártok közül elsősorban a szlovák kommunisták magatartása váltott ki. Amint azt az események igazolták, végül a csehszlovák kormánynak nem sikerült a németkérdéshez hasonló „globális rendezést”, vagyis az egyoldalú kitelepítést megvalósítania.⁶⁴

⁶¹ ŠUTAJ:1993.19–25, BOBÁK:1996, 11–27.

⁶² GAZDILOVÁ:2004, 62–80.

⁶³ TÓTH:1995.

⁶⁴ A január 20-i magyar fegyverszüneti egyezménybe brit, angol ellenzés hatására nem került be a magyar kisebbség kitelepítésének a csehszlovák-szovjet javaslata, s végül a magyar kormány is igen korán minden követ megmozgatott az egyoldalú kitelepítés ellenében. Ez jó kiindulópontnak bizonyult ahhoz, hogy a magyarkérdést a meghatározó fontosságú nemzetközi erők – az amerikai és brit kormány – a némettől eltérően kezeljék. Ennek jelentőségét a potsdami értekezlet és a párizsi békekonferencia döntései jelezték egyértelműen. Emellett a magyar diplomácia lehetőségeihez képest fölöttébb sikeres tárgyalási taktikájának is fontos szerepe volt. Magyarország a kikényszerített lakosságcsere-egyezmény végrehajtását időnyerésre, a szlovákiai magyarelles akciók ellenőrzésére, lefékezésére, a további belső telepítések és jogfosztások megakadályozására igyekezett használni.

A dél-szlovákiai magyar népesség helyben maradt. A Svoboda tábornok vezette csehszlovák hadsereg 1945 áprilisára tervezett magyarellenes katonai akcióját a szovjet katonai vezetés nem támogatta, a front kelet-nyugati irányú mozgása pedig nem is tette lehetővé az észak-déli irányú „hadművelet” beindítását.⁶⁵

A szlovákiai magyar kérdés további rendkívül fontos sajátosságát a nemzetközi megítélés német kérdéstől eltérő hangsúlyai adták. Az 1945. január 20-án Moszkvában aláírt magyar fegyverszüneti megállapodás értelmében az 1938. november 2-i bécsi döntéssel Magyarországnak ítélt területek ismét Csehszlovákiához kerültek.⁶⁶ Ugyanakkor a fegyverszüneti egyezményt előkészítő szovjet kormány ellenében a megállapodást aláíró brit és az amerikai kormány nem támogatta a londoni csehszlovák kormánynak azt a kívánságát, hogy a fegyverszüneti megállapodás kötelezze Magyarországot a Csehszlovákiának visszaadandó területek magyar lakosságának befogadására.⁶⁷

Mindazonáltal a magyarországi fegyverszüneti megállapodás során az is eldőlt, hogy a romániai, jugoszláviai, csehszlovákiai magyarokat nem kezelik a régió országaiban élő német kisebbségekkel azonos módon. A kisebbségi németekkel szemben a Szovjetunió és Nagy-Britannia egyaránt a teljes kitoloncolást, Németországba telepítést tartotta a kívánatosnak. Ráadásul a szovjet kormány a Vörös Hadsereg által megszállt országokban fenntartotta magának a jogot arra, hogy a munkaképes korú német lakosságból a 17–45 év közötti férfiakat és a 18–35 év közötti nőket a Szovjetunióba hurcolják kényszermunkára.⁶⁸

A felvidéki magyarságnak az a nagyobbik része, amely rövid hat évre Magyarország állampolgárává vált, a háborús front elvonulását követően ismét kisebbségi sorsba került. Ez egyebek közt azt jelentette, hogy az 1938–1945 között Szlovákiában maradt magyarokkal együtt osztozott abban a sorsban, amelyet számára a csehszlovák kormány, valamint a szlovák hatóságok előkészítettek.

Ugyanakkor a formailag ugyancsak Csehszlovákiához visszakerült kárpátaljai magyarság a szovjet katonai megszállás nyomán kialakult körülmények közt rövid pár hónapon belül Kárpátalja egész területével és az ott élő más népekkel együtt a Szovjetunió része lett. A IV. Ukrán Front Katonai Tanácsa 1944. november 12-én kiadott 0036. számú határozata alapján a tartomány 18 és 50 év közötti német és magyar férfi népességét – becslések szerint mintegy 40 ezer embert – internáló táborokba vitték. Közülük minden harmadik áldozatul esett a szovjet légerek, a szibériai táborok, a Gulag és a kényszermunka során megtapasztalt kegyetlen bánásmódnak.⁶⁹

A hozzávetőleg 600 ezerre fogyatkozott felvidéki magyar népcsoportot a németeket sújtó erőszakos elűldözéshez („divoký odsun”, wilde Vertreibung”) fogható támadások viszonylag kis mértékben érintették. A „málenkij robot” főként a bodroközi, Ung-vidéki magyar településeken szedte áldozatait, de a személyi okmányokban bejegyzett magyar nemzetiség vagy állampolgárság miatt az egész országban hurcolták el magyarokat a Gulagra.⁷⁰ A magyarok tehát rendkívül nehéz helyzetbe kerültek a kisebbségek nélküli nemzetállam kialakítására törekvő Harmadik Csehszlovák Köztársaságban. A magyar fegyverszüneti egyezmény, valamint az 1944. május 8-i szovjet–csehszlovák megállapodás értelmében a szovjet hadsereg által elfoglalt területeken a köz-

⁶⁵ BALÁZ:1991

⁶⁶ Ld. kötetünk 2. sz. dokumentumát. VIDA:2005, 99–100.

⁶⁷ Uo. 65–67.

⁶⁸ A Szovjetunió Állami Honvédelmi Bizottságának 7161. számú határozata a munkaképes német lakosság internálásáról Bulgária, Magyarország, Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia területén és a Szovjetunióba küldésükről munkavégzés céljából (Moszkva, Kreml, 1944. december 16.) VIDA:2005, 65–67.

⁶⁹ DUPKA:1993, DUPKA:2000, 27–28; DUPKA:2004.

⁷⁰ JUŠĚÁK:2001, 45–51.

igazgatást a csehszlovák hatóságok vették kézbe. A köztársasági elnök 1944. évi 18. számú dekrétuma, valamint az SZNT Belügyminisztériumi Megbízotti Hivatalának 1944. szeptember 27-i rendelete alapján Szlovákia magyarlakta településein a nemzeti bizottságokban a két kisebbség tagjai nem vehettek részt.

Ennek ellenére számos településen az első hetekben a helyi magyarok irányították településüket. A Szlovák Kommunista Párt 1945. március 1-jei kassai konferenciáján elfogadott felhívás a szlovákiai magyarokat legfeljebb a helyi nemzeti bizottságok tanácsadó testületeibe engedte be, szavazati jog nélkül. Az SZNT elnöksége által 1945. április 7-én elfogadott 1945. évi 26. számú rendelet alapján a német és magyar lakta településeken közigazgatási bizottságok, illetve komisszárok vették át a helyi közigazgatást. Az SZNT által a nemzeti bizottságok munkájának irányítására létrehozott, kommunistákból álló bizottság 1945. április 12-i határozata azután egyértelműen megtiltotta a németek és magyarok részvételét a helyi közigazgatásban.⁷¹

Az 1945. április 5-i kassai kormányprogram

Edvard Beneš és londoni kormánya, az Államtanács képviselői, a moszkvai kommunista emigráció tagjaival együtt Moszkván keresztül 1945. április 3-án érkeztek Kassára. Ezen a napon, még útban Kassa felé, a vonaton, a Šrámek vezette londoni csehszlovák kormány Beneš elnöknek benyújtotta lemondását. Ezt követően Kassán megalakult az új kormány és kihirdették a már Moszkvában elfogadott új kormányprogramot. Ennek VIII. pontja fejtette ki a tiszta szláv nemzetállam megteremtésének tervét: “A cseheknek és szlovákoknak a német és magyar kisebbséggel kapcsolatos szörnyűséges tapasztalatai – hiszen a kisebbségek nagyjából a köztársaság ellen irányuló hódító politika engedékeny eszközének bizonyultak, s közülük elsősorban a csehszlovákiai németek kínálkoztak fel a cseh és szlovák nemzet elleni megsemmisítő hadjáratra – a megújított Csehszlovákiát mély és végleges beavatkozásra kényszerítik.”⁷²

Alapelvként az 1938 előtt is csehszlovák állampolgársággal rendelkező, lojális és hűséges német és magyar nemzetiségű polgárok büntetlenségét is állampolgárságuk visszaadását, az elmenekült antifasiszta németek és magyarok visszatérésnek engedélyezését, a többiek állampolgárságának megszüntetését és individuális elbírálását, a bűnösök megbüntetését, csehszlovák állampolgárságuk megvonását és az ország területéről való kitiltását, s végül az 1938 után csehszlovák területre betelepültek azonnal kiutasítását jelölte meg a kormányprogram. A kormányprogram végrehajtásában, s azon belül a két kisebbség felszámolásában az Ideiglenes Nemzetgyűlés összehívásáig, 1945. október 28-áig terjedő időszakban fontos szerep jutott a köztársasági elnöki dekrétumoknak, illetve a Szlovák Nemzeti Tanácsnak a dekrétumokat Szlovákia területén érvényesítő rendeleteinek.

A háború utolsó periódusában, 1945 tavaszán a moszkvai emigráció határozta meg a háború utáni csehszlovák kormányalakítást, s a világháború utáni első csehszlovák kormány programját. A kormányprogram megítélésében a cseh, szlovák és a nemzetközi történetírás alapvetően két dologban ért csupán egyet. Egyrészt abban, hogy a Csehszlovákia előtt álló három lehetséges fejlődési vonal – az 1938 előtti első köztársaság rendszeréhez való visszatérés, a szovjet típusú átalakítás és az új demokratikus népköztársaság kialakítása – közül valójában egyik mellett sem kötelezte el magát. A legnagyobb mozgásteret a második alternatívának, a köztársaság fokozatos bolszevizálásának nyitotta. S az, hogy ez így történhetett nagy szerepet játszott a német és magyar kérdés végleges megoldását kilátásba helyező VIII. fejezet, illetve a két kisebbség állampolgárságának, állampolgári jogainak megszüntetése.⁷³

⁷¹ ŠUTAJ:1993, 29–30.

⁷² Ld. a kötet 1. sz. dokumentumát.

⁷³ ŠUTAJ:2004, PAVLÍĚEK:2002, illetve SLAPNICKA:1997. MANDLER:2002

A csehszlovák Nemzeti Front Zdeněk Fierlinger vezette kormányának kassai kormányprogramja, amelynek kialakításában Beneš elnök mellett a cseh nem kommunista pártok, a Szlovák Nemzeti Tanács, valamint a csehszlovák és a szlovák kommunista párt vezető képviselőinek volt döntő szava, lehetőséget teremtett a csehszlovák nemzeti és szociális forradalomnak nevezett eseménysor megvalósítására, a köztársaság radikális nemzeti, etnikai, szociális, tulajdonjogi, politikai, pártpolitikai, államjogi átrendezésére.⁷⁴

Nemzeti vonatkozásban a szlovák kérdés rendezése, valamint a két nem szláv nemzeti kisebbség kollektív bűnösségének elve és az ennek alapján immár legitimnek számító etnikai diszkrimináció bizonyult döntőnek. Az állampolgári jogokkal nem rendelkező németeket és magyarokat az egymást erős dekrétumokkal, rendeletekkel a kassai kormányprogram teljesítése érdekében vagyontól, szülőföldjüktől is meg lehetett fosztani.

A kassai kormányprogram elméletileg a szlovák kérdés föderatív rendezése előtt nyitott teret. A prágai kormányok azonban kezdettől fogva az aszimmetrikus – a szlovákiaihoz hasonló csehországi törvényhozói, kormányzati szerkezettel nem számoló – modell kialakítását tudták maximális engedményként elfogadni.⁷⁵

A kormányprogram nemzeti vonatkozásban alapvetően a két kisebbség teljes felszámolását volt hivatott elősegíteni. A VIII. fejezet állampolgársági céljai mellett a X-XI. fejezetekben a két kisebbség vagyonának elkobzása szerepel. A kormányprogram XV. fejezete pedig a német és a magyar iskolaiügy teljes felszámolását tette a kormány feladatává.⁷⁶

A kassai kormányprogram a helyi és járási nemzeti bizottságok létrehozásával olyan forradalmi fejlődést indított el, amelyben a kommunista pártnak igen széles mozgásteret nyíltak. A kormányprogram Emanuel Mandler cseh történész értékelése szerint sokkal inkább a nemzeti célokat tette egyértelművé, mint a szociális átalakulás programját. A Szovjetuniótól való függőség elismerésével pedig az ország külpolitikai kényszerpályára került.⁷⁷ Jogtörténeti elemzések szerint a kormányprogram a kitűzött feladatok széles spektrumával, a deklarált célok és a választott megoldások újszerűségével sui generis alkotmányszöveggé is funkcionált a háború utáni csehszlovákiai változásokban. Ezeket a változásokat a polgári pártok és maga Beneš is megpróbálták a maguk javára felhasználni, egyebek közt a nemzeti követelések túlhangsúlyozásával, radikális megoldásával. Radikalizmusban és – mint hamarosan kiderült, – nacionalizmusban azonban a kommunistákkal már akkor sem lehetett felvenni a versenyt.

Nemzetállam – kisebbségek nélkül

A kassai kormányprogram által meghatározott nemzetállami elképzelés igen rövid idő alatt konkretizálódni kezdett. A háborús események befejezésekor még mindig három milliónyi német és hozzávetőleg 650-700 ezer szlovákiai magyar mielőbbi elűldözése, kitelepítése volt az elsődleges cél, s ennek megvalósítására a csehszlovák és szlovák hatóságok a szovjet és a csehszlovák hadsereg alakulatait is szerették volna igénybe venni.⁷⁸

---

⁷⁴ KAPLAN:220–225.

⁷⁵ RYCHLÍK:1998.2.

⁷⁶ A szlovákiai magyar oktatásügy vonatkozásában Ladislav Novomeský oktatási megbízott jó ideig nem értett egyet a magyar oktatásügy teljes felszámolásával, azt a lakosságcsere és a reszlovakizáció üteméhez mérten kívánta korlátozni. 1945 májusában azonban a szlovák megbízotti hivatal mégis a magyar oktatási intézmények bezárását rendelte el. GAZDILOVÁ, 1998.

⁷⁷ MANDLER:36–43.

⁷⁸ BALÁZ:1991, VIDA:2005.

A csehszlovákiai magyar kisebbség felszámolására nagyhatalmi beleegyezés hiányában ötféle lehetségre maradt a csehszlovák hatóságoknak:

- az 1938 előtt magyar állampolgársággal rendelkező 36 ezer személy kiűzése;
- a pozsonyi és kisebb mértékben kassai, komáromi városi magyar népesség lakásainak internálása azzal a céllal, hogy Magyarországra menekülésüket felgyorsítsák;
- a belső széttelepítés, ami 1945 és 1946 telén a csehországi deportálások során kb. 45-50 ezer magyart érintett;
- az 1946-ban beindított reszlovakizációs akció, amely a vagyon elkobzásától és kitelepítéstől való mentesítésének, valamint az állampolgári jogok megszerzésének a kilátásba helyezésével 350 ezer fős magyar tömeget kényszerített arra, hogy “reszlovakizáljon”;
- a belső telepítésekkel, a megfélemlített magyarok menekülésével Csehszlovákia 1945 decemberében tárgyalásokra kényszerítette Magyarországot, amely 1946. február 27-én aláírta a rendkívül egyenlőtlen lakosságcsere-egyezményt. Ennek keretében 1947-48-ban összesen 70-72 ezer szlovákiai magyart telepítettek át Magyarországra a csehszlovák hatóságok és ugyanők ugyanennyi szlovákot toboroztak Magyarországon az áttelepülésre.

A szlovákiai, illetve csehországi németek esetében a német katonai hatóságok által elrendelt evakuálás, a spontán menekülés, valamint a cseh és szlovák hatóságok, lakosság által beindított erőszakos elűldözés százezres nagyságrendű népességmozgásokat indított el, a szlovákiai magyarok szinte kivétel nélkül otthonaikban maradtak.

A két nem szláv kisebbség helyzetének kezelésére, a német és a magyar kisebbségi kérdést „végleges megoldásához” tehát olyan jogszabályok elfogadására volt szükség, amely az államot felhatalmazta a két kisebbséghez tartozó személyek kitelepítésére. Ezeknek a jogszabályoknak legfontosabb „jogforrása” az a kassai kormányprogram volt, amelynek a Beneš elnök és a Fierlinger kormány által meghirdetett „nemzeti és demokratikus forradalom” átmeneti időszakában kétségtelenül törvények egész sorára kiterjedő alkotmányerejű hatása mutatható ki. Az etnikai diszkriminációra épülő jogszabályok prototípusait pedig a szlovák Nemzeti Tanács német- és magyar földtulajdont elkobzó, illetve a háborús bűnösök büntetését szabályozó rendeletei, illetve Beneš köztársasági elnök azonos célokkal készült dekrétumai voltak.⁷⁹

Az 1945. évi köztársasági elnöki dekrétumok

Edvard Beneš köztársasági elnök 1945. április 2. és 1945. október 27. közötti időszakban összesen 98 dekrétumot bocsátott ki. Ezeket az 1945. október 28-án megalakult ideiglenes csehszlovák nemzetgyűlés 1946 márciusában visszamenőleges hatállyal törvényerőre emelt. A 98 dekrétumból 13 vonatkozik közvetlenül a német és magyar kisebbségre, s jó néhány további közvetve szintén tartalmazott olyan rendelkezéseket, amelyek összefüggtek a két kisebbség kollektív bűnösként való elmarasztalásával.⁸⁰

A két kisebbség kollektív bűnösként való elmarasztalásának, illetve büntetésének elvén alapuló legfontosabb dekrétumok közül az 1945. május 19-én kiadott 5. számú elnöki dekrétum “az elnyomás idején végrehajtott egyes vagyoni jogi ügyletek érvénytelenségéről, továbbá a németek, magyarok és árulók, kollaboránsok, valamint egyes szervezetek és intézetek vagyoni értékeinek állami kezeléséről” rendelkezett. A dekrétum negyedik paragrafusában kimondta: “Állami szempontból megbízhatatlannak kell tekinteni a) a német vagy magyar nemzetiségű személyeket, b) azokat a személyeket, akik a

⁷⁹ MANDLER:2001, 36–45.

⁸⁰ PAVLÍČEK:2002, 14–37, 44.

Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, egysége, demokratikus köztársasági államformája, biztonsága és védelme ellen irányuló tevékenységet fejtek ki...”⁸¹

Ugyanezen dekrétum azt is kifejtette, hogy kit kell német vagy magyar nemzetiségűnek tekinteni. Mindazokat, “akik az 1929 utáni időszakban a népszámlálásokkor német vagy magyar nemzetiségűeknek tekintették magukat, vagy pedig a német vagy a magyar nemzetiségű személyeket tömörítő nemzeti csoportok, szervezetek vagy politikai pártok tagjai lettek.”⁸²

Az egész kisebbségi csoportot kollektív bűnösökként kezelő magatartás jellemezte a két kisebbséget érintő többi elnöki dekrétumot is. Közülük az 1945. évi 5, 12. számú dekrétum a németek, magyarok mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról, a 16. számú a náci bűnösök, háborús bűnösök megbüntetéséről, a rendkívüli népbíróságok létrehozásáról intézkedett.⁸³

A legnagyobb horderejű döntést az 1945. augusztus 2-án kibocsátott 33. számú elnöki dekrétum jelentette, amely a németektől és magyaroktól – a müncheni szerződés, illetve a bécsi döntés semmisségének ellenére – megtagadta a csehszlovák állampolgárság visszaadását, mi több azokat a németeket is magyarokat is megfosztotta attól, akik 1938 után továbbra is Csehszlovákia polgárai maradtak.⁸⁴

A dekrétumok közül a 27. számú elnöki rendelet a belső telepítések egységes rendszeréről, a 28. számú pedig a cseh és szlovák telepéseknek a németek, magyarok, ellenséges elemek földbirtokára és üzemibe való betelepítéséről rendelkezett.⁸⁵

A szlovákiai magyarok 1945-1946. évi csehországi deportálásának jogi alapját az 1945. szeptember 19-i 71. számú elnöki dekrétum teremtette meg, amely az állampolgárságuktól megfosztott személyek munkakötelezettségéről rendelkezett, illetve a 88. számú elnöki rendelet, amely az általános munkakötelezettséget szabályozta.⁸⁶

A két kisebbséghez tartozók vagyonát az 1945. évi 5, 12, 108. számú elnöki dekrétum alapján valamennyi csehszlovákiai német és magyar földbirtokát mint „ellenséges vagyont” lehetett elkobozni, konfiskálni. Az utóbbi dekrétum szabályozta az ellenséges vagyonok elkobzását, illetve az elkobzott vagyonokból létrehozott nemzeti újjáépítési alapokat. A dekrétum szerint gyakorlatilag kártérítés nélkül el lehetett kobozni minden német és magyar tulajdonban lévő ingó és ingatlan vagyont, amely “a Német Birodalomnak és a Magyar Királyságnak, a német vagy a magyar jog értelmében létezett jogi személyeknek, a német náci pártoknak, a magyar pártoknak, valamint az e rendszerekhez tartozó és velük kapcsolatban álló más egységeknek, szervezeteknek, vállalatoknak, létesítményeknek, személyekből álló társulatoknak, alapoknak és célvagyonoknak, más német vagy magyar jogi személyeknek” a tulajdonában volt.⁸⁷

Ugyancsak elkobozták az antifasiszta mivoltukat nem bizonyító természetes személyeknek a világháború végén személyes tulajdonában volt vagyontárgyakat.⁸⁸ Súlyos jogfosztások forrásává vált az 1945. évi 16. számú dekrétum, amelynek alapján – egyebek közt az 1946. évi csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezményben a háborús bűnösöknek minősített csehszlovákiai magyarok egyoldalú kiutasítására vonatkozó rendelkezést kihasználva – a csehszlovák hatóságok igyekeztek tömegperek keretében százával háborús bűnösökként elítélni magyarokat. Ez történt 1946. július 26. és augusztus 14. közt Kassán, ahol 715 magyar nemzetiségű személy ellen folytattak le egyszerű bírósági eljárást.

⁸¹ Vö. a kötet 7. és 26. számú dokumentumát.

⁸² Uo.

⁸³ Ld. a kötet 8–9. számú dokumentumait.

⁸⁴ ŠUTAJ:1993, ŠUTAJ:2004, SLAPNICKA:1997.

⁸⁵ Ld. a kötet 10–11. számú dokumentumait.

⁸⁶ Ld. a kötet 14–15. számú dokumentumait.

⁸⁷ Ld. a kötet 17. számú dokumentumát.

⁸⁸ Uo.

A Szlovák Nemzeti Tanács és a Megbízotti Testület rendeletei

A dekrétumok, illetve a kormányprogram szlovákiai végrehajtását az SZNT, valamint a szlovák megbízotti testület, esetenként egy-egy megbízott rendeletei konkretizálták, adaptálták. Így például az SZNT 1945. évi 4. számú rendelete szabályozta a szlovákiai németek és magyarok mezőgazdasági vagyonának elkobzását. Az SZNT 1945. évi 33. számú rendelete pedig konkretizálta a népbíróóságok hatáskörébe tartozó szlovákiai német és magyar fizikai, illetve jogi személyek körét. Az elkobzott német és magyar vagyon nemzeti gondokság alá helyezéséről az SZNT 1945. 50. számú rendelete intézkedett, a szlovákiai munkatáborokról pedig az 1945. évi 105. számú rendelet.

A szlovákiai rendeletek szerkezetükben, dikciójukban alapvetően megegyeztek a vonatkozó Beneš-dekrétumokkal. Kibocsátásukat tehát nem elsősorban és nem pusztán a szlovákiai sajátosságok indokolták, hanem az az egyre elkeseredettebb kompetenciaharc, amely a központi kormányzat és a szlovákiai megbízotti testület, illetve a prágai Nemzetgyűlés, valamint a Szlovák Nemzeti Tanács között kibontakozott.

A szlovákiai magyar állami, köz- és magánalkalmazottak tömeges elbocsátását, a nyugdíjra és egyéb szociális, illetve életjáradékra való jogosultságot megszüntető 1945. évi 44. és 69. számú rendeletei mindenesetre jól mutatják, hogy a magyar kisebbség ellen irányuló jogalkotói törekvések mögött elsősorban az a szlovák hivatalnoki, közigazgatási középréteg állt, amely felismerve saját hatalmi és vagyoni érdekeit elérkezettnek látta az időt, hogy teljes egészében kisajátítsa a maga számára a hatalmat. Ehhez használták fel a féktelen nacionalizmus kassai kormányprogrammal szabadjára eresztett szellemének tombolását, majd az 1946. évi választásokon vereséget szenvedett és emiatt még inkább radikalizálódott szlovák kommunisták irgalmat nem ismerő hatalmi ambícióit.

A magyar kérdés belső megoldási módozataival (csehországi deportálások, vagyoneklobzások, tömeges népbíróósági ítéletek stb.) a prágai kormány 1946 februárjában az úgynevezett lakosságcsere-egyezményre megkötésére kényszerítette Magyarországot. Ennek alapján csehszlovák részről annyi magyart telepíthettek át Magyarországra, ahány magyarországi szlovák nemzetiségű lakos volt hajlandó önként áttelepülni a Csehszlovák Köztársaságba. Az etnikai homogenizációt szolgáló akciók azonban már korábban megkezdődtek: 1944–1945 telén mintegy 30 ezer csehszlovákiai magyar polgári személyt deportáltak kényszerszolgálatra a Szovjetunióba, 1945 nyarán pedig több mint 36 ezer magyart toloncoltak ki szülőföldjéről. (A kitoloncolás elsősorban a bécsi döntést követően felvidéki területekre költöző hivatalnokokat, tanítókat, valamint pozsonyi, kassai magyarokat érintette. 1945 végén és 1946/47 telén pedig közel 45 ezer embert deportáltak Csehországba (a kitelepített szudétanémetek helyére) kényszerszolgálatra. Több ezer magyart tartottak szlovákiai munkatáborokban, illetve koncentrációs táborokban tartottak.⁸⁹

Az 1946. június 17-i kormányrendelet értelmében a szlovákiai magyarok részt vehettek az úgynevezett reszlovakizációs akcióban, amelynek a Dél-Szlovákiában maradó magyarok elszlovákosítása volt a célja. A jelentkezőknek megígérték, hogy visszakapják állampolgársági jogukat és szülőföldjükön maradhatnak, a jogaiktól és vagyonuktól megfosztott, a deportáltaktól és kitelepítésektől rettegő szlovákiai magyarok közül – 327 ezer ember kérelmezte magyar nemzetiségének megváltoztatását, azaz szlovákká minősítését.⁹⁰

A csehszlovák kormány 1945 őszén, a potsdami konferencia után kénytelen volt tudomásul venni, hogy a hárommilliós csehszlovákiai német kisebbségtől eltérően a magyar kisebbség egyoldalú kitelepítésére nem kapta meg a győztes nagyhatalmak hozzájárulását. A kassai kor-

⁸⁹ VADKERTY:1996:36–50.

⁹⁰ L. a kötet 37. számú dokumentumát.

mányprogramban célul kitűzött szláv nemzetállamot tehát a magyar kisebbség esetében a csehszlovák hatóságok kénytelen voltak visszatérni a Magyarországgal megkötendő lakosságcsere-egyezmény elképzelésének megvalósításához. Ezzel együtt a kisebbségi magyar közösséggel szemben életbe léptek a beneši dekrétumok német- és magyarellenes jogfosztó intézkedései, a Szlovák Nemzeti Tanács magyarellenes rendeletei. A dekrétumok és nemzeti tanácsi rendeletek kisebbségi magyarokat megfosztották állampolgári, vagyoni, szociális és nemzetiségi jogaitól. Az 1938 után visszacsatolt területekre betelepülőknek 1945 májusában minden ingóságukat hátrahagyva 24–48 alatt el kellett az ország területét hagyniuk, s ezt a módszert az autochton népességű településeken is megpróbálták alkalmazni, a magyar kormány és a határőrizeti hatóságok ellenállása miatt sikertelenül.

A magyar kormány csehszlovák magyarság ügyében több alkalommal fordult a nagyhatalmakhoz, illetve a Külügyminiszteri Tanácshoz. 1946 nyarán például a csehszlovák hatóságok fokozódó magyarellenes aktivitása készítette ilyen lépésre. Magyarország az Atlanti Charta és az ENSZ Egyezségokmány alapelveinek megsértésével, a nagyhatalmak döntésének elejét veendő, 1946 januárjában kötött magyar-szlovák lakosságcsere-egyezménnyel ellentétes eljárások miatt emelt panaszt Csehszlovákia ellen.

A magyar jegyzék konkrét helyi panaszok alapján a külügyminiszterek tanácsánál is tiltakozott a csehszlovák hatóságok magyar kisebbséget terrorizáló eljárása ellen. Ezek célja a budapesti kormány szerint az volt, hogy a kérdés további közös rendezése helyett kész tényeket teremtsenek.⁹¹

A magyar kormány a három győztes nagyhatalmat folyamatosan tájékoztatta a csehszlovákiai magyarokat ért jogfosztásokról. Azt kérte a nagyhatalmak képviselőitől, hogy küldjenek ki megbízottakat a helyszíni vizsgálatok lefolytatására, kényszerítsék arra a csehszlovák hatóságokat, hogy a békekonferencia döntéséig állítsák le a jogfosztó és diszkriminatív akciókat.⁹²

Etnikai diszkrimináció, kollektív bűnösség

A csehszlovák kormány 1945 őszén, a potsdami konferencia után kénytelen volt tudomásul venni, hogy a hárommillió csehszlovákiai német kisebbségtől eltérően a magyar kisebbség egyoldalú kitelepítésére nem kapta meg a győztes nagyhatalmak hozzájárulását. A kassai kormányprogramban célul kitűzött szláv nemzetállamot tehát a magyar kisebbség esetében a csehszlovák hatóságok kénytelen voltak visszatérni a Magyarországgal megkötendő lakosságcsere-egyezmény elképzelésének megvalósításához.

Ezzel együtt a kisebbségi magyar közösséggel szemben életbe léptek a beneši dekrétumok német- és magyarellenes jogfosztó intézkedései, a Szlovák Nemzeti Tanács magyarellenes rendeletei. A dekrétumok és nemzeti tanácsi rendeletek kisebbségi magyarokat megfosztották állampolgári, vagyoni, szociális és nemzetiségi jogaitól. Az 1938 után visszacsatolt területekre betelepülőknek 1945 májusában az ország elhagyására kényszerítették, s ezt a módszert az autochton népességű településeken is megpróbálták alkalmazni, a magyar kormány és a határőrizeti hatóságok ellenállása miatt sikertelenül.

A Dél-Szlovákia nemzetiségi megtisztogatásához igénybe vett eljárások, tervek, akciók egymással szorosan összefüggtek, a szlovákiai Telepítési Hivatal, a Megbízotti Testület, illetve a prágai kormány és a bel- és külügyminisztérium a helyzetet és Magyarország magatartását figye-

---

⁹¹ KURECSKÓ:2003.

⁹² Uo.

lembe véve döntött a rendelkezésre álló eszközök felhasználásáról. A Szovjetunió többszöri közbelépésére Csehszlovákia az 1948 februárjában történt csehszlovákiai kommunista hatalomátvélt követően rövid időn belül lezárta a beneši dekrétumokhoz kötődő kisebbségellenes periódust.

Az 1948. október 25-i 245. számú törvény, hűségeskü letétele után biztosította a magyar nemzetiségű személyek részére az állampolgárság visszaadását. Magyarország és Csehszlovákia 1949. július 25-én a csorbatói jegyzőkönyvben megállapodott abban, hogy a Magyarországra kitelepített csehszlovákiai magyarok vagyonának fejében Csehszlovákia elengedi Magyarországnak a békekonferencián meghatározott 30 millió dolláros háborús jóvátétel még esedékes részeit. A csehszlovákiai magyarok vagyon- és jogfosztással, valamint kitelepítési fenyegetésekkel kikényszerített *reszlovakizációs* nyilatkozatait azonban csak 1954-ben érvénytelenítették.

Edvard Beneš köztársasági elnöki dekrétumainak, illetve az azokat szlovákiai viszonyok közt alkalmazó, alkalmanként „továbbfejlesztő”, szigorító Szlovák Nemzeti Tanács rendeleteinek súlyos következményei voltak a magyar kisebbség számára. A kétségkívül legkíméletlenebb köztársasági elnöki rendelet 1945. augusztus 2-án, a potsdami határozat aláírásának napján jelent meg: az 1945. évi 33. számú elnöki rendelet az aktív antifasiszták kivételével automatikusan megfosztotta a németeket és magyarokat a csehszlovák állampolgárságtól. Ez az elnöki dekrétum vált a szlovákiai magyarság minden további jogfosztásának és jogsérelmének alapvető forrásává, hiszen az állampolgárság elvesztése eleve kizárta a két kisebbséghez tartozókat az állami intézményekben, munkahelyen való alkalmazásából, az államosítások során elrendelt kártalanításokból, a hadikárok megtérítéséből, a nyugdíj és más állami járulékok folyósításából.

Az állampolgári, kisebbségi, vagyoni és szociális jogok megvonásával a szlovákiai magyarok gyakorlatilag a teljes jog- létbizonytalanság állapotába kerültek. A szülőföldjükről elűzött és az úgynevezett globális kitelepítés keretében teljes felszámolásra ítélt magyar közösség helyére a belső telepítések keretei közt a külföldi szlovák „reemigránsok” és az észak-szlovákiai területek szlovák kolonistáinak százezreit szerették volna betelepíteni. Mindez szorosan kapcsolódott ahhoz a hatalmi harchoz, amely a kommunista párt hatalomátvételét volt hivatott előkészíteni, s amiben a magyar kérdés radikális megoldására törekvő politikai elképzelések a kommunisták szlovákiai bázisát erősítették volna.

Melyek voltak a meghatározó politikai folyamatokat, jelenségeket, amelyek a magyar kisebbségi kérdés világháború utáni kezelését meghatározták? A győztes nagyhatalmak világháború utáni kisebbségellenes magatartását a németkérdés kezelése határozta meg. Emellett azonban feltétlenül figyelembe kell venni a kelet-közép-európai régió szovjet érdekszférába kerülését, a kisebbségi jogoknak a hitleri és sztálini nemzetiségi politika hatására végbement nemzetközi leértékelődését. Hasonlóképpen a homogén nemzetállamok létrehozásához átmenetileg kedvező nemzetközi légkört és a nemzetállami célokban egymást túllícitáló csehszlovákiai polgári pártok és a kommunisták közötti rivalizálást. Ezzel egyidőben hamarosan nyilvánvalóvá vált Magyarország kisebbségvédő pozícióinak, békepolitikai törekvéseinek erőtlensége. Mindezek a nemzetközi és belpolitikai tényezők azt eredményezték, hogy a csehszlovákiai magyar közösség Prága és Pozsony által szorgalmazott felszámolása igencsak reális közelségbe került 1945 és 1946 fordulóján.

Az egész periódus kisebbségellenes intézkedéssorozata kétségkívül egységes politikai szándékot, a szlovákiai magyar kisebbségi közösség teljes felszámolását volt hivatott elérni, s ezért kutatni is csak egységes folyamatként lehet. A Dél-Szlovákia nemzetiségi megtestisztatásához igénybe vett eljárások, tervek, akciók egymással szorosan összefüggtek, a szlovákiai Telepítési Hivatal, a Megbízotti Testület, illetve a prágai kormány és a bel- és külügyminisztérium a helyzetet és Magyarország magatartását figyelembe véve döntött a rendelkezésre álló eszközök felhasználásáról.

Az 1944–1949. között Csehszlovákiában az ország fasiszta erőktől, intézményektől való megtisztulásra törekedve, a háborús bűnösöket megbüntetni kívánva, a politikai erők a német és a magyar kisebbség felszámolására is elérkezettnek látták az időt. Ennek érdekében a két kisebbséget kollektív bűnösökként kezelték és a jogalkotásban pedig egyértelműen az etnikai diszkrimináció elemeit érvényesítették. Ez az etnikai megkülönböztetés érvényesült a földreformmal, az állampolgársággal, a belső telepítésekkel, a kényszer- és közmunkával, a nép- és nemzeti bírósággal kapcsolatosan a köztársasági elnöki dekrétumokban, az azokat kiegészítő, módosító törvényekben és rendeletekben.

Mindezeknek az etnikai, etnopolitikai célokat (is) szem előtt tartó, s a két kisebbség szempontjából egyértelműen jogfosztónak bizonyult jogszabályoknak az elsődleges célja a két kisebbség teljes felszámolása: elűldözése, kitelepítése, az ország területén maradók teljes asszimilációja volt. Mindezt a korabeli cseh és szlovák politikát irányító pártok, kormányok vezetői nem is titkolták, hiszen meg voltak győződve eljárásuk jogosultságáról és helyességéről. A világháború éveiben a Cseh–Morva Protektorátus területén a német megszállás, valamint részben – a német terrorral nem összehasonlítható módon – az első bécsi döntéssel Magyarországnak ítélt dél-szlovákiai területeken elszenvedett nemzeti sérelmek miatt, valamint a kisebbségi kérdés müncheni szerződésben és a bécsi döntésben rögzített területi megoldásai miatt a csehszlovák, cseh és szlovák politika egyszer s mindenkorra száműzni kívánta a kisebbségi jogokat a közép-európai térségből.

A csehszlovákiai magyarok ügyét a győztes nagyhatalmak közül az Egyesült Államok és Nagy-Britannia – a fentebb vázolt különbségek és saját nagyhatalmi érdekeik miatt hajlandónak bizonyult támogatni, megakadályozva ezzel a németekével azonos teljes kitelepítést.

A szlovákiai magyarok második világháború utáni jogfosztása, a kárpótlás kérdése alapvetően ezen a ponton válik külön a szudétanémet kisebbség pozíciójától. Az által, hogy a szlovákiai magyarok nagy többsége szülőföldjén maradt, s 1948–1949 folyamán visszakapta állampolgárságát, az állampolgári jogegyenlőség elve alapján joggal tarthat igényt arra, hogy a korabeli diszkriminatív elvek és jogszabályok teljes körű felülvizsgálásával minden szlovákiai magyart és Szlovákia területén vagyoni igénnyel jogosan fellépő személyt teljes egészében kárpótolnak az őket ért jogtalanságért, jog- és vagyonesztésért.

Az úgynevezett Beneš-dekrétumok és a hozzájuk kötődő többi jogfosztó 1944–1949. évi törvény, rendelet érvényességéről, hatályosságáról szóló jogi vitáknak három tanulságát érdemes ennek a kötetnek a bevezetőjében hangsúlyoznunk. Minden törvény addig tekinthető jogformáló, jogi viszonyokat teremtő jogszabálynak, ameddig arra való hivatkozással vitás esetekben a peres felek közül az egyik fél a másikkal szemben érvényesíteni tudja igényét. Lehet, hogy a dekrétumok és a többi rendelet alapján már évek, évtizedek óta nem kobozták el csehországi vagy szlovákiai német és magyar tulajdonosok vagyonát, de az is tény, hogy az 1945–1948 között, bizonyíthatóan csak etnikai alapon elkobzott vagyontárgyak jelentős részét máig nem szolgáltatották vissza az eredeti tulajdonosoknak.

Hatvan év, két-három nemzedék távlatában méltányos megegyezésekre csakis az érintett és érdekelt felek kölcsönösen belátó és megbocsátó magatartása biztosíthat megfelelő hátteret és fedezetet. Az 1997. évi csehszlovák–német közös nyilatkozatban például a két fél közösen ítélte el a kollektív bűn elvének érvényesítését a korabeli csehszlovák jogszabályokban. Hasonlóképpen járt el a Szlovák Nemzeti Tanács 1991. évi nyilatkozatában a szlovákiai németek kitelepítésével kapcsolatosan.

A szlovákiai magyarokkal kapcsolatosan mindeddig elmaradt hivatalos szlovák nyilatkozat, illetve az ugyancsak hiányzó szlovák–magyar közös nyilatkozat vélhetően ugyanerre kellene, hogy helyezze a hangsúlyt. Erre szolgált jó példával a szlovákiai magyar szervezetek 2005.

áprilisi Komáromi nyilatkozata, amely a kassai kormányprogram elfogadásának 60. évfordulóján a szlovákiai magyar közösség történeti rehabilitációs igényének adott hangot, megfontolt és méltányos kárpótlási javaslatok megfogalmazásával.⁹³

A történelmet mindazonáltal nem lehet egyszerűen a bűn és bűnbocsánat, károkozás és kárpótlás logikájára egyszerűsíteni. Érdekek és függőségek, programok és ambíciók, nemzeti önzés és nagyhatalmi erőviszonyok, globális, regionális és lokális játszmák tétjei, céljai keverednek egymással nehezen szétválasztható egységbe.

A kötetben közreadott dokumentumok alapján mindenesetre képet nyerhetünk arról, hogy a második világháborút követő években – amikor Európa nyugati felén olyan fejlődés alapjait rakták le, amely az ott élő közösségek számára demokratikus fejlődési feltételeket teremtett – miként lehetett Közép-Európában a nemzeti radikalizmus, nacionalizmus eszközeivel nehéz csapdahelyzeteket teremteni. A többi kelet- és közép-európai nemzetállamhoz hasonlóan Csehszlovákiában, illetve 1993 óta Csehországban és Szlovákiában ez a csapdahelyzet – amikor a történelem órájának visszaállítására már nincs lehetőség, a jogtalanságok súlya viszont hatvan évvel is konfliktusokat gerjeszt – nemcsak az érintett két kisebbség, hanem a két többségi nemzet egészére nézve máig megoldatlan morális, jogi és politikai kérdések tömegét. Ezek feldolgozását kívánja szolgálni ez a kötet.

---

⁹³ KOMÁROMI NYILATKOZAT:2005

II. DOKUMENTUMOK

A.
KASSAI KORMÁNYPROGRAM

1. AZ ÚJ CSEHSZLOVÁK KORMÁNY, A CSEHEK ÉS SZLOVÁKOK NEMZETI FRONTJA KORMÁNYÁNAK PROGRAMJA

Kassa, 1945. április 5.*

I

A több mint hat esztendei idegen elnyomás után elérkezett az idő, amikor sokat szenvedett hazánk fölött felvirrad a szabadság napja. Nyugat felé vezető dicsőséges győzelmes útja során a Vörös Hadsereg felszabadította a Csehszlovák Köztársaság első területeit. Nagy szövetségesünknek, a Szovjetuniónak köszönhetően így lehetővé vált, hogy a felszabadított területre visszatérjen a köztársaság elnöke, s itt, ismét hazai földön, megalakuljon az új csehszlovák kormány.

Az új kormány a csehek és szlovákok széles körű Nemzeti Frontjának kormánya, s mindazon társadalmi rétegek és politikai irányzatok képviselői alkotják, amelyek itthon és a határokon túl felszabadító harcot vívtak a német és a magyar zsarnokság megdöntéséért. Az új kormány feladatának tekinti, hogy ezt a harcot a Szovjetunió és a többi szövetséges oldalán a végsőig, a köztársaság teljes felszabadításáig folytassa, hogy a cseh és a szlovák nemzet minden erejével hozzájáruljon a hitleri Németország teljes vereségéhez, s megtegye az első lépéseket nemzeteink új, boldogabb életének megteremtéséhez a felszabadított hazában.

A kormány jelenlegi összetételében küldetését időben korlátozotttnak tekinti. A köztársaság többi részének, főként a cseh országrészek felszabadítása után a köztársasági elnök alkotmánydekrétuma értelmében a nemzeti bizottságokra alapozva sor kerül az ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztására és összehívására. Az ideiglenes Nemzetgyűlés megerősíti tisztségében a köztársasági elnököt a rendes választás megejtéséig, s az elnök a hazai és külföldi nemzeti ellenállás valamennyi tényezője arányos képviselőit figyelembe vételével kinevezi az új kormányt. Ez a kormány és az ideiglenes Nemzetgyűlés a lehető legrövidebb időn belül előkészíti és lebonyolítja az általános, titkos és közvetlen választásokat az Alkotmányozó Nemzetgyűlésbe, amelynek feladata a köztársaság új alkotmányának kidolgozása, s jövőjének szilárd alkotmányos alapokra helyezése lesz.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák nyelvű szöveg forrása. *Program prvej domácej vlády republiky, vlády Národného frontu ěechov a Slovákov*. Ministerstvo informácií, Košice 1945. A kormányprogram szövegét közölte a szlovák nyelvű *Pravda* című napilap 1945. április 8-i száma is. Az Edvard Beneš vezette londoni csehszlovák emigráció és a Klement Gottwald vezette moszkvai csehszlovák kommunista emigráció 1945. március 22–29-i moszkvai megbeszélései négy ponton eredményeztek áttörést, illetve végleges megállapodást. Egyrészt sikerült a három cseh és egy szlovák baloldali pártból – a Csehszlovák Kommunista Pártból, a Csehszlovák Szociáldemokrata Munkáspártból és a Benešhez legközelebb álló Cseh Nemzeti Szocialista Pártból, valamint a Szlovák Kommunista Pártból, továbbá két polgári pártból – A Cseh Néppártból és a Szlovák Demokrata Pártból – létrehozniuk a Nemzeti front nevű koalíciót, amely a második világháború utáni első csehszlovák koalíciós kormányt alkotta. Másrészt eredményes tárgyalásokat folytattak a szovjet vezetéssel arról, hogy a szovjet hadsereg által elfoglalt területeken a csehszlovák állami szervek – Kárpátalja kivételével – mindenhol fokozatosan átvehetik a hatalmat. Kárpátalja Szovjetunióknak történő átadásáról, amelyet Beneš már 1939-ben felvetett Majszkij londoni szovjet nagykövetnek, szintén elvi megállapodásra jutottak a szovjet kormánnyal. S végül sikerült megegyezniük a moszkvai kommunista emigráció által összeállított kormányprogram-javaslat valamennyi vitás kérdésében. A szociáldemokrata Zdeněk Fierlinger vezette új csehszlovák kormány jelképesen 1945. április 4-én Kassán, az 1945. évi 1. számú köztársasági elnöki dekrétum alapján alakult meg, s másnap nyilvánosságra hozta programját. A kassai kormányprogram és a moszkvai programtervezet között a világháború utáni nemzetiségi politika szempontjából fontos eltérést jelentett, hogy a XV. fejezetben a végleges, kassai változat nemcsak a német, hanem a magyar kisebbségi iskolák bezárását is célul tűzte ki. A kormányprogram mellett, hogy alapvetően meghatározta a világháború utáni Csehszlovákia politikai erőviszonyait, irányvételét, megkönnyítve így a kommunisták rohamos térnyerését a háború utáni viszonyok közt kulcsfontosságú bel- és hadügy, illetve a földművelésügyi minisztériumban, illetve a legfontosabb hatalmi ágazatokban. A kormányprogram – a cseh-szlovák viszony átmenetinek bizonyult megegyezéses rendezése mellett – a német- és magyarelleses jogfosztó intézkedéseknek is alapdokumentumává vált. KAPLAN:1993, 215–228; ŠUTAJ:1993:31–36; MANDLER:2002, 36–43.

II.

Egyelőre azonban még háborús front húzódik végig köztársaságunk területén, Nyugat-Szlovákiában és a cseh országrészekben még a halálosan sebzett, de kétségbeesetten védekező ellenség garázdálkodik, testvéreink milliói még az elviselhetetlen járom alóli felszabadulást várják. Ezen körülmények között a kormány fő feladata, aminek minden egyebet alá kell rendelni, Csehszlovákia háborús erőfeszítésének a lehetőség határáig való fokozása lesz, az egész ország felszabadításáig és a hitleri Németország teljes vereségéig.

A kormány ezért minden rendelkezésére álló eszközzel támogatni fogja az előrenyomuló Vörös Hadsereget – gyors ütemben helyreállítja a feldúlt vasútvonalakat, országutakat, hidakat csakúgy, mint a távíró- és távbeszélő vezetékeket, támogatni fogja a hadiközlekedést, gondoskodni fog a szovjet csapatok és a hozzájuk tartozó hátországi intézmények megfelelő elszállásolásáról, ellátja a sebesült vöröskatonákat, s hozzájárul a Vörös Hadsereg egységeinek élelmiszerezéssel, takarmánnyal és egyéb szükségletekkel való ellátásához. A kormány e feladatok teljesítését a nemzeti bizottságoktól és egyéb szervektől is határozottan meg fogja követelni. A háború folytatásának rendeljük alá a felszabadított területen végrehajtandó politikai, gazdasági, szociális és kulturális intézkedéseket is.

A felszabadított területen a kormány folytatni fogja Csehszlovákia katonai szolgálatra alkalmas polgárainak mozgósítását, az 1. csehszlovák hadtestre építve létrehozza az új csehszlovák hadsereget, gondoskodni fog az új csehszlovák alakulatok gyors kiképzéséről, felszereléséről és felfegyverzéséről, valamint a hadszíntéren való mielőbbi bevetéséről. A kormány gondoskodni fog a csehszlovák szárazföldi és légi alakulatoknak nyugatról a felszabadított területre való áthelyezéséről is.

Az ellenség hátországában a kormány megszervezi a nemzet legszélesebb rétegeinek a megszállók elleni össznemzeti küzdelmét, azon lesz, hogy a cseh nép önfeláldozóan fokozza eddigi hősi harcát, hogy a szlovákok és a cseh országrészek partizáncsoportjainak példája nyomán magasba emelje a nemzeti partizánháború zászlaját, hogy minden eszközzel bénítsa a német haditermelést s így hozzájáruljon az idegen megszállás gyötrelmének megrövidítéséhez, valamint a megszállók teljes és mielőbbi kiűzéséhez.

III.

A kormány, méltányolva a Vörös Hadseregnek felszabadításunkban szerzett kivételes érdemeit és jövőnk biztosításában betöltött döntő szerepét, s hódolatát kifejezve tagjainak felülmúlhatatlan haditudománya, példátlan önfeláldozása és határtalan hősiessége előtt, még jobban akarja szilárdítani a csehszlovák hadsereg együttműködését a Vörös Hadsereggel, s az új, valóban demokratikus antifasiszta csehszlovák hadsereg megszervezésének mintaképét látja benne.

Hogy megvalósulhasson a Vörös Hadsereggel való legszorosabb harci együttműködés, amely a győzelem és jövőnk érdekében szükséges, az új csehszlovák haderő szervezete, felszerelése és kiképzése ugyanolyan lesz, mint a Vörös Hadsereg szervezete, felszerelése és kiképzése. Ezzel egyidejűleg lehetővé válik hathatós segítség nyújtása a Vörös Hadsereg számára, s felbecsülhetetlen harci tapasztalatainak tökéletes kihasználása.

A kormány a felszabadított területen a nép összes erőinek az ellenségeinkkel szembeni szervezett fegyveres küzdelembe való minél gyorsabb mozgósítására irányuló törekvésében tudatában van annak, hogy a jelenlegi szabadságküzdelem és a köztársaság jövőbeli biztosításának nagy küldetését egyedül a következetesen antifasiszta, nemzeti felszabadító hadsereg, a nép

akarát végrehajtó, a néppel összeforrott, a nép bizalmát élvező és éppen ezért annak teljes szeretetével és gondoskodásával elhalmozott valóban demokratikus hadsereg teljesítheti. A kormány ezért mindent elkövet, hogy az új csehszlovák véderő megszervezésénél megalapozódjék, megerősödjék és tovább mélyüljön a hadsereg népi, demokratikus jellege.

Az új csehszlovák hadsereg a hitlerizmus elleni küzdelemben született, s alapját nemzeteink véderejének az itthon és a határokon túl fegyverrel a kezükben aktívan harcoló csoportjai (a szovjetunióbeli 1. csehszlovák hadtest, pilótáink, a franciaországi csehszlovák páncélos dandár, a szlovák és cseh partizánok, a szlovákiai felkelő csapatok) alkotják és fogják alkotni. Erre az alapra, mindenekelőtt a szovjetunióbeli 1. csehszlovák hadtestre fog épülni az új csehszlovák véderő.

Az új csehszlovák hadsereg az azonnali frontharcra lesz megszervezve, mégpedig nyomban, a még dúló harc folyamán, s újonnan kiképzett és felfegyverzett egységeit a Vörös Hadsereg oldalán minél előbb bevetjük a küzdelembe.

Ahhoz, hogy az új csehszlovák hadsereg az antifasiszta küzdelem hatalmas és szilárd eszköze legyen, szigorú, de demokratikus katonai fegyelemre, magasabb rendű fegyelemre, a nemzeti kötelesség világos felismeréséből és az adott feladatok teljes megértéséből fakadó öntudatos fegyelemre kell épülnie.

Hogy hadseregünk állami, demokratikus és antifasiszta szellemben legyen nevelve, a kormány egyszer s mindenkorra véget akar vetni a hadsereg ún. „politikamentességének”, tudatosítva, hogy e mögött a „politikamentesség” mögött a harc erkölcsi tényezőjének lebecsülése húzódik meg, s leple alatt reakciós, antidemokratikus és kapituláns tendenciák burjánzanak.

Hogy a véderő valamennyi tagja között kifejlesztődjön s a legsúlyosabb harci feltételek és megpróbáltatások idején is fennmaradjon a magas harci szellem és a magas antifasiszta, demokratikus szellemiség, valamennyi katonai egységénél, csoportnál és intézetnél létrejön a nevelőtisztek intézménye, akik a nevelő és művelődési munka területén az illetékes parancsnokok helyettesei lesznek, s a magasabb parancsnokoknál a nevelő és művelődési osztályt fogják vezetni. A Nemzetvédelmi Minisztérium keretében a vezető nevelő szerv a Nevelési és Művelődési Főigazgatóság lesz, amely vezetője a nemzetvédelmi miniszternek és helyettesének lesz alárendelve, s a nemzetvédelmi miniszter és helyettese javaslatára a kormány fogja kinevezni. A nevelőtisztek számára biztosítjuk, hogy feladataikat a harcban és a harcon kívül egyaránt eredményesen oldhassák meg. Különös figyelmet kell szentelni a parancsnoki káderek, elsősorban a nevelőtisztek nevelésének és oktatásának.

A kormány hangsúlyozza, hogy parancsnoki tisztségeket az új csehszlovák hadseregben csak teljesen demokratikus, valóban antifasiszta gondolkodású tisztek tölthetnek be. A csehszlovák hadsereg büszke lehet tisztjeinek százaira s ezreire, akik a köztársaságnak tett esküjükhöz híven, bátran és félelem nélkül folytatták és folytatják a harcot a német zsoldosok ellen itthon és az országhatárokon túl, életüket áldozták a hazáért a veszthelyeken és a csatatereken, s ékes bizonyágát adták hazafias, demokratikus gondolkodásuknak. Egyúttal azonban elkerülhetetlen, hogy mielőbb megvalósuljanak azok az intézkedések, amelyek célja a hadseregnek az összes áruló, kollaboráns, antidemokratikus és népellenes elemtől való lehető leggyorsabb megtisztítása, s gondoskodjunk arról, hogy ilyen elemek ne kerülhessenek parancsnoki tisztségekbe. A tisztikar politikai és nemzeti megbízhatóságának vizsgálatát az átmeneti időszakban az illetékes katonai hatóságok fogják végrehajtani a népi szervek, azaz a nemzeti bizottságok és a Szlovák Nemzeti Tanács, valamint a kormány által külön e célra kinevezett szervek közreműködésével.

A kormány rendkívüli figyelmet fordít a demokratikus, antifasiszta tisztikar nevelésére. Gondoskodni fog arról, hogy a tisztek minél jobban elsajátítsák a Vörös Hadsereg és a mi harcoló egységeink harci tapasztalatait, átmeneti időre tanárokat és kiképzőket kér a Vörös Hadseregtől

saját katonai oktatásunk számára. Minél több tehetséges tisztet fog igyekezni kiküldeni a szovjet katonai iskolákba, a legmagasabb katonai intézeteket és akadémiákat is beleértve.

A tiszti rangfokokatok sora egyszerűsödik, a tisztek anyagi helyzete javul. Az illetmények megállapításánál nem csak az elért rangfokozatot veszik figyelembe, hanem a ténylegesen betöltött munkakört is. A véderő különleges képesítésű tagjai (orvosok, gyógyszerészek, mérnökök stb.) megfelelő tiszti rangfokozatot kapnak. A tisztek kinevezése és előléptetése nem csak a formális szabályoktól fog függeni, hanem támogatjuk a legjobbak rendkívüli gyors előléptetését (illetve kinevezését), mindenekelőtt azokat, akik a harctéren bizonyítottak.

A kormány gondoskodni fog arról, hogy az új csehszlovák hadseregben az egyenlőség elve alapján teljes mértékben tiszteletben tartsák a csehek és a szlovákok államjogi helyzetét, s hogy a szlovákok valamennyi központi intézményben arányos képviselőkhöz jussanak. Az egységes csehszlovák hadseregben bevezetik a szlovák és a cseh vezénylési és szolgálati nyelvek teljes egyenjogúságát és egyenértékűségét. Az egységes csehszlovák véderő keretében, a parancsnokság és a hadseregszervezet teljes egységének megőrzése mellett szlovák nemzeti katonai egységek alakulnak, amint arról részletesebben a kormánynak a szlovák kérdéssel kapcsolatos álláspontját tárgyaló külön fejezet szól. A hadsereg fenntartja és tovább ápolja nemzeteink harci hagyományait, elsősorban harcoló katonai egységeink és partizánjaink harci hagyományait.

A partizánosztagokban kifejtett tevékenységet annak felülvizsgálatát követően teljes mértékben az új csehszlovák hadseregben teljesített szolgálatnak ismerik el. A partizánosztagokban szerzett tiszti rangokat az új csehszlovák hadseregben vizsgáztatás után, esetleg rövid tanfolyam elvégzését követően elismerik.

A kormány nemzeteink szellemének és harci hagyományainak megfelelő új csehszlovák harci kitüntetések, rendjeleket és érdemeket alapít.

A katonai kérdés megoldásánál a kormány kész megtenni mindent, ami elősegíti a nép véderejének leggyorsabb és leghatásosabb mozgósítását, a fronton való bevetését és az eredményes hadviselést egészen a végső győzelemig.

IV.

A kormány, kifejezve a cseh és szlovák nemzet végtelen hálóját a Szovjetunió iránt, a csehszlovák külpolitika megingathatatlan vezérfonalának fogja tekinteni a legszorosabb szövetséget a győzelmes keleti szláv nagyhatalommal. Országunk külpolitikai helyzetét a jövőben az 1943. december 12-i csehszlovák – szovjet kölcsönös segélynyújtási, barátsági és háború utáni együttműködési szerződés határozza meg. A Szovjetunió segítségével befejeződik a Csehszlovák Köztársaság felszabadítása, hogy így a támogatásával örökre biztosítva legyen a szabadsága és biztonsága, s hogy a Szovjetunió sokoldalú együttműködésével biztosítva legyen Csehszlovákia nemzeteinek nyugodt fejlődése és boldog jövője.

A kormány a kezdetektől érvényesíteni fogja a Szovjetunióval való gyakorlati együttműködését, mégpedig minden irányban – katonai, politikai, gazdasági, kulturális téren egyaránt –, miközben kölcsönösen képviselőket kíván cserélni és kölcsönösen kapcsolatokat kíván kiépíteni a szomszédos Ukrán Szovjet Köztársasággal. A kormány arra fog törekedni, hogy a hitleri Németország végérvényes szétzúzásakor, a Németország feletti büntetés végrehajtásakor, a Németországra kirovando jóvátétel meghatározásakor, az új határok megvonásakor és a jövődó béke megszervezésekor Csehszlovákia a lehető legszorosabban a Szovjetunió oldalán, s a többi szláv és demokratikus állammal egy sorban álljon.

A kormány fontos feladatát látja abban, hogy szilárd szövetségi kapcsolatot létesítsen az új demokratikus Lengyelországgal, hogy mielőbb megvalósulhasson az 1943. december 12-i csehszlovák – szovjet szerződés feltételezett kibővítése háromoldalú egyezményre, amely összekövacsolná Csehszlovákia, Lengyelország és a Szovjetunió szövetségét a német hódító szándékkal szemben. Lengyelország ügyében a kormány arra fog törekedni, hogy az áldatlan múlt feledésbe merüljön, s hogy Csehszlovákia viszonya az új Lengyelországhoz kezdettől fogva új alapra, a szláv testvériség alapjára épüljön.

Külpolitikája szláv irányvonalát a kormány azzal is követni fogja, hogy a legbarátibb kapcsolatra lép Jugoszlávia új kormányával s megtalálja az új kapcsolatok formáját a szláv Bulgáriával is.

Magyarországhoz való viszonyában a kormány teljes mértékben kihasználja a fegyverszüneti állapotot, amely főleg a Szovjetunió segítségével köszönhetően oly jelentős mértékben kedvezett Csehszlovákiának, hogy később, a magyar megszállók által elkövetett összes sérelem és büntett jóvátétele után, támogassa az új és valóban demokratikus Magyarországnak, csakúgy, mint a független és demokratikus Ausztriának a környező szláv nemzetekhez és országokhoz való közeledési szándékait.

A csehszlovák külpolitikának ezt a szláv barátság szelleme által vezérelt fő tájékozódását a kormány az Egyesült Nemzetek náciellenes frontján álló demokratikus nyugati nagyhatalmak és valamennyi demokratikus állam iránti általános baráti kapcsolatok szélesebb alapjára helyezi. A kormány megerősíti baráti kapcsolatait Angliával, amelynek háború alatti segítségét nagyra értékeljük, valamint az Egyesült Államokkal is éppúgy, mint különösen szoros barátságát Franciaországgal, miközben fő törekvése az lesz, hogy Csehszlovákia tevékeny tényezővé váljék a felszabadított, demokratikus Európa új rendjének kiépítésében.

V.

Belpolitikájában a kormány a csehszlovák alkotmány alapcikkelyéből fog kiindulni, miszerint az államhatalom egyedüli forrása a nép. Ezért a kormány az egész közéletet széles demokratikus alapon fogja felépíteni, a nép számára biztosítja az összes politikai jogot, s kérlelhetetlen harcot folytat a fasiszta elemek kiirtásáért.

Eltérően az egykori bürokratikus, a néptől eltávolodott közigazgatási apparátustól, a községekben, járásokban és tartományokban az állam- és közigazgatás új szerveiként létrejönnek a nép által választott nemzeti bizottságok. Saját működési körzetükben ezek a nép által választott, a nép állandó ellenőrzése alatt álló és – egy későbbi intézkedésig – a nép által visszahívható nemzeti bizottságok fogják irányítani az összes közügyet, a központi szervekkel együtt vigyáznak a közbiztonságra, s létrehozzák a nekik alárendelt demokratikus hivatali apparátust. A kormány a maga politikáját a nemzeti bizottságok segítségével fogja végrehajtani. A megszállók és árulók egykori rendszerei által létrehozott valamennyi közigazgatási és végrehajtási szerv és intézmény megszűnik. A többségében államilag megbízhatatlan, nem szláv lakosság által lakott községek és járások ideiglenes igazgatására közigazgatási bizottságok létesülnek.

A felszabadult nép a nemzeti bizottságokba legjobb képviselőit nevezi ki, tekintet nélkül arra, tagjai-e valamely politikai pártnak, akik bizonyítottak az idegen betolakodók és az árulók elleni harcban, s tetteikkel bizonyították és továbbra is bizonyítják valódi hazafias érzületüket és demokratikus meggyőződésüket. Egyúttal azonban a nép és a kormány éberrel fog őrködni azon, hogy a nemzeti bizottságokba ne furakodjanak be olyan elemek, akik együttműködtek a megszállókkal, támogatták az árulókat és az ellenség szolgálatában gyalázatos személyes előnyökre tettek szert.

A kormány teljes mértékben támogatni fogja a legszélesebb néprétegek alkotó kezdeményezését és közéleti tevékenységét. A népnek az állami és közügyek igazgatásában és vezetésében a nemzeti bizottságok útján való közvetlen részvétele mellett joga lesz különféle önkéntes – politikai, szakszervezeti, szövetkezeti, sport- és egyéb – szervezetek alakítására, s ezek útján demokratikus jogai érvényesítésére. Ugyanakkor azonban nem engedi meg, hogy ezekbe a szervezetekbe beférkőzzenek a nemzet árulói, fasiszták és a nép egyéb ellenségei. A politikai, gazdasági és kulturális élet minden területén megvalósul a nők következetes egyenjogúsítása. Bevezetik a férfiak és nők általános választójogát 18. életévüktől kezdve, amely a véderő tagjaira is kiterjed. A nemzet összes árulóját és az ellenség támogatóit a köztársasági elnöknek a háborús bűnösök, árulók és kollaboránsok megbüntetéséről, valamint a népbíróságok létrehozásáról szóló dekrétuma értelmében megfosztják aktív és passzív választójogától. Teljes egészében biztosítva lesznek az alkotmányos szabadságjogok, főként a személyi, a gyülekezési, az egyesülési szabadság, a véleménynyilvánítás előszó, sajtó és levél útján történő szabadsága, a magán- és levéltitok, a tanszabadság, a lelkiismereti és vallásszabadság. Tilos lesz a köztársaság polgárainak faji alapon történő megkülönböztetése.

VI.

A kormány, mint a köztársaság első hazai kormánya, az új alapelven nyugvó csehszlovák államközösség megtestesítőjének tekinti magát. Véget vet minden régi viszálynak, s abból kiindulva, hogy a szlovákokat önálló nemzetnek ismeri el, a kormány kezdettől fogva következetesen arra fog törekedni, hogy a cseh – szlovák viszonyban megvalósuljon az egyenlőség elve, s hogy így érvényre jusson a két nemzet közötti valódi testvériség.¹

Elismerve, hogy a szlovák föld urainak a szlovákoknak kell lenniük, éppúgy, mint saját cseh hazájukban a cseheknek, s hogy a köztársaság mint egyenjogú nemzetek, a csehek és szlovákok közös állama újul meg, a kormány ezt az elismerést fontos állampolitikai aktusokkal juttatja kifejezésre. A Szlovák Nemzeti Tanácsot, a községi és járási nemzeti bizottságokra támaszkodva nemcsak az önálló szlovák nemzet jogos képviselőjének fogja tekinteni, hanem Szlovákia területén az államhatárolom (a törvényhozó, kormányzó és végrehajtó hatalom) hordozójának is, amint az a Szlovák Nemzeti Tanács és a köztársasági elnök, valamint a londoni csehszlovák kormány között létrejött külön egyezménynek megfelel. A közös állami feladatokat a kormány, mint a köztársaság központi kormánya a Szlovák Nemzeti Tanáccsal és a Szlovák Nemzeti Megbízottak Testületével, mint a Szlovák Nemzeti Tanács végrehajtó kormányszervével a legszorosabb együttműködésben fogja végrehajtani.

Az újonnan épülő egységes csehszlovák véderő keretében és az egységes szolgálati hatóságok alapján túlnyomórészt szlovák nemzetiségű legénységből, altisztekből és tisztekből álló, s a szlovák vezénylési és szolgálati nyelvet használó szlovák nemzeti katonai alakulatok (ezredek, hadosztályok stb.) jönnek létre. A volt szlovák hadsereg tisztjeit és fizetett állandó alkalmazottait, amennyiben nem vétettek a szlovák nemzeti becsület ellen, és a volt áruló rendszer idején kifejtett tevékenységük miatt nem indul ellenük büntető eljárás, eddigi rangjukkal átveszik a csehszlovák hadseregbe, miközben a Szlovák Nemzeti Tanács véleménye és ajánlása lesz irányadó.

¹ A Kassai kormányprogramnak a szlovák nemzet Magna chartájaként is emlegetett VI. fejezete hűen fejezi ki azokat az erőviszonyokat, amelyek a Moszkván keresztül Csehszlovákia területére visszaérkező Benešeket, a régi és az új kormánytagokat fogadták. A Szlovák Nemzeti Tanács a csehszlovák és a szlovák kommunista vezetés nagy részének támogatását élvezve, szoros kapcsolatokat épített ki a szovjet hadsereg irányítóival. Az 1944. augusztus 29-én kirobbantott szlovákiai felkelés során és a későbbi fegyveres ellenállásban szerzett politikai tőkéjét kamatoztatva szilárd pozíciókra tett szert a háború végi Szlovákiában. A központi kormányzat fokozatos megerősödésével 1946-1947 folyamán a szlovák pozíciók fokozatosan meggyengültek, amit a három úgynevezett prágai egyezményben rögzített komptenciamegosztás is tükrözött. RYCHLÍK:1998.

A köztársaság új kormánya gondoskodni fog arról, hogy a szlovák és cseh nemzet viszonyának alkotmányos rendezése során a kormányzó és végrehajtó törvényhozó hatalomnak ugyanolyan szlovák szervei létesüljenek, mint amilyenekkel a szlovák nemzet ma a Szlovák Nemzeti Tanácsban rendelkezik.

A központi és a szlovák szervek hatáskörének jövőbeli megosztásáról a cseh és a szlovák nemzet törvényes képviselői fognak megegyezni. A központi állami hivatalokban, intézményekben és az állami jelentőségű gazdasági szervezetekben a szlovákok számára biztosítva lesz a megfelelő képviselő, mind számárány, mind jelentőség tekintetében.

VII.

A kormány gondoskodik arról, hogy mielőbb megoldódjék Kárpátontúli Ukrajna kérdése, amelyet ezen országrész lakossága maga vetett fel. A kormány óhaja, hogy ez a kérdés a kárpátukrán nép demokratikusan kinyilvánított akarata szerint, valamint a Csehszlovákia és a Szovjetunió közötti teljes barátság jegyében oldódjék meg, s meggyőződése, hogy ez valóban így is lesz. A kormány ebben az értelemben megtesz minden szükséges előkészületet.²

VIII.

A cseheknek és a szlovákoknak a német és a magyar kisebbséggel szerzett szörnyű tapasztalatai – amely kisebbségek nagyrészt a köztársaság ellen kívülről indított hódító politika engedelmessé váltak, s amelyek közül főleg a csehszlovákiai németek egyenesen eszközül kínálták fel magukat a cseh és a szlovák nemzet elleni irtóhadjáratához – a felújított Csehszlovákiát mély és tartós beavatkozásra kényszerítik. A köztársaság nem akarja és nem fogja sújtani lojális német és magyar polgárait, s főleg azokat nem, akik a legnehezebb időkben hűek maradtak hozzá, de a bűnösökkel szemben szigorúan és kérlelhetetlenül fog eljárni, ahogyan azt nemzeteink lelkiismerete, számtalan vértanúnk szent emléke, a jövő nemzedékek nyugalma és biztonsága megköveteli.³

A kormány ezért a következő elvek szerint fog eljárni:

Azok közül a német és magyar nemzetiségű polgárok közül, akik az 1938-as müncheni döntés előtt csehszlovák állampolgársággal rendelkeztek, a Csehszlovák Köztársaság elismeri a náciellenes és antifasiszta személyek állampolgárságát. Számukra biztosítja a visszatérést a köztársaságba. Ők azok, akik már München előtt aktív küzdelmet folytattak Henlein és a magyar irredenta pártok ellen a Csehszlovák Köztársaság érdekében, s akiket München és március 15-e után a német és a magyar államhatalom üldözött, bebörtönzött vagy koncentrációs táborba juttatott

² A Kárpátaljára vonatkozó igény a terület szovjet katonai megszállásával egyidőben fogalmazódott meg egyértelműen. Sztálin 1945. január 23-án Benešnek küldött levelében bejelentette hogy a Szovjetunió igényt tart Kárpátaljára, de kölcsönös megállapodást javasolt. Beneš ragaszkodott ahhoz, hogy a terület csak a háború befejezése után, de a békekonferencia megnyitása előtt, kétoldalú államközi szerződés alapján kerüljön a Szovjetunióhoz. Az 1945. június 29-i szovjet-csehszlovák megállapodást az 1945. évi 60. számú köztársasági elnöki dekrétum emelte törvényerőre. VIDA–ZSELICZKY:2004. Vö. a kötet 13. számú iratával és annak bevezető jegyeztével.

³ A kormányprogram VIII. fejezetének betűje és szelleme a londoni és moszkvai emigrációnak a német és magyar kisebbséggel szemben fokozatosan radikalizálódott álláspontját tükrözte. Az állampolgárság megvonása és – mint az 1945. évi dekrétumok, rendeletek kibocsátása után fokozatosan világossá vált – a két kisebbség összes állampolgári jogainak felszámolása alól csak az aktív antifasiszták nyerhettek kivételt. Ez a többségi cseh és szlovák lakossággal való összehasonlításban eleve súlyos és egyértelműen etnikai alapon gyakorolt diszkriminációt jelentett. A kassai kormányprogramnak ez a fejezete tehát a kollektív bűn elve alapján törvényerőre emelt kollektív büntetési formák – nemzeti, nyelvi különbségtételen alapuló vagyon-, állás-, jogvesztés – hivatkozási alapja volt. A „kisebbségi” fejezet még viszonylag szabadon hozzáférhető jogként írja le az optálás lehetőségét, de a gyakorlatban a csehszlovák állampolgárság megszerzése a világháború utáni években a magyarok számára csakis a reszlovakizáción keresztül volt lehetséges. JANICS:1978, 1993. VADKERTY:1993, 8–10.

ellenálló magatartásuk és rendszerellenes küzdelmük, valamint a Csehszlovák Köztársaság iránti hűségük miatt. Akadtak olyanok is, akik a német és a magyar terror elől kénytelenek voltak külföldre menekülni és ott részt vettek a Csehszlovákia felújításáért folytatott aktív küzdelemben.

A többi német és magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgár csehszlovák állampolgársága megszűnik. Ezek a polgárok újra optálhatnak Csehszlovákia javára, miközben a köztársaság hatóságai fenntartják maguknak minden kérelem egyéni elbírálásának jogát. Azokat a németeket és magyarokat, akiket a köztársaság, valamint a cseh és a szlovák nemzet elleni bűncselekmények miatt bíróság elé állítanak és elítélnék, megfosztják csehszlovák állampolgárságuktól és, amennyiben nem sújtja őket halálos ítélet, örökre kiutasítják a köztársaságból.

Azokat a németeket és magyarokat, akik az 1938-as müncheni döntés után költöztek a Csehszlovák Köztársaság területére, azonnal kiutasítják a köztársaságból, hacsak nem indul ellenük bünvádi eljárás. Kivételt csak azok a személyek képeznek, akik Csehszlovákia érdekében tevékenykedtek.

IX.

A kormány legfelelősségteljesebb feladatának, valamint a cseh és a szlovák nemzet iránti erkölcsi köteletségének fogja tartani, hogy üldözze, bíróság elé állítsa és megbüntesse az összes háborús bűnöst, az összes áruát, a német vagy magyar elnyomók összes tudatos és aktív támogatóját. Ezt a feladatát a kormány haladéktalanul, tétovázás és bárki iránti elnézés nélkül fogja teljesíteni.

Ami a német és a magyar háborús bűnösöket illeti, a kormány gondoskodik azonnali ártalmatlaná tételükről, letartóztatásukról és a rendkívüli népbíróságoknak való átadásukról. Ugyanakkor ezeknek a német és magyar bűnösöknek nemcsak a Csehszlovákia nemzetei ellen és csehszlovák területen elkövetett bűntetteit fogják vizsgálni és megbüntetni, hanem a más nemzetek, mindegyik előtt a szövetséges Szovjetunió ellen elkövetett bűntetteiket is. Az ilyen felkutatott német és magyar bűnösöket átadják a szovjet szerveknek. Táborok létesülnek azoknak a német és magyar személyeknek az internálására, akik valamilyen kapcsolatban álltak a náci és fasiszta szervezetekkel, ezek apparátusával, valamint fegyveres és terrorista alakulataival.⁴

Különleges intézkedéseket foganatosít a kormány annak érdekében, hogy biztosítva legyen a cseh és a szlovák nemzet soraiban található áruát, kollaboránsok és fasiszta elemek bíróság elé állítása és megbüntetése. A nemzeti bizottságokkal együttműködve mindenütt rendkívüli népbíróságok kezdik meg működésüket, miközben illetékességüket a bűncselekmény helye és jellege fogja meghatározni. Az ismert és különlegesen felelős bűnösök rendkívüli esetei számára Nemzeti Bíróság létesül mind a cseh országrészekben, mind Szlovákiában. Az áruát és kollaboránsok elleni bünvádi eljárás alapjául általában a köztársasági elnök háborús bűnösök megbüntetéséről szóló dekrétumának rendelkezései fognak szolgálni.

A kormány, mint a köztársaság áruát, Nemzeti Bíróság elé állítja a protektorátus elnökét, Háchát, és a Beran-kormány valamennyi tagját, akik jóváhagyták az 1939. március 15-i ún. berlini szerződés Hácha általi aláírását, és akik 1939. március 16-án üdvözölték a Prágába érkező Hitlert. A kormány gondoskodni fog arról, hogy bíróság elé kerüljön az 1939. március 16-a utáni protektorátus kormányainak összes tagja, csakúgy, mint Tiso és az 1939. március 14-e utáni ún. szlovák

⁴ Az eredetileg csak a német és magyar háborús bűnösök internálására tervezett táborokat Csehországban és Szlovákiában is ártatlan német és magyar személyek ezreinek elkülönítésére, összegyűjtésére, kényszermunkájának kikényszerítésére és a kitelepítések előkészítésére használták fel. STANĀ K:1996, 94–121, STANĀ K:2002, HRABOVEC: HRABOVEC:1994. Szlovákiában a három pozsonyi internálótáboron kívül is több helyen pl. Szereden tartottak fogva, illetve ellenőrzés alatt magyar internáltakat. A pozsonyi magyarok internálásáról a Városi Nemzeti Bizottság 1945. május 5-én hozott határozatot. VADKERTY:2005; JUŠĀK:2001, 105–109.

kormányok, valamint az ún. szlovák parlament tagjai. Továbbá Hácha politikai és központi segítőitársai, valamint a protektorátus közigazgatásának felelős tisztviselői. Leszámolunk az áruló újságírókkal, akik eladták magukat a németeknek és kiszolgálták őket. Bűnvádi eljárás indul a „Cseh Ifjúság Nevelésének Kuratóriuma” tisztségviselői, a „Vlajka” tagjai, a „Cseh Bolsevistaellenes Liga” választmányi tagjai és tisztségviselői, az „Alkalmazottak Nemzeti Szakszervezeti Központja”, a „Mezőgazdasági és Erdészeti Szövetség” és hasonló szervezetek vezető tisztségviselői ellen, akik kiszolgálták a németeket. Továbbá azon tisztviselők ellen, akik a Gestapo kezére adtak cseheket és szlovákokat, akik tevékenyen részt vettek szlovákok és csehek németországi kényszermunkára hurcolásában, tevékenyen elősegítették a csehszlovák lakosság evakuálását stb. Szlovákiában bíróság elé kerülnek a Tiso-féle áruló rendszer tevékeny támogatói, a Hlinka Gárda, a szlovák Gestapo pribékjei, a Gašparoviè-féle náci propaganda eszközei és különösen azok, akik tevékenyen és orvul felléptek a szlovák nemzeti felkelés ellen és bármilyen módon részt vettek a németek által a szlovák nemzet ellen elkövetett erőszakosságokban és kegyetlenkedésekben.

A kormány a legnagyobb határozottsággal bíróság elé kényszeríti a bank-, ipari és mezőgazdasági mágnások soraiban található árulókat, akik a német fennhatóság idején a bankokban, az ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági vállalatokban és mindenféle gazdasági szervezetekben elősegítették a német fosztogatást és a német hadviselést.

Habár a volt megszálló és áruló rendszerek állami és közigazgatási apparátusban való alkalmazást önmagában véve nem fogják büntetendőnek tekinteni, demokratikus ellenőrzés mellett egyénileg felülvizsgálják minden egyes személy tevékenységét. A kormány minden intézkedést megtesz, hogy az új államapparátus teljesen megtisztuljon mindazoktól az elemektől, akik vétettek a köztársaság és a nemzet ellen, minden fasiszta és fasisztabarát elemtől, mindazon elemektől, akik az 1938—39-es válságos események idején, valamint a német és magyar megszállás idején hitszegést követtek el a nemzet és az állam ellen, megbízhatatlannak és gyávának bizonyultak. Ugyanígy felülvizsgálják és megbüntetik valamennyi csehszlovák állampolgárt, akik külföldön hűtlenné lettek a köztársasághoz és felforgató tevékenységükkel segítettek az ellenséget, valamint akik megtagadták állampolgári kötelességeik teljesítését, noha nem nehezedett rájuk a náci terror nyomása.

A kormány el van rá szánva, hogy a faszizmust politikailag és erkölcsileg következetesen kiirtja, ezért betiltja valamennyi fasiszta pártot és szervezetet, s nem engedi meg semmiféle formában azoknak a pártoknak (az Agrárpárt és fiókja, az úgynevezett Iparospárt, a Nemzeti Egyesülés, valamint amelyek 1938-ban egyesültek a Néppárttal) a felújítását, amelyek oly súlyosan vétettek a nemzet és a köztársaság érdekei ellen. Ez az intézkedés semmiképpen nem sérti a nevezett pártok köztársasághoz hű maradt egykori tagságának erkölcsi és politikai becsületét. A nevezett pártok politikailag felelős tisztségviselői számára, akik kompromittálták magukat és súlyosan vétettek a nemzet és a köztársaság érdekei ellen, tilos lesz a politikai tevékenység és a demokratikus pártok szervezeteiben való részvétel.

X.

A megszállók és áruló segítőitársaik által a cseh és a szlovák nemzeti és magánvagyon ellen elkövetett bűntettek jóvátétele, az idegen és fasiszta befolyásnak a cseh és a szlovák gazdasági életből való kiirtása, s a nemzeti munka gyümölcseinek a cseh és a szlovák nemzet szükségletei számára való biztosítása céljából egy sor intézkedés történik.

A gazdasági élet átmeneti időszakban való zavartalan menetének biztosítását szabályozó köztársasági elnöki dekrétum értelmében lefoglalják és azonnal nemzeti gondnokság alá helyezik

mindazt a vagyont, amelynek birtokosai, tulajdonosai vagy kezelői ellenséges államok, főleg Németország és Magyarország állampolgárai vagy a Csehszlovák Köztársaság olyan német és magyar nemzetiségű állampolgárai, akik tevékenyen segédkeztek Csehszlovákia felbomlásában és megszállásában, a Csehszlovák Köztársaság más állampolgárai, akik elárulták a nemzetet, s tevékenyen támogatták a német és magyar megszállókat; továbbá olyan részvénytársaságok és egyéb társaságok, amelyek vezetőségében az említett három csoportba tartozó személyek voltak.

A vagyon lefoglalását és nemzeti gondnokság alá helyezését az illetékes nemzeti bizottság az érintett vállalat üzemi bizottságával egyeztetve hajtja végre.

A lefoglalt vagyont, amely korábban a munkások, hivatalnokok, iparosok, földművesek és szabadfoglalkozásúak tulajdonában volt, s amelyet tőlük a nemzeti, politikai és faji üldözés következtében vettek el, azonnal visszaadják egykori tulajdonosainak, illetve azok törvényes örököseinek. Erről egyéni kérvények alapján az illetékes nemzeti bizottságok döntenek.

Az egyéb lefoglalt vagyon az illetékes törvényhozó szervek döntéséig nemzeti gondnokság alatt marad.

A különböző (mezőgazdasági, fogyasztási, pénzügyi stb.) szövetkezeti vállalatok és szervezetek azonnal ideiglenes nemzeti gondnokság alá kerülnek, mindaddig, amíg a szóban forgó szövetkezet tagságának lehetősége nem lesz demokratikus úton új vezetőséget választania. Az ideiglenes nemzeti gondnokságot az illetékes nemzeti bizottság (Szlovákiában fontos esetekben a Szlovák Nemzeti Tanács) rendeli el a szövetkezet tagjainak tevékeny közreműködésével.

XI.

A kormány – teljesíteni akarván a cseh és szlovák földműveseknek és nincsteleneknek az új földreform következetes végrehajtására vonatkozó kívánságát, s attól a szándéktól vezérelve, hogy a cseh és a szlovák földet egyszer s mindenkorra kiragadja az idegen német-magyar nemesség, valamint a nemzetárulók kezéből, s azt a cseh és szlovák földművesek és nincstelenek kezébe adja – helyesli az ellenség és az árulók földjének elkobzását, amelyet a Szlovák Nemzeti Tanács fogadosít, s e földnek a kisparasztok közötti szétosztását. A kormány a hasonló intézkedéseket kiterjeszti a köztársaság egész területére, miközben a következő alapelvekhez fog igazodni:

Nemzeti Földalap létesül. A Nemzeti Földalaphoz tartozik minden föld, épület, holt és élő felszerelés, amennyiben német és magyar nemesek és nagybirtokosok tulajdonában volt állampolgárságukra való tekintet nélkül. A Földalaphoz tartozik az ellenséges államok, különösen Németország és Magyarország más polgárainak, s a Csehszlovák Köztársaság oly német és magyar polgárainak a tulajdona, akik tevékenyen elősegítették Csehszlovákia szétverését és megszállását. A Csehszlovák Köztársaság egyéb olyan polgárainak a tulajdona, akik elárulták a nemzetet és tevékenyen támogatták a német és magyar megszállókat, továbbá olyan részvényes és más társaságok tulajdona, amelyeket a fent említett csoportokba tartozó személyek vezettek, szintén a Földalaphoz tartozik.

A fent említett földvagyon és a vele összefüggő vagyon kártérítés nélkül elkobzásra kerül. Az elkobzott vagyontárgyak ideiglenes kezeléséről, az elkobzástól a földreform végrehajtásáig, a földművesbizottságok segítségével az illetékes nemzeti bizottságok gondoskodnak.

A Nemzeti Földalap rendelkezésére álló mezőgazdasági földet a cseh országrészekben cseh, Szlovákiában szlovák és ukrán zsellérek, kis- és középparasztok, valamint mezőgazdasági munkások között osztják szét, előnyben részesítve azokat, akik mint partizánok, katonák, a nemzeti ügyért földalatti munkát végzők, az idegen terror áldozatai stb. érdemeket szereztek a nemzeti felszabadító harcban. A földosztást a Nemzeti Földalap vezetésével, a nemzeti bizottságok, vala-

mint a földművesekből és mezőgazdasági munkásokból alakított különleges bizottság tevékeny részvételével fogják végrehajtani. A felosztott birtokok gazdasági épületeinek és felszerelésének a kisparasztnak általi közös használatára szövetkezeteket lehet szervezni.

A földigénylő teljes tulajdonába kerülő földrét a mezőgazdaság fejlesztését szolgáló, az egy-két évi átlagos aratás (a föld minősége szerint) értékét meg nem haladó, s 15 évre szétosztva részletekben térítendő mérsékelt illetéket fognak szedni. Méltánylást érdemlő esetekben az illetéktől el is lehet tekinteni.

XII.

A megszállók és árulók által feldúlt gazdasági élet felújítása, az ellenség által megsemmisített értékek újjáépítése, a hadi célokat és a polgári lakosság szükségleteit szolgáló termelés gyors újjáélesztése, csakúgy, mint munka és kereset biztosítása az összes munkaképes polgár számára az egész nép és valamennyi szervezetének nagy erőfeszítését fogja megkövetelni. A nemzet legszélesebb rétegeinek alkotó kezdeményezésére támaszkodva a kormány törekedni fog:

Üzembe helyezni az összes leállított vállalatot, s termelésüket hozzáigazítani a háború szükségleteihez és a nyersanyagkészletekhez. A megrongálódott üzemekben végrehajtani az épületek és a gépi berendezések helyreállítását, s megszervezni a kéznél lévő gépek minél hatékonyabb kihasználását.

Mozgósítani mindenféle nyersanyag meglévő készleteit, helyi eszközökből megszervezni további előállításukat, s végrehajtani az egyes iparágak és egyes vállalatok közötti célszerű szétosztásukat.

Helyi forrásokból megszervezni az üzemanyag termelését, s gondoskodni annak célszerű elosztásáról. Gyorsan üzembe helyezni a közületi és magánérműveket, gázgyárat, vízműveket, valamint egyéb közületi vállalatokat és energiaforrásokat.

Újjászervezni a postai, távíró-, távbeszélő- és rádiószolgálatot (a távközlést), kiépíteni a távolsági és helyi közlekedést, főleg az élelmiszerek behozatalát a falvakból a városokba, s e célból mozgósítani az összes rendelkezésre álló közlekedési eszközt.

A falvakban és városokban építőanyag juttatásával, valamint olcsó hitel és pénzügyi támogatás nyújtásával segíteni a földműveseknek, zselléreknek, iparosoknak és munkásoknak feldúlt lakóházaik és gazdasági épületeik helyreállításában és újjáépítésében. Megvalósítani a megrongált középületek, laktanyák, hivatalok, iskolák, kórházak stb. újjáépítését és kijavítását.

Hitelek nyújtásával, nyersanyagok juttatásával, megrendelésekkel és a késztermékek eladásának biztosításával támogatni a vállalkozók, kézművesek és más termelők egyéni kezdeményezéseit.

A nemzeti gondnokság alá helyezendő vállalatok élére rátermett és kezdeményező műszaki és kereskedelmi vezetést állítani, amely az állami és gazdasági szervek általános irányításával biztosítaná a vállalatok eredményes működését. Pénzhitel és áru nyújtásával, valamint az üzérkedés és az uzsora kiirtásával támogatni a megbízható magán- és szövetkezeti kereskedelem felélesztését és fellendülését.

A teljes pénzügyi és hitelrendszert, kulcsfontosságú ipari vállalatokat, a biztosító intézeteket, a természetes és mesterséges energiaforrásokat általános állami irányítás alá, valamint a nemzetgazdaság újjáépítésének és a termelés és kereskedelem újjáélesztésének szolgálatába állítani.

A kormány továbbra is arra fog törekedni, hogy a szövetséges Szovjetuniótól a felszabadított területek ellátására kapott segítség mellett, első segélyként szolgáló árucikkeket szerezzen az UNRRA nemzetközi szervezettől, továbbá a „kölcsonról és bérbeadásról” szóló amerikai törvény alapján nyújtott eszközökből, csakúgy, mint a külföldi szabadpiacon eszközölt vásárlások útján.

XIII.

A megszállók az árulók segítségével több mint hat éven át fosztogatták nemzeteinket. Az idegenek garázdálkodása most, földünkről való kiűzésük előestéjén érte el tetőfokát. Az ellenség mindenütt sivatagot hagy maga után, s felszabadított területeinket a legnagyobb ellátási és élelmezési nehézségekbe döntötte. Háborús erőfeszítésünk elsőrendű feladatai közé tartozik ezen ellátási és élelmezési nehézségek mindenáron való leküzdése, valamint a legnélkülözhetlenebb élelmiszerek biztosítása a katonaság és a polgári lakosság számára.

A kormány felszólítja földműves népünket, a földműveseket és mezőgazdasági munkásokat, a férfiakat, a nőket és az ifjúságot, hogy gondoskodjanak minden talpalatnyi megművelhető föld megmunkálásáról. A helyi nemzeti bizottságok, mezőgazdasági szövetkezetek, a földművesek és mezőgazdasági munkások szervezetei gondoskodjanak arról, hogy a nemzeti gondnokság alá helyezett birtokok és gazdaságok földjét maradéktalanul megműveljék, s hogy a mezei munkák során szervezett, testvéri segítséget nyújtsanak azoknak a gazdaságoknak, amelyek tulajdonosai a hadseregben, a partizánoknál, az ellenség hátszágában vannak, vagy az ellenséges terror áldozatai lettek. A kormány kitart amellett, hogy a felosztásra szánt föld megművelését semmi esetre sem szabad halogatni, amiért az illetékes nemzeti bizottságokat teszi felelőssé, amelyeknek gondoskodniuk kell arról, hogy működési területükön, tekintet nélkül arra, hogy az adott pillanatban milyen a tulajdonviszonyuk, idejében és jól megmunkáljanak minden darab földet.

Földműves népünk a megszállás idején nehéz munkájának gyümölcsét a nélkül volt kénytelen odaadni az ellenségnek, hogy annak megfelelő ellenértékét megkapja. A felszabadított területen most földműveseink szent kötelessége, hogy termékeikkel élelmezzék saját nemzetüket és a hadsereget, amely a haza felszabadításáért harcol. A kormány a földművesek hivatott szerveivel egyetértésben, a gazdaságok nagysága, a gazdaságok egyes tulajdonosai földjének kiterjedése és minősége szerint megállapítja a mezőgazdasági termékek szabott árakon történő kötelező beszolgáltatásának új szilárd normáit, hogy az államnak lehetősége legyen olcsó élelmiszerral ellátni a hadsereget, a munkásságot és az egyéb dolgozó városi lakosságot. Termékfölöslegével, a nemzetével és államával szembeni minimális kötelességeinek teljesítése után, a megállapított árak keretén belül minden földműves szabadon rendelkezhet.

A kormány szilárd és a nemzet széles rétegei számára hozzáférhető árakat állapít meg a fejadagok formájában kiutalt legfontosabb élelmiszerek számára, amelyeket a szabad piacon történő szabad vásárlás útján bárki kiegészíthet. Az, hogy az állami és hivatalos szervek miképpen tudják biztosítani a városi lakosság élelmezését, attól fog függeni, hogy a földműves nép a mezőgazdasági termelés növelésével és a kötelező beszolgáltatások teljesítésével miképpen hajtja végre a nemzettel és az állammal szembeni kötelességét.

XIV.

A fokozott háborús erőfeszítés keretei között, valamint a megszállók és árulók által szétdúlt nemzetgazdaság felújításának és kibővítésének arányában a kormány kész lerakni a városok és falvak összes dolgozó rétegének érdekeit képviselő nagyvonalú szociális politika és szociális gondoskodás alapjait.

A kormány minden erejével arra fog törekedni, hogy az összes munkaképes férfi és nő munkalehetőséghez és teljesítményének megfelelő keresethez jusson. A munkaidőt, a béreket és egyéb munkafeltételeket kollektív szerződések fogják biztosítani és törvények fogják védeni. A

nők és az ifjúság viszonylatában érvényesíteni fogjuk azt az alapelvet, miszerint egyenlő munkáért egyenlő bér jár.

A kormány gondoskodni fog arról, hogy munkanélküliség, betegség, baleset, rokkantság és aggkor esetére valamennyi dolgozó be legyen biztosítva, s hogy ez a gondoskodás fokozatosan kiterjedjen az önálló tevékenységet folytató személyekre is, amennyiben nem rendelkeznek más megélhetési lehetőséggel. A szociális gondoskodás előterében az anyákról és gyermekekről való hathatós gondoskodás fog állni. A társadalombiztosítás valamennyi válfajával kapcsolatos kiadásokat a jövőben az állami költségvetés keretében fogják fedezni.

A gyógyulás, a pihenés és a szabadságtöltés helyeként a városok és a vidék dolgozó népe számára hozzáférhetővé válik valamennyiféle fürdőhely, szanatórium és üdülő. Népünk egészségének és pihenésének szolgálatába állnak a kastélyok, nyaralóhelyek és paloták is, amelyekben azelőtt az idegen nemesség és más élősködő uraságok terpeszkedtek.

Különleges figyelmet szentel a kormány a háború és a nemzeti felszabadító harc áldozatai, a fasiszta börtönök és koncentrációs táborok vértanúí, a katonák és partizánok családtagjai, a hadirokkantak, valamint az öregek és árvák megélhetése biztosításának.

Széles alapokra helyezve gondoskodunk a felnövekvő nemzedékünkéről. Mindkét nemhez tartozó ifjúságunknak testileg, erkölcsileg és szellemileg egyaránt felvértezettnek kell lennie, hogy méltó hordozója legyen nemzetünk jövőjének. A munkások, földművesek és a többi dolgozó gyermekei számára anyagi eszközökkel biztosítva lesz a képességeiknek megfelelő legmagasabb műveltség megszerzésének joga, s nyílt útjuk lesz az örömteli életbe. A sokgyermekes családok különleges támogatásban részesülnek.

Értelmiségünk tagjai, amennyiben a megpróbáltatások idején nem váltak hűtlenné nemzetükhöz, jelentékeny szerepet hivatottak betölteni a felszabadult haza új életének felépítésében. A kormány gondoskodni fog arról, hogy tisztességes és tehetséges értelmiségünk számára párt- és egyéb protekció nélkül nyitva álljon az út a köz- és magán szolgálat felé, s biztosítva legyen számára a teljesítményének megfelelő életszínvonal.

Valamennyi alkalmazottnak, kétkezi és szellemi munkásnak joga lesz ahhoz, hogy önként szakszervezetekbe tömörüljön, és szabadon megválaszthassa a képviselőit. Az üzemekben, műhelyekben és hivatalokban az alkalmazottak szabadon megválaszthatják az üzemi bizottságot, ill. saját bizalmi aikat. A szakszervezetek és az üzemi bizottságok a magánvállalkozókkal és a közhivatalokkal szemben a bér-, munka- és szociális politikával összefüggő összes kérdésben az alkalmazottak törvényes képviselői lesznek.

A kormány külön feladatának tekinti a köztársaság valamennyi hű polgárának gyors vissza telepítését otthonába.

XV.

A megszállás hat éve nem csak anyagi károkat okozott nekünk. Nem kisebbek, s következményeikben különösen veszélyesek az idegen uralom által okozott erkölcsi és szellemi károk, különösen az ifjúság soraiban. Azáltal is, hogy megfosztották a művelődés lehetőségétől, s azáltal is, hogy egész idő alatt a fasiszmus mérget oltották belé. Ezért elkerülhetetlenül egyenesen a rossz gyökeréhez kell nyúlnunk. Nem elég a rosszat csupán eltávolítani. Újat is kell építeni az új korszak és az állam új szükségleteinek szellemében.

Megvalósul az iskolák és más kulturális intézmények (színházak, könyvtárak stb.) megtisztítása az ezen a téren a megszállókkal tevékenyen együttműködő személyektől. Az elnyomatás idején kiadott összes tankönyvet eltávolítjuk. Megvalósul az összes diák- és közkönyvtár felül-

vizsgálata, hogy megtisztuljanak a náci és fasiszta dudvától. Megvalósul a sajtó, a rádió és a film alapos megtisztítása. A cseh és a szlovák városokban bezárjuk az összes német és magyar iskolát, köztük a prágai német egyetemet, valamint a prágai és a brünni német műszaki főiskolát, amelyek a legveszedelmesebb fasiszta és hitlerista fészkeknek bizonyultak. Az elemi és középiskolák német tanítósa szintén a hitlerizmus és henleinizmus egyik fő támaszát alkotta országainkban, s mivel ez tömegjelenség, a német kérdésben történő végleges döntésig bezárjuk az összes német iskola.⁵

A német erőszakoskodók egy sor iskolát, könyvtárat és színházat bezártak, s felszerelésüket, különösen a cseh főiskolákét, megsemmisítették. Ezért a következő intézkedések történnek:

Újjáalakul a megszállók és a Hácha-féle rendszer által bezárt összes cseh és szlovák iskola; újra megnyílnak a megszállás idején bezárt könyvtárak és színházak. Megsemmisített felszerelésüket: a könyvtárakat, laboratóriumi berendezéseket, különösen az egyetemekét és műszaki főiskolákét, a német iskolák és intézetek e célra felhasználható könyvtárából és laboratóriumi felszereléséből pótolják. Az iskolák bezárása által sújtott főiskolás és középiskolás ifjúságnak lehetősége lesz a megfelelő tanintézet gyors elvégzésére. Az iskolák új kiépítésénél különleges figyelmet fognak szentelni az óvodáknak, a gyermekek szülei munkaideje alatti védelmének, csakúgy, mint a szakiskoláknak és a műszaki utánpótlás gyorsított nevelését szolgáló iskoláknak.

A diákság, különösen a magasabb szintű iskolák számára képzett diákság, valamint a kulturális élet más szakterületei utánpótlása hiányának pótlása érdekében rendkívüli előírásokat adnak kiadva, amelyek a tehetséges ifjúság számára lehetővé teszik, hogy igazolt képességei alapján a rendes körülmények között megkövetelt formaságok nélkül bekerülhessen az ilyen iskolákba és kulturális intézményekbe.

Szlovákiában az oktatásügy az állam egész művelődéspolitikája keretében mind rendszerben, mind szellemében teljesen önálló lesz – összhangban a szlovák nemzeti ideológiával. A pozsonyi Szlovák Egyetem mind személyi, mind dologi tekintetben úgyszintén teljesen önálló lesz, hogy képviselje a Csehszlovákia tudományos kultúrájához való specifikus szlovák hozzájárulást. A Szlovák Nemzeti Színház és más művészeti intézmények éppígy fogják képviselni a Csehszlovákia művészeti kultúrájához való szlovák hozzájárulást.

Az új korszak és Csehszlovákia új nemzetközi helyzete megköveteli kulturális programjának ideológiai revízióját is:

Megvalósul a következetes demokratizálás, mégpedig nemcsak a lehető legszélesebb rétegeknek az iskolákhoz, valamint a művelődés és kultúra más forrásaihoz való hozzáféréseinek lehetővé tétele által, hanem eszmei téren is: magának a nevelés rendszerének és a kultúra jellegének népi alapra helyezésevel, hogy ne emberek szűk rétegét, hanem a népet és a nemzetet szolgálja.

Felülvizsgáljuk a német és a magyar kultúrához fűződő viszonyunkat, minden szakterületen leleplezve reakciós elemeiket. A szlávoknak a nemzetközi, s különösen a mi csehszlovák politikánkban mutatkozó új jelentőségével összhangban megerősödik művelődéspolitikánk szláv orientációja. Ebben a szellemben kiigazítjuk és módosítjuk iskoláink tanterveit, valamint tudományos és művészeti intézeteink kulturális orientációját. A Szláv Intézet nemcsak felújul, hanem a más szláv nemzetek és államok kulturális intézeteivel szoros kapcsolatot ápoló eleven politikai-kulturális intézménnyé épül át.

Kulturális téren is teljesen újjáépül a legnagyobb szövetségesünkhöz, a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatunk. E célból nemcsak hogy el lesz távolítva tankönyveinkből és oktatási se-

⁵ A szlovákiai magyar iskolákat a kormányprogramban foglalt oktatáspolitikai célok ismertté válását követően 1945 májusában kezdték tömegesen felszámolni. A Ladislav Novomeský vezette Oktatási Megbízotti Hivatal ugyan tervezte a magyar nemzeti oktatás korlátozott fenntartását, az 1945. szeptemberi tanévnyitáskor azonban már egyetlen magyar tannyelvű iskola sem működött. ŠUTAJ:1993, 40–43, GABZDILOVÁ:2004, 70-81.

gédeszközeinkből minden, ami azokban szovjetellenes volt, hanem ellenkezőleg, az ifjúság megfelelő felvilágosításban részesül a Szovjetunióról. Az orosz nyelv ezért az új tantervben az első helyen lesz az idegen nyelvek között. Arról is gondoskodni fognak, hogy ifjúságunk kellő ismereteket szerezzon a Szovjetunió keletkezéséről, berendezkedéséről, fejlődéséről, gazdaságáról és kultúrájáról. Az egyetemeken e célból új tanszékek is létesülnek: a Szovjetunió történetének, a Szovjetunió gazdaságának és a Szovjetunió jogrendszerének tanszékei.

Mindez haladó, népi és nemzeti szellemben valósul meg, amiben példaképeink nagy klasszikusaink lesznek, akik a legmagasabb színvonalú kultúra létrehozása során mélyen népi és nemzeti szellemben jártak el.

XVI.

Az új kormány, felelősségteljes hivatalának hazai földön való átvételekor, nem titkolhatja népünk előtt, hogy a köztársaság végleges felszabadulásához és az aljas ellenség és az árulók által nemzeteinken ejtett mély sebek begyógyításához vezető út még nehéz, tövises, áldozatokkal és fáradságos munkával jár. Egyet azonban az új kormány népünknek a frontvonal mindkét oldalán megígérhet: a kormány az általa vállalt programot legjobb tudása és lelkiismerete szerint fogja teljesíteni, mindig és mindenütt nemzeteink és a köztársaság érdekeihez fog igazodni, nem engedi meg, hogy a felszabadított köztársaságban a városi és a vidéki dolgozó nép érdekeivel szemben elősködő egyének és csoportok kizsákmányoló érdekei kerekedjenek felül. A kormány szilárdan hisz népünk nagy alkotóképességében, s mindent elkövet, hogy ezt az alkotóképességet serkentse és kibontakoztassa azzal, hogy demokratikus úton fogja szervezni és támogatni nemzeteink legszélesebb rétegeinek részvételét a mindennapi politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális életben, hogy ezáltal valósággá váljon, az államhatalom egyedüli forrása valóban a nép.

Zdeněk Fierlinger, s. k.
Josef David, s. k.
Klement Gottwald, s. k.
Viliam Široký, s. k.
Dr. Jan Šrámek, s. k.
Ján Ursíny, s. k.
Jan Masaryk, s. k.
Ludvík Svoboda, s. k.
Dr. Hubert Ripka, s. k.
Václav Nosek, s. k.
Dr. Vavro Šrobár, s. k.
Dr. Zdeněk Nejedlý, s. k.
Dr. Jaroslav Stránský, s. k.

Václav Kopecký, s. k.
Bohumil Laušman, s. k.
Július Ľuriš, s. k.
Dr. Ivan Pietor, s. k.
Antonín Hasal, s. k.
František Hála, s. k.
Dr. Jozef Šoltész, s. k.
Dr. Adolf Procházka, s. k.
Václav Majer, s. k.
Dr. Vlado Clementis, s. k.
Dr. Mikuláš Ferjenčík, s. k.
Ján Lichner, s. k.

B .
NEMZETKÖZI DOKUMENTUMOK

2.

FEGYVERSZÜNETI EGYEZMÉNY, MELYET EGYRÉSZRŐL A SZÖVETSÉGES SZOCIALISTA SZOVJETKÖZTÁRSASÁGOK, AZ EGYESÜLT BRIT KIRÁLYSÁG ÉS ÉSZAK-ÍRORSZÁG, AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK, MÁS RÉSZRŐL MAGYARORSZÁG KÖTÖTTEK MEG

Moszkva, 1945. január 20.*

Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormányja – beismervé azt a tényt, hogy Magyarország a Szövetséges Szocialista Szovjetköztársaságok, az Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok és a többi Egyesült Nemzet ellen viselt háborút elvesztette – elfogadja a fent említett Három Hatalom Kormányának fegyverszüneti feltételeit, amelyeket azok, úgy a maguk, mint a Magyarországgal háborús viszonyban levő Egyesült Nemzetek nevében közöltek.

A fent ismertetettek alapján, egyrészről a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság képviselője, Vorosilov K. E., a Szovjetunió marsallja, aki a Magyarországgal háborús viszonyban levő összes Egyesült Nemzetek nevében eljáró Szovjetunió, Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok kormányaitól megfelelő meghatalmazást nyert – másrészről Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormányának megfelelő meghatalmazással rendelkező képviselői: Gyöngyösi János külügyminiszter úr, Vörös János vezérezredes, honvédelmi miniszter úr és Balogh István miniszterelnökségi államtitkár úr aláírták a következő feltételeket:

1.a) Magyarország megszüntette a Szovjetunió és a többi Egyesült Nemzet – közte Csehszlovákia ellen viselt háborút, Németországgal fennállott minden viszonyát megszakította és hadat üzent Németországnak.

b) Magyarország Kormányja kötelezi magát, hogy lefegyverzi a Magyarország területén levő német fegyveres erőket, és hadifoglyokként átadja azokat.

Magyarország Kormányja arra is kötelezi magát, hogy internálja a német állampolgárokat.

c) Magyarország Kormányja kötelezi magát olyan mérvű szárazföldi, tengeri és légi erők fenntartására és rendelkezésre bocsátására, melyek a Szövetséges (Szovjet) Hadsereg-főparancsnokság fővezetése alatti szolgálatra rendeltethetnek. Ezzel kapcsolatban Magyarország legalább nyolc nehézfegyverzettel ellátott gyaloghadosztályt állít ki. Ezek az erők a Szövetségesek területén nem használhatók fel, csak az érdekelt Szövetséges Kormány előzetes beleegyezésével.

d) Németország elleni hadműveletek beszüntetésével a magyar fegyveres erők leszerelendők és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság felügyelete alatt békeállományba helyezendők. (Lásd az 1.pontra vonatkozó függelék.)

* A fegyverszüneti egyezmény az aláírással hatályba lépett. Törvényerőre az Országos Törvénytár 1945. szeptember 16-i számában kihirdetett 1945. évi V. törvény emelte. A fegyverszüneti egyezmény egyértelművé tette, hogy a békeszerződés megkötéséig a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, s azon keresztül, illetve azon belül a Szovjetunió ellenőrizni, befolyásolni tudja a magyarországi fejlődést. A békekonferencia területi döntéseit mintegy megelőlegező cikkelyek pedig azt jelezték, hogy az ország határain kívül maradó magyar népesség esetében fel kellett készülni az esetleges megtorlásokra, kitelptésekre, s az ennek nyomán elinduló menekültáradatra. A világháború utáni időszakban rendkívüli terheket jelentett Magyarország számára a két nagyhatalommal és a két szomszéd állammal szemben kirótt jóvátétel, amelynek együttesen 600 millió doláros összegét – mai áron kb. 6 milliárd dollárt – folyamatos törlesztése nagyban hátráltatta az ország gazdasági talra állását. A fegyverszüneti megállapodás előkészítésekor a moszkvai csehszlovák kommunista emigrációnak, sem pedig Beneš moszkvai követének, Zdeněk Fierlingernek nem sikerült elérnie, hogy a szovjetek teljes mellszélességgel kiálljanak a csehszlovákiai magyarok kitelepítésének követelése mellett. KOROM:1987, 114–146; BALOGH:1982, 9–26; BALOGH:1988, 103–108; VIDA:2005, 99–100.

2. Magyarország kötelezte magát, hogy Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia által megszállt területről visszavonja az összes magyar csapatokat és hivatalnokokat Magyarország 1937. december 31-én fennállott határai mögé, továbbá hatályon kívül helyez minden olyan törvényhozási és közigazgatási szabályt, amely az annexióra, vagy pedig csehszlovák, jugoszláv és román területek Magyarországhoz csatolására vonatkozik.

3. Magyarország Kormánya és Hadsereg-főparancsnoksága biztosítja a Szovjet csapatok és más Szövetséges csapatok számára a szabad mozgási lehetőséget magyar területen, bármilyen irányban, ha ezt a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság véleménye szerint a katonai helyzet megkívánja; emellett Magyarország Kormánya és Főparancsnoksága a csapatszállításokat minden rendelkezésére álló közlekedési eszközzel, a saját költségére fogja elősegíteni szárazon, vízen és levegőben. (Lásd a 3. pontra vonatkozó függelék.)

4. Magyarország Kormánya haladéktalanul szabadon bocsátja az összes szövetséges hadifoglyokat és internáltakat. Magyarország Kormánya, további utasításig saját költségére, elegendő élelemmel, ruházattal, orvosi segítséggel, tisztálkodási eszközökkel és szerekkel látja el az összes szövetséges hadifoglyokat, internáltakat, áttelepített és menekült személyeket, köztük Csehszlovákia és Jugoszlávia polgárait is. Szállítási eszközökről is gondoskodik, hogy e személyek bármelyike visszatérhessen országába.

5. Magyarország Kormánya, állampolgárságukra és nemzetiségükre való tekintet nélkül haladéktalanul szabadon bocsátja mindazokat a személyeket, akik az Egyesült Nemzetek javára kifejtett tevékenységükkel kapcsolatban, vagy az Egyesült Nemzetek ügye iránt nyilvánított rokonszenvük miatt, vagy faji származásuk, vagy pedig vallási meggyőződésük következtében őrizetben vannak, és hatályon kívül helyez minden sérelmes törvényt és abból származó korlátozást.

Magyarország Kormánya minden szükséges intézkedést megtesz annak biztosítására, hogy a magyar területen levő összes áttelepített személyek vagy menekültek – ideértve a zsidókat és a hontalanokat is – legalább olyan védelemben részesüljenek, és biztonságban legyenek, mint saját polgárai.

6. Magyarország Kormánya kötelezi magát, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság által megállapított határidőben, teljes épségben visszaszolgáltatja a Szovjetunióknak, valamint Csehszlovákiának és Jugoszláviának, úgyszintén az összes Egyesült Nemzeteknek mindazokat az értékeket és anyagokat, melyek állami, társadalmi és szövetkezeti szervezetek, vállalatok, intézmények vagy egyes polgárok tulajdonát képezik, mint gyárak és üzemek felszerelését, mozdonyokat, vasúti kocsikat, traktorokat, gépkocsikat, történelmi emlékeket, muzeális értékeket és minden egyéb vagyont, amit a háború folyamán az Egyesült Nemzetek területéről Magyarország területére szállítottak.

7. Magyarország Kormánya és Főparancsnoksága kötelezettséget vállal, hogy hadizsákmányként a Szövetséges (Szovjet) főparancsnokság rendelkezésére bocsát minden Magyarország területén levő német katonai tulajdont – beleértve a német flotta hajóit is.

8. Magyarország Kormánya és Főparancsnoksága kötelezettséget vállal, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság beleegyezése nélkül nem engedi meg semmiféle vagyon (beleértve az értékeket és valutát is) kivitelét vagy kisajátítását, amely Németország vagy polgárainak tulajdonát, vagy Németország és az általa megszállt országok területén élő személyek tulajdonát képezi. Ezt a vagyont a Szövetséges Ellenőrző Bizottság által előírt módon fogják megőrizni.

9. Magyarország Kormánya és Főparancsnoksága kötelezi magát, hogy átadja a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokságnak mindazokat a Magyarország dunai kikötőiben levő hajókat, melyek az Egyesült Nemzetek tulajdonát képezik vagy képezték, függetlenül attól, ki rendelkezik jelenleg ezekkel a hajókkal – abból a célból, hogy a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság ezeket a hajókat a Szövetségesek közös érdekében a háború idején, Németország ellen felhasználhassa. Ezeket a hajókat a háború után visszaadják tulajdonosaiknak.

A Magyar Kormány teljes anyagi felelősséget visel a fentebb felsorolt vagyontárgyak mindennemű megrongálásáért vagy megsemmisítéséért, egészen azok átadásáig a Szövetséges (Szojjet) Főparancsnokságnak.

10. A magyarországi és külföldi vizeken található magyar kereskedelmi hajók a Szövetséges (Szojjet) Főparancsnokság hadművelleti ellenőrzése alatt fognak állani, a Szövetségesek közös érdekében való felhasználás céljából.

11. A Magyar Kormány köteles rendszeresen magyar valutában pénzüsszegeket kifizetni és árukat (üzemanyagot, élelmiszert stb.), eszközöket és szolgáltatásokat rendelkezésre bocsátani, amelyekre a Szövetséges (Szojjet) Főparancsnokságnak funkciói teljesítésére, valamint a Szövetséges Államok ama misszióinak és képviselőinek, melyek a Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal kapcsolatban állanak – szükségük lehet.

A Magyar Kormányának szükség esetén biztosítania kell az ipari és szállítási vállalatok, a posta, táviró, távbeszélő és rádió, az erőművek, a közüzemi vállalatok és berendezések, a fűtőanyag és egyéb anyagraktárak felhasználását és munkájuk szabályozását azoknak az utasításoknak megfelelően, melyeket a fegyverszünet idején a Szövetséges (Szojjet) Főparancsnokság vagy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ad ki. (Lásd a 11. pontra vonatkozó függelék.)

12. Azokat a károkat, melyeket Magyarország a Szovjetunióknak, Csehszlovákiának és Jugoszláviának okozott hadműveleteivel és ez országok területének megszállásával – Magyarország megtéríti a Szovjetunióknak, Csehszlovákiának és Jugoszláviának. Emellett tekintetbe véve, hogy Magyarország nemcsak megszüntette a háborút az Egyesült Nemzetek ellen, hanem hadat is üzent Németországnak – a Felek abban állapodnak meg, hogy Magyarország az okozott károkat nem teljes egészében, hanem csak részben téríti meg. Ez a kártérítés 300 millió amerikai dollárban állapítatik meg, melyet hat év folyamán törleszt le áruban (gépekben, folyami hajókban, gabonában, jószágban stb.). A kártérítés összegéből 200 millió amerikai dollár a Szovjetuniót illeti meg, a Csehszlovákiának és Jugoszláviának járó kártérítés összege pedig 100 millió amerikai dollár.

Magyarország megtéríti a károkat és veszteségeket, melyeket a háború más szövetséges államoknak és azok polgárainak okozott. A kártérítés mértéke később nyer megállapítást. (Lásd a 12. pontra vonatkozó függelék.)

13. Magyarország Kormánya kötelezi magát, hogy magyar területen az Egyesült Nemzetek és azok polgárainak összes törvényes jogait és érdekeit illetően a háború előtti helyzetet állítja vissza és teljes épségben visszaszolgáltatja azok tulajdonát.

14. Magyarország közre fog működni a háborús bűncselekményekkel vádolt személyek letartóztatásában, az érdekelt kormányoknak való kiszolgáltatásában és az ítélkezésben e személyek felett.

15. Magyarország Kormánya kötelezi magát, hogy haladéktalanul feloszlatja a magyar területen levő összes Hitler-barát vagy más fasiszta politikai, katonai és katonai jellegű szervezeteket, valamint az egyéb olyan szervezeteket, amelyek az Egyesült Nemzetekkel szemben ellenséges propagandát folytatnak és a jövőben nem tűri meg ilyen szervezetek fennállását.

16. Időszakos vagy egyéb irodalmi termékek kiadása, behozatala és terjesztése Magyarországon, színelőadások rendezése, mozgóképek bemutatása, a rádióállomások, a posta, a táviró, a távbeszélő működése a Szövetséges (Szojjet) Főparancsnoksággal való megegyezés alapján történik. (Lásd a 16. pontra vonatkozó függelék.)

17. A magyar polgári közigazgatás visszaállíttatik Magyarországnak mindazon területén, amely az arcvonalától nem kevesebb, mint 50-100 kilométerre (a helyi viszonyoktól függően) fekszik, emellett a magyar közigazgatási szervek kötelezik magukat, hogy a béke és a közbiztonság helyreállítása érdekében végrehajtják a Szövetséges (Szojjet) Főparancsnokság vagy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság instrukcióit és utasításait, amelyeket a jelen fegyverszüneti feltételek teljesítésének biztosítása céljából adnak ki.

18. A fegyverszünet egész időtartamára Szövetséges Ellenőrző Bizottságot létesítenek Magyarországon, amely szabályozni és ellenőrizni fogja a fegyverszüneti feltételek végrehajtását, a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság képviselőjének elnöksége alatt és az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok képviselőinek részvételével.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság, a fegyverszünet hatálybalépésétől a Németország ellen folytatott hadműveletek befejezéséig terjedő időben a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság fővezetése alatt fog állni. (Lásd a 18. pontra vonatkozó függelék.)

19. A bécsi döntőbíróság 1938. évi november hó 2-án kelt határozatai és az 1940. évi augusztus hó 30-iki Bécsi Döntés ezennel érvénytelennek nyilváníttatnak.

20. A jelen feltételek aláírásuk pillanatában hatályba lépnek.

Kiállított Moszkvában, 1945. január 20-án, egy példányban, orosz, angol és magyar nyelven, amelyet megőrzésre a Szövetséges Szocialista Szovjetköztársaságok kormányának adnak át, megjegyezve, hogy az orosz és angol szöveg tekintetik autentikusnak.

A jelen egyezmény hitelesített másolatát mellékleteivel a Szövetséges Szocialista Szovjetköztársaságok kormánya át fogja adni mindazoknak a kormányoknak, amelyek nevében ez az egyezmény aláíratik.

A Szövetséges Szocialista Szovjetköztársaságok,
az Egyesült Királyság
és az Amerikai Egyesült Államok Kormányainak
meghatalmazásából:
K. Vorosilov

Magyarország Ideiglenes Nemzeti Kormányának
meghatalmazásából:
Gyöngyösi János
Vörös János
Balogh István

FÜGGELÉK

a Fegyverszüneti Egyezményhez, amelyet egyrésztől a Szövetséges Szocialista Szovjetköztársaságok, az Egyesült Brit Királyság és Észak-Írország, az Amerikai Egyesült Államok, másrésztől Magyarország kötöttek meg és írtak alá Moszkvában 1945. január 20-án.

A) Függelék az 1. ponthoz

A Magyar Katonai Parancsnokság átad a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokságnak – az utóbbi által megjelölt határidőn belül – minden rendelkezésre álló adatot a német fegyveres erőkről, a német katonai parancsnokságnak a Szovjetunió és a többi Egyesült Nemzetek ellen irányuló hadműveleteire vonatkozó terveit, valamint a német fegyveres erők haditevékenységét illető vázlatokat és térképeket és minden hadműveleti okmányt.

Az egyezmény 1. pontjában előírt intézkedések a magyar területen levő német állampolgárok internálására vonatkozólag nem terjednek ki Németország zsidó nemzetiségű polgáira.

B) Függelék a 3. ponthoz

A Magyar Kormány és Főparancsnokságnak az egyezmény 3. pontjában említett közreműködése a következőképpen értendő: A Magyar Kormány és Főparancsnokság – a fegyverszünet idején, a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság rendelkezésére bocsátja – annak belátása szerint való felhasználás céljából – mindazokat a magyar katonai, aviációs és folyami katonai berendezéseket és építményeket, kikötőket, kaszárnyákat, raktárakat, repülőtereket, távírót, távbeszélőt és rádiót, meteorológiai állomásokat, melyekre katonai szempontból szüksége lehet. Mindezeket felhasználás céljából üzemképes állapotban és megfelelő személyzettel bocsátja rendelkezésére.

C) Függelék a 11. ponthoz

A Magyar Kormány kivonja a forgalomból és beváltja a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság által megállapított időben és feltételek mellett mindazt a valutát, melyet a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság magyar területen forgalomba hozott, s ezt a forgalomból kivont valutát ellenszolgáltatás nélkül átadja a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokságnak.

A Magyar Kormány, a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság vagy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság beleegyezése nélkül, nem engedi meg a külföldi vagy belföldi magyar követelések és javak átadását idegen államoknak vagy idegen állampolgároknak.

Azoknak az áruknak részletes jegyzékét és az árunemek megnevezését, melyeket Magyarország a Szovjetunió, Csehszlovákiának és Jugoszláviának az egyezmény 12. pontja értelmében fog szállítani, valamint a szállítások megállapított időpontját évek szerint, az érdekelt kormányok külön egyezményei fogják meghatározni. Ezeket a szállításokat az 1938-ban érvényes árak alapján fogják teljesíteni, felemelve az ipari berendezések árát 15 százalékkal, a többi árukét pedig 10 százalékkal. Az egyezmény 12. pontjában megjelölt kártérítés kifizetésének elszámolási alapját az amerikai dollárnak az egyezmény aláírása napján érvényes aranyparitása képezi, vagyis egy uncia arany értéke 35 dollár.

Az egyezmény 12. pontjával kapcsolatban magától értetődik, hogy a Magyar Kormány azonnal élelmiszereket és egyéb közszükségleti cikkeket bocsát rendelkezésre, amelyek a magyar agresszió folytán károsult csehszlovák és jugoszláv területek helyreállításához és ezen területek lakosságának megsegítéséhez szükségesek. Ezeknek a szállításoknak méreteit a három kormány közötti egyezmény fogja meghatározni és ezek a szállítások ama kártérítés részeként tekintetnek, mely Magyarországot a Csehszlovákiának és Jugoszláviának okozott veszteségekért és károkért terheli.

D) Függelék a 16. ponthoz

A Magyar Kormány kötelezi magát, hogy a Magyarországon levő külföldi követségek, missziók és konzulátusok rádióösszeköttetése, távíró útján történő és postai levelezése, rejtjeles levelezése, a futárszolgálat, valamint a távbeszélő útján való összeköttetés a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság által meghatározott módon fog történni.

E) Függelék a 18. ponthoz

A fegyverszüneti egyezmény 18. pontjának megfelelően létesítendő Szövetséges Ellenőrző Bizottság feladata a fegyverszüneti feltételek pontos teljesítésének ellenőrzése.

A Magyar Kormány és annak szervei kötelesek a Szövetséges Ellenőrző Bizottság minden, a fegyverszüneti egyezményből következő utasítását teljesíteni.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság külön szervezetet vagy osztályokat létesít és feladatuknak megfelelő különböző funkciók teljesítésével bízza meg azokat. Ezenkívül a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tisztjeit Magyarország különböző részeire is kirendelheti.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság székhelye Budapest lesz.

Moszkva, 1945. január 20-án.

3.

A POTSDAMI ÉRTEKEZLET HATÁROZATAI. JELENTÉS A BERLINI HÁRMAS ÉRTEKEZLETRŐL (Részletek) Berlin, 1945. augusztus 2.*

I

1945. július 17-én Harry S. Truman, az Amerikai Egyesült Államok elnöke, J. V. Sztálin generalisszimusz, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Népbiztosai Tanácsának elnöke és Winston S. Churchill, Nagy-Britannia miniszterelnöke, C. R. Attlee úrral együtt, Berlinben háromhatalmi értekezleten találkoztak. Kíséretükben voltak a három hatalom külügyminiszterei: V. M. Molotov, D. F. Byrnes és A. Eden, valamint a vezérkari főnökök és más tanácsadók.

Július 17-e és július 25-e között kilenc ülést tartottak. Ezután az angol alsóházi választások eredményei kihirdetésének időpontjában az értekezletet két napra felfüggesztették.

Július 28-án C. R. Attlee visszatért az értekezletre mint Nagy-Britannia miniszterelnöke, E. Bevin, az új külügyminiszter kíséretében. Ezután még négy napon át tartottak üléseket. Az értekezlet időtartama alatt a három kormányfő külügyminisztere kíséretében rendszeresen találkozott, ezenkívül rendszeres megbeszélések folytak a külügyminiszterek között is. A bizottságok, amelyeket a külügyminiszterek megbeszéléseiken a különböző kérdések előkészítésére neveztek ki, szintén mindennap üléseztek.

Az értekezlet ülései Cecilienhofban folytak, Potsdam közelében. Az értekezlet 1945. augusztus 2-án fejeződött be.

Az értekezleten fontos határozatokat hoztak és fontos egyezményeket kötöttek. Számos egyéb olyan kérdéstről is folyt eszmecsere, amelyeknek megbeszélését az értekezleten létesített Külügyminiszterek Tanácsában fogják folytatni.

Truman elnök, Sztálin generalisszimusz és Attlee miniszterelnök azzal a meggyőződéssel hagyták el az értekezletet – amely megerősítette a kormányaik közötti kapcsolatokat és kiszélesítette együttműködésük és kölcsönös megértésük kereteit –, hogy kormányaik és népeik az Egyesült Nemzetek többi államaival együtt megteremtik az igazságos és tartós békét.

---

* A győztes nagyhatalmak potsdami tanácskozásáról *Jelentés*, illetve *Jegyzőkönyv* is készült jórészt azonos szövegezéssel. Kötetünkben HALMOSSY:1983a szövegekötlete alapján a *Jelentés* szövegéből közöljük a témánk szempontjából fontos részeket. A potsdami értekezlet előtt a csehszlovák diplomácia mindent elkövetett annak érdekében, hogy elnyerje a nagyhatalmak felhatalmazását a német és a magyar kisebbség egyoldalú kitelepítésére. A prágai kormány 1945. július 3-i jegyzékében emlékeztette a három nagyhatalom képviselőit az emigráns csehszlovák kormány 1944. november 23-i memorandumára, amelyben a német és a magyar kisebbség teljes kitelepítését kérte. Megismételve ezt a kérést, azt hangsúlyozta, hogy „cseh és a szlovák nemzet a csehszlovák állam jövője és a közép-európai biztonság garantálása szempontjából egyértelműen elengedhetetlenül szükségesnek tartja a németek és magyarok kitelepítését”. A prágai jegyzék a csehszlovákiai magyarokkal kapcsolatosan felvázolja a lakosságcsere alternatíváját: „Ami a magyarok kitelepítését (transfer) illeti, a csehszlovák kormány megbízottja konzultálhatna a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal abban az értelemben, hogy a szlovákiai magyarok kitelepítésének fő részét lakosságcsere alapján is le lehetne bonyolítani, amennyiben Magyarországon mintegy 345 ezer szlovák él, akik át szeretnének települni Szlovákiába.” A nagyhatalmak az amerikai álláspontot elfogadva, elutasították a magyarok kitelepítésére vonatkozó csehszlovák kérést. A potsdami értekezlettel kapcsolatos csehszlovák javaslat szövegét közli CHURAÖ:2001, 110; Vö. BALOGH:199, 103-108; BALOGH:1990, 18–42; KERTÉSZ:143–144; FÜLÖP:1994, 32–40.

II. A Külügyminiszterek Tanácsának megalakítása

Az értekezlet egyezményt kötött az öt nagyhatalmat képviselő Külügyminiszterek Tanácsának létesítéséről, hogy az folytassa a békerendezésekhez szükséges előkészítő munkálatokat és foglalkozzék olyan egyéb kérdésekkel, amelyeket a Tanácsban részt vevő kormányok megegyezés szerint időről időre a Tanács elé utalhatnak.

A Külügyminiszterek Tanácsának megalakítására vonatkozó egyezmény szövege a következő:

„1. Az Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Kína, Franciaország és az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztereiből Tanácsot kell alakítani.

2. a) A Tanács rendszeresen Londonban ülésezik, a Tanács által felállítandó közös Titkárság állandó székhelyén. Mindegyik külügyminisztert olyan magas rangú helyettes kíséri, aki fel van hatalmazva arra, hogy minisztere távolléte esetén a munkálatokat folytassa; a külügyminisztert ezenkívül kisszámú szaktanácsadó is kíséri.

b) A Tanács első ülését Londonban tartják, legkésőbb 1945. szeptember 1-én. Az ülések közös megegyezés alapján más fővárosban is megtarthatók, amiről esetről esetre határoznak.

3. a) Azonnali és fontos feladatként vár a Tanácsra, hogy az Egyesült Nemzetek elé való terjesztés végett megszövegezze az Olaszországgal, Romániával, Bulgáriával, Magyarországgal és Finnországgal kötendő békeszerződéseket és javaslatokat dolgozzon ki az európai háború befejezése kapcsán felmerült megoldatlan területi kérdések rendezésére. A Tanács foglalkozni fog a Németországra vonatkozó békerendezés előkészítésével, hogy azt Németország kormánya elfogadja, ha Németországnak megfelelő ilyen kormánya lesz.

b) Az említett feladatok mindegyikének megoldásánál a Tanácsnak azok a tagjai vesznek részt, akik az illető ellenséges államra rákényszerített fegyverletételi feltételeket aláíró államokat képviselik. Az Olaszországra vonatkozó békerendezésnél Franciaországot úgy kell tekinteni, mint az olasz fegyverletételi feltételek aláíróját. Más tagokat is meghívunk a tárgyalásokon való részvételre abban az esetben, ha az őket közvetlenül érdeklő kérdések kerülnek megvitatásra.

c) A Tanácsot alkotó kormányok közötti megegyezéssel időről időre más kérdéseket is a Tanács elé lehet terjeszteni.

4. a) Ha a Tanács olyan kérdést vizsgál meg, amelyben egy, a Tanácsban nem képviselt állam van közvetlenül érdekelve, ezt az államot felhívják, hogy képviselője útján vegyen részt a kérdés megvitatásában és tanulmányozásában.

b) A Tanács eljárását a vizsgálandó kérdés jellege szerint szabhatja meg. Bizonyos esetekben a szóban forgó kérdést előzetesen maga is megtárgyalhatja, más érdekelt államok bevonása előtt. Más esetekben a Tanács hivatalos értekezletre hívhatja meg azt az államot, amely valamely adott kérdés megoldásában leginkább érdekelt.”

Az értekezlet határozatainak megfelelően a három kormány mindegyike azonos szövegű meghívást intézett Kína és Franciaország kormányaihoz a fenti szöveg elfogadása és a Tanács megalakításában való részvétel végett.¹

Az ebben a szövegben meghatározott sajátos célokra létesült Külügyminiszterek Tanácsa nem érinti a krími értekezleten elfogadott megállapodást, amely szerint az Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Egyesült Királyság külügyminiszterei időszakonként tanácskozásokat folytatnak egymással.

¹ A Külügyminiszterek Tanácsa első ülését Londonban, 1945. szeptember 11-étől október 12-ig tartotta. Kína csak ezen az első ülésen vett részt, a későbbiekben nem. A Tanács 1946 folyamán Párizsban kétszer, majd New Yorkban ülésezett. Negyedik ülését Moszkvában tartották 1947. március 10-étől április 24-éig. Az ötödik ülésre Londonban került sor 1947. márciusában és áprilisában. Az utolsó, hatodik ülést Párizsban rendezték 1949. május 23. és június 20. között. A Szovjetunió, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság külügyminiszterei Moszkvában 1945. december 16-ától december 26-áig külön ülést is tartottak. A Külügyminiszteri Tanács munkájáról, döntéseiről ld. FÜLÖP:1994, 17–40.

Az értekezlet a Külügyminiszterek Tanácsának létesítéséről szóló egyezmény fényében megvizsgálta az Európai Tanácskozó Bizottság helyzetét is.² Megelégedéssel vette tudomásul, hogy a Bizottság sikerrel oldotta meg fő feladatait azoknak a javaslatoknak a betérjesztésével, amelyek Németország feltétel nélküli kapitulációjára, a németországi és ausztriai megszállási övezetekre és az ezekben az államokban létesítendő szövetséges ellenőrző rendszerre vonatkoznak.

Úgy találták, hogy a Németország és Ausztria ellenőrzésével kapcsolatos szövetséges politika egybehangolására irányuló további részletmunkák a jövőben a berlini Szövetséges Ellenőrző Tanács és a bécsi Szövetséges Bizottság hatáskörébe tartoznak. Ennek megfelelően megegyezés jött létre aziránt, hogy javasolják az Európai Tanácskozó Bizottság feloszlását.

(...)

VII. Háborús bűnösök

A három kormány tudomásul vette, hogy az elmúlt hetekben Londonban megbeszélések folytak a brit, amerikai, szovjet és francia megbízottak közt abból a célból, hogy megegyezés jöjjön létre azoknak a háborús főbűnösök fölötti ítélezés módszereire nézve, akiknek bűncselekményei az 1943. októberi moszkvai nyilatkozat szerint függetlenek a földrajzi helyzettől.

A három kormány újból megerősíti azt a szándékát, hogy ezeket a háborús bűnösöket sürgősen átadja az igazságszolgáltatásnak. Remélik, hogy a Londonban folyó megbeszéléseknek a célok megvalósítása szempontjából gyors eredménye lesz, és rendkívüli fontosságot tulajdonítanak annak, hogy a háborús főbűnösök perét a lehető legrövidebb időn belül megkezdjék. A vádlottak első névsorát ez év szeptember 1-e előtt közzéteszik.³

(...)

XII. A romániai, bulgáriai és magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottság eljárásának módosítása

A három kormány tudomásul vette, hogy a romániai, bulgáriai és magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságban helyet foglaló szovjet képviselők most, hogy az ellenségeskedések Európában véget értek, javaslatot tettek az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok képviselőinek az Ellenőrző Bizottság munkájának megjavítására.

A három kormány megegyezett abban, hogy az ezekben az államokban működő Szövetséges Ellenőrző Bizottságok munkamódszerét az alapul elfogadott indítvány alapján felülvizsgálja, figyelembe véve a három kormány érdekeit és felelősségét, amely kormányok együttesen szabták meg a szóban forgó államok fegyverszüneti feltételeit.

XIII. A német lakosság rendezett áttelepítése

Az értekezlet a németek Lengyelországból, Csehszlovákiából és Magyarországról való áttelepítésére vonatkozóan a következő határozatot hozta:

---

² Az Európai Tanácskozó Bizottság az 1943. októberi moszkvai konferencián jött létre.

³ Németország és a vele szövetséges európai államok háborús főbűnöseinek üldözéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény Londonban 1945. augusztus 8-án írták alá az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, a Szovjetunió és Franciaország képviselői.

A három kormány minden vonatkozásban megvizsgálva a kérdést elismeri, hogy a Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon maradt német lakosságnak vagy egy részének Németországba történő áttelepítésére vonatkozóan intézkedéseket kell foganatosítani. Egyetértnek abban, hogy bármilyen áttelepítés történjék is, annak szervezeten és emberséges módon kell végbemennie.

Mínthogy a németek tömeges visszatérése Németországba csak növelné azt a terhet, amely már a megszálló hatóságokra hárul, úgy látják, hogy először a németországi Szövetséges Ellenőrző Tanácsnak kell tanulmányoznia ezt a problémát, különös figyelemmel arra, hogy ezeket a németeket arányosan osszák el valamennyi megszállási övezetben.

Ennélfogva utasításokat adnak az Ellenőrző Tanácsban részt vevő képviselőiknek, hogy amilyen gyorsan csak lehet, tájékoztassák kormányaikat afelől, milyen számban érkeztek már Németországba Lengyelországból, Csehszlovákiából és Magyarországról ilyen személyek és közülük, mennyi idő múlva és milyen számarányban történhetik további áttelepítés, figyelembe véve Németország jelenlegi helyzetét.

Erről a csehszlovák kormányt, a lengyel ideiglenes kormányt és a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságot egyidejűleg értesítik és felszólítják őket, hogy a német lakosság további kiutasításait függesszék fel mindaddig, amíg az illető kormányok megvizsgálják az Ellenőrző Tanácsban részt vevő képviselők jelentéseit.⁴

XIV. Katonai megbeszélések

Az értekezlet tartama alatt a három kormány vezérkari főnökei tárgyalásokat folytattak közös érdekű katonai kérdésekről.

Jóváhagyta:

J. V. Sztálin

Harry S. Truman

C.R. Attlee

Berlin, 1945. augusztus 2.

---

⁴ A kelet- és közép-európai német kisebbségek Németországba telepítésére vonatkozó potsdami határozatokról ld. CHURAÕ:2001, 63–81; BALOGH:1988, 85-90; TÓTH:1995, 35–38; VADKERTY:1999, 886–90; FÜLÖP:1994, 32–40.

4.

A CSEHSZLOVÁK–MAGYAR LAKOSSÁGCSERE-EGYEZMÉNY

Budapest, 1946. február 27. *

1. §. A Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában Budapesten 1946. évi február hó 27. napján kelt magyar-csehszlovák egyezmény az ország törvényei közé iktattatik.
2. §. Az 1. §-ban említett egyezmény eredeti magyar és eredeti szlovák szövege a következő:¹ (Eredeti magyar szöveg.)

EGYEZMÉNY

Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában

A Magyar Köztársaság Elnöke és a Csehszlovák Köztársaság Elnöke elhatározván azt, hogy az országaik közötti lakosságcsere tárgyában Egyezményt kötnek, meghatalmazottaikká kijelölték: a Magyar Köztársaság Elnöke: dr. Gyöngyösi János külügyminiszter urat, a Csehszlovák Köztársaság Elnöke: dr. Clementis Vladimír külügyminisztériumi államtitkár urat, akik jó és kellő alakban talált meghatalmazásaik kicserélése után a következő cikkeken állapodtak meg.

I. cikk

Minden, Magyarországon állandó lakóhellyel bíró szlovák és cseh nemzetiségű személy, aki az alább meghatározott feltételek mellett a Csehszlovákiába való áttelepülésre irányuló szándékát nyilvánítja,² áttelepítettik anélkül, hogy a magyar kormány ezt megakadályozná. A csehszlovák kormánynak indokolt esetekben jogában áll, hogy az előző bekezdésben megjelölt személyek áttelepülését ellenezze.³ Amennyiben a magyar kormány ennek az ellenzésnek megalapozottságá-

* Szövegközlésünk forrása: 1946: XV. törvénycikk a Magyarország és Csehszlovákia között lakosságcsere tárgyában Budapesten 1946. évi február hó 27. napján kelt magyar–csehszlovák egyezmény becikkelyezéséről. Kihirdetett az 1946. évi július hó 9. napján. A megerősítő okiratokat Prágában, 1946. évi május hó 15. napján cserélték ki. Magyar Törvénytár 1946. évi törvénycikkek. 64–71. A lakosságcsere-egyezmény előkészítése során a prágai kormány minden eszközt megragadott arra, hogy a számára legelőnyösebb feltételek mellett minél nagyobb számú szlovákiai magyart telpíthessenek át Magyarországra. Az 1945. december 3-5-i első prágai tanácskozáson Gyöngyösi János magyar külügyminiszter minden egyoldalú csehszlovák lépést elutasított és követelte a szülőföldjükön maradó magyarok teljes egyenjogúsítását. A jogfosztások, vagyonek Kobzások és a csehországi deportálások folytatásával, valamint a budapesti SZEB „tanácsaival” kikényszerített 1946. február 6–10. közötti második prágai tárgyaláson a lakosságcsere során érvényesülő teljes paritás alapelve alapján Magyarország beleegyezett a lakosságcsereéről szóló egyezmény aláírásába. Az 1947–1948 között lezajlott lakosságcsere keretében csehszlovák források szerint Magyarországról a 95 421 áttelepülési kérelmet benyújtó szlovák nemzetiségű személyből 73 273 fő települt át Csehszlovákiába. Csehszlovákiából a hatóságok által kitelphetésre jelölt 105 047 személy helyett 89 660 szlovákiai magyar került át Magyarországra. Az adatokat közli: ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002,39. Janics Kálmán közli a kitelepítendő csehszlovákiai magyarok eredeti– 181512 főt (ebből 106 398 „háborús főbűnösként” megjelölt személyt!) magában foglaló – csehszlovák listáját JANICS:1979, 186–187. VADKERTY:1999, 2001, DEJMEK:211-214; ÈIERNA-LANTAYOVÁ:1992. Az egyezmény által létrehozott Vegyesbizottság véghatározatait ld. GERÉNYI:1948. a Vegyesbizottság működéséről KUGLER:2000, 93–111, 113–137. Az Egyezmény és Függelékének 1-18. sz. jegyzete a Törvénytár-beli eredeti szöveg része.

¹ Csak a magyar szöveget közöljük.

² Az áttelepítésre jelentkező személyeknek különleges jogi helyzetére nézve lásd a Vegyesbizottság 7. számú véghatározatát (M.K. 192.).

³ A közönséges, katonai vagy politikai bűncselekmények miatt üldözött vagy elítélt személyek áttelepítésére nézve lásd a Vegyesbizottság 15. számú véghatározatát, a közönséges bűncselekményekre vonatkozó adatok megjelölésére pedig a 4. számú véghatározatot (mindkettő M. K. 192.).

val szemben kifogást emelne, a X. cikk szerint létesítendő Vegyesbizottság dönt. Az első bekezdés értelmében megjelölt személyek magyar állampolgársága megszűnik és a nevezettek magának az áttelepülésnek a ténye által teljes joghatállyal csehszlovák állampolgárokká válnak, amennyiben eddig nem lettek volna azok. Ugyancsak az áttelepülés ténye folytán ezek a személyek mentesülnek Magyarországgal szemben minden állampolgári kötelezettség alól és Magyarország is mentesül velük szemben minden kötelezettség alól.

II. cikk

Az első cikkben megjelölt személyek áttelepítésének előkészítése, az érdekeltek által tett, az áttelepülésre vonatkozó szándékot magában foglaló nyilatkozatok átvétele, továbbá az áttelepítésnek megszervezése céljából a csehszlovák kormány a saját költségén és tetszése szerint összeállított Különbizottságot fog Magyarországra küldeni. A Különbizottság és a magyar hatóságok közötti érintkezés megkönnyítése végett magyar kormány a Különbizottságnak egy összekötő megbízottat fog rendelkezésére bocsátani, megfelelő számú beosztottal.

III. cikk

A magyar kormány az ennek az Egyezménynek II. cikkében megjelölt Különbizottságot a feladatának teljesítéséhez szükséges minden támogatásban és védelemben részesíteni fogja. Nevezetesen a Különbizottságnak, tagjainak és személyzetének jogában fog állani, hogy Magyarország területén szabadon közlekedjék, a szlovák és cseh nemzetiségűnek tekinthető személyekkel érintkezzenek, a sajtó és a rádió útján nyilvános felhívásokat bocsásson ki, az áttelepítendő személyekről névjegyzékeket állítson össze és ezeknek személyi, anyagi és társadalmi viszonyaira nézve és egyéb, az áttelepítés szempontjából tekintetbe veendő körülményeire nézve tájékozódjék. A Különbizottság, annak tagjai és személyzete, tartózkodni fognak minden olyan tevékenységtől, valamint magatartástól, amely a Magyar Köztársaság szuverenitásával össze nem egyeztethető, vagy a magyar néppel szemben ellenséges volna.

IV. cikk

Az első cikkben említett nyilatkozatokat a Különbizottság ennek az Egyezménynek aláírásától számított 3 hónapi határidőn belül veszi át. Igazolt késedelem esetén a Különbizottság ilyen nyilatkozatokat további egy hónapon belül is átvehet. Az első bekezdésben említett határidő lejártától számított egy hónapon belül a Különbizottság közölni fogja a magyar kormánnyal azoknak a személyeknek a névjegyzékét, akik nyilatkozatukat az eredeti határidő alatt tették meg. Azoknak a személyeknek a névjegyzékét, akik a póthatáridő alatt nyilatkoztak, ennek a lejártától számított 15 napon belül kell átadni.

V. cikk

A Magyarországból Csehszlovákiába áttelepítendő szlovákokkal és csehekkel egyenlő számban olyan Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró magyar nemzetiségű személyek telepítettek át Magyarországra, akik a Csehszlovák Köztársaság Elnökének a német és magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezése tárgyában kiadott, 1945. augusztus 2-án kelt rendelete (Törvénygyűjtemény 33/1945. szám) értelmében csehszlovák állampolgárságukat elvesztették. Az előző bekezdésben említett számon felül jogában áll a csehszlovák kormánynak Magyarországra áttelepíte-

ni olyan Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró, magyar nemzetiségű személyeket is, akikről a VIII. cikkben van szó. Ennek az Egyezménynek aláírásától számított 6 hónapi határidőn belül a csehszlovák kormány közölni fogja a magyar kormánnyal azoknak a személyeknek névjegyzékét, akiket áttelepítésre kijelölt.⁴ A magyar kormány kötelezi magát, hogy az így áttelepített személyeket területére befogadja.⁵ Ezek a személyek már magának az áttelepítésnek ténye által magyar állampolgárokká válnak, amennyiben nem lennének azok. Ugyancsak az áttelepítés ténye folytán az említeti személyek mentesülnek Csehszlovákiával szemben minden állampolgári kötelezettség alól és Csehszlovákia is mentesül velük szemben minden kötelezettség alól.⁶

VI. cikk

Az áttelepített személyeknek minden lehetőségük meg lesz arra, hogy minden ingóságukat magukkal vihessék.⁷ Hasonlóképpen megkönnyítik a vagyonukra vonatkozó jogok átruházását is.⁸ A részleteket az ennek az Egyezménynek X. cikkében megjelölt Vegyesbizottság fogja megállapítani.⁹ Az áttelepülő személyek az áttelepítés ténye folytán nem sújthatók adókkal, közterhekkel vagy illetékekkel és javaik elszállítása nem akadályozható, meg azon a címen, hogy a nevezettek köztartozásainak még nem tettek eleget. Az áttelepülő személyek javai a ki- és bevétel alkalmával nem esnek sem vámok, sem ki- és bevételi illetékek alá; valamint nem vonatkoznak rájuk a kiviteli tilalmak és korlátozások sem, kivéve azokat a hatályban lévő rendelkezéseket, amelyek a történelmi műértékek védelmére vonatkoznak. Az áttelepülők nem vihetnek magukkal olyan iratanyagot, iratcsomókat, bizonyító erejű iratokat és egyéb olyan okmányokat sem, amelyek a kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági vállalatok zavartalan és akadálytalan működésének biztosításához szükségesek, valamint olyan bizonyító erejű okmányokat és iratokat sem, amelyek az elhagyott állam területén maradt ingatlanokra vonatkoznak.¹⁰

VII. cikk

Az áttelepített személyek ingatlanára vonatkozó tulajdonjog átszáll arra az államra, amelyet elhagytak.¹¹ Annak a kártérítésnek az összegét, amellyel a jogot megszerző állam ezen a címen tartozik, a Vegyesbizottság fogja megállapítani. Nem jár kártérítés az ingatlanok 50 hektárt meghaladó része után. Az ekként megállapított kártérítési összegek kiegyenlítése a Magas Szerződő

⁴ Az áttelepítésre kijelölt személyeknek a Vegyesbizottság 7. számú véghatározata tömeges jogi helyzetet biztosít (M. K. 192.).

⁵ Lásd a 12. számú jegyzetet.

⁶ A Csehszlovákiából áttelepített közszolgálati alkalmazottak, nyugdíjasok, özvegyek és árvák ellátása tárgyában lásd a 24.530/1946. M. E. számú rendeletet (M. K. 293.).

⁷ Az ingóságok el- és átvételére vonatkozó elveket a Vegyesbizottság 10. számú Véghatározata állapította meg (M. K. 204.). Lásd a 7. számú véghatározat III. fejezetét is. (M. K. 192.).

⁸ A Csehszlovákiába áttelepült személyek lakosainak és más helyiségeinek igénybevétele és bérlete tekintetében a 12.110/1946. M. E. számú rendelet rendelkezett (M. K. 241.).

⁹ Az áttelepülők visszahagyott vagyonának összeírására nézve lásd a Vegyesbizottság 10. számú véghatározatát, – értékelésére nézve a 11. számú véghatározatot, – vagyonuknak a vagyonösszeírás napjáig való kicserélésére nézve pedig a 12. számú véghatározatot (mind M. K. 192.).

¹⁰ Az áttelepülés alkalmával átvihető okmányok tekintetében lásd a Vegyesbizottság 2. számú véghatározatát (M. K. 192.).

¹¹ A lakosságcserevel kapcsolatban egyes magyarországi községekben fekvő ingatlanok forgalmát a 12.600/1946. M. E. számú rendelettel módosított 6850/1946 M. E. sz. rendelet (közölve alább II. 32. és 31.) korlátozta, majd pedig az ilyen ingatlanvagyonra vonatkozó kérdéseket a 10.000/1946. M. E. számú rendelet szabályozta (közölve alább II. 34. alatt). Az utóbbi rendelet 3. és 7. §-ában említett bizonyítványok kiadását a 11.040/1946. M. E. számú rendelet (közölve alább II. 34. alatt) az áttelepítési kormánybiztos hatáskörébe utalta. Az áttelepülők hátrahagyott ingatlanainak összeírására nézve lásd a Vegyesbizottság 10. számú véghatározatát, – értékelésére a 11. számú véghatározatot, – vagyonuknak a vagyonösszeírás napjáig való kicserélésére nézve pedig a 12. számú véghatározatot (mind M. K. 192.).

Felek között a pénzügyi természetű egyéb követelések és tartozások tárgyában létesítendő egyetemes rendezés keretében fog megtörténni, kivéve azokat a tartozásokat, amelyek a Magyar Köztársaságot a jóvátételi kötelezettségekből kifolyólag (a Moszkvában, 1945. évi január hó 20-án aláírt Fegyverszüneti Egyezmény 12. pontja értelmében) terhelik.

VIII. cikk

Az V. cikk első bekezdésében meghatározott számon felül Csehszlovákiából Magyarországra áttelepíthetők olyan, Csehszlovákiában állandó lakóhellyel bíró magyar nemzetiségű személyek is, akik a Szlovák Nemzeti Tanácsnak 1945. évi május hó 15-én 33. szám alatt kihirdetett rendelete 1-4. §-aiban megjelölt bűncselekményeket követtek el. Ugyanez vonatkozik azokra a személyekre is, akik ugyanennek a rendeletnek 5. §-ában megjelölt bűncselekményeket követtek el, azzal, hogy ez utóbbiaknak száma nem haladja meg az ezret. Azok a személyek, akik az idézett rendelet 1-4. §-ainak hatálya alá esnek, a VI. és VII. cikkeken foglalt kedvezményekben nem részesülnek.¹²

IX. cikk

Az áttelepülő személyeknek az áttelepülés alkalmával minden könnyítést meg kell adni. A két kormány az áttelepítés végrehajtására egymásnak kölcsönösen minden segítséget és könnyítést megad.¹³ A csehszlovák kormány nevezetesen készségét fejezi ki, hogy a magyar kormányt a vasúti gördülőanyag rendelkezésre bocsátásával segítse. Az ennek az Egyezménynek első cikkében megjelölt személyek áttelepítésének költségeit a Csehszlovák Köztársaság, az Egyezmény V. cikkében megjelölt személyek áttelepítési költségeit pedig a Magyar Köztársaság viseli. Az áttelepítés technikai keresztülvitelére és pénzügyi lebonyolítására vonatkozó irányelveket az Egyezmény X. cikke alapján létesítendő Vegyesbizottság fogja megállapítani.¹⁴

X. cikk

A jelen Egyezmény végrehajtásának megkönnyítése céljából Vegyesbizottságot kell alakítani. Ez a Bizottság négy tagból fog állni, akik közül kettőt a magyar kormány, kettőt pedig a csehszlovák kormány fog kijelölni. A tagok költségeit és tiszteletdíjait az a kormány viseli, amely őket kijelölte. A Bizottság egyéb kiadásait a két kormány egyenlő részben viseli. A Vegyesbizottság eljárási szabályzatát maga állapítja meg,¹⁵ és ebben egyebek között gondoskodni fog a feladatának elvégzéséhez szükséges szakértők és szakközegek közreműködéséről,¹⁶ valamint arról, hogy a két kormánynak módjában álljon álláspontját a Bizottság előtt megbízottak útján kifejteni. A Vegyesbizottság hatáskörébe tartozik, hogy foglalkozzék mindazokkal a kérdésekkel, amelyeket az Egyezmény hozzá utal vagy az Egyezmény végrehajtására és magyarázatára vonatkozó minden egyéb olyan kérdéssel, amelyet a Szerződő Felek valamelyike eléje terjeszt.

¹² A jelen cikkben foglalt jogkövetkezmények a Vegyesbizottság 20. számú véghatározata szerint nem vonatkoznak a cikk hatálya alá tartozó személyek családtagjaira (M. K. 204.).

¹³ Az áttelepülők utazási engedélyeinek megszerzésére nézve lásd a Vegyesbizottság 19. számú véghatározatát (M. K. 204.); az áttelepítési terv előkészítése érdekében az áttelepülők soraiból kijelölt bizalmi személyek útiokmányaira nézve pedig a 24. számú véghatározatot.

¹⁴ Lásd a Vegyesbizottság 8. és 9. számú véghatározatait; a lakosságcserevel kapcsolatos közlekedési kérdések tekintetében lásd a 14. számú véghatározatot (mind M. K. 192.).

¹⁵ Az eljárási. szabályok a M. K. 151. számában tételtek közzé; kiegészítette a 13. számú véghatározat (M. K. 192.).

¹⁶ A szakértői bizottságokra nézve lásd a 3. számú véghatározatot (M. K. 192.); A véghatározatok hatálya tekintetében a 17. számú véghatározat rendelkezik (M. K. 204.).

XI. cikk

A Vegyesbizottság határozatait egyhangúlag hozza.¹⁷ Abban az esetben, ha egyhangú határozat nem érhető el, a Bizottság az ügyet egy, az Egyesült Nemzetek valamelyik tagjának állampolgárai közül közös megegyezéssel választott Elnök vezetése alatt újból tárgyalja. Amennyiben ez a tárgyalás sem vezetne megegyezéshez, az ekként kiegészített Bizottság szótöbbséggel határoz. A Magas Szerződő Felek kötelezik magukat, hogy a Bizottság által hozott valamennyi határozatot végrehajtják.

XII. cikk

Ennek az Egyezménynek határozatai nem alkalmazhatók azokra a magyar nemzetiségű személyekre, akik 1938. november 2. után telepedtek le a Csehszlovák Köztársaság területére.

XIII. cikk

Ez az Egyezmény semmiben sem érinti a Magyar Köztársaságnak a Magyarországgal Moszkvában, 1945. évi január hó 20-án aláírt Fegyverszüneti Egyezményből eredő kötelezettségeit.

XIV. cikk

Ezt az Egyezményt a Magas Szerződő Felek meg fogják erősíteni. A megerősítő okiratok Prahában fognak kicseréltetni, mihamint lehetséges. Az Egyezmény a megerősítő okiratok kicserélésének napján lép hatályba. Az Egyezmény II. cikkében meghatározott Különbizottság az Egyezmény aláírásával megkezdheti működését. Ennek hitelül a meghatalmazottak ezt az Egyezményt aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Kelt Budapesten, két magyar és szlovák nyelvű eredeti példányban, 1946. évi február hó 27. napján.

Dr. Gyöngyösi János s. k. (P. H.)

Dr. V. Clementis s. k. (P. H.)

---

¹⁷ A Vegyesbizottság véghatározatai közül eddig az 1-15. számú véghatározatok. (M. K. 192.), valamint a 16-20. és 24. véghatározatok (M. K. 204.) tettek közzé.

FÜGGELEK

a Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között lakosságcsere tárgyában létrejött Egyezményhez

A Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között lakosságcsere tárgyában létrejött Egyezmény aláírása alkalmával a Magas Szerződő Felek meghatalmazottjai az alábbi rendelkezésekben állapodtak meg:

AZ I. CIKKHEZ

1. bekezdés. A Csehszlovákiába való áttelepülésre irányuló szándékát jogérvényesen kinyilváníthatja az el nem vált feleség nevében annak férje, a törvényes, 18 évesnél nem idősebb gyermek nevében atyja, a természetes, 18 évesnél nem idősebb gyermek nevében anyja, gyámság vagy gondnokság alatt álló személy nevében ennek gyámja vagy gondnoka.

2. bekezdés. A Csehszlovákiába való bebocsátásnak ezen bekezdés szerinti megtagadása egyebek között az alábbiakkal indokolható: kifejezetten demokráciaellenes magatartás; ellenséges cselekedetek elkövetése a szlovák vagy cseh nemzet, illetve az Egyesült Nemzetek valamelyike ellen; súlyos természetű közönséges bűncselekmények.¹⁸

3. bekezdés. A Magyarországból Csehszlovákiába áttelepülő szlovákok és csehek számába be kell tudni azokat a Magyarországon állandó lakóhellyel bírt szlovák vagy cseh nemzetiségű személyeket is, akik Magyarországból Csehszlovákiába távoztak annak felszabadulása után.

A III. CIKKHEZ

Avégből, hogy a csehszlovák Különbizottság feladatát sikerrel láthassa el, a magyar kormány különösen az alábbi intézkedéseket fogja megtenni: meghagyja az összes közigazgatási hatóságoknak – az államiaknak éppen úgy, mint az önkormányzatiaknak – a közbiztonsági hatóságoknak és szerveknek, továbbá az összes állami és egyéb közhatósági tisztviselőknek, hogy amennyiben a csehszlovák Különbizottsággal, ennek tagjaival és személyzetével érintkezésbe kerülnek, semmi olyat ne cselekedjenek, ami ezeknek működését akadályozhatná, ellenkezőleg, küldetésük elvégzését a lehetőség szerint könnyítsék meg. A szlovák vagy cseh nemzetiségűnek tekinthető személyekkel való érintkezés joga magában foglalja azt is, hogy az illetékes magyar hatóságoknál történő előzetes, szabályszerű bejelentés után minden községenként nyilvános gyűlés tartható. A csehszlovák Különbizottság, ennek tagjai és személyzete, a nyilvános szónoklatokban, a sajtóban és mindennemű propaganda nyomtatványban, valamint a rádióban is kizárólag a szlovák vagy a cseh nyelvet fogják használni. A magyar kormány minden lehetőt meg fog tenni, hogy a csehszlovák Különbizottságnak a magyar rádióban adásidők álljanak rendelkezésére olyan módon, hogy a Különbizottság adásait a lakosság zöme hallgathassa. (A nap folyamán a munkaidőn kívül sugárzott adások.) A magyar kormány a csehszlovák Különbizottságnak a nyilvános gyűlésekre, a hivatali és irodai célokra a szükséges helyiségeket rendelkezésre fogja bocsátani. A Különbizottságnak hatheti idő áll rendelkezésére, hogy a propagandatevékenységét Magyarországon a jelen Egyezménynek és Függeléknek rendelkezései szerint kifejthesse. Ez a hathetes határidő 1946. március 4-ével kezdődik.

---

¹⁸ Az ilyen magatartásra, illetőleg cselekményre vonatkozó adatok megjelölésére nézve lásd a Vegyesbizottság 4. számú véghatározatát (M. K. 192.).

AZ V. CIKHEZ

Az áttelepítendő magyarok számába be kell tudni azokat a személyeket is, akik Magyarországra már áttették vagy átköltöztek, azoknak a kivételével, akik ennek az Egyezménynek VIII. cikke alá esnek. Abban az esetben azonban, ha az ebbe a kategóriába tartozó személyek a csehszlovákiai bíróságok előtt jelentkeznének és azok őket felmentenék, ezeket a személyeket is bele kell számítani a kicserélendő magyarok számába. Ez a Függelék az Egyezmény kiegészítő része. Ennek hitelül a meghatalmazottak ezt a Függelékét aláírták.

Kelt Budapesten, két magyar és szlovák nyelvű eredeti példányban, 1946. évi február hó 27-ik napján.

Dr. Gyöngyösi János s. k. (P. H.)

Dr. V. Clementis s. k. (P. H.)

3. §. Jelen törvény kihirdetése napján, azonban az 1. §.-ban említett egyezmény életbelépésétől kezdődő hatállyal lép életbe. Végrehajtásáról az érdekelt miniszterek gondoskodnak.

5.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGGAL MEGKÖTÖTT BÉKESZERZŐDÉS (Részletek)

Párizs, 1947. február 10.*

LRÉSZ MAGYARORSZÁG HATÁRAI 1.Cikk

1. Magyarország határai Ausztriával és Jugoszláviával ugyanazok maradnak, mint amelyek 1938. évi január hó 1-én voltak.
2. Az 1940. évi augusztus hó 30-án kelt bécsi választott bírósági határozat rendelkezései semmiseknek és érvényteleneknek jelentetnek ki. Magyarország és Románia között az 1938. évi január hó 1-én fennállott határ ezzel visszaállítatik.
3. A Magyarország és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója közötti határ, attól a ponttól kezdve, amely közös e két Állam és Románia határai között, addig a pontig, amely közös e két Állam és Csehszlovákia határai között, a Magyarország és Csehszlovákia közötti előbbi határvonalban állapítatik meg, úgy amint az 1938. évi január hó 1-én fennállott.
  - a) Az 1938. évi november hó 2-án kelt bécsi választott bírósági határozat rendelkezései semmiseknek és érvényteleneknek jelentetnek ki.
  - b) A Magyarország és Csehszlovákia közötti határ, attól a ponttól kezdve, amely közös e két állam és Ausztria határai között, addig a pontig, amely közös e két Állam és a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniójának határai között, ezzel visszaállítatik, úgy amint az 1938. évi január hó 1-én fennállott, kivéve mégis a következő alpont rendelkezéseiből folyó módosítást.
  - c) Magyarország átengedi Csehszlovákiának Horvátjárfalu, Oroszvár és Dunacsun községeket a jelen Szerződéshez I/A alatt csatolt térképen megjelölt kataszteri területekkel együtt. Ennek folytán a csehszlovák határ ezen a szakaszon a következőképpen állapítatik meg: attól kezdve, amely Ausztriának, Magyarországnak és Csehszlovákiának 1938. évi január hó 1-én fennállott határai között közös volt, Ausztria és Csehszlovákia között a jelenlegi magyar-osztrák határ lesz a határ addig a pontig, amely a 134. magassági ponttól délre körülbelül 500 méterre (a rajkai templomból északnyugatra 3,5 kilométerre) fekszik, ez a pont lesz ezentúl az említett három állam határainak közös pontja: innen az új határ Csehszlovákia és Magyarország között keletre fordul Rajka község északi kataszteri határát követve a Duna jobb partjáig addig a pontig, amely a 128. magassági ponttól északra körülbelül 2 kilométerre (a rajkai templomtól keletre 3,5 kilométerre) fekszik s amely pontnál az új határ csatlakozik

* A szöveg forrása: Magyar Törvénytár 1947. évi törvénycikkek. Budapest, 1947. A magyar békeszerződésről szóló törvénytervezetet a magyar kormány 1947. május 16-án, a magyar parlament pedig 1947. július 2-án fogadta el, és július 25-én hirdették ki. A magyar békeszerződéssel megsemmisültek a trianoninál méltányosabb békekötés lehetőségéhez fűződő magyar remények. A pozsonyi hídfő kibővítésével további három falut veszített Magyarország: Horvátjárfalu, Oroszvár és Dunacsun községek Csehszlovákiához kerültek. Súlyosan érintették Magyarországot a jóvátételi kötelezettségek. A magyar kormány és békekedegácó egyetlen számottevő diplomáciai sikerét a 200 ezer szlovákiai magyar egyoldalú Magyarországra telepítését szorgalmazó csehszlovák követeléssel szembeni időnyeréssel érte el. A békeszerződés 5. cikkében rögzített módon a két államnak együttesen kellett volna megállapodásra jutnia a kitelepítés módjairól. Erre azonban az erősödő szovjet befolyás és ellenőrzés körülményei közt többé nem már nem került sor. BALOGH:1988, 242–256. DEJMEK:2002, 211–214; KRNO:1993,36-42, 67-73, FÜLÖP:1994, 184–186, 212. A magyar békeszerződés szövegének digitális változata: <http://www.geocities.com/thunor/1947parizsibeke.pdf>

a Duna hajózási fővonalában az 1938. évi január hó 1-én fennállott csehszlovák–magyar határhoz; a Rajka község határán belül fekvő zsilip és visszaeresztő csatorna magyar területen maradnak.

- d) A Magyarország és Csehszlovákia között az előző alpontban megállapított új határ pontos vonalrészleteit a helyszínén Határrendező Bizottság fogja kijelölni, amely Bizottság a két érdekelt kormány képviselőiből fog állani. A Bizottság munkálatait a jelen Szerződés életbelenlépésétől számított két hónap alatt befejezi.
- e) Arra az esetre, ha az átengedett terület lakosságának Magyarországra telepítésére vonatkozólag Magyarország és Csehszlovákia kétoldalú egyezményt nem kötnek, Csehszlovákia biztosítja az említett lakosknak az emberi és polgári jogok teljességét. A lakosságcsere tárgyában 1946. évi február hó 27-én kelt csehszlovák–magyar Egyezményben kikötött összes biztosítékok és kedvezmények alkalmazást nyernek azokra a személyekre, akik a Csehszlovákianak átengedett területet önként elhagyják. A fent leírt határok a jelen Szerződés I. számú mellékletét alkotó I. és I/A jelű térképeken láthatók.

II. RÉSZ

POLITIKAI RENDELKEZÉSEK

I. CÍM

2. Cikk

Magyarország minden szükséges intézkedést megtesz aziránt, hogy a magyar fennhatóság alá tartozó minden személynek biztosítsa faji, nemi, nyelvi vagy vallási különbség nélkül az emberi jogok és az alapvető szabadságok élvezetét, ideértve a véleménynyilvánítás, a sajtó és közzététel, a vallásgyakorlat, a politikai véleménynyilvánítás és a nyilvános gyülekezés szabadságát.

Magyarország továbbá kötelezi magát arra, hogy a Magyarországon életben lévő jogszabályok sem tartalmukban, sem alkalmazásuk során a magyar állampolgárságú személyek között azoknak faja, neme, nyelve vagy vallása alapján nem fognak különbséget tenni, sem semmiféle megkülönböztetést maguk után vonni, akár az érdekelteknek személye, javai, üzleti tevékenysége, foglalkozásbeli vagy pénzügyi érdekei, személyállapota, politikai vagy polgári jogai tekintetében, akár pedig bármely egyéb tekintetben.

3. Cikk

Magyarország, amely a Fegyverszüneti Egyezmény értelmében intézkedéseket tett, hogy szabadlára helyezze állampolgári és nemzetiségi különbség nélkül mindazokat a személyeket, akik letartóztatásban voltak az Egyesült Nemzetek érdekében kifejtett cselekményeik, vagy az Egyesült Nemzetek iránt érzett rokonszenvük vagy faji származásuk miatt és hogy visszavonja az ezen a címen hozott megkülönböztető törvényeket és megszorításokat, a fenti intézkedéseket kiegészíti és a jövőben nem fogadatosít olyan intézkedéseket, vagy nem hoz olyan törvényeket, amelyek az e Cikkben említett célokkal nem volnának összeegyeztethetők.

4. Cikk

Magyarország, amely a Fegyverszüneti Egyezmény értelmében intézkedett magyar területen minden fasiszta jellegű politikai, katonai avagy katonai színezetű szervezeteknek, valamint minden olyan szervezetnek feloszlataása iránt, amely az Egyesült Nemzetekkel szemben ellenséges propagandát, ideértve a revizionista propagandát, fejt ki, a jövőben nem engedi meg olyan e fajta szervezeteknek fennállását és működését, amelyeknek célja az, hogy megfossa a népet demokratikus jogaitól.

5. Cikk.

1. Magyarország kétoldalú tárgyalásokba fog bocsátkozni Csehszlovákiával abból a célból, hogy rendezze azoknak a Csehszlovákiában lakóhellyel bíró magyar etnikai eredetű lakosoknak ügyét, akik a lakosságcsere tárgyában 1946. évi február hó 27-én kelt Egyezmény rendelkezései értelmében nem fognak Magyarországra áttelepítettni.
2. Abban az esetben, ha a jelen Szerződés életbelépésétől számított hat hónapon belül megegyezés nem jönne létre, Csehszlovákiának joga lesz ezt a kérdést a Külügyminiszterek Tanácsa elé terjeszteni és a végleges megoldás elérése érdekében a Tanács segítségét kérni.¹

6. Cikk

1. Magyarország meg fogja tenni a szükséges lépéseket aziránt, hogy biztosítsa az alább említett személyeknek letartóztatását és bírósági eljárás végett kiadását:
  - a) háborús bűnök, valamint a béke vagy az emberiség ellen elkövetett bűnök elkövetésével, elrendelésével, avagy az ilyenekben való részességgel vádolt személyek;
  - b) bármely Szövetséges vagy Társult Hatalomnak olyan állampolgárai, akik azzal vannak vádolva, hogy nemzeti törvényeiket árulás, vagy a háború alatt az ellenséggel való együttműködés által megszegték.
2. Magyarország továbbá az Egyesült Nemzetek érdekelt kormányának kívánságára biztosítani fogja mindazoknak a fennhatósága alá tartozó személyeknek tanúként megjelenését, akiknek tanúvallomása e Cikk 1. bekezdésében említett személyek ellen folytatott bírósági eljárás céljából szükséges.
3. A jelen Cikk 1. és 2. bekezdése rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozó bármilyen nézeteltérést bármelyik érdekelt kormány a Szovjetunió, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok Budapesten működő diplomáciai képviselőiteinek vezetői elé terjesztheti, akik a felmerült nehézségeket illetőleg megállapodásra fognak jutni.

II. CÍM.

7. Cikk.

Magyarország kötelezi magát, hogy elismeri az Olaszországra, Romániára, Bulgáriára és Finnországra vonatkozó békeszerződések teljes érvényét, valamint mindazokat az egyezményeket vagy megállapodásokat, amelyek a Szövetséges és Társult Hatalmak Ausztriára, Németországra és Japánra vonatkozólag a béke helyreállítása céljából kötöttek vagy kötni fognak.

8. Cikk.

A jelen Békeszerződésnek, valamint egyrésztől a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója, Nagybritannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok, Ausztrália, a Fehérorosz Szocialista Szovjet Köztársaság, Kanada, Csehszlovákia, India, Újzéländ, az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság és a Délafrikai Unió, másrésztől Románia közötti békeszerződésnek életbelépésével Magyarország és Románia között a hadiállapot megszűnik.

---

¹ Az úgynevezett transzfer-kérdésben (transfer=odsun=kitelepítés), a lakosságcsere-egyezményen felül további 200 ezer szlovákiai magyar egyoldalú Magyarországra telepítésének nemzetközi engedélyezését követelő csehszlovák béke delegációval szemben Magyarországnak – az amerikai delegáció elvi támogatásával – sikerült elérnie a kérdés tárgyalásos rendezésének lehetőségét. KERTÉSZ:1995, 348–358, KRNO:1992, 58–84; FÜLÖP:1994, 166–186. A magyar delegáció álláspontját ld. HUNGARY IV:35–47, a szovjet fődelegátus Visinszkij beszédét uo. 72–28., az 1946. szeptember 29-i párizsi csehszlovák–magyar megbeszélés anyagait ld. uo.89–94.

9. Cikk.

Magyarország kötelezi magát, hogy elfogad minden olyan megállapodást, amely a Nemzetek Szövetsége és az Állandó Nemzetközi Bíróság felszámolására vonatkozólag kötött vagy esetleg kötetni fog.

10. Cikk.

1. Minden Szövetséges vagy Társult Hatalom a jelen Szerződés életbelépésétől számított hat hónapon belül közölni fogja Magyarországgal, hogy a háború előtt Magyarországgal kötött kétoldalú szerződése közül melyeket kívánja érvényben tartani vagy felújítani. A jelen Szerződéssel össze nem egyeztethető rendelkezések azonban a fentemlített szerződésekből törlendők lesznek.
2. Minden ily módon közölt szerződést az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 102. cikke értelmében az Egyesült Nemzetek Titkárságánál be kell iktatni.
3. Mindazok a szerződések, amelyekre vonatkozólag ilyen közlés nem történt, hatályon kívül helyezetteknek tekintendők.

11. Cikk.

1. Magyarország legkésőbb 18 hónap alatt, a jelen Szerződés életbelépésétől számítva, átadja Jugoszláviának és Csehszlovákiának az alább felsorolt csoportokba tartozó s Jugoszlávia és Csehszlovákia szellemi örökségét alkotó azokat a tárgyakat, amelyek ezekről a területekről származtak s e területek felett 1919 előtt Magyarország által gyakorolt uralom következtében kerültek 1848 után a Magyar Állam vagy magyar közintézmények birtokába:
  - a) Szerves egészként jugoszláv vagy csehszlovák területen keletkezett történelmi levéltárak.
  - b) Jugoszláv és csehszlovák területen fekvő intézményeknek, avagy a jugoszláv és a csehszlovák nép történelmi személyiségeinek tulajdonában állott könyvtárak, történelmi okmányok, régiségek és más kultúrtárgyak.
  - c) Eredeti művészeti, irodalmi és tudományos tárgyak, amelyek jugoszláv vagy csehszlovák művészek, írók és tudósok művei.
2. A vétel, ajándékozás vagy hagyomány által szerzett tárgyak, valamint a magyarok eredeti művei kivételnek az 1. bekezdés rendelkezései alól.
3. Magyarország ugyancsak átadja Jugoszláviának az Illyr Küldöttségnek, az Illyr Bizottságnak és Illyr Kancelláriának a XVIII. Századra vonatkozó levéltárait.
4. A magyar kormány a jelen Szerződés életbelépésétől kezdve Jugoszlávia és Csehszlovákia meghatalmazott képviselőinek minden szükséges segítséget megad e tárgyak felkutatása s megvizsgálás végett rendelkezésre bocsátása körül. Ezután, mindazonáltal a jelen Szerződés életbelépésétől számított egy évnél nem később, a jugoszláv és a csehszlovák kormányok át fogják adni a magyar kormánynak a jelen Cikk értelmében igényelt tárgyak jegyzékét. Abban az esetben, ha a jegyzék vételétől számított három hónap alatt a magyar kormány egyes tárgyaknak e jegyzékbe foglalása ellen kifogásokat emelne és abban az esetben, ha egy havi további határidő alatt az érdekelt kormányok nem jutnának megállapodásra, a vitás kérdést a jelen Szerződés 40. Cikkének rendelkezései szerint kell rendezni.
(...)

V. RÉSZ JÓVÁTÉTEL ÉS VISSZASZOLGÁLTATÁS

23. Cikk

A Szovjetunió, Csehszlovákiának és Jugoszláviának katonai műveletek és ez államok területeinek Magyarország által való megszállása folytán okozott veszteségeket Magyarország a Szovjetunió, Csehszlovákiának és Jugoszláviának megtéríti; tekintetbe véve azonban azt, hogy Magyarország nemcsak kilépett az Egyesült Nemzetek ellen viselt háborúból, hanem Németországnak hadat is üzent, a Szerződő Felek megállapodnak abban, hogy a fenti veszteségekért járó kártérítést Magyarország nem a maga egészében, hanem csupán részben teljesíti, nevezetesen 300 millió Egyesült Államokbeli dollár összegben, amely 1945. évi január 20-tól számítandó 8 év alatt fizetendő árucikkekben (gépi felszerelés, folyami járművek, gabonaneműek és más áruk); a Szovjetunió a fizetendő összeg 200 millió Egyesült Államokbeli dollár, a Csehszlovákiának és Jugoszláviának fizetendő összeg 100 millió Egyesült Államokbeli dollár.²

2. A jelen Cikkben megállapított rendezés számítási alapja az Egyesült Államokbeli dollár a Fegyverszüneti Egyezmény aláírása napján érvényben volt aranyparitáson, vagyis 35 dollár = 1 uncia arany.

24. Cikk

(1) Magyarország elfogadja az Egyesült Nemzetek 1943. évi január 5-én kelt Nyilatkozatának elveit és a lehető legrövidebb határidőn belül ivvssaadja az Egyesült Nemzetek bármelyikének területéről elhurcolt javakat.

(...)

25. Cikk

Az 1938. évi november hó 2-án kelt bécsi választott bírósági határozatnak a jelen Szerződés 1. cikkének 4. bekezdésében elrendelt megsemmisítése maga után vonja a bécsi választott bírósági határozat alapján az érdekelt két Állam között, vagy azok nevében, avagy csehszlovák és magyar jogi személyek között kötött pénzügyi tárgyú és köz- és magánbiztosításokra vonatkozó, továbbá az 1940. évi május 22-én kelt Jegyzőkönyv értelmében átadott anyagokra vonatkozó egyezményeknek, úgyszintén az ezekből folyó törvényes következményeknek megsemmisítését. Ez a megsemmisítés azonban semmi vonatkozásban sem alkalmazható a természetes személyek között létrejött viszonylatokra. A fentebb említett rendezés részleteit az érdekelt kormányok között a jelen Szerződés életbeléptetésétől számított hat hónapon belül kötendő kétoldalú egyezmények fogják szabályozni.

VI. rész GAZDASÁGI RENDELKEZÉSEK

26. Cikk

1. Magyarország, amennyiben ezt már eddig is meg nem tette, az Egyesült Nemzeteknek és állampolgáraiknak minden Magyarországon levő törvényes jogát és érdekét az 1939. évi szeptember hó 1-jén fennállott állapotnak megfelelően vissza fogja állítani és az Egyesült Nemze-

---

² A Magyarország által fizetendő jóvátételi összeget 300 millió dollárban – mai árfolyamon kb. 3 milliárd dollárban – állapították meg. Ebből a Szovjetunió az 1945. július 15-én aláírt jóvátételi egyezmény alapján 200, Jugoszláviának 70, Csehszlovákiának pedig az 1946. május 11-én aláírt egyezmény alapján 30 millió dollárt kellett fizetni. Az 1949. évi Csorbatói Jegyzőkönyv aláírásig becslések szerint Magyarország 4 millió dollár értékben fizetett jóvátételt.

teknek és állampolgáraiknak Magyarországon lévő összes javait a jelenlegi állapot szerint vissza fogja adni.

2. A magyar kormány kötelezi magát, hogy e Cikk hatálya alá eső összes javak, jogok és érdekek mindennemű olyan teherrel és megterheléssel mentesen állíthatnak vissza, amely esetleg a háború következményeként rájuk hárult, valamint minden, a visszaadással kapcsolatban a magyar kormány részéről eszközölhető megterhelés mellőzésével. A magyar kormány hatályon kívül fog helyezni minden olyan rendszabályt, ideértve lefoglalásokat, zár alá vételeket, vagy kényszerkezeléseket, amelyeket az Egyesült Nemzetek javai tekintetében 1939. évi szeptember hó 1. napja és a jelen Szerződés életbeléptetése közötti időben foganatosított. Amennyiben a javak a jelen Szerződés életbeléptetésétől számított hat hónapon belül nem kerültek visszaadásra, kérvény nyújtható be a magyar hatóságokhoz, még pedig nem később, mint a Szerződés életbeléptetésétől számított 12 hónapon belül, kivéve azokat az eseteket, amikor az igénylő bizonyítani tudja, hogy a kérvényt e határidőn belül nem nyújthatta be.

3. A magyar kormány hatálytalanítani fogja az Egyesült Nemzetek állampolgárainak tulajdonát képező mindenféle javakra, jogokra, és érdekekre vonatkozó átruházásokat, amennyiben ezek az átruházások a háború folyamán a tengelykormányok vagy szerveik által gyakorolt erőszak vagy kényszer hatása alatt jöttek létre.

Csehszlovák állampolgárok esetében ez a bekezdés kiterjed azokra az 1938. évi november hó 2. napja után történt átruházásokra is, amelyek a Magyarországhoz csatolt csehszlovák területen a magyar kormány vagy szervei által gyakorolt erőszak vagy kényszer, avagy megkülönböztető szellemű belföldi törvények alapján kiadott rendelkezések hatása alatt jöttek létre.

4. a) A magyar kormány felelős az Egyesült Nemzetek állampolgárai részére a jelen Cikk 1. bekezdése értelmében visszaadott javaknak jó állapotban való visszaállításáért. Olyan esetekben, amikor valamely jószág nem adható vissza, vagy amikor a háború következményeként valamely Egyesült Nemzet állampolgára Magyarországon levő javaiban sérelmek vagy károk révén veszteséget szenvedett, a magyar kormánytól magyar pénznemben kárpótlást fog kapni, még pedig annak az összegnek a hétharmad része erejéig, amely a kifizetés napján szükséges hasonló jószág vételéhez vagy az elszenvedett veszteségek jóvátételéhez. Az Egyesült Nemzetek állampolgárai a kártalanítás tekintetében semmi esetben sem részesülhetnek a magyar állampolgárok részére biztosítottnál kedvezőtlenebb elbánásban.

b) Az Egyesült Nemzeteknek azok az állampolgárai, akiknek közvetlenül vagy közvetve tulajdoni részesedésük van olyan társulatokban vagy egyesületekben, amelyek a jelen Cikk 9/a. pontja értelmében nem tekintendők az Egyesült Nemzetek társulatainak vagy egyesületeinek, de amelyek Magyarországon levő javaikban sérelmek vagy károk révén veszteséget szenvedtek, a fenti a) alpontnak megfelelő kártalanításban részesülnek. Ez a kártalanítás az illető társulat vagy egyesület által elszenvedett teljes veszteség vagy kár alapján fog számításba vétetni és összege az elszenvedett veszteség vagy kár teljes összegéhez viszonyítva ugyanúgy fog aránylani, mint ahogy az említett állampolgárok tulajdonjogi részesedése a kérdéses társulat vagy egyesület össztökéjéhez viszonyítva aránylik.

c) A kártalanítás minden levonástól, adótól vagy más teherrel mentesen fizetendő. A kártalanítási összeg Magyarországon szabadon lesz felhasználható, de alá lesz vetve a Magyarországon esetleg időről-időre érvényben lévő deviza-ellenőrzési szabályoknak.

d) A magyar kormány az Egyesült Nemzetek állampolgárai részére a Magyarországon levő javaik kijavítására vagy helyreállítására szolgáló anyagoknak, valamint az ilyen anyagok behozatalához szükséges külföldi valutáknak kiutalása tekintetében ugyanazt az elbánást fogja biztosítani, mint amilyen elbánásban részesíti a magyar állampolgárokat.

e) A magyar kormány az Egyesült Nemzetek állampolgárainak a fenti a) alpontban megszabott

hányad erejéig magyar pénznemben kártalanítást fog biztosítani a háború alatt javaikra alkalmazott oly különleges rendszabályokból származó veszteségeknek vagy károknak kiegyenlítésére, amelyek nem vonatkoztak magyar tulajdonban levő javakra. Ez az alpont nem alkalmazható elmaradt haszonra.

5. A jelen Cikk 4. bekezdésének rendelkezései alkalmazást nyernek Magyarországgal szemben abban az esetben is, ha az intézkedés, amely az Egyesült Nemzeteknek vagy állampolgáraiknak Északerdélyben lévő javaiban szenvedett károkra vonatkozó igények alapja lehet, abban az időben foganatosított, amidőn ez a terület magyar uralom alatt állott.
6. Mindazok az észszerűen indokolható kiadások, amelyek az igények megállapítása során Magyarországon felmerülnek, beleértve a károk vagy veszteségek felbecsülését, a magyar kormányt terhelik.
7. Az Egyesült Nemzetek állampolgárai és azok javai mentesek minden olyan rendkívüli adó, dézsma vagy közteher alól, amelyet a magyar kormány vagy bármely magyar hatóság a Fegyverszünet kelte és jelen Szerződés életbelépése között lefolyt idő alatt, Magyarországon levő tökevagyonukra kirótt, abból a különleges célból, hogy a háborúból, a megszálló haderők költségeiből, avagy valamely Egyesült Nemzetnek fizetendő jóvátételből folyó terheket fedezze. Az e címen már befizetett összegek visszatérítendők.
8. A szóbanforgó javak tulajdonosa és a magyar kormány e Cikk rendelkezései helyett más rendelkezésben is megállapodhatnak.
9. Az „Egyesült Nemzetek állampolgárai” kifejezés jelenti azokat az egyéneket, akik bármely Egyesült Nemzet állampolgárai, továbbá azokat a társulatokat vagy egyesületeket, amelyek e Szerződés életbelépésekor valamely Egyesült Nemzet jogszabályai szerint voltak megszervezve, feltéve, hogy az említett egyéneknek, társulatoknak vagy egyesületeknek ez a jogi helyzete már a Magyarországgal kötött Fegyverszüneti Egyezmény időpontjában is fennállott.
  - a) Az „Egyesült Nemzetek állampolgárai” kifejezés magában foglalja mindazokat az egyéneket, társulatokat vagy egyesületeket is, akik, illetőleg amelyek a háború alatt Magyarországon érvényben volt jogszabályok szerint ellenségként kezeltettek.
  - b) A „tulajdonos” kifejezés alatt valamely Egyesült Nemzet vagy valamely Egyesült Nemzetnek az a) alpontban foglalt meghatározás szerint olyan állampolgárát kell érteni, amelynek, illetőleg akinek a kérdéses jószágra joga van és magában foglalja a tulajdonos jogutódját is, feltéve, hogy az is valamely Egyesült Nemzet vagy valamely Egyesült Nemzetnek állampolgára az a) alpontban foglalt meghatározás szerint. Ha a jogutód a jószágot megrongált állapotban szerezte meg, úgy az átruházó fél e Cikk értelmében való kártérítési jogát megtartja, ami azonban nem érinti az átruházó és a megszerző fél között az alkalmazandó jogszabály alapján fennálló kötelezettségeket.
  - c) A „javak” kifejezés egyaránt jelenti az ingó vagy ingatlan, valamint a dologi vagy eszmei javakat, ideértve az ipari, irodalmi és művészeti tulajdont, éppúgy, mint javakra vonatkozó mindennemű jogot vagy érdeket.
10. A magyar kormány elismeri, hogy a Brioniban 1942. augusztus hó 10-én kelt Egyezmény semmis és érvénytelen. Kötelezi magát, hogy az 1923. évi május 29-én kelt Római Egyezmény többi aláírójával együtt résztvesz bármely olyan tárgyalásban, amely arra irányul, hogy az Egyezmény rendelkezéseiben az azokban megszabott évi szolgáltatások méltányos rendezésének biztosítása végett szükséges módosításokat keresztülvigyék.

27. Cikk

(1) Magyarország kötelezettséget vállal arra nézve, hogy minden olyan esetben, amidőn magyar fennhatóság alá tartozó személyeknek Magyarországon lévő javaira, törvényes jogaira vagy val-

lása miatt 1939. szeptember 1. napja óta zár alá vételt, elkobzást vagy kényszerkezelést rendeltek el, az említett javakat, törvényes jogokat és érdekeket tartozékaikkal együtt visszaállítja, vagy ha a visszaállítás lehetetlen, e tekintetben megfelelő kártalanítást ad.
(...)

42. Cikk

A jelen Szerződés, amelynek orosz és angol szövege a hiteles szöveg, a Szövetséges és Társult Hatalmak által megerősítendő. Ugyancsak megerősítendő Magyarország által is. A Szerződés azonnal életbe fog lépni, amint a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója, Nagy Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és az Egyesült Államok a megerősítő okiratokat letették. A megerősítő okiratokat a lehető legrövidebb idő alatt a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója kormányánál kell letenni.³

Minden olyan Szövetséges vagy Társult Hatalom tekintetében, amely megerősítő okiratát későbbi időpontban teszi le, a Szerződés a letétel napján lép életbe. A jelen Szerződést a Szocialista Szovjet Köztársaságok Uniója kormányának levéltárában kell elhelyezni, amely kormány az aláíró államok mindegyikének hitelesített másolatokat fog kiszolgáltatni.

---

³ A békeszerződés csak 1945. szeptember 15-én lépett életbe, miután a szovjeteknek sikerült lelassítaniuk az amerikai, brit és szovjet ratifikációs okmányokat életbe helyezését Moszkvában. Ezzel a halogatással azt kívánták elérni, hogy a kommunista pártnak az 1947. augusztus 31-i magyarországi választásokon – az úgynevezett kékcédulás szavazási csalással – elért győzelme a békeszerződés rendelkezéseitől függetlenül Magyarországon új belpolitikai erőviszonyokat teremtsen.

6.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ÉS A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG CSORBATÓI JEGYZŐKÖNYVE EGYES FÜGGŐBEN LÉVŐ PÉNZÜGYI ÉS GAZDASÁGI KÉRDÉSEK VÉGLEGES RENDEZÉSE TÁRGYÁBAN

Csorbató, 1949. július 25. *

A Magyar Köztársaság Kormánya és a Csehszlovák Köztársaság Kormánya, attól az óhajtól vezettetve, hogy az országaik között fennálló kapcsolatokat az 1949. évi április hó 16. napján kelt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segélynyújtási Szerződés szellemében szorosabbra fűzzék; felismerve azt, hogy ebből a célból rendezniük kell a még függőben lévő pénzügyi és gazdasági kérdéseiket, lelkiismeretes vizsgálat után megállapítva azt, hogy a két ország területén lévő azoknak a javaknak az értéke, amelyeket kölcsönösen átadni vagy amelyekről lemondani kívánnak, valamint a kölcsönös követeléseiknek és igényeiknek az összege – beleértve a vitatott és összezszerűen még meg nem határozott tételeket is – nem tüntet [fel] akkora különbséget, amely azoknak hosszadalmas nemzetközi tárgyalások útján történő pontos megállapítását indokolná, amely tárgyalások bizonytalan időre kitolnák a kérdés rendezését és oly zavaró elemet tartanának fenn, amely a két állam gazdasági együttműködésének továbbfejlesztését akadályozná, elhatározták, hogy az alábbiakban meghatározott jogokat, követeléseket és igényeket a jelen Jegyzőkönyvben megállapított feltételek és módozatok szerint kölcsönös kiegyenlítéssel rendezettnek tekintik, azokról lemondanak és azokat megszüntnek nyilvánítják.

Ebből a célból az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk

A magyar kormány kiegyenlítettnek nyilvánítja mindazokat a jogokat, követeléseket és igényeket, amelyeket a magyar állam, valamint a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február 27. napján kelt Lakosságcsere Egyezmény és az 1947. évi február hó 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békeszerződés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a csehszlovák állammal, a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a csehszlovák állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának.

---

*A Csorbatói jegyzőkönyv szövegét BALOGH-FÖLDESI:1998 alapján közöljük Az irat prágai levéltári forrása: Archiv Ministerva zahraničnych vč, Praha. Dvoustranná mezinárodní smlouva 1949 – L 21-10. A lakosságcsere végrehajtását az államközi egyezmény mellett a csehszlovák–magyar vegyesbizottság hatvanhét véghatározata szabályozta. Az áttelepülők ingatlan és ingó vagyonának összeírását szabályozó véghatározatok alapján szabványosított adatlapok lehetővé tették az ingatlan- és ingóvagyon értékkülönbözetének, illetve a bankbetétek zárolása esetén bekövetkező veszteségeknek, továbbá a nemzeti gondnokság okozta károknak a dokumentálását és kiszámítását. A hátrahagyott ingatlanokról részletes kétnyelvű vagyonleltárt készítettek. Magyarországon a hatályos telepítési törvény a földreformmal összhangban 15 katasztrális holdban – 8,5 hektárban – határozta meg a felvidéki családok számára juttatott csereingatlan felső határát. A földvagyonnál jóval nehezebben megoldható a hátrahagyott, illetve a Magyarországon kapott lakások, házak és telkek korabeli értékkülönbözetének kiszámítása. A kitelepítésre kijelölt magyar családok Csehszlovákiában zárolt és ki nem fizetett bankbetétje, és az általuk 1947–1948-ban a "Lakosságcsere" megnevezésű csehszlovákiai gyűjtőszámlára befizetett és forintban ki nem egyenlített része szintén rendezetlen tétele a lakosságcsere. VADKERTY:1999, 98–149; KUGLER:2004. A szlovákiai magyarok kárpótlásához ld. KOMÁROMI NYILATKOZAT:2005. A Magyarországra áttelepítettek magyarországi kárpótlási ügyének 2004. évi helyzetéről ld. a magyar külügyminisztérium politikai államtitkárnak állásfoglalását. BÁRSONY:2004.

2. cikk

A csehszlovák kormány kiegyenlítettnek nyilvánítja mindazokat a jogokat, követeléseket és igényeket; amelyeket a csehszlovák állam, valamint a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február 27. napján kelt Lakosságcsere Egyezmény és az 1947. évi február hó 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békesszerződés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a magyar állammal és magyar közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a magyar állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának.

3. cikk

- (1) A csehszlovák kormány lemond arról a kereken 114 millió Kës összegű aktív egyenlegről, amely 1949. évi május hó 20. napján a Csehszlovák Államvasutak javára a Magyar Államvasutakkal szemben a vasúti szállításokból eredő kölcsönös követelések alapján fennállott.
- (2) A magyar kormány lemond arról az aktív egyenlegről, amely 1949. évi június 23. napján a Magyar Nemzeti Bank javára a Csehszlovák Nemzeti Banknál vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű számlán (A és B alszámlán) fennállott és az áttelepült személyeknek az erre vonatkozó megállapodások alapján eszközölt befizetéseiből keletkezett.
- (3) Azok a jogok, követelések és igények, amelyek egyfelől az áttelepített és velük azonos elbírálás alá eső személyek, másfelől ezek régebbi lakóhelyének állama és ezen állam közjogi és magánjogi jogi személyei között az áttelepítés előtt akár a Lakosságcsere Egyezményből kifolyólag, akár bármely más címen keletkeztek, kölcsönösen kiegyenlítettnek és ennek következtében megszűntnek nyilváníthatnak.
- (4) Magyarország nem köteles a csehszlovák területről elhurcolt javakat Csehszlovákiának, és Csehszlovákia nem köteles a magyar területről elhurcolt javakat Magyarországnak visszaszolgáltatni.

4. cikk

A magyar kormány kiegyenlítettnek jelenti ki azokat a követeléseket és igényeket, amelyeket a magyar állam, valamint a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek olyan jogszabályi, bírói, közigazgatási és egyéb intézkedések (mint például a birtoklástól való tényleges megfosztás) alapján támasztottak vagy támaszthatnának, amelyek által Csehszlovákiában lévő vagyoni jogaik és vagyoni érdekeik felett ennek a Jegyzőkönyvnek az aláírása előtt rendelkezés történt.

5. cikk

- (1) A csehszlovák kormány kiegyenlítettnek jelenti ki mindazokat a követeléseket és igényeket, amelyek a Magyarországon alkalmazott és a csehszlovák állam vagy csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek érdekeit érintő földbirtok-politikai vagy földosztási intézkedésekből, továbbá állami vagy nemzeti tulajdonba vételből keletkeztek, vagy a jövőben keletkezhetnek.
- (2) A magyar kormány kiegyenlítettnek jelenti ki mindazokat a követeléseket és igényeket, amelyek Csehszlovákiában alkalmazott és a magyar állam vagy magyar közjogi és magánjogi jogi személyek érdekeit érintő földbirtok-politikai vagy földosztási intézkedésekből, továbbá állami vagy nemzeti tulajdonba vételből keletkeztek, vagy a jövőben keletkezhetnek.

6. cikk

A csehszlovák kormány lemond a csehszlovák államnak, a csehszlovák közjogi személyeknek és a csehszlovák nemzeti vállalatoknak Magyarország területén lévő ingó, ingatlan javairól, vállalatiról, vállalati fiókjairól, valamint a Magyarország területén lévő vállalatokban fennálló közvetlen vállalati érdekeltségeiről.

7. cikk

- (1) A magyar kormány átengedi a csehszlovák kormánynak a csehszlovák állam és a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott azokat az értékpapírokat, amelyek a magyar államnak vagy magyar közjogi és magánjogi jogi személyek tulajdonát képezik és akár Magyarországon, akár a csehszlovák kormány által kijelölt letéti helyek őrzetében vannak.
- (2) A csehszlovák kormány átengedi a magyar kormánynak azokat a magyar állam és a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott az értékpapírokat, amelyek a csehszlovák államnak vagy csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyeknek tulajdonát képezik, és Csehszlovákia területén vannak.

8. cikk

A két kormány kölcsönösen kiegyenlítettnek nyilvánítja az 1945. évi augusztus hó 16. napja előtt akár államközi szerződéseken, akár bármely más címen keletkezett azokat a követeléseket, amelyek közöttük államközi elszámolást igényelnek, beleértve a kölcsönös áruforgalomból eredő követeléseket.

9. cikk

Jelen Jegyzőkönyv rendelkezései nem vonatkoznak azoknak a vállalatoknak követeléseire és igényeire, amelyek az 1947. évi február hó 10. napján Magyarországgal kötött Békeszerződés 7. és 28. cikkével összhangban harmadik államnak átadottak, és ennek tulajdonában vannak.

10. cikk

Azokat a fizetéseket és természetbeni szolgáltatásokat, amelyeket a jelen Jegyzőkönyv által rendezett követelések és igények egészében vagy részben történő kielégítésére teljesítettek, nem lehet tartozatlan fizetésnek, illetve szolgáltatásnak tekinteni, és nem lehet visszakövetelni.

11. cikk

- (1) A jelen Jegyzőkönyv végrehajtása céljából Vegyes Bizottságot kell felállítani, amelybe mind-egyik kormány három tagot nevez ki. A Bizottságot szükség esetén szakértőkkel lehet kiegészíteni.
- (2) A Bizottság maga határozza meg üléseinek helyét, és maga állapítja meg eljárási szabályait. Határozatait egyhangú szavazattal hozza, és a két kormány kötelezi magát azok végrehajtására.
- (3) Azokat az ügyeket, amelyekre nézve a Bizottság nem jut egyhangú határozatra, döntés végett a két kormány elé kell terjeszteni.
- (4) A Bizottság működését a jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 45 napon belül megkezd, és munkálatait további 6 hónapon belül be fogja fejezni. A két kormány bármelyikének kérésére a Bizottságot rendkívüli ülészsakra ennek a határidőnek a lejárta után is össze lehet hívni.
- (5) A Bizottság tagjainak, valamint a szakértőknek tiszteletdíját és költségeit az a kormány viseli, amely őket kinevezte. Az esetleges egyéb költségeket a két kormány egyenlő arányban viseli.
Ez a Jegyzőkönyv a két kormány jóváhagyása után lép életbe. A jóváhagyás megtörténtéről a kormányok haladéktalanul kölcsönösen tájékoztatják egymást. Kiállított két, magyar és cseh nyelven készült példányban, azzal, hogy mind a két szöveg egyenlő érvényű.

Kelt Štrbské Pleson (sic!) ezerkilencszáznegyvenkilenc évi július hó huszonötödik napján.

BIZALMAS KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYV

a Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között egyes függőben lévő pénzügyi és gazdasági kérdések végleges rendezése tárgyában létrejött Jegyzőkönyvhöz

I. cikk

A Jegyzőkönyv 1. cikkéhez:

A magyar kormány érdektelennek nyilvánítja magát a magyar állampolgárságú természetes személyeknek mindazon jogai, követelései és igényei tekintetében, amelyeket ezek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február hó 27. napján kelt Lakosságcsere Egyezmény és az 1947. évi február hó 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békeszerződés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a csehszlovák állammal, a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a csehszlovák állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának. Ily követelések és igények érvényesítéséhez a magyar kormány támogatást nem nyújt.

II. cikk

A Jegyzőkönyv 2. cikkéhez:

A csehszlovák kormány érdektelennek nyilvánítja magát a csehszlovák állampolgárságú természetes személyeknek mindazon jogai, követelései és igényei tekintetében, amelyeket ezek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február hó 27. napján kelt Lakosságcsere Egyezmény és az 1947. évi február 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békeszerződés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a magyar állammal, a magyar közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a magyar állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának. Ily követelések és igények érvényesítéséhez a csehszlovák kormány támogatást nem nyújt.

III. cikk

A Jegyzőkönyv 3. cikkéhez:

- (1) A két kormány hatályon kívül helyezettnek nyilvánítja az 1949. évi március hó 17. napján kelt Feljegyzés II. cikkét.
- (2) Az előző bekezdésben kinyilvánított hatálytalanítással és a Jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdésében foglalt lemondással kapcsolatban a két kormány között egyetértés áll fenn abban a tekintetben; hogy amennyiben a csehszlovák külkereskedelmi minisztérium az 1949. évi március hó 17. napján kelt feljegyzés alapján Magyarországra történő kivitel engedélyezett és a szállítmányok kifizetése a „Lakosságcsere” számla terhére 1949. évi június hó 23. napjáig megtörtént, az ilyen exportszállítmányokat a magyar–csehszlovák klíringben újból meg kell fizetni.
- (3) A két kormány egyetért abban, hogy azokat az 1949. évi március hó 17. napján kelt feljegyzés 2. mellékletének 20. tétele szerint Csehszlovákiából Magyarországra történt szállításokat, amelyek a magyar–csehszlovák klíringben rendezettek, az előző bekezdés rendelkezései nem érintik.
- (4) Az 1949. évi március 17-én kelt feljegyzés alapján a Magyar Államvasutaknak a Csehszlovák Államvasutakkal szemben fennálló tartozásának részbeni fedezésére Magyarország által Csehszlovákia részére szállított és a magyar–csehszlovák klíringben elszámolt áruk ellenértéke továbbra is a klíring számlán fog szerepelni.
- (5) Egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a Jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdésében foglalt lemondás következtében a „Lakosságcsere” számla 1949. évi június hó 23. napjával megszűnik. Ennek

folyományaképpen mindazok a kifizetések, amelyeket 1949. évi június hó 23. napja után ennek a számlának a terhére teljesítettek, tekintet nélkül arra, hogy szállított áruk ellenértékéről vagy egyéb pénzügyi átutalásokról van-e szó, a magyar-csehszlovák klíringben újból kiegyenlítendő. Hasonlóképpen azok a Magyarországra irányuló csehszlovák áruszállítások, amelyek a „Lakosságcsere” számlára térítendő fizetés ellenében engedélyeztettek, amelyeknek kifizetése azonban 1949. évi június hó 23. napjáig nem történt meg, a magyar–csehszlovák klíringben számolandók el.

- (6) a) A két kormány elhatározta, hogy a Jegyzőkönyv 3. cikkében történt lemondásra, a fenti (1) bekezdés szerinti hatálytalanításra, valamint a fenti (2) és (5) bekezdésekben foglaltakra, végül a kölcsönösen előfordult téves könyvelésekre való tekintettel a különböző áruszállításokat a két kormány szakértői által felülvizsgálattják. A szakértők meg fogják állapodni abban, miként kell a szükséges átkönyveléseket végrehajtani, hogy a kölcsönös könyvelések a Jegyzőkönyv és Kiegészítő Jegyzőkönyv szövegének és szellemének, valamint a jelenleg érvényben lévő külkereskedelmi megállapodásoknak megfeleljenek.
- b) Egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy amennyiben Magyarországot a csehszlovák részről teljesített szállítások átkönyvelése következtében olyan áruk ellenértékével terhelik meg, amelyek az árucserre tekintetében érvényes árulistában nem szerepelnek, illetőleg amelyekre nézve már nem áll kontingens rendelkezésre, az ilyen szállítások kiegyenlítése magyar részről csak minőségileg azonos értékű áruk egyetértőleg megállapítandó módozatok mellett eszközözlendő szállításával történhetik.
- (7) A két kormány egyetért abban, hogy a fenti (1) bekezdésben foglalt hatálytalanítás ellenére a Magyar Államvasutak által a Csehszlovák Államvasutak aktív egyenlegének részbeni fedezésére 1949. május hó elején teljesített 75 millió KèS átutalást nem kell visszafizetni.
- (8) A Jegyzőkönyv 3. cikke (1) bekezdésében foglalt lemondással kapcsolatosan a magyar kormány kiegyenlítettnek nyilvánítja a Magyar Államvasutaknak a csehszlovák állammal szemben fennálló kereken 13 millió KèS összegű követelését, amely hazatérő csehszlovák személyeknek és a keleti országokból Csehszlovákiába utazó munkásoknak 1949. évi május hó 20. napjáig terjedő időben a csehszlovák munkaügyi és népjóléti minisztérium intézkedésére Magyarországon át történt szállításából származik.
- (9) A fenti (1)–(6) bekezdésekben foglalt határozatokat a (6) bekezdésben említett szakértők hajtják végre.
- (10) A Jegyzőkönyv 3. cikke (3) bekezdésében foglaltak nem vonatkoznak egyfelől [az] áttelepültek és másfelől az előző tartózkodási helyük államában lakó természetes személyek között fennálló jogviszonyokra, amelyek tekintetében a két kormány érdektelennek nyilvánítja magát, és amelyek érvényesítéséhez támogatást nem nyújt.

IV. cikk

A Jegyzőkönyv 4. cikkéhez:

- (1) Amennyiben a Jegyzőkönyv 4. cikkében meghatározott követelések és igények magyar állampolgárságú természetes személyek által támasztottak vagy támasztatnának, a magyar kormány érdektelennek nyilvánítja magát, és érvényesítésükhöz támogatást nem nyújt.
- (2) A csehszlovák kormány a magyar vagyonok elkobzására vonatkozó csehszlovák jogalkotás fenntartása mellett a magyar állampolgárságú természetes személyeket meg fogja hagyni az olyan vagyontárgyak zavartalan használatában, amelyek a dolgozó osztálynak a szocialista gazdaságban szokásos vagyonához tartoznak, mint például kis mezőgazdasági üzemek, családi házak, lakásberendezések. Ezekben az esetekben is fenntartja azonban a csehszlovák kormány, hogy olyan intézkedéseket fogantathasson, amelyeket a szocialista gazdasági rend megvalósítása érdekében csehszlovák állampolgárságú természetes személyekkel szemben azonos esetekben alkalmaz.

- (3) a) Azok az esetek, amelyekben a (2) bekezdésben közelebbről meghatározott vagyontárgyak a magyar állampolgárságú természetes személy beleegyezése nélkül a csehszlovák állam vagy csehszlovák jogi és természetes személyek birtokában vannak, vagy ezek által kezeltetnek, nem esnek az említett bekezdés rendelkezései alá.
- b) Mint a (2) bekezdés rendelkezése alá nem eső vagyontárgyakat kell tekinteni különösképpen a vállalati részesedéseket, gépi berendezéseket, pénzbetéteket, értékpapírokat, biztosítási kötvényeket, építkezési telkeket és hasonlókat.

V. cikk

A jegyzőkönyv 5. cikkéhez:

Amennyiben a Jegyzőkönyv 5. cikkében meghatározott követelések és igények természetes személyek részéről támaszthatnak vagy támaszthatnának, úgy a két kormány ezek tekintetében magát érdektelennek nyilvánítja, és érvényesítésükhöz támogatást nem nyújt.

VI. cikk

A jegyzőkönyv 6. cikkéhez:

A csehszlovák kormány érdektelennek nyilvánítja magát a csehszlovák magánjogi jogi személyek és csehszlovák állampolgárságú természetes személyek Magyarország területén lévő ingó, ingatlan javai, vállalatai, vállalati fiókjai, valamint a Magyarország területén lévő vállalatokban fennálló vállalati érdekeltségei tekintetében.

- (2) a) A két kormány egyetért abban, hogy az egyfelől a csehszlovák ipari vállalatok, másfelől, ezeknek a jelen Jegyzőkönyv alapján a magyar állam tulajdonába került leányvállalatai, egyéb érdekeltségei és fiókjai között fennálló kapcsolatokat – különösen e vállalatok termelési tervére, nyersanyaggal való ellátására és a kivitelre vonatkozóan – a két állam szoros gazdasági együttműködésének szellemében továbbra is fenn kell tartani. E kapcsolatok fenntartásának módozatait a két állam tervgazdálkodására és kölcsönös érdekeire figyelemmel a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság fogja szabályozni.
- b) A két kormány egyetért abban, hogy a Magyar–Csehszlovák Bank Rt. felszámolását vegyes felszámoló bizottság fogja végrehajtani. Ez a bizottság a magyar kormánynak van alárendelve. Egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a felszámolás sima lebonyolítása érdekében mindkét kormány segítséget fog nyújtani.
- c) A két kormány egymás rendelkezésére bocsátja a birtokában lévő mindazokat az adatokat, amelyek alkalmasak a csehszlovák vállalatokban esetleg fennálló burkolt magyar, illetőleg a magyar vállalatokban esetleg fennálló burkolt csehszlovák érdekeltségek felderítésére.
- (3) A Jegyzőkönyv 6. cikkében nyilvánított lemondás alapján azok a csehszlovák tulajdonjogok, amelyekre nézve lemondás történt, a Jegyzőkönyv életbe lépésének napjával megszűntnek tekintendők. A csehszlovák jogosítottak e nappal megszűnnek a jogok hordozói és gyakorlói lenni.
- (4) „Magyarország területén lévő csehszlovák javak” kifejezése alatt azok a javak értendők, amelyek a magyar közgazdaság részévé váltak, vagy abból a célból vitettek Magyarországra, hogy a magyar közgazdaság részévé váljanak. A Jegyzőkönyv rendelkezéseinek gyakorlati végrehajtásánál esetleg felmerülő kétséges eseteket a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság a két kormány által megkötött barátsági egyezmény szellemében fogja rendezni.
- (5) a) Magyarország a csehszlovák javakkal együtt átveszi az azokat terhelő, dologilag biztosított kötelezettségeket. Csehszlovák vállalati fiókoknak a Jegyzőkönyvben foglaltak szerint magyar részről történt megszerzése esetében a magyar kormány átveszi a vállalati fiók követeléseit, valamint a fiókot terhelő kötelezettségeket.

- b) Vállalati érdekeltségnek tekintendők azok a tartós juttatás jellegével bíró hitelérdekeltségek is, amelyek a saját tőke kiegészítésére szolgáltak és a vállalat zavartalan működéséhez szükséges tőke rendelkezésre bocsátását célozták. Kétséges esetekben a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság dönt.
- c) Azokat a kölcsönös tartozásokat és követeléseket, amelyek egyfelől egyes olyan magyar vállalatok között, amelyekben a Jegyzőkönyv életbe lépése előtt csehszlovák vállalatok voltak érdekelve, másfelől az említett, azelőtt érdekelt egyes csehszlovák vállalatok között állanak fenn, amennyiben szükséges, a lehető legrövidebb időn belül összegszerűen meg kell állapítani. Ezt követően a kiegyenlítésükhöz szükséges transzfer módozatai a két kormány szakértői között tárgyalás anyagát fogják képezni.

VII. cikk

A Jegyzőkönyv 7. cikkéhez:

- (1) a) A magyar kormány érdektelennek jelenti ki magát a csehszlovák állam vagy csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott azoknak az értékpapíroknak a tekintetében, amelyek magyar állampolgárságú természetes személyek tulajdonában vannak:
- b) A csehszlovák kormány érdektelennek jelenti ki magát a magyar állam vagy a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott azoknak az értékpapíroknak a tekintetében, amelyek csehszlovák állampolgárságú természetes személyek tulajdonában vannak.
- (2) A két kormány megbeszélést fog folytatni abban az esetben, ha egyik állam kormányát vagy annak közjogi és magánjogi jogi személyeit harmadik államban kibocsátott olyan értékpapírból kifolyólag jogok illetik meg, amely értékpapír alapján a másik állam kormányát vagy annak közjogi és magánjogi jogi személyeit kötelezettségek terhelik.
- (3) Egyetértés áll fenn abban a tekintetben, hogy a jelen Jegyzőkönyv 7. cikkében meghatározott átengedési kötelezettség nem vonatkozik a Caisse Commune által kezelt kölcsönkötvényekre.

VIII. cikk

A Jegyzőkönyv 8. cikkéhez:

A két állam biztosítóvállalatai között 1945. évi augusztus hó 16. napja előtt kötött viszontbiztosítási szerződések hatályukat veszítik.

IX. cikk

- (1) A két kormány kijelenti, hogy a területükön fekvő olyan vagyon tekintetében, amelyre nézve a másik kormány magát érdektelennek nyilvánította, nem fognak megkülönböztető intézkedéseket tenni.
- (2) Egyetértés áll fenn a két kormány között a tekintetben, hogy olyan intézkedések, amelyeket a szocialista gazdasági rend megvalósítása érdekében saját magánjogi jogi személyeikkel és saját állampolgáraikkal szemben azonos esetekben alkalmaznak, nem tekinthetők megkülönböztető intézkedéseknek.

X. cikk

Azok az érdektelenségre vonatkozó egyes nyilatkozatok, amelyeket a Jegyzőkönyv és a Kiegészítő Jegyzőkönyv tartalmaznak, nem korlátozzák a kormányoknak azt a jogát, hogy állampolgáraik érdekében eljárjanak, amennyiben olyan szociális szolgáltatásokról (nyugdíjak, tartásdíjak stb.) van szó, amelyekre vonatkozóan a Jegyzőkönyv és Kiegészítő Jegyzőkönyv alapján nem történt lemondás.

XI. cikk

A két kormány kölcsönösen támogatni fogja egymást mindazokban az esetekben, amikor volt magyar állampolgár a csehszlovák állammal, illetőleg volt csehszlovák állampolgár a magyar állammal szemben egy harmadik állam állampolgársága által történt megszerzésének jogcímén igényt támaszt.

XII. cikk

A két kormány között egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a Magyarországgal kötött Békeszerződés 25. cikkének alkalmazási területét érintő és a jelen Jegyzőkönyv alapján történő lemondások nem vezethetnek az említett cikk alapján semmisnek nyilvánított jogállapot feléledéséhez. Azok a jogbizonytalanságok és joghátrányok (mint pl. a biztosításügy kérdése, ideértve a biztosítási állományok átruházásából stb. előállott kérdéseket is), amelyek abból származnak, hogy a hivatkozott 25. cikkel tervezett rendezés nem következett be, a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság által kidolgozandó jogszabályok és közigazgatási intézkedések útján kiküszöbölendők, ezek az intézkedések egyik kormányra sem róhatnak anyagi megterhelést.

XIII. cikk

- (1) A magyar kormány visszaszolgáltatja a Csehszlovákiából 1938. évi november hó 3. napja után elhurcolt és jelenleg a magyar kormány birtokában lévő művészeti, történelmi vagy régészeti értékű tárgyakat.
- (2) A csehszlovák kormány kijelenti, hogy fentiekben meghatározott olyan javak tekintetében, amelyek jelenleg nincsenek a magyar kormány birtokában, pótlást nem kíván.
- (3) A két kormány kölcsönösen annak a szándékának ad kifejezést, hogy a másik állam népeinek szellemi örökségéhez tartozó, rendelkezésük alatt álló jelentős művészeti, történelmi vagy régészeti értékű tárgyakat egymásnak átadják. Az átadás kérdése a kulturális egyezmény keretében szabályozandó.

XIV. cikk

A két kormány egyetért abban, hogy a Jegyzőkönyv aláírásától számítva 45 napon belül külön Vegyes Bizottságban tárgyalásokat indítanak az iratcserék kérdésének, valamint a bírói, közigazgatási és pénzügyi letétek kölcsönös kiadásának rendezésére.

XV. cikk

- (1) A magyar kormány érdektelennek nyilvánítja magát annak az egyházi vagyonnak a tekintetében, amely a Csehszlovák Köztársaság területén van, és a magyar állam területén székhellyel bíró egyházi jogi személy vagy szerv (javadalmas) tulajdonához vagy javadalmához tartozik.
- (2) A csehszlovák kormány érdektelennek jelenti ki magát annak az egyházi vagyonnak a tekintetében, amely a Magyar Köztársaság területén van, és a csehszlovák állam területén székhellyel bíró egyházi jogi személy vagy szerv (javadalmas) tulajdonához vagy javadalmához tartozik.

XVI. cikk

A két kormány egyetért abban, hogy a közös határ mindkét oldalán 15 km mélységben fekvő ingatlanok kérdését úgy kell rendezni, hogy a magyar területen lévő csehszlovák tulajdon a magyar állam tulajdonába és a csehszlovák területen lévő és eddig el nem kobzott magyar tulajdon a csehszlovák állam tulajdonába menjen át. A kérdés részletes rendezése külön Vegyes Bizottság feladatát fogja képezni, amely tárgyalásait a Jegyzőkönyv aláírásától számított 45 napon belül Bratislavában meg fogja kezdeni.

XVII. cikk

A két kormány között megállapodás jött létre, arra nézve, hogy az úgynevezett régi-korona-követelések kölcsönös elszámolására létesített elszámoló hivatalok megszűnnek. Maguk a követelések a Jegyzőkönyv 8. cikkének rendelkezései aláesnek.

XVIII. cikk

A Jegyzőkönyv és jelen Kiegészítő Jegyzőkönyv rendelkezései semmilyen vonatkozásban sem érintik a két állam vagy természetes és jogi -személyeik jelenleg fennálló ipari-, irodalmi- és szellemi tulajdon-jogát.

XIX. cikk

- (1) Amennyiben egy harmadik állam vagy annak természetes és jogi személyei, vagy más természetes személyek, akikkel szemben a két állam egyikének sem áll módjában fennhatóságát érvényesíteni, igényt emelnek olyan vagyontárgyakra és vagyonértékekre vagy ezek ellenértékére, amelyeket az egyik kormány a másik kormánynak átengedett vagy amelyről lemondott, vagy amelyre vonatkozóan támasztott vagy támasztható követelés és igény kiegyenlítettnek nyilvánított – beleértve az átengedést, a lemondást, a kiegyenlítés tényére alapított követeléseket és igényeket is -, az említett igények kielégítése azt az államot fogja terhelni, amely az említett vagyontárgyaknak vagy vagyonértékeknek birtokában van. Amennyiben valamely vagyon a két állam között meg van osztva, úgy a kiegyenlítés a két államot a vagyonrészeknek megfelelő arányban fogja terhelni. Ez a rendelkezés a Jegyzőkönyv 1. és 2. cikkében foglalt és az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Megállapodásokra vonatkozó kiegyenlítési nyilatkozatot nem érinti.
- (2) Az említett igények elhárítására a két kormány egymásnak minden rendelkezésre álló eszközzel támogatást fog nyújtani, és a Jegyzőkönyv végrehajtását a másik féllel egyetértésben úgy fogja irányítani, hogy az ilyen igények elhárításához az előfeltételek lehetőleg adva legyenek.
- (3) A két kormány egymást az ellenük emelt igényekről, illetve az ellenük indított eljárásokról a Jegyzőkönyv életbe lépése után – mihelyt lehetséges – tájékoztatni fogja, és gondoskodni fog arról, hogy a másik kormánynak alkalma legyen arra, hogy az eljárás vagy a tárgyalások során érdekeit megvédhesse.
- (4) Ha a két kormány közös fáradozásai ellenére a Jegyzőkönyv életbe lépése után az az állam vagy annak jogi személye kötelezettnek fizetésre vagy szolgáltatásra, amelyik a kielégítéssel az (1) bekezdés értelmében nem tartozik, akkor annak részére, aki az igényét érvényesítette, a fizetést vagy a szolgáltatást a másik kormány fogja teljesíteni. Ha az (1) bekezdésben említett állam, jogi vagy természetes személy a Jegyzőkönyv életbe lépése után igényének teljesítését az említett bekezdés értelmében erre nem kötelezett államtól vagy annak jogi személyeitől kikényszerítette, úgy a másik állam a megtörtént teljesítéssel azonos értékű térítést köteles nyújtani. Ez a térítés azonban nem lehet magasabb, mint a tekintetbe jövő vagyonnak vagy az (1) bekezdés értelmében kiszámítandó vagyonrésznek a Jegyzőkönyv aláírása napján fennálló értéke.
- (5) A térítés nyújtását meg lehet tagadni, ha az erre egyébként kötelezett államot a másik állam az eljárásról vagy tárgyalásokról nem értesítette, vagy ha a pótlás nyújtását megtagadó államnak a másik állam mulasztása vagy hanyagsága folytán nem volt módja arra, hogy az eljárásban vagy a tárgyalásokon részt vegyen. A két kormány annak a meggyőződésének és kívánságának ad kifejezést, hogy a Jegyzőkönyvben és a Bizalmas Kiegészítő Jegyzőkönyvben foglalt kölcsönös lemondások és érdektelenségi nyilatkozatok nem fogják a két ország között fennálló gazdasági kapcsolatok lazulását eredményezni, hanem ellenkezőleg, a közöttük függőben

lévő egyes pénzügyi és gazdasági kérdéseknek végleges elrendezése jelentős akadályt hárított el gazdasági együttműködésük kifejlesztésének útjából. Ennek megfelelően a két kormány elhatározta, hogy mindent megtesznek gazdasági kapcsolataik megszilárdítása, gazdasági együttműködésük kiépítése és a kölcsönös technikai segélynyújtás megszervezése iránt, a két ország tervgazdaságának keretében, azzal összhangban és mindkét ország érdekeinek szem előtt tartásával.

Ez a Bizalmas Kiegészítő Jegyzőkönyv a Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között egyes függőben lévő pénzügyi és gazdasági kérdések végleges rendezése tárgyában a mai napon létrejött Jegyzőkönyv alkotórésze, és azzal együtt lép életbe. Kiállított két, magyar és cseh nyelven készült példányban azzal, hogy mindkét szöveg egyenlő érvényű.

Kelt Štrbské Pleso (sic) ezerkilencszáznegyvenkilenc évi július hó huszonötödik napján.

C.
EDVARD BENEŠ KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK
DEKRÉTUMAI

7.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 5. SZÁMÚ DEKRÉTUMA AZ ELNYOMÁS IDEJÉN KÖTÖTT EGYES VAGYONJOGI ÜGYLETEK ÉRVÉNYTELENSÉGÉRŐL, TOVÁBBÁ A NÉMETEK, MAGYAROK, AZ ÁRULÓK, A KOLLABORÁNSOK, VALAMINT EGYES SZERVEZETEK ÉS INTÉZETEK VAGYONÁNAK NEMZETI GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉSÉRŐL

Prága, 1945. május 19.*

A kormány javaslatára a következőket rendelem el:

1. §

- (1) Bármilyen vagyoni átruházás, és vagyoni jogi ügylet, akár ingó, ingatlan, köz, vagy magánvagyont érint, érvénytelen, amennyiben 1938. szeptember 29. után megszállás, nemzeti-, faji és politikai üldözés nyomása alatt hajtották végre.
- (2) (Az 1. bekezdésből eredő igények érvénytelenítésének módját a köztársasági elnök külön rendeletével kell szabályozni, ha ezt ezen rendelet nem teszi meg.¹

2. §

- (1) Az állami szempontból megbízhatatlan személyeknek a Csehszlovák Köztársaság területén lévő vagyonát e rendelet további rendelkezései értelmében nemzeti gondnokság alá helyezik.
- (2) Az állami szempontból megbízhatatlan személyek vagyonának kell tekintetni az ezen személyek által 1938. szeptember 29. után átruházott vagyont is, hacsak a tulajdonszerző nem tudott arról, hogy ilyen vagyonról van szó.

* A fordításhoz használt eredeti cseh nyelvű szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení státu Československého. 1945. 4. 7-10. Az állami szempontból megbízhatatlan személyek 1938–1945 közötti vagyoni jogi ügyleteit semmisnek tekintő és a megbízhatatlan személyek birtokait, vállalatait nemzeti gondnokság alá helyező dekrétum első változatát még a londoni emigrációban, 1945. február 1-jén a londoni kormány *Úřadní věstník československý* című hivatalos értesítőjében 1945. 2. szám alatt jelentették meg. Az 5. számú elnöki dekrétum eredetileg országos hatáskörrel készült, de a Szlovák Nemzeti Tanács nem adta hozzájárulását. Ezzel együtt a dekrétum több szlovákiai rendelkezést is tartalmaz, amit a Szlovák Nemzeti Tanácsnak a nemzeti gondnokságról készült 1945. június 6-i 1945. évi 50. számú rendeletében is figyelembe kellett vennie. (Vö. a 27. számú irattal) ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 57–59; BEŌA:2002, 77–78; VOJÁĚEK: 2004, 81–89.

A területi hatály ambivalens jellegét mutatja, hogy a záró rendelkezések közt nem szerepel a Szlovákiára nem vonatkozó dekrétumok esetében kötelező záróformula: „Ez a dekrétum csak a cseh és morva-sziléziai országrészekben érvényes.” A dekrétum közreadásával egy időben a kormány és a köztársasági elnök közleményben tudatta, hogy a dekrétum átmeneti ideig csak a cseh országrészekben lép érvénybe. A dekrétumot további jogszabályok pontosították: a semmissé nyilvánított vagyoni jogi ügyletek, illetve a nemzeti gondnokság alá helyezett birtokok, üzemek telekkönyvi, vagyon-nyilvántartási bejegyzését szabályozó 1945. évi 124. számú elnöki dekrétum, illetve az 1946. évi 128. számú törvény. Jech, K.: 2003, 235–247.

¹ A csehszlovák kormány 1945. május 17-i ülésén Ján Ursínyi szlovák miniszterelnök-helyettes bejelentette, hogy a Szlovák Nemzeti Tanács nem tartja elfogadhatónak az 1. § szövegét, amennyiben az a Szlovák Köztársaság területére is ugyanolyan eljárást tesz kötelezővé, mint a németek által megszállt Cseh–Morva Protektorátusra vonatkozóan. Vavro Šrobár, pénzügyminiszter, csehszlovák orientációjú szlovák polgári politikus a kormányülésen felvetette: „...a szlovákiai gondok, főként ami az 1. §-t illeti, a zsidó vagyonnal kapcsolatosak. A szlovákok nem akarják, hogy ezt a vagyont olyan zsidóknak adják vissza, akik magukat nem tekintették szlovák nemzetiségűnek. Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácsban az a körülmény is szerepet játszik, hogy a fiatalabb tagokra hatott az úgynevezett önálló szlovák állam hatéves propagandája.” JECH:2003, 246.

3. §

A nemzeti gondnokság alá helyezést be kell vezetni minden olyan vállalatnál (üzemben) és vagyonállagra vonatkozóan, amelynek esetében ezt a termelés és a gazdasági élet zavartalan menete megköveteli, különösen az elhagyott vagy az olyan üzemekben, vállalatoknál és vagyonállagokban, melyek állami szempontból megbízhatatlan személyek birtokában, igazgatása alatt, bérletben vagy haszonbérletben vannak.

4. §

Állami szempontból megbízhatatlanoknak kell tekinteni:

- a) a német vagy magyar nemzetiségű személyeket,
- b) azokat a személyeket, akik a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, egysége, demokratikus köztársasági államformája, biztonsága, és védelme ellen irányuló tevékenységet fejtettek ki, akik ilyen tevékenységre bujtogattak, más személyeket erre rávenni igyekeztek, és akik bármilyen más módon célzatosan támogatták a német és a magyar megszállókat. Ilyen személyeknek tekintendők például a Vlakjának, a Rodobranának, a Hlinka Gárda rohamosztagainak tagjai, a Németekkel Való Együtműködés Egyesületének, a Cseh Antibolsevista Ligának, a cseh Ifjúság Nevelési Kuratóriumának, a Hlinka-féle Szlovák Néppártnak, a Hlinka-Gárdának, a Hlinka-Ifjúságnak, az Alkalmazottak Nemzeti Szakszervezeti Központjának, a Mezőgazdasági és Erdőgazdasági Szövetségnek, a Német–Szlovák Társaságnak, és más hasonló jellegű fasiszta szervezeteknek a vezető tisztségviselői.²

5. §

A jogi személyek közül állami szempontból megbízhatatlanoknak tekintendők azok, amelyek vezetősége szándékosan és céltudatosan szolgálta a német vagy magyar hadvezetést, vagy pedig fasiszta és náci célokat követett.

6. §

Német vagy magyar nemzetiségűeknek tekintendők azok a személyek, akik az 1929 óta tartott bármelyik népszámláláskor magukat német vagy magyar nemzetiségűeknek vallották, vagy pedig német vagy magyar nemzetiségű személyeket tömörítő csoportok, alakulatok vagy politikai pártok tagjai lettek.

7. §

(1) A nemzeti gondnokság alá helyezéshez a következők jogosultak:

- a) a vállalatoknál és pénzintézeteknél a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács,
- b) a bányavidékeken található bányavállalatoknál az illetékes járási nemzeti bizottság, a bányavállalatok központi szerveinél az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács,
- c) az ipari-, kereskedelmi- és vállalkozói cégeknél
  - aa) 20 alkalmazotti számig a helyi nemzeti bizottság,
  - bb) 21 és 300 alkalmazott létszám között a járási nemzeti bizottság,
  - cc) ettől magasabb létszám esetén a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.

² Jóllehet a felsorolásban nem szerepelt magyar szervezet, illetve vállalat, a magyarországi vállalatok szlovákiai fiókjai, részlegei, illetve a szlovákiai magyar üzemek a dekrétum alapján szintén az érintett körbe tartoztak, amint azt a SZNT 1945. 50. számú rendelete azután ténylegesen is tartalmazta. Vö. a 27. számú irattal.

Az alkalmazottak létszámának meghatározásához az 1943. évi rendes üzemmenet évéből kell kiindulni.

- d) A mezőgazdasági és erdőgazdasági birtokok esetében:
  - aa) 50 ha földterületig a helyi nemzeti bizottság,
  - bb) 50 ha és 100 ha közötti kiterjedésű földterület esetén a járási nemzeti bizottság,
  - cc) a 100 ha földterületet meghaladó birtokokon a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.
- e) Lakóépületek. és építési telkek esetén a helyi nemzeti bizottság, amennyiben viszont a vagyontúllépi az 5.000.000 korona értéket, abban az esetben a járási nemzeti bizottság.
- f) Az összes egyéb vagyontárgy esetében:
  - aa) 500.000 korona értékig a helyi nemzeti bizottság,
  - bb) az 500.000 koronánál nagyobb, de 5 millió koronát el nem érő vagyontárgyak esetén a járási nemzeti bizottság,
  - cc) az 5 millió korona értéket túllépő vagyontárgyak esetében a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.
- g) Amennyiben az a) - f) pontokban feltüntetett vállalatok és vagyontárgyak országos hatáskörűek, úgy a nemzeti gondnokságot az illetékes szakminisztérium vezeti be.
- (2) Abban az esetben, amennyiben a nemzeti gondnokság alá helyezett vagyontárgy értékének becslése során / e) és f) pontok / az érték meghatározása kérdéses, úgy annak értékét a magasabb szerv határozza meg végleges hatállyal.
- (3) Azokban a községekben és járásokban, melyekben a nemzeti bizottságok helyett közigazgatási bizottság, vagy komisszár van vagy volt kinevezve, a nemzeti gondnokság alá helyezés az ő illetékességükbe tartozik.

8. §

- (1) A 7. § értelmében meghozott határozat, mely a 7. § a), b), c), és d) pontokban meghatározott vállalatoknál a vállalati bizottsággal (vállalati tanáccsal) történő megegyezés alapján kerül kiadásra. Amennyiben nem jön létre egyezség, úgy felsőbb szerv hoz határozatot.
- (2) Az 50 ha földterülete meghaladó mezőgazdasági és erdőgazdasági birtokok esetében szintén az illetékes helyi nemzeti bizottságok meghallgatását követően adják ki a határozatokat.

9. §

Ha a késedelem veszélye fenyeget, különösen, ha elhagyott vállalatról van szó, vagy ha a birtokban vagy vállalatban állami szempontból megbízhatatlan személyek működnek, úgy a járási nemzeti bizottságoknak más illetékességük esetén is joguk van kinevezni ideiglenes nemzeti gondnokot, egészen az illetékes szerv 7. § értelmében hozott döntéséig.

10. §

- (1) Az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács a vállalati tanács meghallgatását követően, amennyiben azt a közérdek megköveteli, hivatali hatalmánál fogva megváltoztathatja a járási nemzeti bizottság, vagy a helyi nemzeti bizottságnak a gondnokság alá helyezéséről, vagy a nemzeti gondnokok kinevezéséről hozott határozatát, és más intézkedéseket is hozhat.
- (2) Az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácshasonló intézkedéseket foganatosít a nemzeti gondnokság alá helyezéséről azokon a helyeken, ahol a járási vagy helyi nemzeti bizottság nem hozott vagy nem hozhatott ilyen határozatot.

11. §

A nemzeti gondnokságot azonnal meg kell szüntetni, amint bevezetésének indokai érvényüket veszítik. Ugyanazon intézmény szünteti meg, amelyik azt bevezette.

12. §

- (1) Az összes szövetkezeti vállalat, és szervezet (mezőgazdasági, fogyasztási, pénzügyi, stb.) esetében be kell vezetni az ideiglenes nemzeti gondnokságot. Ez a nemzeti gondnokság a vállalat megfelelő vezetésén kívül 4 héten belül biztosítja a vállalat új irányító szerveinek megválasztását.
- (2) Ideiglenes nemzeti vagyongondnokságot a szövetkezeteknél az a helyi nemzeti bizottság vezet be, amely illetékessége nem lépi túl a körzet határait; a járási nemzeti bizottság azon szövetkezeteknél, melyek illetékessége túllépi a körzet határait, de nem lépi túl a járás határait; az összes egyéb szövetkezet esetében a Tartományi Nemzeti Tanács, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.
- (3) Az ideiglenes gondnokság bevezetését megelőzően lehetőség szerint meg kell hallgatni a szövetkezet tagjait.
- (4) Az ideiglenes gondnokság azonnal érvényét veszíti, amint a szövetkezet tagjai új vezetőséget választanak.

13. §

Az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács indokolt esetekben a szakágazati, gazdasági, kulturális, és érdekképviselői szervezetekbe és intézményekbe is bevezetheti a nemzeti gondnokságot.

14. §

- (1) A nemzeti gondnokság alá helyezéséről, illetve annak megszüntetéséről hozott határozatot, valamint a nemzeti gondnokok kinevezéséről és visszahívásáról hozott határozatokat írásban kell megtenni.
- (2) A határozatok másolatát a Tartományi Nemzeti Bizottságnak, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácsnak kell megküldeni.

15. §

A 14. § alapján hozott határozat alapján hivatali hatalmánál fogva

- a) ingatlanok esetében a nemzeti gondnokság alá helyezés tényéről a telekkönyvi iratokba a hivatalos bejegyzést az illetékes bíróság hajtja végre,
- b) a bányajogok esetében a nemzeti gondnokságba vétel tényét az illetékes bíróság, illetve hivatal végzi el a bányászati könyvekben, illetve feljegyzésekben,
- c) a gazdasági (társasági) névjegyzékbe, Szlovákiában a cégjegyzékbe bejegyzett vállalatok (üzemek) esetében a nemzeti gondnokság alá helyezés tényét a gazdasági (társasági) jegyzékbe, Szlovákiában a cégjegyzékbe történő bejegyzést az illetékes bíróság végzi el.

16. §

- (1) Nemzeti gondnoknak csak megfelelő szak- és gyakorlati ismeretekkel rendelkező, erkölcsileg feddhetetlen, állami szempontból megbízható személy nevezhető ki.
- (2) Nemzeti gondnok rendszerint sem a vállalat (üzem) adósa, sem hitelezője nem lehet, hacsak a 7. § értelmében az illetékes szerv indokoltan nem határoz másként.

- (3) A nemzeti gondnokság az érintett vállalat arra alkalmas alkalmazottaiból is megalakítható.
- (4) Nemzeti gondnoknak nem lehet kinevezni a 7. § alapján illetékes nemzeti bizottság tagját.

17. §

- (1) Kisebb vagyonok, vállalatok esetén, kisebb vállalkozók által üzemeltetett vállalatoknál, stb. egyetlen gondnokot is ki lehet nevezni több vállalat, illetve vagyontárgy részére.
- (2) Amennyiben a nemzeti gondnokság mértéke azt megköveteli, a 7. § alapján illetékes szerv nemzeti gondnoki testületet nevezhet ki, melynek legfőbb 5 tagja lehet, amely a többség elve alapján vezeti a testületet.

18. §

A hivatalba lépés előtt a 7. § alapján az illetékes szervnél nemzeti gondnoki esküt kell tenni, hogy a kötelezettségeiket lelkiismeretesen elvégzik, mégpedig a jó gazda gondosságával, a gazdasági, nemzeti és egyéb érdekekkel összhangban.

19. §

Tisztségük teljesítése során a nemzeti gondnokok a közjogi szerv jogaival vannak felruházva a Büntető Törvénykönyv 1852. május 27-én hozott 117. számú törvényének 69. § alapján, valamint az 1878. évi V. számú törvény 461. §, illetve a 1914. évi XI. számú törvény 5. § alapján.

20. §

- (1) A nemzeti gondnokság alá vont vagyontárgyak tulajdonosainak, birtoklóinak, és kezelőinek jogi eljárásai, melyek ezen vagyontárgyakra vonatkoznak, ezen rendelet érvénybe lépését követően érvénytelenek.
- (2) A nemzeti gondnokság alá vont vagyontárgyak eddigi tulajdonosai, birtokosai, és kezelői kötelesek tartózkodni a nemzeti gondok eljárásának bármilyen befolyásolásától.

21. §

A nemzeti gondnok kezeli a nemzeti gondnokság alá vont vagyontárgyakat, valamint jogosult és köteles minden olyan intézkedést meghozni, melyeket a megfelelő gondnokság érdekében meg kell hozni. Köteles a jó gazda gondosságával eljárni, és felelős azokért a károkért, melyek köteleseinek elhanyagolása miatt keletkeztek.

22. §

- (1) A nemzeti gondnok a 7. § alapján köteles gazdálkodásáról beszámolni az illetékes szerv számára, mégpedig az illetékes szerv által meghatározott határidőn belül, és kérésre bármikor tájékoztatást adni, jelentést készíteni.
- (2) Azon intézkedések meghozatalához, melyek nem tartoznak a megszokott gazdálkodáshoz, valamint a különleges fontosságú eljárásokban, mint például bérbeadáshoz vagy haszonbérletbe adáshoz, kölcsönzéshez, telekkönyvi megterheléshez, felszámoláshoz a nemzeti gondnoknak minden esetben a 7. § alapján illetékes szerv jóváhagyása szükséges.
- (3) A 7. § alapján illetékes szerv felügyel arra, hogyan gazdálkodik a nemzeti gondok.
- (4) A nemzeti gondnok köteles azon útmutatásokhoz tartania magát, melyeket a 7. § alapján az illetékes szerv, vagy a fölérendelt Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács, illetve vállalatok esetében az egész országban illetékes ágazati minisztérium bocsátott ki.

23. §

A nemzeti gondnok a készpénzben kifizetett kiadások fedezésére ellenszolgáltatásra jogosult, melynek összegéről a 7. § alapján illetékes szerv dönt. Ezen kiadások a gondnokság alá vont szervezettel terhelik.

24. §

- (1) Azt a nemzeti gondnokság alá helyezett vagyont, amely korábban munkásoké, földműveské, kisiparosoké, kis- és közepes vállalkozóké, hivatalnokoké, szabadfoglalkozásúaké, és más, hasonló szociális helyzetben lévő személyeké volt, s amelyet nemzeti, politikai, vagy fajüldözés következtében veszített el, amennyiben nem a 4. §-ban megjelölt személyekről van szó, ki kell vonni a nemzeti gondnokság alól, és a vagyontárgyat azonnal vissza kell adni a korábbi tulajdonosoknak, illetve azok örökösének.
- (2) A 4. § a) bekezdésében feltüntetett személyek, ha munkások, földművesek, kisiparosok, kis- és közepes vállalkozók, hivatalnokok, szabadfoglalkozásúak, és más, hasonló szociális helyzetben levő személyek, illetve ezek utódai, úgyszintén kérvényezhetik vagyonuk kivonását a nemzeti gondnokság alól és visszaadását, ha hitelt érdemlően igazolni tudják, hogy politikai vagy fajüldözés áldozatai voltak, és hűek maradtak a Csehszlovák Köztársaság demokratikus köztársasági állameszméjéhez.
- (3) Kérelem alapján erről a 7. § alapján illetékes szerv határoz.
- (4) Az egyéb biztosított vagyontárgyak nemzeti gondnokság alatt maradnak az új törvényi rendelkezésig.

25. §

- (1) A helyi nemzeti bizottság határozataival szemben fellebbezéssel lehet élni a járási nemzeti bizottsághoz, amely végső hatállyal dönt.
- (2) A járási nemzeti bizottság első fokon meghozott határozatával szemben a tartományi nemzeti bizottságnál, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácsnál lehet fellebbezéssel élni.
- (3) A fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

26. §

Amennyiben nem követett el súlyosabb bűncselekményt, törvénysértést, öt évig terjedő szabadságvesztéssel és tízmillió koronáig terjedő pénzbüntetéssel, esetleg részleges vagy teljes vagyonvesztéssel sújtják azt,

- a) aki megszegi vagy kijátssza e rendelet rendelkezéseit, különösen azt, aki zavarja vagy lehetetlenné teszi a nemzeti gondnok jogos tevékenységét,
- b) azt a nemzeti gondnokot, aki szándékosan vagy durva gondatlanságból megszegi az előző rendelkezésekben megszabott valamelyik kötelezettségét.

27. §

A Kormány felhatalmazza magát, hogy biztosítsa a nemzeti gondnokság alá vont vállalatok (üzemek) menetéhez szükséges pénzeszközöket, melyek üzemeltetése a gazdasági élet érdekeit szolgálja.

28. §

- (1) Ezen rendelet kihirdetésének napján lép életbe.
- (2) Végrehajtásával a kormányt bízzák meg.

Dr. Eduard Beneš s. k.
Gottwald s. k.
Šrámek s. k.
David s. k.
Ján Ursíny s. k.
Široký s. k.
Václ. Nosek s. k.
Dr. V. Šrobár s. k.
Pietor s. k.
Dr. H. Ripka s. k.
J. Ľuriš s. k.
Dr. Ferjenčík tábornok s. k.
J. Lichner s. k.

Zd. Fierlinger s. k.
Svoboda s. k.
Nejedlý s. k.
V. Kopecký s. k.
Hasal generális s. k.
Frant. Hasal s. k.
J. Stránský s. k.
V. Majer s. k.
N. Laušman s. k.
J. Masaryk miniszter nevében
Dr. V. Clementis s. k.
Dr. Šoltész s.
A. Procházka s. k.

8.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 12. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
A NÉMETEK, A MAGYAROK, VALAMINT A CSEH
ÉS A SZLOVÁK NEMZET ÁRULÓI ÉS ELLENSÉGEI
MEZŐGAZDASÁGI VAGYONÁNAK ELKOBOSZÁSÁRÓL
ÉS SÜRGŐS FELOSZTÁSÁRÓL

Prága, 1945. június 21.*

Eleget téve a cseh és a szlovák földműveseknek és zselléreknek egy új földreform következetes végrehajtására vonatkozó követelésének, és mindenekelőtt arra törekedve, hogy a cseh és a szlovák földet egyszer s mindenkorra elvegyük az idegen német és magyar birtokosok kezéből, valamint a köztársaság árulóinak kezéből, s a cseh és a szlovák parasztság és zsellérek kezébe adjuk, a kormány javaslatára elrendelem:

1. §

- (1) Azonnali hatállyal és térítés nélkül a földreform céljaira elkobozzuk azt a mezőgazdasági vagyont, amely
  - a) német és magyar nemzetiségű személyek tulajdonában van, állampolgárságukra való tekintet nélkül,
  - b) a köztársaság árulóinak és ellenségeinek tulajdonában van, állampolgárságukra való tekintet nélkül, akik ezt a tevékenységüket főként a válság és a háború idején, 1938 és 1945 között fejtették ki,
  - c) az olyan részvény- és más társaságok, valamint testületek tulajdonában van, amelyek vezetőse szándékosan és céltudatosan szolgálta a német hadviselést, vagy fasiszta és náci célokat követett.
- (2) Az olyan német és magyar nemzetiségű személyektől, akik aktívan részt vettek a Csehszlovák Köztársaság egységének megőrzéséért és felszabadításáért vívott harcban, a földbirtokot az 1. bekezdés értelmében nem kobozzák el.
- (3) Arról, lehet-e kivételt engedélyezni a 2. bekezdés értelmében, az illetékes földműves bizottság javaslatára az illetékes járási nemzeti bizottság dönt. A vitás eseteket a járási nemzeti bizottság a tartományi nemzeti bizottság elé terjeszti, amely véleményezésével együtt ezeket végső döntés céljából a mezőgazdasági minisztériumnak továbbítja, ez a minisztérium pedig a belügyminisztériummal megállapodva dönt.

---

* A fordításhoz felhasznált cseh nyelvű eredeti szöveg forrása: Sbířka zákonnù a nařizení státní Èeskoslovenského. 1945. 7. 17-20. Az 1945. évi 12. számú köztársasági elnöki dekrétumot eredetileg az egész Csehszlovákiára érvényes, országos hatályú jogszabályként készítették elő. A Szlovák Nemzeti Tanács elnöksége azonban már 1945. február 27-én kibocsátotta 1945. évi 4. számú rendeletét az ellenséges földbirtokok elkobzásáról és a nemzeti földvagyon gyorsított felosztásáról, így a dekrétum hatálya a cseh országrészekre korlátozódott. (Vö. kötetünk 23. számú iratával.) A londoni emigráns kormánykörökben 1942-től kezdődően formálódó dekrétum eredeti célja a két világháború közötti földreform folytatása volt. Egyre erőteljesebben jelentkezett annak igénye, hogy a földreform ügyével összekapcsolják a német, magyar nemzetiségű földbirtokosok és a kollaboránsok földvagyonának elkobzását, valamint a Nemzeti Földalap létrehozását. A német és magyar földbirtok elkobzásának ügyét különösen a moszkvai csehszlovák kommunista emigráció sürgette, s így vált ez a kérdés a kassai kormányprogramban és az annak végrehajtásában kulcsszerepet játszó 1945. évi 12. számú elnöki dekrétumban kiemelt fontosságúvá. JECH:2002, 271–295., JECH–KAPLAN:2002, 276–304. A dekrétum szlovákiai vonatkozásairól ld. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 57–64; VADKERTY:1999, 11–27.

2. §

- (1) Német vagy magyar nemzetiségű személyeknek azok tekintendők, akik az 1929 óta tartott bármelyik népszámláláskor német vagy magyar nemzetiségűeknek vallották magukat, vagy pedig a német vagy magyar nemzetiségű személyeket tömörítő nemzeti csoportok, alakulatok vagy politikai pártok tagjai lettek.
- (2) Az 1. bekezdés alóli kivételeket külön dekrétum fogja meghatározni.

3. §

- (1) A Csehszlovák Köztársaság áruelőinek és ellenségeinek tekintendők:
  - a) azok a személyek, akik kollektívan vagy mint egyének a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, egysége, demokratikus köztársasági államformája biztonsága és védelme ellen irányuló tevékenységet fejtettek ki, ilyen tevékenységre bujtogattak, vagy rávenni igyekeztek más személyeket, és bármilyen módon aktívan támogatták a német és a magyar megszállókat,
  - b) a jogi személyek közül azok, amelyek vezetősége céltudatosan és aktívan szolgálta a német vagy a magyar hadviselést vagy pedig fasiszta és náci célokat követett.
- (2) Arról, hogy egy természetes vagy jogi személyt érint-e az 1. bekezdés a) és b) pontja, az a tartományi nemzeti bizottság dönt, amelynek területi körzetében az érintett ingatlan található, az illetékes járási nemzeti bizottság javaslatára. A vitás eseteket a tartományi nemzeti bizottság végső eldöntés céljából a mezőgazdasági minisztérium elé terjeszti, s az a belügyminisztériummal megállapodva dönt.

4. §

Mezőgazdasági vagyonon (az 1. § 1. bekezdése) a mezőgazdasági föld és erdőterület, a hozzájuk tartozó épületek és létesítmények, a mezőgazdasági ipari üzemnek, melyek a mezőgazdaságot és erdőgazdaságot szolgálják, továbbá ingó tartozékaik (az élő és holt leltár) és mindazok a jogok értendők, amelyek az elkobzott vagyon vagy annak része birtoklásával kapcsolatosak.

5. §

- (1) Ha az 1. § értelmében elkobzott mezőgazdasági vagyon bérben (haszonbérben) van, akkor érvényét veszíti minden bérleti (haszonbérleti) szerződés. Ha azonban a bérlő (haszonbérlő) olyan személy, akinek földjuttatásra van igénye (a 7. § 1. bekezdése), akkor az eddigi használatot meghagyhatják számára a gazdasági év végéig. Ha a bérbe (haszonbérbe) vett mezőgazdasági vagyont bármilyen oknál fogva nem osztják ki, akkor a bérlő (haszonbérlő) bért (haszonbért) a Nemzeti Földalapnak (a 6. § 1. bekezdése) fizet. Ha az elkobzás olyan természetes vagy jogi személyeket érint, akikre, illetve amelyekre a 3. § nem vonatkozik, a Nemzeti Földalap a helyi nemzeti bizottság javaslatára térítést fizet nekik folyó költségeikért és befektetéseikért.
- (2) Az 1. § értelmében elkobzott mezőgazdasági vagyonhoz fűződő kegyúri jogok és köteleességek az elkobzás napján megszűnnek. A különösen figyelemre méltó esetekben a Nemzeti Földalap térítést nyújt.
- (3) Az elkobzott vagyonnal (1. §) kapcsolatos adósságok és igények kérdéseit a kormány törvényerejű rendeleteivel rendezik. A fizetéseket, a nyugdíjakat, az adókat és a többi folyó kiadást egyelőre nemzeti vagyonkezelő fedezi.

6. §

- (1) Az 1. § alapján elkobzott vagyont a földhöz juttatandó személyeknek való átadásáig a Mezőgazdasági Minisztérium mellett működő Nemzeti földalap kezeli, amelyet ezennel létesítünk. A kormány megbízást kap ezen alap státútumának kiadására.

(2) Az 50 hektárnál nagyobb összefüggő, az 1. § alapján elkobzott erdőterületeket az állam veszi át. Ha az elkobzott erdőterületeket nem lehet összefüggő egészzé egyesíteni az állami erdőterülettel, és ha nem haladják meg a 100 hektárt, akkor ezeket a Nemzeti Földalap az illetékes nemzeti bizottságnak adja át.

7. §

- (1) A Nemzeti Földalap által kezelt mezőgazdasági vagyomból a következőképpen utalnak ki földet szláv nemzetiségű személyek tulajdonába:
- a) béresnek és mezőgazdasági munkásnak legfőljebb 8 hektár szántóföldet vagy legfőljebb 12 hektár mezőgazdasági földet tekintetbe véve a föld minőségét,
  - b) kisparasztnak annyit, hogy az eddig tulajdonában levő terület nagysága legfőljebb 8 hektár szántóföldet vagy 2 hektár mezőgazdasági földet tegyen ki, tekintetbe véve a földminőséget.
  - c) soktagú parasztszaládoknak annyit, hogy az eddig tulajdonukban levő terület nagysága legfőljebb 18 hektár szántóföldet vagy 13 hektár mezőgazdasági földet tegyen ki, tekintetbe véve a föld minőségét.
  - d) községeknek és járásoknak közcélokra,
  - e) az a), b), c) és f) pontok értelmében jogosult igénylőkből álló építő-, mezőgazdasági és más szövetkezeteknek,
  - f) munkásoknak, köz- és magánalkalmazottaknak, valamint kisiparosoknak saját ház építésére vagy kert létesítésére legfeljebb 0,5 hektár területet.
- (2) A túlnyomóan német lakosságú járásokban, ahol nincs cseh vagy egyéb szláv nemzetiségű igénylő az 1. bekezdés a) – f) pontja alapján, a föld belső telepítési szükségletekre a Nemzeti Földalap kezelésében marad.
- (3) Az 50 hektárig, illetve 100 hektárig terjedő erdőterületet (a 6. § 2. bekezdése) községeknek és erdőgazdasági szövetkezeteknek lehet kiutalni. Az ilyen föld állami felügyelet alá tartozik.
- (4) a mező- vagy erdőgazdasági termelésre szolgáló elkobzott épületeket és létesítményeket, a mezőgazdasági üzemeket, a gyümölcsösöket, a nevezetességeket, az irattárakat stb. és az összes elkobzott ingó vagyontárgyat, ha nem utalják ki őket közjogi alanyoknak, tulajdonba lehet kiutalni:
- a) jogos igénylőkből létrehozott szövetkezeteknek közös használat céljából,
  - b) kivételesen (a földhöz juttatandó egyéneknek, akiket az 1. bekezdés a) – c) pontja jelöl meg.
- (5) Arról, hogy az elkobzott vagyont szövetkezetnek vagy egyéneknek utalják-e ki, hasonlóképpen döntenek a 9. § szerint.
- (6) A földjuttatásra elsőbbségi joguk van azoknak a személyeknek, akik kitüntették magukat és érdemeket szereztek a nemzeti felszabadító harcban, különösen a katonáknak és a partizánoknak, a volt politikai foglyoknak és deportáltaknak, továbbá családtagjaiknak és törvényes örökösöknek, valamint a háborús károkat szenvedett földműveseknek. Az elsőbbségi jogot megfelelő módon igazolni kell..

8. §

A 7. § alapján kiutalt vagyont átruházni, bérbe adni vagy megterhelni csak a Nemzeti Földalap előzetes beleegyezésével lehet.

9. §

- (1) Azon helyi nemzeti bizottság keretében, amelynek körzetében az elkobzott vagyon található, a 7. § 1. bekezdésének a), c), d) és f) pontja értelmében illetékes igénylők helyi földműves bizottságot választanak, amely legfeljebb tíztagú.

- (2) A helyi földműves bizottságok képviselői közgyűlésen megválasztják a járási nemzeti bizottság járási földműves bizottságot, amely legfeljebb tíztagú.
- (3) A helyi földműves bizottság kiutalási tervet dolgoz ki a kiutalt vagyoneért fizetendő térítés (10.) javaslatával együtt, és ezt jóváhagyás céljából a járási földműves bizottság elé terjeszti.
- (4) A járási földműves bizottság megvizsgálja az előterjesztett kiutalási terveket és térítési javaslatokat, és ezek alapján az egész járásra vonatkozó kiutalási tervet és térítési rendet dolgoz ki. Ha nem mutatkozik ellentét a helyi földműves bizottságok által benyújtott kiutalási tervek és térítési javaslatok között, vagy ha erről megállapodás születik, a járási kiutalási terv és a térítési rend az 5. bekezdés szerinti jóváhagyás után jogerőre emelkedik.
- (5) A járási földműves bizottság kiutalási tervét és a térítések rendjét azonnal a tartományi nemzeti bizottság elé kell terjeszteni, amely ezt véleményezésével együtt a mezőgazdasági minisztériumnak továbbítja, ez a szerv a kiutalási tervet és a térítési rendet megváltoztathatja, amennyiben fontos állam- vagy nemzeti érdekek kerülnének veszélybe, vagy ha nem állnának összhangban a 7. § 1. bekezdésének a) – f) pontjával, a mezőgazdasági ipari üzemek esetében pedig a 7. § 4. bekezdésével. Ha a kiutalásra a 7. § 4. bekezdésének b) pontja alapján kerülne sor, akkor az erre vonatkozó döntést a mezőgazdasági minisztérium az élelmezésügyi minisztériummal megegyezésben hozza meg.
- (6) Ha a járási földműves bizottság nem képes áthidalni a helyi földműves bizottságok kiutalási tervei és térítési javaslatai közötti ellentéteket, és nem sikerül megegyezni, vagy ha szomszédos járások járási földműves bizottságai közt ellentét keletkezik, az ügyet a járási földműves bizottság a tartományi nemzeti bizottság elé viszi, az pedig véleményezésével együtt végső döntés céljából a mezőgazdasági minisztériumhoz terjeszti fel.
- (7) A mezőgazdasági minisztérium és a tartományi nemzeti bizottság a járási földműves bizottság segédszerveket delegál, amelyek a kiutalási technikai munkában segítenek.

10. §

- (1) A térítési javaslatot a megművelt föld jövedelmezősége, fekvése, távolsága és megművelésének állapota (trágyázás, vetés és ültetés), valamint a földhöz jutott személy vagyoni és családi viszonyai alapján kell megszabni, és pedig:
  - a) legalább a javasolt földterületen elérhető egyévi átlagtermés értékének megfelelő mértékben.
  - b) legfeljebb a javasolt földterületen elérhető kétévi átlagtermésnek megfelelő mértékben.
  - c) a kiutalt épületekért fizetendő térítést a kiutalt épület egy–három évi bérleti díjának mértékéig terjedően határozzák meg. A bérleti díjat minden esetben ki lehet fejezni természetbeni értékben.
- (2) A kiutalt élő és holt leltárért s más létesítményekért fizetendő térítést azon irányelvek alapján fogják meghatározni, amelyeket a tartományi nemzeti bizottságok dolgoznak ki, s amelyeket a mezőgazdasági minisztérium hagy jóvá.¹

11. §

- (1) A meghatározott térítés megfizetendő:
  1. egy tételben, legkésőbb 12 hónappal a kiutalt vagyon birtokba vételétől számítva, pénzben, természetben vagy pedig:

¹ A dekrétum csehszlovák kormány által elkészített tervezetéhez Edvard Beneš 1945. június 12-én írásos megjegyzéseket fűzött. Egyebek közt kifogásolta az igénylőknek juttatott földért kiszabható térítések alacsony díjtételeit, és azt javasolta, hogy a kiosztott földek 3, illetve 5 évi átlagos jövedelme legyen a térítés minimális és a maximális határértéke. JECH:2003, 286–288.

2. pénzbeli vagy természetbeni törlesztési részletekben a következő módon:

- a) a földért és tartozékaiért járó térítés 10 százalékát a kiutalt föld átvételekor kell megfizetni. A helyi földműves bizottság javaslatára, amelyet már a kiutalási tervvel (9. §) be kell nyújtania, a Nemzeti Földalap legfeljebb három évre adhat haladékot az első törlesztésre,
  - b) a térítés hátralékát a Nemzeti Földalap által kidolgozott törlesztési terv alapján kell törleszteni a kiutalt vagyon átvételétől számított 15 éven belül.
- (3) A különösen figyelemre méltó és a szociális szempontból indokolt esetekben a Nemzeti Földalap a földműves bizottságok javaslatára teljesen elengedheti a térítés megfizetését, és a megfelelő mezőgazdasági vagyont ingyenesen utalhatja ki, mindenekelőtt a juttatási elsőbbségi joggal rendelkező személyeknek (a 7. § 6. bekezdése).

12. §

A térítést a földhöz juttatott személyek a Nemzeti Földalapnak az általa kiadott terv alapján fizetik meg. Ez a szerv a térítések összegét az elkobzott vagyonnal kapcsolatos adósságok és kötelezettségek kiegyenlítésére fogja felhasználni, ha ezeket az adósságokat és kötelezettségeket elismerik és átveszik, továbbá a háborús károknak és azoknak a károknak megtérítésére, amelyek a megszállás idején nemzeti, politikai és faji okokból üldözött személyek vagyonát érték, a mezőgazdasági termelés fejlesztésére és a belső telepítés céljaira. A Nemzeti Földalap esetleges bevételi többlete az állampénztárba kerül.²

13. §

- (1) A 10. § alapján kiszabott térítés tartalmazza az elkobzással (1. §), a kiutalással (7. §) és az elkobzott vagyon telekkönyvi átruházásával kapcsolatos összes költségeket és illetékeket.
- (2) A kiutalás telekkönyvi bejegyzéséről a Nemzeti Földalap a saját költségére gondoskodik.
- (3) Az e dekrétum alapján történő vagyonátruházás illetékektől és díjaktól mentes.

14. §

Ez a dekrétum a cseh, a morva és a sziléziai tartományban kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáért a mezőgazdasági, a pénzügyi-, az igazságügyi, a belügy- és az élelmezésügyi miniszter feladata.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Dr. Šrobár, s. k.
Ī uriš s. k. és mások

---

² Beneš elnök 1945. június 12-i írásos észrevételeiben a földreform, illetve a német, magyar kisebbség tervezett kitelepítése közötti összefüggésekre rámutatva, hangsúlyozta a kitelepítések mindenek feletti fontosságát. Ennek megfelelően a következő – a kitelepítések nemzetközi elfogadását elősegíteni hivatott kiegészítő javaslatot fűzte a dekrétum tervezetéhez: „A kormány fenntartja magának a jogot, hogy a német lakosság köztársaságból való kitelepítésével kapcsolatosan újból felülvizsgálja ezt a kérdést. A német jóvátételi számla terhére a német lakosság kitelepítése során kárpótolhassa azokat a német és magyar nemzetiségű személyeket, akik az esetleges további törvényi előírások folyamánként jogosultságot szereznek az ilyen kárpótlásra.” JECH:2003, 298. Beneš elnök javaslatát a kormány kommunista miniszterei a kassai kormányprogram szövegére hivatkozva, mindenfajta kárpótlás lehetőségét kizárva elutasították s így azokból semmi sem került be a dekrétum végleges szövegébe. Uo. 289–293.

9.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 16. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A NÁCI BŰNÖSÖK, ÁRULÓK ÉS SEGÍTŐIK MEGBÜNTETÉSÉRŐL, VALAMINT A RENDKÍVÜLI NÉPBÍRÓSÁGOKRÓL

Prága, 1945. június 19.*

Szigorú és igazságos büntetést tesznek szükségessé azok a hallatlan bűncselekmények, amelyeket a náci és áruló cinkosai Csehszlovákia ellen elkövettek. A haza leigázását, az öldöklést, szolgasorsba taszítást, a rablást és a megaláztatást, amelynek áldozata a csehszlovák nép lett, és mindazt a mérhetetlen német barbárságot, amelyet elősegítettek vagy amelyhez segédkezet nyújtottak hitszegő csehszlovák állampolgárok is, akik közül egyesek magas hivatalukkal, megbízatással vagy tisztségükkel éltek vissza, megérdemelt módon haladéktalanul meg kell büntetni, hogy a náci és a fasiszta gázságot gyökerestül kiirtsuk. Ezért a kormány javaslatára elrendelem:

I. FEJEZET

Államellenes bűncselekmények

1. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a köztársaság területén vagy rajta kívül az alábbi bűncselekmények valamelyikét követte el a köztársaság védelmére vonatkozó 1923. március 19-én kelt 50. számú törvény értelmében a következő büntetések sújtják: a köztársaság elleni bűncselekményért (1. §) halálbüntetés, a köztársaság elleni bűncselekmény előkészítésének (2. §) a köztársaság biztonsága veszélyeztetésének (3. §), a hazaárulás (a 4. § 1. bekezdése), katonai árulásnak (a 6. § 1., 2. és 3. bekezdése) és alkotmányos tényezők elleni erőszakos cselekedet előkészítésének büntettét (a 10 § 1. bekezdése) követte el húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetés, s különösen súlyosbító körülmények esetén halálbüntetés sújtja.

2. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a következő szervezetek tagja volt: Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (S. S.), vagy a Freiwillige Schutzstaffeln (F. S.), vagy a Robodrana vagy a Szabadcsapatok, esetleg más, itt meg nem

* A fordításhoz felhasznált cseh nyelvű szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení státu Ěskoslovenského. 1945. 9. 25-31. A „nagy retribúciós dekrétum” néven is emlegetett jogszabály előkészítésével a londoni emigráns kormány, az Államtanács és a Beneš elnök jogalkotói tevékenységét segítő Jogi Tanács megalakulása után szinten azonnal elkezdett foglalkozni. A háborús bűnök büntethetőségének nemzetközi jogi szabályozása mellett minden ország kialakította a maga jogrendjét. A büntetőjogi dekrétum első változatát 1945. február 1-jén a londoni csehszlovák hivatalos közlönyben jelentették meg 1945. 6. szám alatt. Ez a dekrétum sem vált országos hatáskörűvé, miután a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. május 15-én megjelentette az 1945. évi 33. számú rendeletét „a fasiszta bűnözők, megszállók, árulók, kollaboránsok megbüntetéséről, valamint a népbíróóságok létrehozásáról”. (Vö. a kötet 25. számú iratával.) A dekrétum kerülni próbálta a németek és magyarok kollektív bűnökként való megjelölését, de a Németország és szövetségeseivel való együttműködés különböző kategóriái, hasonlóképpen a német és magyar szervezetek tagsága ezzel együtt is bőséges alapot szolgáltatott a népbíróóságok működésében az etnikai alapon történő diszkrimináció alkalmazására a büntetőjogi eljárásban. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 64–66; JANICS:1979, 279:302.

nevezett hasonló jellegű szervezeteké, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – súlyos bűncselekményért öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, különösen súlyosbító körülmények esetén pedig húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik.

3. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a fasiszta, náci mozgalmat propagálta, támogatta, vagy aki ugyanebben az időszakban a sajtó, a rádió, a film, a színház segítségével, vagy pedig nyilvános gyűlésen helyeselte, illetve védelmezte a köztársaság területén működő ellenséges kormányt, vagy pedig a megszálló parancsnokságok és hatóságok s a nekik alárendelt szervek különböző törvénytelen cselekedeteit – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt –, az bűncselekményéért öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik. Ha azonban ezt a bűncselekményét azzal a szándékkal követte el, hogy bomlassza a csehszlovák nép, különösen a csehszlovák ifjúság erkölcsi, nemzeti vagy állami tudatát, az tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, különösen súlyosbító körülmények esetén húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel, vagy halállal büntetetik.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban tisztségviselő vagy parancsnok volt a Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP), a Sudetendeutsche Partei (SdP), a Vlastka, a Hlinka- vagy a Svatopluk Gárda, vagy pedig más hasonló jellegű fasiszta szervezetekben, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik.

4. §

Az a csehszlovák állampolgár, aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) külföldön bomlasztotta a Csehszlovák Köztársaságnak a München előtti alkotmányossága és egysége formájában való felszabadítására irányuló mozgalmat, vagy más módon ártott szándékosan a Csehszlovák Köztársaság érdekeinek, nevezetesen aki a köztársaság felszabadításáért idehaza tevékenykedő polgárok biztonságát veszélyeztette – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik.

Személyek elleni bűncselekmények

5. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) Németország, szövetségesei, vagy a köztársasággal szemben ellenséges mozgalmak, szervezetek vagy tagjaik szolgálatában vagy érdekében a következő bűncselekményeket követte el:
  - a) az 1852. május 27-én kelt, 117. számú büntető törvény értelmében emberek kirablásának nyílt erőszakkal végrehajtott bűncselekményét (90. §), az embernek nyílt erőszakkal rabszolgaként való kezelése bűncselekményét (95. §), gyilkosság bűncselekményét (134–137. §), emberölés bűncselekményét (140. és 141. §) és súlyos testi sértés bűncselekményét (156. §),
  - b) az 1878. évi V. büntető törvénycikk értelmében gyilkosság bűncselekményét (278. §), szándékos emberölés bűncselekményét (279. §), halálos következménnyel járó súlyos testi sértés bűncselekményét (306. és 307. §) és gyermekek kirablásának bűncselekményét (317. §), azt halállal büntetik.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban ugyanazon körülmények között és ugyanazzal a céllal a következő bűncselekményeket követte le:

- a) az 1852. május 27-én kelt 117. büntetőtörvény értelmében nyílt erőszak bűncselekményét az ember személyi szabadságának jogtalan korlátozásával (93. §), nyílt erőszak bűncselekményét zsarolással (98. §), nyílt erőszak bűncselekményét veszélyes fenyegetéssel (99. §) és súlyos testi sértés bűncselekményét (152–155. §),
- b) az 1878. évi büntető V. törvénycikk értelmében az ember személyi szabadsága jogtalan korlátozásának (323–325. §), súlyos testi sértésnek (301. §) és zsarolásnak a bűncselekményét (350. és 353. §), az tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntették.

6. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettségének ugyanebben az időszakában (18. §) Németország vagy szövetségei háborús törekvései érdekében kényszer- vagy kötelező munkát rendelt el, és aki az ilyen rendelkezés kiadása vagy végrehajtása során közreműködött, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – öttől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntették.
- (2) Ha azonban e rendelkezés folytán a köztársaság lakosa külföldön vagy életére és testi épségére nézve veszélyes körülmények között vagy helyeken volt kényszerült dolgozni, akkor a bűnöst a munka céljára való tekintet nélkül tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntették.

7. §

- (1) Aki egyedül vagy mások közreműködésével a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) Németországnak és szövetségeinek, vagy pedig a köztársasággal szemben ellenséges mozgalomnak, szervezetnek vagy tagjainak szolgálatában vagy érdekében a köztársaság lakosa szabadságának elvesztését okozta más következmények nélkül, az öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntették. Ha a bűnös ily módon a köztársaság sok polgára szabadságának elvesztését okozta, akkor a bíróság húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetést, különösen súlyosbító körülmények esetén halálbüntetést szabhat ki.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban, ugyanezen körülmények között ugyanezzel a céllal és ugyanezen módon a köztársaság lakosának súlyos testi sértést okozott súlyos következmények nélkül (3. bekezdés), az büntetettéért tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, különösen súlyosbító körülmények esetén pedig húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntették. Ha ez a cselekedete nagyobb számú személyt sújtott, akkor a bíróság halálbüntetést szabhat ki rá.
- (3) Aki ugyanebben az időszakban, ugyanezen körülmények között, ugyanezzel a céllal és ugyanilyen módon bírósági döntéssel, ítélettel, rendelkezéssel, közigazgatási végzéssel vagy más módon a köztársaság lakosának halálát, vagy pedig az 1852. évi 117. számú büntetőtörvény 156. §-ában és az 1878. évi V. büntető törvénycikk 306. és 307. §-ában leírt következményekkel járó súlyos testi sértést vagy deportálást okozott, a büntetettéért halállal büntették.

Vagyoni elleni bűncselekmények

8. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) Németország és szövetségei, vagy pedig a köztársasággal szemben ellenséges mozgalom, szervezet és tagjai szolgálatában vagy érdekében a következő bűncselekményeket követte el:

- a) az 1852. május 27-én kelt 117. számú büntetőtörvény értelmében nyílt erőszak bűncselekményét idegen vagydon szándékos károsításával (85. §) a 86. § 2. bekezdésében leírt következményekkel, gyújtogatás bűncselekményét (166. §), a 167. § a) pontja alatt leírt körülmények között és következményekkel, rablás bűncselekményét (190. §) a 195. §-ban leírt körülmények között és következményekkel.
- b) az 1878. évi V. büntető törvénycikk értelmében gyújtogatás (424. §) és rablás bűncselekményét (344. és 345. §), a 349. § 1. bekezdésének 2. pontja és 2. bekezdése alatt leírt körülmények között és következményekkel, az halállal büntetendő.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban, ugyanezen körülmények között és ugyanezzel a céllal a következő bűncselekményeket követte el:
- a) az 1852. május 27-én kelt 117. számú büntetőtörvény értelmében nyílt erőszak bűncselekményét idegen ingatlan vagydonba történő erőszakos behatolással (83. §), nyilvános erőszak bűncselekményét idegen vagy rosszindulatú károsításával (85. §, a 86. § 1. bekezdése), gyújtogatás bűncselekményét (166. §) a 167. § b) – g) pontja alatt leírt körülmények között és következményekkel, lopás bűncselekményét (171–180. §), hűtlen vagydonkezelés bűncselekményét (181–183. §) lopásban vagy hűtlen vagydonkezelésben való bűnrészesség bűncselekményét (185. és 186. §), rablás bűncselekményét (190. §) a 191–194. §-ban leírt körülmények között és következményekkel, a rablásban való bűnrészesség bűncselekményét (196. §) és csalás bűncselekményét (197–201., valamint 203. §).
- b) az 1878. évi V. büntető törvénycikk értelmében a magánszemélyek által elkövetett magánlaksértés bűncselekményét (330. és 331. §), az idegen vagydon károsításának vétségét, (418. és 420. §), amely az e cikkely 1. bekezdésében leírt körülmények között bűncselekménynek minősül, gyújtogatás bűncselekményét (422. és 423. §), lopás büntetettét (333–341. §), amennyiben ez ugyanezen cikkely 1. bekezdésének b) pontja értelmében nem bűncselekmény, bűnrészesség bűncselekményét (370. §) család bűncselekményét (a büntetőjogi módosítás 50. §-ával módosított 379. § értelmében) a 383. § 2. bekezdésében leírt körülmények között, kivéve a 382. §-t, a tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, és különösen súlyosbító körülmények esetén húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetettetik.

9. §

Aki egyedül vagy másokkal társulva a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején Németország és szövetségesei, vagy pedig a köztársasággal szemben ellenséges mozgalom, szervezet és tagjai szolgálatában vagy érdekében bírósági döntéssel, ítélettel, rendelkezéssel vagy bárminemű közigazgatási végzéssel, vagy pedig ítélet, rendelkezés vagy közigazgatási végzés végrehajtásával azt okozta, hogy a csehszlovák államtól, jogi vagy természetes személytől a köztársaság törvénye ellenére teljesen vagy részben elkobozták vagydonát, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – büntetéért tíztől húsz évig, különösen súlyosbító körülmények esetén húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetettetik.

10. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a nemzeti, a politikai vagy a fajüldözés okozta kényszerhelyzettel visszaélve az állam, jogi vagy természetes személy rovására gazdagodott, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – büntetéért öttől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetettetik.

Besúgás¹

11. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején az ellenség szolgálatában vagy érdekében, vagy pedig az ellenséges megszállás előidézte helyzettel visszaélve mást valamilyen valós vagy koholt tevékenységért feljelentett, bűntettéért öttől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetendő. Ha azonban a besúgó feljelentésével csehszlovák állampolgár szabadságának elvesztését okozta, akkor tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetik. Ha a feljelentés közvetlen vagy közvetett következményeként nagyobb számú személy vesztette el szabadságát, vagy pedig valaki súlyos testi sértést szenvedett el, a besúgót életfogytiglani fegyházbüntetéssel, ha a feljelentés következménye valakinek a halála volt, akkor pedig halállal büntetik.

Általános rendelkezések

12. §

E dekrétum alapján büntetik meg azt a külföldit is, aki a 1. §-ban feltüntetett bűncselekményt, vagy pedig a 4–9. §-ban megjelölt bűncselekmények valamelyikét külföldön követte el csehszlovák állampolgárral szemben, vagy pedig csehszlovák köz- vagy magánvagyon ellen.

13. §

- (1) A büntetendő cselekményt e dekrétum értelmében nem igazolja az, hogy azt nem csehszlovákiai, hanem más jogszabályok, vagy pedig nem a csehszlovák, hanem más államhatalom által létrehozott szervek rendelték el vagy tették lehetővé, valamint az sem, hogy a tettes az ilyen érvénytelen jogszabályokat tettei igazolásának tekintette.
- (2) Az sem mentesíti a tettest, hogy szolgálati kötelességét teljesítette, amennyiben különös buzgalommal járt el, jelentős mértékben túllépve ezzel rendes kötelességeinek kereteit, vagy pedig ha azzal a szándékkal járt el, hogy elősegítse a németek (vagy szövetségeseik) háborús törekvését, ártson Csehszlovákia (vagy szövetségesei) háborús erőfeszítéseinek, vagy megghiúsítsa azokat, vagy pedig ha más nyilvánvalóan alantas motívumok alapján járt el.
- (3) A felettes parancsa által gyakorolt kényszer senki olyat sem mentesít a bűnösség alól, aki önként lett olyan szervezet tagja, amelyben a tagság ténye bármilyen, bűncselekménynek is számító parancs végrehajtását tette kötelessé.

14. §

Ha a bíróság valakit az e dekrétumban feltüntetett bűncselekményért elítél, és nem tekint el a büntetéstől (a 16. § 2. bekezdése), akkor egyúttal kimondja, hogy

- a) az elítélt bizonyos időre vagy mindörökre elveszíti polgári becsületét (15. §);
- b) az elítélt szabadságvesztési büntetésének egy részét vagy egész büntetését kényszermunkát végző különleges alakulatnál tölti le, amelyeket külön törvény alapján hoznak létre;
- c) egész vagyonát vagy vagyona nagy részét az állam elkobozza.

---

¹ A besúgás bűntettéről rendelkező 11. § nem szerepelt a Londonban kiadott 1945. évi 6. számú elnöki dekrétumban. A német megszállás, illetve a szlovák állam körülményei közt igen gyakori volt a besúgói tevékenység, de bizonyítása viszonylag körülményesnek bizonyult, s ezért a népbíróságok gyakorlatában sok nehézséget okozott az ilyen vádak megítélése.

15. §

A polgári becsület elvesztése (a 14. § a. pontja) ezt jelenti:

1. a kitüntetések, érdemrendek és díszjelvények, a közszolgálatok, rangok és tisztségek, a főiskolai vagy egyetemi fokozatok tartós megvonását, a nyugdíj és az ellátási illetmények, a kegydíjak és a közpénzekből folyósított mindennemű fizetések elvesztését;
2. az altiszteknél lefokozást, a tisztek esetében a tiszti fokozat kasszációt;²
3. Az 1. és 2. pont alatt feltüntetett jogok és az elvesztett rangoknak fokozatokkal járó jogok megszerzésére, gyakorlására és újraserzésére való alkalmasság elvesztését;
4. a köztisztségekre való választásnak és választhatóságnak, e tisztségek betöltésének és a közügyekben való szavazati jognak az elvesztését;
5. társulásokban (egyesületekben vagy hasonló alakulatokban betöltendő tisztségre való jogosultság elvesztését);
6. az arra való jogosultság elvesztését, hogy az érintett személy tulajdonos, kiadó vagy szerkesztő legyen, vagy bármiképpen közreműködjön időszaki sajtótermékek kiadásában és szerkesztésében, valamint nem időszaki sajtótermékeket adjon ki;
7. a nyilvános előadások vagy beszédek megtartására való jogosultság elvesztését;
8. a nevelési vagy művészeti intézményekben vagy vállalkozásokban végzett munkára való jogosultság elvesztését;
9. az arra való jogosultság elvesztését, hogy munkaadó vagy társmunkaadó legyen;
10. a szabadfoglalkozás űzésére való jogosultság elvesztését;
11. az arra való jogosultság elvesztését, hogy társaságok vagy szervezetek vezetőségi (igazgatótanácsi) tagja legyen;
12. a magánvállalatnál vezető hivatalnoki tisztség betöltésére való jogosultság elvesztését.

Aki megszegi az e paragrafusban kimondott tilalmakat, azt rendes bíróság kihágásért egy héttől három hónapig tartó elzárással bünteti.

16. §

- (1) A szabadságvesztéssel való büntetés nem csökkenthető a megszabott alsó határ alá, és nem változtatható enyhébb büntetési módra.
- (2) A bíróság a büntetést a megszabott alsó határ alá csökkentheti vagy enyhébb büntetési módra változtathatja. A különleges figyelmet érdemlő esetekben az ítélet rendelkező részében elállhat a büntetéstől, ha köztudomású vagy haladéktalanul bizonyítható, hogy a vádlott azzal a szándékkal járt el, hogy a cseh vagy a szlovák nemzet, a Csehszlovák Köztársaság és szövetségesei javát szolgálja, vagy más közérdeket segítsen elő, vagy pedig későbbi tevékenységével érdemeket szerzett a közzellegesen uralom által okozott károk helyrehozatalában vagy csökkentésében, és jó útra térve már kitartott kötelességei teljesítésében. Ez a rendelkezés azonban nem alkalmazható, ha a tettes által okozott kár aránytalanul meghaladja a javára írható közhasznót.

17. §

Az e dekrétum alapján büntetendő cselekmények és az értük kiszabott büntetés végrehajtása nem évül el.

---

² Kasszáció: megsemmisítés, ez esetben az érintettek tiszti fokozattól való megfosztását jelenti.

18. §

A köztársaság fokozott veszélyeztetettségének időszaka 1938. május 21-étől a kormányrendeletben meghatározandó napig tart.³

19. §

Az e dekrétum alapján büntetendő cselekményeket mindig különösen megvetendőknek kell tekinteni az állami börtönbüntetésre vonatkozó 1931. július 16-án kelt 123. számú törvény 1. § 1. bekezdése értelmében.

20. §

Az e dekrétum értelmében büntetendő bűncselekmények pártolását az érvényes büntetőtörvények értelmében kell büntetni a következő módosításokkal:

1. az államellenes bűncselekmények esetében a bűnpártolást ugyanúgy büntetik, mint magát a bűncselekményt;
2. ugyanezen bűncselekmények esetében a közelálló személyek rejtegetésével elkövetett bűnpártolás (a köztársaság védelmére vonatkozó 1923. évi 50. számú törvény 39. § 4. bekezdése) szintén bűncselekményként büntetendő, éspedig egytől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel, ha azonban magáért a bűncselekményért ez a dekrétum halálbüntetést szab ki, akkor öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel;
3. a többi bűncselekmény esetében a bűnpártolást súlyosbított fegyházbüntetéssel büntetik:
  - a) tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, vagy ha ez a dekrétum a bűncselekmény büntetéseként halálbüntetést szab ki, húsz évnél hosszabb időtartamú fegyházbüntetéssel;
  - b) egytől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel, amennyiben ez a dekrétum magát a bűncselekményt rövidebb időtartamú büntetéssel bünteti.

II. FEJEZET

A rendkívüli népbíróságok⁴

21. §

- (1) Rendkívüli népbíróságok hivatottak ítélni a dekrétum értelmében büntetendő összes bűncselekmények ügyében, amennyiben ezekért a büntetőjogi felelősség 2. §-ban és a 3. § 2. bekezdésében feltüntetett személyeket, tetteket, társakat, büntársakat, bűnrészeseket vagy bűnpártolókat terheli; ha a büntetőjogi felelősség más személyeket terhel, a rendkívüli népbíróságok akkor ítélni felelnek, ha népbíróság előtti felelősségre vonásukat a köztársaság (24. §) indítványozza.
- (2) A rendkívüli népbíróságok helyi illetékességét a köztársaság területén érvényes büntető perrendtartások előírásai határozzák meg.

³ A Csehszlovák Köztársaság fokozott veszélyeztetettségének időszakát a csehszlovák kormány 1946.217. számú rendelete az 1938. május 21-étől 1946. december 31-éig tartó időszakban jelölte meg. Az eredetileg a háborús időszakra vonatkoztatott elnyomás időszaka („doba nesvobody”) mellett a „fokozott veszélyeztetettség” állapotaként megjelölt időszak törvénybe iktatása, azaz a különleges elbírálás lehetőségének több mint másfél évvel való meghosszabbítása, alapvetően a z elnöki dekrétumok, köztük a retribúciós dekrétum érvényességi idejének kibővítését szolgálta.

⁴ A rendkívüli népbíróságok a világháború utáni Európa majd minden országában működtek, s alapvetően a fasiszta, náci vezetők, a kollaboránsok megbüntetését szolgálták. A csehországi és szlovákiai gyakorlatban, jóllehet ez a dekrétum tartozkodott a németek és magyarok kollektív bűnösségének kimondásától, a két kisebbséghez tartozó személyek a nemzetiségi létszámarányánál lényegesen nagyobb arányban kerültek népbíróságok elé. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 33. számú rendeletében rögzített megoldástól eltérően Csehországban a prágai székhellyel létrehozott Nemzeti Bíróságról külön jogszabály, a köztársasági elnök 1945. évi 17. számú dekrétuma intézkedett. JECH–KAPLAN:2002, 269–275; JANICS:1979, 279–302.

A rendkívüli bíróságok összetétele és székhelye

22. §

- (1) A rendkívüli népbíróság joghatóságát öttagú tanácsokban gyakorolja, amelyek elnökből – ennek hivatásos (polgári vagy had-) bírónak kell lennie – és négy népbíróból állnak.
- (2) A rendkívüli népbíróságok vezetőit, helyetteseiket és a hivatásos bírókat (1. bekezdés) a köztársasági elnök nevezi ki a kormány javaslatára azon személyek névjegyzékéből, amelyet ezzel a céllal a járási nemzeti bizottságok állítanak össze. A járási nemzeti bizottságok által összeállított másfajta jegyzékek alapján nevezi ki a népbírókat.
- (3) A rendkívüli népbíróság vezetőjének és helyettesének a feladata, hogy a 2. bekezdés alapján felsorolt személyekből összeállítsa a szükséges számú bírósági tanácsot megfelelő számú póttaggal.
- (4) A rendkívüli népbíróságokat a kerületi bíróságok székhelyén hozzák létre, de ha ez szükségesnek bizonyul, akkor a rendkívüli népbíróság bármely tanácsa a bírósági körzet bármely helyén tarthat tárgyalást. A halálbüntetések végrehajtóit a szükséges számú segédszeméllyel a kerületi bíróság székhelyének helyi nemzeti bizottsága jelöl ki.
- (5) Kormányrendelet mondja ki, milyen fogadalmat tesznek a népbírók, és milyen térítés jár nekik költségeikért és az elmaradt haszonért.

23. §

A szavazás során előbb a népbírók szavaznak, mégpedig az idősebbek a fiatalabbak előtt.

Közvádló

24. §

- (1) A rendkívüli népbíróságok közvádlóit a kormány vagy annak megbízása alapján az igazságügy-miniszter nevezi ki meghatározott időszakra, meghatározott esetekre vagy a bíróság tevékenységének egész időtartamára az államügyészek vagy más olyan személyek közül, akik jogi doktorátust szereztek, vagy letettek három jogi államvizsgát, de legalább a magán- és perjogi vizsgát, államvizsgát, amennyiben nevük a járási nemzeti bizottságok által ezzel a céllal összeállított jegyzékekben szerepel.
- (2) A rendkívüli népbíróságok közvádlói az igazságügy-miniszternek vannak alárendelve.

A rendkívüli népbíróságok eljárási rendje

25. §

- (1) A rendkívüli népbíróságok eljárási rendjére a rögtönítélő bíróságok eljárásainak elvei vonatkoznak a jelen dekrétum 26–31. §-aiban megjelölt módosításokkal. Ott, ahol a dekrétum a rendes eljárás szabályaira hivatkozik, ezen az érvényes büntető perrendtartás előírásait kell érteni.
- (2) Ha a vádlottat a rendkívüli népbíróság ítéletében felmenti, ez nem zárja ki rendes bíróság, esetleg állami bíróság elé állítását az 1935. évi 68. számú törvény értelmében vagy a katonai áruság ügyében az 1936. évi 130. számú törvény és az 1937. évi 238. számú kormányrendelet értelmében ítélezni illetékes kerületi bíróság elé állítását. Ez a bíróság rendes eljárás útján vizsgálja meg újra az ügyet, erre e dekrétum tárgyi jogi rendelkezései (1–20. §) vonatkoznak

ugyanúgy, mintha a vádlottat azonnal rendes bíróság elé állították volna (21. §). Azt az indítványt, hogy a vádlott ellen így járjanak el, legkésőbb a felmentő ítélet napjától számított három hónapon belül be kell nyújtani.

26. §

- (1) A rendkívüli népbíróság eljárása a közvádló (24. §) indítványára kezdődik el. Terhes nőket mindaddig nem lehet rendkívüli népbíróság elé állítani, ameddig ez az állapotuk tart.
- (2) Az egy vádlott elleni egész eljárás – amennyiben ez lehetséges – a rendkívüli népbíróság előtt megszakítás nélkül tart elejétől a végéig. Az egy vádlott elleni eljárás nem tarthat három napnál tovább. Ezt a határidőt attól az időponttól kell számítani, amikor a vádlottat a bíróság elé állították.
- (3) Ha a népbíróság a háromnapos határidőn belül nem hoz ítéletet, akkor az ügyet az illetékes rendes bíróságnak (a 23. § 2. bekezdése) továbbítja. Ilyen esetben arról is dönt, fogságban maradjon-e a vádlott.
- (4) Ha a vádlott bármilyen oknál fogva nem jelenik meg vagy nem tud megjelenni a bíróság előtt, akkor a közvádló indítványozhatja, hogy a főtárgyalást a vádlott távollétében folytassák le. Ilyen esetben a bíróságnak hivatalból kirendelt védőügyvédet kell kijelölni.

27. §

A rendkívüli népbíróságok eljárása szóbeli és nyilvános. A vádlottnak joga van védőügyvédet választani, vagy pedig amennyiben vagyontalan kérheti a bíróságot védőügyvéd rendelésére. Ha ezzel a jogával a vádlott nem él, akkor a bíróság hivatalból rendel ki védőügyvédet. A vádlott és a bíróság a védelemmel olyan személyt is megbízhat, aki nem szerepel a védőügyvédek névjegyzékében, ha az illető jogi doktorátust szerzett, vagy letett három jogi államvizsgát, de legalább a magán- és perjogi vizsgálja megvan.

28. §

- (1) A rendkívüli népbíróság főtárgyalása az ügy megnevezése és az általános adatok megállapítása után azzal kezdődik, hogy a közvádló felsorolja, milyen tetteket rónak fel a vádlott bűnéül. A vádlott kihallgatása és a bizonyítékok előterjesztése során a büntető perrendtartás előírásaihoz igazodnak. A bűntársak és a tanúk kihallgatásáról készített jegyzőkönyveket és a szakértők véleményét mindig fel lehet olvasni, ha felolvasásukat a tanácselnök célszerűnek tekinti.
- (2) Az eljárás rendszerint arra a cselekményre vagy azokra korlátozódik, amelyért vagy amelyekért a vádlottat a rendkívüli népbíróság elé állították. Ugyanis nem kell figyelembe venni azokat a tetteket, amelyek e dekrétum értelmében nem büntetendők. Ha ezeket a tetteket később rendkívüli népbíróság, rendes, esetleg állami bíróság, vagy pedig katonai árulás ügyében ítélni illetékes kerületi bíróság fogja büntetni, akkor a büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a rendkívüli népbíróság által már kiszabott szabadságvesztés-büntetést.
- (3) A rendkívüli népbíróság eljárását nem hátráltathatja a bűncselekményekkel okozott károk megtérítésével kapcsolatos igények megállapítása.
- (4) A bűntársak kiderítéséről ugyan nem szabad megfeledkezni, de az ítélet meghozatalát és végrehajtását ez nem odázhatja el.
- (5) A bizonyítási eljárás befejezése után a közvádló értékeli annak eredményeit, és benyújtja végleges indítványát. Ezt követően a bíróság tanácselnöke megadja szót a vádlottnak és védőügyvédjének a védelem előadása céljából. Ha a közvádló válaszol a védelem fejtegetésére, az utolsó szó joga a vádlottat és védőügyvédjét illeti meg.

29. §

- (1) Ezt követően a bíróság zárt ülésen dönt az ítéletről, s ennek során a rendes eljárásra vonatkozó előírásokhoz tartja magát, amennyiben ez a dekrétum nem intézkedik másként.
- (2) Ha olyan bűncselekményről van szó, amelyre ez a dekrétum halálbüntetést szab ki, de a vádlott bűnösségére vonatkozó határozat csak három szavazatra támaszkodik, vagy ha a bíróság arra a véleményre jut, hogy olyan körülmények merültek fel, amelyek miatt a halálbüntetés aránytalanul szigorú volna, a bíróság húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetést szabhat ki, és a 16. § 2. bekezdésében megjelölt feltételek között ezt a rendelkezést is alkalmazhatja.
- (3) Az ítéletet a bíróság nyilvános ülésén azonnal ki kell hirdetni.

30. §

A rendkívüli népbíróság eljárásról jegyzőkönyv készül a rendes eljárásra vonatkozó előírások alapján. Ezt a jegyzőkönyvet a bírósági tanács minden tagja és a jegyzőkönyvvezető látja el kézjeggyével.

31. §

- (1) A rendkívüli népbíróságok ítélete ellen nincs jogorvoslat. A bárki által benyújtott kegyelmi kérvénynek nincs halasztó hatalma.
- (2) A halálbüntetést rendszerint az ítélet kihirdetését követő két órán belül hajtják végre. Az elítélt kifejezett kérésére ez a határidő egy órával meghosszabbítható. Ha az eljárásra a vádlott távollétében került sor, akkor a halálos ítéletet az elítélt kézre kerítését követő 24 órán belül hajtják végre.⁵
- (3) A rendkívüli népbíróság úgy is ítélezhet, hogy a kivégzésre nyilvánosan kerül sor. Ezt főleg akkor teszi meg, ha az elkövetett bűncselekmény rendkívül durva módja, vagy pedig a tettes alantas jelleme, büntetteinek száma, vagy társadalmi pozíciója indokolja a nyilvános ítéletvégrehajtást. Ebben az esetben a bíróság a büntetés-végrehajtás nyilvánosságának biztosítása céljából a büntetés-végrehajtás kétórás határidejét meghosszabbíthatja, de 24 óránál nem hosszabb időre.

Átmeneti és záró rendelkezések

32. §

- (1) Az 1934. május 3-án kelt 91. számú törvénynek a halálbüntetésre és az életfogytiglani büntetésekre vonatkozó rendelkezései az e törvény értelmében büntetendő cselekményekre nem érvényesek.
- (2) Az 1931. március 11-én kelt 48. számú törvénynek a fiatalkorúakra vonatkozó büntető igazságszolgáltatás rendelkezései érvényben maradnak.

33. §

E dekrétum hatálya kihirdetésének napjától egy éven át tart, amennyiben az illetékes törvényhozó intézmények nem módosítják vagy nem egészítik ki, vagy pedig ha hatályának időtartamát nem rövidítik le vagy hosszabbítják meg.⁶

⁵ A nyilvános kivégzések gyakorlatát Prága náci polgármesterének nyilvános kivégzését követően a csehszlovák kormány 1945. szeptember 14-én újrászabályozta, s csak az engedéllyel rendelkezők részére biztosította a kivégzésen való részvételi jogát. A 18 évnél fiatalabbak részére ilyen engedély kiadása tilos volt. JECH-KAPLAN:2002, 248.

⁶ A retribúciós dekrétum 1948. december 31-éig volt érvényben. Erről a csehszlovák parlament által 1948. március 25-én elfogadott 1948. évi 33. számú törvény rendelkezett.

34. §

E dekrétum végrehajtásával a kormány összes tagjait bízzák meg.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.
Gottwald s. k.
Dr. Pietor s. k.

Svoboda tábornok s. k.
Dr. Šoltész s. k.
Dr. Šrobár s. k.
Dr. Clementis s. k.

10.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 27. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A BELSŐ TELEPÍTÉS EGYSÉGES IGAZGATÁSÁRÓL

Prága 1945. július 17. *

A kormány javaslatára, és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal történt megegyezést követően elrendelem a következőt:

1. §

Belső telepítés alatt az olyan intézkedések összességét értjük, melyeknek a kiadott rendkívüli előírások alapján azt kell elérnie, hogy Csehszlovákia minden részére visszatérjen az eredeti szláv népség.

2. §

A belső telepítés igazgatásához és irányításához Csehország, Morvaország és Szilézia területére prágai, Szlovákia területére pedig pozsonyi székhellyel Telepítési Hivatal létesül. Ezen hivatalok tevékenységüket a belső telepítés irányítását ellátó központi bizottság (a tovább: központi bizottság) egységes irányítása alatt látják el.

Az egyes minisztériumok és más központi hivatalok tárgyi hatásköre érintetlen marad, a belső telepítést külön előírások irányítják; végrehajtása azonban a központi bizottság és a telepítési hivatalok irányelveinek megfelelően valósul meg.

3. §

Minden telepítési hivatal élén az elnök áll, akit a kormány javaslatára a köztársasági elnök nevez ki. A telepítési hivatalok elnökei a központi bizottság ülésein tanácsadói szavazattal vesznek részt. A telepítési hivatalok összetételét, szervezetét és tevékenységét az alapszabály rendezi pontosabban, melyet a központi bizottság javaslatára a kormány ad ki; a belügyminiszter a Törvények és rendeletek tárában hirdeti ki.

4. §

A központi bizottság a belügyminiszter mellett jön létre. Ennek elnöke a belügyminiszter, aki tárcájának valamelyik hivatalnokával helyettesítheti magát. Tagjai a miniszterelnöki hivatal képviselői, és a nemzetvédelmi, ipari, mezőgazdasági, belkereskedelmi, munkavédelmi és szociális gondoskodás, pénzügy-, és igazságügyi minisztérium képviselői, valamint a Szlovák Nemzeti Tanács

---

* A fordításhoz használt cseh nyelvű szöveg forrása: Sbířka zákonu a nařizení republiky Ěeskoslovenské. 1945. 13. 45-46. A kommunista párti Václav Nosek belügyminiszter által a csehszlovák kormány június 15-i ülésére előterjesztett dekretumtervezet eredeti címe a következőképpen hangzott: „Az idegen lakosság kitelepítéséről és belső telepítéséről szóló köztársasági elnöki dekretum tervezete”. A tervezet 2. §-a megállapította: „(1) A belső telepítésre kijelölt területekről a német vagy a magyar állampolgárságú személyeket és a többi németet és magyart (függetlenül attól, hogy korábban rendelkeztek-e csehszlovák állampolgársággal vagy sem) a megfelelő állami szerv (3.§ 1. bekezdés) irányelvei alapján fogják kitelepíteni. (2) Nem telepítik ki azokat a németeket és magyarokat, akik a csehszlovák állampolgárság rendezéséről kiadandó köztársasági elnöki dekretum 2 §-a alapján csehszlovák állampolgárságukat megőrzik, s átmenetileg azokat sem, akiket a jelen dekretum alapján mint csehszlovák állampolgárokat kezelnek.” Az 1945. évi 17. számú dekretum címéből és szövegéből a kitelepítés ügye teljesen kimaradt. A csehszlovák kormány azonban már 1945. május 23-i ülésén határozatot fogadott el a német és magyar kisebbség kitelepítésének előkészítéséről. A szlovákiai magyarok telepítését a Szlovák Nemzeti Tanács 1946. február 26-i 35. számú rendeletével szabályozta. Erről ld. részletesen JECH–KAPLAN:2002, 323–324, 335., illetve a bevezető tanulmányban. A szlovákiai Telepítési Hivatal statútumát a csehszlovák belügyminiszter 1946. december 12-i rendelete hagyta jóvá. Uo.

két képviselője. A központi bizottság tagjai sorából megválasztja a bizottság elnökhelyettesét; amennyiben az elnök cseh, akkor a helyettese szlovák és fordítva. A központi bizottság főtitkára a miniszterelnöki hivatal képviselője; feladata gondoskodni arról, hogy a központi bizottság tekintettel legyen azon kormányzati tárcák és ágazatok érdekeire is, melyek nem rendelkeznek közvetlen képviseléssel a központi bizottságban.

A központi bizottság kidolgozza tárgyalási ügyrendjét, melyet a kormány hagy jóvá; addig az időtartamig, amíg ez megtörténik a tárgyalási ügyrendet a belügyminiszter adja ki.

Az elnök a központi bizottság ülésére szükség esetén további minisztériumok képviselőit, vagy más személyeket vonhat be, mint szakmai tanácsadókat, elsősorban amennyiben ezt a főtitkár javasolja.

5. §

A központi bizottság javaslatára a kormány a telepítési hivatal némely feladat megoldását más közintézményekre, vagy szervekre ruházhatja át, vagy ezen célból különleges hivatalokat vagy szerveket hozhat létre.

Minden közhivatal és szerv felszólítás alapján köteles együttműködni a központi bizottsággal és telepítési hivatalokkal, és hatékonyan támogatni őket feladatuk elvégzése során.

6. §

Ezen dekrétum kihirdetése napján lép hatályba és az egész ország területére érvényes; a kormány összes tagja hajtja végre.

Dr. Beneš s. k.

David s. k.

Gottwald s. k.

Široký s. k.

Dr. Šrámek s. k.

Ursíny s. k.

Svoboda tábornok s. k.

Dr. Ripka s. k.

Nosek s. k.

Dr. Šrobár s. k.

Dr. Nejedlý s. k.

Dr. Stránský s. k.

Kopecný s. k.

Fierlinger s. k.

Laušmann s. k.

Ī uriš s. k.

Dr. Pietor s. k.

Hasal tábornok s. k.

Hála s. k.

Dr. Šoltész s. k.

Dr. Procházka s. k.

Majer s. k.

Clementis s. k. Masaryk miniszter helyett is

Dr. Ferjenčík tábornok s. K

Lichner s. k.

11.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 28. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A NÉMETEK, A MAGYAROK ÉS AZ ÁLLAM MÁS ELLENSÉGEI MEZŐGAZDASÁGI FÖLDJÉNEK CSEH, SZLOVÁK, VALAMINT MÁS SZLÁV FÖLDMŰVESEKSEL VALÓ BETELEPÍTÉSÉRŐL

Prága, 1945. július 20.*

A kormány javaslatára elrendelem:

1. §

A németek, a magyarok, valamint a cseh és a szlovák nemzet áruelői és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobozásáról és sürgős elosztására vonatkozó 1945. június 21-én kelt 12. számú köztársasági elnöki dekrétum értelmében elkobzott mezőgazdasági vagyont amely a Nemzeti Földalapot illeti meg, betelepítik, amennyiben nem osztják ki földjuttatások formájában az elkobzott földekről szóló dekrétum (2. §) értelmében az olyan vidékről jelentkező jogosult igénylőknek, ahol földhiány van, vagy ahol kedvezőtlenek a mezőgazdasági termelés feltételei.

2. §

- (1) Földjuttatást a telepítés keretében a cseh és a szlovák, valamint más szláv nemzet tagja kérhet, aki állami és nemzeti szempontból megbízható, s aki:
- a) béres és munkás,
  - b) az a földműves, aki eddig 13 hektárnál kisebb mezőgazdasági területtel rendelkezett, amennyiben ezt a földet a hozzá tartozó épületekkel együtt átadja a Nemzeti Földalapot; a többi vagyonnal szabadon rendelkezhet,
  - c) a b) pont szerinti földműves családtagja, amennyiben a mezőgazdaságban dolgozik, és betöltötte 18. életévét,
  - d) az a), b) és c) pontban feltüntetett jogosult igénylők által alakított mezőgazdasági termelőszövetkezet,
  - e) községek és járások és az állam közcélokra,
- f) az a) pont alá nem sorolt munkások, köz- és magánalkalmazottak, kisiparosok, a szociális szempontból gyenge szabadfoglalkozásúak, családi ház vagy kert építése céljából 0,5 hektárig terjedően.

* A fordításhoz használt cseh nyelvű szöveg forrása: Sbířka zákonu a nařizení republiky řeskoslovenské. 1945. 14. 47-49. A dekrétum – az 1945. évi 12. számú dekrétum alapelveire építve – a német, magyar és az állam ellenségeinek minősülő egyéb tulajdonosoktól elkobzott földek felosztását igyekezett szabályozni. A szlovákiai szabályozás a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 4, 6, 96, 104. számú rendeletei, valamint a Megbízotti Hivatal 1945. október 18-i 124. számú végrehajtási rendelete alapján történt. JECH–KAPLAN:2002, 334-335. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 59–64; VADKERTY:1999, 11–27. A dekrétum tervezetéről tárgyaló csehszlovák kormány 1945. június 21-i ülésén több miniszter először szembesült a kitelepítések és belső telepítések tényleges nagyságrendjével. A kommunista szlovák földművelésügyi miniszter, Július Ī uríř szerint 260 ezer érintett német háztartás több mint 2 millió 300 hektár földbirtoka állt a belső telepítések rendelkezésére. JECH–KAPLAN:2002, 337. A szlovákiai földelkobzások méretére jellemző, hogy 293 magyarlakta településen koboztak el magyar kézben lévő földbirtokokat, s mindössze 38 olyan magyarlakta települést mentesítettek az elkobzások alól, amelyek lakosságának nagyobb részére kitelepítés várt. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 62. Az 1945. május-júliusi időszak németellenes gyakorlata Csehországban azt eredményezte, hogy több mint 600 ezer németet űztek el vagy kényszerítettek menekülésre. Az üresen hagyott házakat fosztogatók hada lepte el. A fosztogatás megfékezésére fogadta el a csehszlovák kormány az 1945. évi 38. számú köztársasági elnöki dekrétumot. JECH–KAPLAN:2002, 342–343. A „wilde Vertreibung” vagy „divoký odsun” néven emlegetett, etnikai tisztogatás folyamatáról, jelenségeiről, a szudétanémetek embertelen elűldözése idején elszenvedett veszteségekről ld. STANĪ K:1991, 1996, 2002, 2002a. HRABOVEC:1994, HERTL–PILLWEIN:2001, DEDINA:2004

- (2) Az 1. bekezdés b) pontja értelmében a Nemzeti Földalapnak átadott földet a köztársasági elnök 1945. évi 12. számú dekrétumaiba foglalt feltételek szerint, esetleg e dekrétum alapján osztják el.
- (3) Földkiutalását a telepítés keretében olyan személyek is kérhetnek, akik lakóhelye az elközbott vagyon helyén van, amennyiben eleget tesznek az 1. bekezdésben megszabott feltételeknek, és kötelezik magukat a földet esetleges egyesítésnek végrehajtására.

3. §

A földjuttatásra elsőbbségi joguk van e dekrétum értelmében azoknak a jogosult igénylőknek, akik kitüntették magukat és érdemeiket szereztek a nemzeti felszabadító harcban, főleg a katonáknak és a partizánoknak, a volt politikai foglyoknak és deportáltaknak, családtagjaiknak és törvényes örökösöknek, valamint a háborús károkat szenvedett földműveseknek. A földkiutalásra vonatkozó elsőbbségi jog feltételeit szabályszerűen igazolni kell.

4. §

- (1) A jogosult földigénylők kérvényüket a helyi földműves bizottság útján a járási földműves bizottságokhoz juttatják el.
- (2) A járási földműves bizottság megvizsgálja a betelepítéssel kapcsolatban beérkezett földkiutalási kérvényeket, és sürgősen továbbítja őket a tartományi nemzeti bizottsághoz, s az a kérvényeket véleményezésével együtt haladéktalanul előterjeszti a mezőgazdasági minisztériumnak.
- (3) A mezőgazdasági minisztérium központilag irányítja a betelepítést a köztársasági elnök által 1945. július 17-én a belső telepítési viszonyok egységes irányításáról kiadott 27. számú dekrétum értelmében, és figyelembe véve a kérvényben feltüntetett körülményeket a járási földműves bizottságokkal és az illetékes járási nemzeti bizottságokkal együttműködve szükség és lehetőség alapján a következő nagyságban utal ki földterületet a jogosult igénylőknek.
  - a) legföljebb 8 hektár szántóföldet vagy legföljebb 12 hektár mezőgazdasági földet a talaj bontása szerint,
  - b) a soktagú (legalább háromgyermekes) családoknak legföljebb 10 hektár szántóföldet vagy legföljebb 13 hektár mezőgazdasági földet a talaj bontása szerint lehetőleg a megfelelő berendezéssel (gazdasági épületek, élő és holt leltár), és lehetőleg tagosítva.
- (4) A nagy gazdasági épületeket, a gépi berendezéseket és más hasonló létesítményeket – ahol ez lehetséges – a célszerűbb felhasználás érdekében a földhöz juttatott személyekből alakított szövetkezeteknek kell kiutalni.
- (5) A mezőgazdasági minisztérium és a tartományi nemzeti bizottságok a járási földműves bizottságokhoz segédszerveket küldenek ki, hogy segítsék a kiutalással kapcsolatos műszaki munkákat.

5. §

- (1) A földhöz juttatott személy köteles a földet a földkiutalási végzésben megjelölt napon birtokba venni.
- (2) A kiutalt föld a birtokba vétel napján a földhöz juttatott személy tulajdonába kerül. A földhöz juttatott személy köteles a kiutalt földön személyesen gazdálkodni. Ezt a földet csak kivételesen különösen indokolt esetekben, ezt a földet csak az Országos és a Nemzeti Földalap beleegyezésével ruházhatja át, adhatja bérbe (haszonbérbe) vagy másfajta használatba. A kiutalt földet nem szabad megterhelni a Nemzeti Földalap engedélye nélkül, ez a szerv a megterhelést csak különösen figyelemre méltó esetekben engedélyezheti.

6. §

Azokon a vidékeken, ahol a mezőgazdasági termelés eddigi módja kifizetődő, és ahol az objektív feltételek a mezőgazdasági termelés szükségszerű átállítását követelik meg (hegyvidéki területek stb.), az elkobzott földet mindaddig a Nemzeti Földalap kezelésében maradnak, amíg nem születik döntés a mezőgazdasági termelés átállításáról az érintett vidéken.

7. §

- (1) A mezőgazdasági vagyont a térítés ellenében utalják ki tulajdonba, a térítés összegét a föld termőképessége, fekvése, távolsága és megműveltségének állapota szerint határozzák meg, figyelembe véve a földhöz juttatott személy családi viszonyait, és a 2. § 1. bekezdésének b) pontja alatt említett esetekben az átadott föld értékét, a következő módon:
  - a) legalább a javasolt földterületen elérhető egyévi átlagtermés értékének megfelelő mértékben.
  - b) legfeljebb a javasolt földterületen elérhető kétévi átlagtermés értékének megfelelőnek megfelelő mértékben.
- (2) Az átadott föld (a 2. § 1. bekezdésének b) pontja) értékét az 1. bekezdésben feltüntetett elvek alapján határozzák meg.
- (3) A kiutalt épületért fizetendő térítést az épület egytől három évig terjedő bérleti díjának összegében határozzák meg. A bérleti díj minden esetben természetbeni juttatások formájában is kifizethető. A kiutalt élő és holt leltárért, valamint más létesítményekért fizetendő térítést a tartományi nemzeti bizottságok által kidolgozandó és a mezőgazdasági minisztérium által jóváhagyásra kerülő irányelvek alapján fogják meghatározni.
- (4) Ha a földhöz juttatott személy kiutalt földdel együtt nem kapja meg a szükséges épületeket és más felszerelést, és igazolhatóan nincs lehetősége ezek beszerzésére saját eszközeiből, akkor a Nemzeti Földalap hosszú lejáratú olcsó hitelt nyújthat neki.
- (5) A Nemzeti Földalap részben vagy teljesen elengedheti a térítést annak a földhöz juttatott személynek, aki földet adott át a 2. § 1. bekezdésének b) pontja értelmében.

8. §

- (1) A megjelölt térítést (7. §) a földhöz juttatott személyek gazdasági lehetőségeik alapján a következő módon fizetik meg:
  - a) vagy egyszerre, legkésőbb 12 hónappal a kiutalt föld birtokba vételét követően pénzben vagy természetben, vagy pedig:
  - b) részletekben, pénzben vagy természetben törlesztve az alábbi módon:

a térítés 10 százaléka megfizetendő a kiutalt föld átvételekor. A járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) javaslatára a helyi földműves bizottság véleményezése után a Nemzeti Földalap legfeljebb három évre engedélyezheti e törlesztés elhalasztását; a térítés hátralékát a Nemzeti Földalap által kidolgozott törlesztési terv alapján kell megfizetni, legkésőbb a kiutalt vagyron birtokba vételétől számított 15 éven belül.
- (2) Különösen figyelemre méltó és szociális szempontból indokolt esetekben a Nemzeti Földalap az illetékes nemzeti bizottságok és földműves bizottságok közreműködésével lefolytatott vizsgálat alapján a földhöz juttatott személyeknek a térítést elengedheti, és a megfelelő mezőgazdasági vagyont ingyenesen utalhatja ki, mindenekelőtt a 3. §-ban feltüntetett személyeknek.

9. §

A földhöz juttatott személyek által a Nemzeti Földalaphoz befizetett térítéseket (7. §) az alap az elkobzott vagyonnal kapcsolatos adósságok és kötelezettségek megfizetésére használja fel, amennyiben ezeket az adósságokat és kötelezettségeket a Nemzeti Földalap elismeri és átveszi,

továbbá a háborús károk és a megszállás idején nemzeti, politikai vagy faji okokból üldözött földművesek vagyonában okozott károk enyhítésére, a mezőgazdasági termelés fejlesztésére és a belső telepítés céljaira. A Nemzeti Földalap bevételi többletei az állampénztárba kerülnek.

10. §

- (1) A 7. §-ban megjelölt térítés tartalmazza a föld elkobzásával és kiutalásával, a saját vagyon Nemzeti Földalaphoz való átadásával (a 2. §. 1. bekezdésének b) pontja), a földhöz juttatott személyeknek és családtagjaiknak a kiutalt föld helyére való vasúti szállításával, a kiutalt és a cserében átadott vagyon telekkönyvi átírásával kapcsolatos összes kiadást és illetéket.
- (2) A kiutalás végrehajtásával és esetleg a föld átadásával (a 2. § 1. bekezdésének b) pontja) kapcsolatos telekkönyvi bejegyzéseket a Nemzeti Földalap intézi.
- (3) Az e dekrétum alapján végrehajtott tulajdon-átruházások s a bíróságoknak és a hatóságoknak ezzel kapcsolatban benyújtott beadványok mentesek okmánybélyegektől, illetékektől, adóktól és díjaktól.

11. §

A kormányt meghatalmazzák, hogy szerezze be a belső telepítés végrehajtásához szükséges pénzeszközöket.

12. §

Ez a dekrétum a cseh országrészekben lép hatályba, és pedig kihirdetésének napján; végrehajtója a pénzügy-, a belügy-, az igazságügyi, a közlekedésügyi és a közéleti miniszterrel megegyezésben a mezőgazdasági miniszter.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Dr. Šrobár s. k.,
Dr. Stránský s. k.
Dr. Ľuriš s. k. és mások

12.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 33. SZÁMÚ
ALKOTMÁNYDEKRÉTUMA A NÉMET ÉS A MAGYAR
NEMZETISÉGŰ SZEMÉLYEK CSEHSZLOVÁK
ÁLLAMPOLGÁRSÁGÁNAK RENDEZÉSÉRŐL

Prága, 1945. augusztus 2.*

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal megállapodva elrendelem:

1. §

- (1) Azok a német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgárok, akik az idegen megszálló hatalom jogszabályai értelmében német vagy magyar állampolgárságot szereztek, az ilyen állampolgárság megszerzésének napján elveszítették csehszlovák állampolgárságukat.
- (2) A többi német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgár e dekrétum hatályba lépésének napján elveszti csehszlovák állampolgárságát.
- (3) Ez a dekrétum nem vonatkozik azokra a németekre és magyarokra, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (a köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az

---

* A fordításhoz használt cseh nyelvű eredeti szöveg forrása: Sbířka zákonu a nařizení republiky Ěskoslovenské. Ročník 1945. 17. 57-58. A dekrétumot Beneš köztársasági elnök nem véletlenül a győztes nagyhatalmak potsdami határozatának kihirdetése napján, 1945. augusztus 2-án írta alá. A nagyhatalmi határozattal ugyanis eldölt, hogy Csehszlovákia jogot kapott a német kisebbség kitelepítésére, míg a magyar kisebbség esetében ezt a nagyhatalmi felhatalmazást nem adták meg a prágai kormánynak. 1945 nyarán Csehszlovákiában a két kisebbséghez tartozó személyek száma együttesen meghaladta a 3 milliót. Az addig elmenekült, evakuált, elüldözött csehországi és szlovákiai németek száma 1945 nyarán már elérhette a 700 ezret. A háború előtti 3,3 milliónyi német és az 1930. évi népszámlálási adat szerint 600 ezernél nagyobb lélekszámú magyar kisebbség helyben maradt része még mindig igen jelentősnek számított. A csehszlovákiai német és magyar kisebbség megfosztása a csehszlovák állampolgárságtól azt jelentette, hogy bár Csehszlovákia a nagyhatalmak egyetértésével semmisnek tekintette a müncheni szerződést, illetve az első bécsi döntést, minden következményével együtt és a Köztársaság jogfolytonosságát tekintette a csehszlovák államjogi doktrína alapján. A két kisebbséghez tartozó személyek állampolgársága esetében ezzel az alapelvvel szembe helyezkedve nem ismerte el az állampolgársági kötelekek folytonosságát, mi több a kiutasítás, kitelepítés alapján az 1938 és 1945 közötti német és magyar állampolgárság meglétét tekintették. A német és magyar kisebbség állampolgárságával kapcsolatosan három koncepció mutatható ki az 1945. évi 33. számú dekrétum előkészületeiben. A londoni emigrációban a belügyminisztérium csak azoknak a német és magyar nemzetiségűeknek az állampolgárságát nem kívánta megújítani, akik Németországban és Magyarországon megszerzett állampolgárságuk mellett a Csehszlovákiával szemben ellenséges két állam hivatalnokaivá, a brói testület, valamely fegyveres erő vagy valamely politikai párt tagjává váltak. Ez a felfogás az állampolgársági kérdés rendezését nem tartotta alkalmasnak a két kisebbség felszámolására. A londoni kormány hadügyminisztériuma által kidolgozott javaslat szerint a két kisebbséghez tartozók közül azok kapják vissza csehszlovák állampolgárságukat, akik azt kérik és bizonyítani tudják, hogy nem voltak részesei az ellenséges országok állami, politikai, katonai stb. apparátusának. Jan Smutný, a londoni csehszlovák köztársasági elnöki iroda vezetője arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem lehet az 1938-ban együttesen négymilliónál is több német és magyar kisebbséget megfosztani a csehszlovák állampolgárságtól, mert ez egyrészt nem segítené elő kitelepülésüket, másrészt, ha a kitelepítéshez nem kapja meg Csehszlovákia a nagyhatalmak engedélyét, az állampolgárság nélküli milliós nagyságrendű népesség jelenléte az országban súlyos kockázati tényezőt jelenthetett volna. Ezt az álláspontot tükrözte a dekrétum 1944. augusztus 17-i londoni tervezete is. A fordulat valószínűleg a moszkvai kommunista vezetés álláspontjának hatására, 1944 szeptemberében következett be, amikor elkészült a dekrétum újabb, 1944. szeptember 22-i változata. Ez a kollektív bűnösség és jogfosztás alapelve alapján az aktív antifasiszták kivételével minden csehszlovákiai németet és magyart megfosztott korábbi csehszlovák állampolgárságától. Minden belső vita, kritika ellenére, ez a változat vált irányadóvá, s a kollektív jogfosztás lett az 1945. évi 33. számú dekrétum vezérelve. JECH – KAPLAN, 2002, 352–365; JECH:2003, 314–349; BALOGH:1990, VADKERTY 2001, ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 40–43. A csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezmény hatálya szintén az állampolgárságtól megfosztott magyar nemzetiségű személyekre terjed ki. Vö. a 4. számú irattal. A szlovákiai magyarok 1945 augusztusától kezdődően kétféleképpen szerezheték vissza a csehszlovák állampolgárságot: reszlovakizációval vagy az állampolgári megbízhatóságot igazoló eljárás keretében. A szlovákiai magyarok állampolgárságának visszaadását szabályozó törvény előkészítéséről a csehszlovák kormány 1948. szeptember 30-i ülésén döntött. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 83; VADKERTY:1993, 15–119.

áru- és segítőik megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról szóló 16. számú dekrétumának 18. §-a) hivatalos cseheknek vagy szlovákoknak jelentkeztek.

- (4) Azokat a cseheket, szlovákokat és más szláv nemzetek tagjait, akik ugyanebben az időszakban nyomás vagy különösen figyelemre méltó körülmények kényszerítő hatására németeknek vagy magyaroknak vallották magukat, e dekrétum alapján nem tekintik németeknek vagy magyaroknak, amennyiben a belügyminisztérium jóváhagyja az illetékes járási nemzeti bizottságok (járási közigazgatási bizottság) által az említett tények vizsgálata alapján a nemzeti megbízhatóságról kiadott bizonylatot.

2. §

- (1) Az 1. § által érintett olyan személyeknek, akik igazolják, hogy hűek maradtak a Csehszlovák Köztársasághoz, sohasem vétettek a cseh és a szlovák nemzet ellen, vagy aktívan részt vettek a felszabadításukért vívott harcban, vagy pedig szenvedtek a náci és a fasiszta terrortól, megmarad a csehszlovák állampolgárságuk.
- (2) A csehszlovák állampolgárság meghagyásának megállapítására vonatkozó kérvényt hat hónapon belül lehet benyújtani e dekrétum hatályba lépésétől számítva a helyi szempontból illetékes járási nemzeti bizottságnál (járási közigazgatási bizottságnál), vagy pedig – amennyiben a kérvényező külföldön lakik – a külképviseleti hivatalban. E kérvényről a belügyminisztérium a tartományi nemzeti bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács javaslatára dönt. Ezeket a személyeket egészen kérvényük elintézéséig csehszlovák állampolgároknak kell tekinteni, amennyiben a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) vagy a külképviseleti hivatal bizonylatot adott ki számukra az előző bekezdésben feltüntetett körülményekről.
- (3) A csehszlovák katonai egységek német vagy magyar nemzetiségű tagjai csehszlovák állampolgárságának megtartásáról a lehető legrövidebb időn belül a belügyminisztérium a nemzetvédelmi minisztérium javaslatára hivatalból dönt. A hivatalos határozat meghozataláig csehszlovák állampolgároknak tekintendők.

3. §

Azok a személyek, akik 1. § értelmében elvesztették csehszlovák állampolgárságukat, az azon naptól számított hat hónapon belül, amelyet a Törvénytárban megjelenő belügyminiszteri rendelet jelöl meg, a helyi szempontból illetékes járási nemzeti bizottságnál (járási közigazgatási bizottságnál) vagy a külképviseleti hivatalnál kérhetik állampolgárságuk visszaadását. Az ilyen kérvényről saját belátása alapján dönt a belügyminiszter a tartományi nemzeti bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács javaslatára; nem szabad azonban eleget tenni a kérvénynek, ha a kérvényező megszegte a csehszlovák állampolgár kötelességeit. Ha kormányrendelet nem intézkedik másként, akkor ezekre az esetekre is érvényesek a csehszlovák állampolgárság megszerzésére vonatkozó általános jogszabályok.

4. §

- (1) E dekrétum céljaira a férjes asszonyok és kiskorú gyermekek külön elbírálás alá esnek.
- (2) A 3. § alapján benyújtott olyan kérvényeket, amelyeket csehszlovák állampolgárok feleségei és kiskorú gyermekei adnak be, jóindulatúan kell elbírálni. Az e kérvényekre vonatkozó döntés meghozataláig a kérvényezőket csehszlovák állampolgároknak kell tekinteni.

5. §

Azok a csehek, szlovákok és más szláv nemzetek tagjai, akik a köztársaság fokozott veszélyeztettsége idején (a köztársasági elnök 1945. évi 16. számú dekrétumának 18. §-a) német vagy ma-

gyar állampolgárságot kértek anélkül, hogy erre nyomás vagy különleges körülmények hatására kényszerültek volna, elvesztik csehszlovák állampolgárságukat azon a napon, amelyen ez a dekrétum hatályba lép.

6. §

Ez a dekrétum a kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáért a külügyminiszterrel és a nemzetvédelmi miniszterrel egyetértésben a belügyminiszter felel.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Masaryk s. k.
Svoboda tábornok s. k.
Nosek s. k.

13.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 60. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG ÉS A SZOVJET
SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE KÖZÖTT
KÁRPÁTALJÁRÓL MEGKÖTÖTT MEGÁLLAPODÁSRÓL

Prága, 1945. augusztus 24. *

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal való megállapodás alapján elrendelem:

1. §

A kormány felhatalmazást kap arra, hogy kormányrendeletekkel készítse elő a Csehszlovák Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között a Kárpáton túli Ukrajnáról (Zakarpatská Ukrajina) (az alkotmánylevél szerint a terület neve Podkarpatská Rus – Kárpátaljai Oroszország) 1945. június 29-én megkötött szerződés végrehajtását, s főként hogy módosítsa a Csehszlovák Köztársaság állampolgársága javára történő opciós jog alkalmazását.¹

2. §

Az alkotmánylevél és más törvények, amelyek a 1. §-ban említett szerződéssel és az ennek az alkotmánydekrétumnak alapján kiadandó kormányrendeletekkel nincsenek összhangban, a szerződés életbe lépésének napján érvényüket veszítik.

3. §

A dekrétum kihirdetése napján lép életbe, végrehajtja a kormány valamennyi tagja.

---

* A magyar fordításhoz használt cseh eredeti szöveg forrása: Sbířka zákonù a nařzení Èekoslovenské, 1945. 28. 101. Kárpátalja Szovjetunióhoz való lehetséges átadása legmagasabb szinten először Beneš 1943. decemberi moszkvai tárgyalásain merült fel. A háború utáni csehszlovák kormány kassai programjának 1945. március végi moszkvai egyeztetése előtt Beneš Molotovval elvben már megegyezett az 1919-ben Csehszlovákiának ítélt terület Szovjetunióhoz való csatolásáról. Beneš csapán a területátadás optimális időpontjának és lebonyolításának kialakításában kérte Moszkva megértő támogatását, nehogy a müncheni szerződések előtti határok visszaállítását szorgalmazó Csehszlovákia Kárpátalja önkéntes átadásával olyan területi precedenst teremtsen, amelyre a Köztársaság más szomszédai szintén hivatkozhattak volna. Az államközi megállapodást 1945. július 29-én írták alá. Az alkotmánydekrétumot az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. november 22-én sürgősségi eljárás keretében alkotmánytörvénnyel váltotta fel. Ennek 3. §-a a Csehszlovák Köztársaság megváltozott határainak nemzetközi jogi érvényességét és a megváltozott határ államon belüli hatályát is deklarálta. Sbířka zákonù a nařzení Èekoslovenské, 1946. 2. 121. VIDA–ZSELICZKY:2004. JECH–KAPLAN:2003, 422–434.

¹ A kárpátaljai állampolgársági ügyeit a csehszlovák-szovjet szerződés részét alkotó jegyzőkönyv 2. §-a szabályozta. A kárpátaljai állandó lakhellyel rendelkező cseh és szlovák, illetve a csehszlovákiai állandó lakhellyel rendelkező ukrán és orosz nemzetiségű személyek 1946. január 1-jéig választhatták a csehszlovák, illetve a szovjet állampolgárságot. Az állampolgárság a benyújtott kérelmek csehszlovák, illetve szovjet hatóságok által történt elfogadása után vált érvényessé. Az opciós jogukkal élőknek ezt követően tizenkét hónap állt rendelkezésükre a kérelmezett és megszerzett állampolgárságuk szerinti országba való áttelepülésre, miközben minden ingóságukat magukkal vihették, ingatlanjaikért pedig kárpótlásban részesültek. A kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben a szovjet hatóságok a régió országaiban élt németekkel azonos módszereket vezettek be. A IV. Ukrán Front Katonai Tanácsának 1944. október 18-i parancsa szerint 1944. október 18. és december 16. között a 18 és 50 év közötti német, magyar, rutén férfiak nagy részét gyűjtőtáborokba, pl. a szolvai internálótáborba terelték össze. Ezt követően különböző szovjet munkatáborokba hurcolták őket, ahol sok ezen meghaltak, sokan pedig csak három év múlva tértek vissza. A 2004-ben ismert kárpátaljai áldozatok száma 5654 fő volt, akiknek nevét a szolvai emlékparkban márványtáblákon örökítették meg. DUPKA:1993, DUPKA:2004, ZSELICZKY:1999.

Dr. Beneš s.k.
Fierlinger sk.

David s. k.
Kopecký s. k.
Gottwald s.k.
Laušman s. k.
Široký s. k.
Ī uriš s. k.
Dr. Šrámek s. k.
Dr. Pietor s. k.
Ursíny s. k.
Hasal tábornok s. k.
Dr. Nejedlý s. k.
Ferjenèík tábornok s. k.
Dr. Stránský s. k.
Lichner s. k.

Masaryk s.k
Hála s.k.
Svoboda s.k.
Dr. Šoltész s. k.
Dr. Ripka s. k.
Dr. Procházka s. k.
Nosek s. k.
Majer s.k.
Dr. Šrobár s. k.
Dr. Clementis

14. A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 71. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A CSEHSZLOVÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁGUKAT ELVESZÍTETT SZEMÉLYEK MUNKAKÖTELEZETTSÉGÉRŐL

Prága, 1945. szeptember 19.*

A kormány javaslatára elrendelem:

1. §

- (1) A háború és a légibombázások által okozott károk felszámolása és helyreállítása, valamint a háború által tönkretett gazdasági élet megújítása érdekében bevezetjük azon személyek munkakötelezettségét, akik a köztársasági elnök által 1945. augusztus 2-án kiadott, a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről szóló 33. számú alkotmánydekrétum értelmében elvesztették csehszlovák állampolgárságukat. A munkakötelezettség azokra a cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű személyekre is vonatkozik, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején német vagy magyar állampolgárságot kértek anélkül, hogy erre nyomás vagy különleges körülmények hatására kényszerültek volna (az említett alkotmánydekrétum 5. §-a).
- (2) A munkakötelezettség e dekrétum értelmében nem vonatkozik azokra a személyekre, akiket az 1945. évi 33. számú alkotmány-dekrétum 1. §-ának 3. és 4. bekezdése nem érint, azokra a személyekre, akiket a további döntéshozatalig a törvény (az említett alkotmánydekrétum 2. §-ának 3. bekezdése és 4. §-ának 2. bekezdése) értelmében csehszlovák állampolgároknak kell tekinteni, végeztetik azokra a személyekre, akik az említett alkotmánydekrétum 2. §-ának 2. bekezdése értelmében bizonylatot kaptak.
- (3) A belügyminisztériumnak a külügyminisztériummal megegyezésben kiadott külön irányelvei meghatározzák, vajon a munkakötelezettség e dekrétum értelmében érinti-e és ha igen, milyen mértékben azokat a német vagy magyar nemzetiségű személyeket, akikre az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum nem vonatkozik.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbíрка zákonů a nařizení republiky Ěskoslovenské 1945. 32. 121–122. A dekrétum betű szerint a cseh országrészekre vonatkozott, de a dekrétum tervezetét és indoklását kidolgozó Nosek belügyminiszter a csehszlovák kormány 1945. szeptember 11-i ülésén hangsúlyozta, valójában minden állampolgárságát veszített németre és magyarra ki kívánta terjeszteni annak hatályát: "A tervezet legfőbb célja mindazonáltal a csehszlovák állampolgárságukat elveszített személyek regisztrációja és nyilvántartása, hogy az állambiztonság szempontjából megfelelő felügyelet alatt lehessen őket tartani." A tervezethez fűzött 1945. szeptember 9-i keltezésű indoklás még egyértelműbben fogalmazott: „A mostanáig Csehországban élő németek és magyarok közül sokan munkakerülökké váltak. Az „aki nem dolgozik, ne is egyék” jelszó a német és magyar nemzetiségű személyekre is érvényes. Állambiztonsági szempontból pedig fontos, hogy regisztráljuk és nyilvántartásba vegyük mindazokat a személyeket, akik elveszítették csehszlovák állampolgárságukat. Ezért kell a tervezetben megjelölt intézkedéseket a belügyminiszterre bízni, aki egyben az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum végrehajtásáért is felel. A német és magyar személyek meghatározását ebből az alkotmánydekrétumból kölcsönöztük.” JECH:2003, 458-459. A szlovákiai magyarok kényszermunka- és közmunka-kötelezettségeit a Szlovák Nemzeti Tanács 1946. február 26-án, a lakosságcsere-egyezmény aláírása előtti napon szabályozta az 1946. évi 37. számú végrehajtási rendeletével. Ezzel annak lehetőségét kívánta biztosítani, hogy a Szlovákiában maradó magyarok tömeges csehországi és szlovákiai széttelepítését, mint a magyar kérdés belső megoldását jogilag megalapozzák. Ennek érdekében az állampolgársággal nem rendelkező magyarokat a csehszlovák állampolgároknak vonatkozó 1945. évi 88. számú dekrétum hatálya alá helyezték. JECH-KAPLAN:2003, 454–459; VADKERTY 1996, 22–29; ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 47–52.

2. §

- (1) A munkakötelezettség a 14–60 éves férfiakra és a 15–50 éves nőkre vonatkozik, e kor betöltését véve alapul.
- (2) A munkakötelezettség nem érinti
  - a) a testileg vagy szellemileg fogyatékos személyeket, amennyiben ez az állapotuk tartós,
  - b) a terhes nőket a terhesség negyedik hónapjától kezdve,
  - c) a kismamákat a szülés utáni hat hétig és
  - d) a hatévesnél kisebb gyermekeket gondozó nőket.
- (3) A 2. bekezdés a) – c) pontja alatti körülményeket hivatalos orvos állapítja meg. A 2. bekezdés d) pontja alatti körülményt a helyi nemzeti bizottság (a helyi közigazgatási bizottság) igazolja.

3. §

- (1) A munkakötelezettség által érintett és a 2. § 2. bekezdése értelmében nem érintett személyek is nyilvános vagy személyes felszólításra kötelesek a megszabott határidőben személyesen megjelenni a lakóhelyük (tartózkodási helyük) alapján illetékes helyi nemzeti bizottságnál (a helyi közigazgatási bizottságnál), felmutatni minden szükséges igazolást, és megadni a szükséges magyarázatot. Amennyiben ez lehetséges, ugyanezen a határidőn belül kell érvényesíteni mentességüket a munkakötelezettség alól a 2. § 2. bekezdése értelmében.
- (2) Ekkor a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) a munkakötelezettség által érintett személyt munkára osztja be, esetleg munkásosztagokat alakít. A munkára való beosztásról szóló döntés végérvényes.

4. §

- (1) Az a személy, akit munkára osztottak be, köteles eleget tenni ennek a beosztásról szóló utasításnak, még akkor is, ha úgy véli, hogy a munkakötelezettség a 2. § 2. bekezdése szerint nem vonatkozik rá, amíg nem születik hivatalos döntés erre vonatkozó kéréséről.
- (2) A munkakötelezettség alóli felmentésről a járási nemzeti bizottság a járási bizottság (a járási közigazgatási bizottság) a helyi nemzeti bizottság (a helyi közigazgatási bizottság) javaslatára végérvényesen dönt.

5. §

A munkakötelezettség bármilyen munkára vonatkozik, amelyet az 1. § 1. bekezdésében feltüntetett céllal végeznek, s amelyet az illetékes járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) közérdekű munkának ismer el.

6. §

- (1) A munkakötelezettség által érintett személyeknek a végzett munkáért térítés jár, amelyet a helyi viszonyok alapján a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) határoz meg.
- (2) A járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) az olyan munkakötelezettség által érintett személyeknek, akik kötelesek eltartani családtagjaikat – amennyiben erre az 1. bekezdés értelmében megadott térítés nem elegendő – kérvényük alapján megfelelő családfenntartási hozzájárulást fizethetnek. A hozzájárulás összegét a helyi viszonyok alapján a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) határozza meg.
- (3) A nehéz és nagyon nehéz munkát végzők élelmiszerjegyveinek kiutalására az élelmezésügyi minisztérium külön irányelve vonatkoznak.

7. §

A járási nemzeti bizottságok (a járási közigazgatási bizottságok) a 3., a 4., az 5. és a 6. §-ban feltüntetett joghatóságukat az illetékes járási munkavédelmi hivatalokkal megegyezésben gyakorolják.

8. §

- (1) A munkára beosztott személyek kötelesek a nekik kiadott munkát szabályszerűen és lelkiismeretesen elvégezni és tartózkodni mindentől, ami megnehezítheti vagy veszélyeztetheti a meghatározott munkakör céljának elérését. Kötelesek bárhol elvégezni a rájuk bízott munkát, és olyan munkákat is kötelesek végezni, amely nem tartozik rendszeresen űzött foglalkozásukhoz.
- (2) A munkakötelezettség által érintett személyek az 1. bekezdés rendelkezéseinek és a munkakötelezettségükből eredő köteleességeiknek kevésbé súlyos megszegéséért a járási nemzeti bizottságok (a járási közigazgatási bizottságok) fegyelmi joghatóságának vannak alávetve azon fegyelmi szabályzat alapján, amelyet a belügyminisztérium ad ki.
- (3) A fegyelmi joghatóságot a nőkkel és a 18 éven aluli férfiakkal szemben nemükre és életkorukra való tekintettel kell gyakorolni.

9. §

- (1) A 3. § 1. bekezdés első mondata és a 4. § 1. bekezdése elleni vétségeket a járási nemzeti bizottságok (a járási közigazgatási bizottságok) egy évig terjedő elzárással büntetik.
- (2) Ugyanígy büntetik a 8. § 1. bekezdésének rendelkezései elleni vétségeket, amennyiben a vétség csekélyebb súlyára való tekintettel az elkövető ellen nem indítanak fegyelmi eljárást (a 8. § 2. bekezdése).

10. §

A bíróságok, a hatóságok és hivatalos szervek kötelesek közreműködni e dekrétum végrehajtásaiban.

11. §

Ez a dekrétum kihirdetésének napján lép hatályba, és csak a csehországi, valamint a morvaországi és a sziléziai tartományokban érvényes; végrehajtása az érintett miniszterekkel megállapodva a belügyminiszter kötelessége.

Dr. Beneš s. k.,
Nosek s. k.

Fierlinger s. k.,

15.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 81. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
AZ EGYESÜLETEK ÜGYÉBEN HOZOTT INTÉZKEDÉSEKRŐL
Prága, 1945. szeptember 25.*

A kormány javaslata alapján elrendelem:

1. §

A megszállás idejéből származó rendelet, mellyel vagy melyek szerint némely egyesület feloszlatásra került, megszüntetésre kerül.

Az 1. bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak azon egyesületekre, melyek megszüntetésére az összevonások és egyesülési akciók keretében került sor a munkavállalói szakszervezeti mozgalomban és a gazdaság szerves kiépítésénél, továbbá azon egyesületekre, melyek programja nincs összhangban a jelenlegi közélet politikai szervezetével.

2. §

A járási nemzeti bizottságok elrendelik, hogy a megszállás idején felosztatott egyesületek zárolt vagyona ezen egyesületeknek kiadásra kerüljön. A harmadik személyekre átruházott vagyoni részek visszaigénylésének érvényesítési módjáról külön előírás fog rendelkezni.

Azon egyesületek (1. §), melyek tevékenységüket fel akarják újítani, és további tevékenységet akarnak kifejtetni, kötelesek ezen dekrétum hatályba lépésétől számított legkésőbb 2 hónapon belül bejelentést tenni azon szövetségi hivatal I. székének, melynél a szövetségi kataszterbe vannak bejegyezve, két példányban azon időszak alatt benyújtva, amikor tevékenységét felújítja, az elnökség tagjainak nevével, hivatásukkal és lakhelyük feltüntetésével egyetemben.

3. §

Megszűnik az 1939. március 31-i kelt 97. számú kormányrendelet alkalmazhatósága, mellyel az 1867. november 15-i kelt 134. számú egyesülési törvény módosult, és eges intézkedései az egyesületeket érintették.

Azon egyesületeknek, melyek az 1. bekezdésben feltüntetett kormányrendelet II. és III. fejezete alapján szűntek meg, engedélyezhető tevékenységük folytatása, amennyiben azok utolsó felelős képviselői azt kérelmezik, hogy folytathassák tevékenységüket a megszüntetést megelőző alapszabályok szerint, amennyiben okkal feltételezhető, hogy ezen egyesületek a megszállás nyomása alatt szűntek meg. Az engedélyt az a hivatal adja meg, amely az egyesület alapszabályát jóváhagyta.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbířka zákonù a nařizení republiky Èeskoslovenské 1945. 38. 151–152. A német és magyar kisebbséget érintő elnöki dekrétumok többségéhez hasonlóan ez a jogszabály is elvben csak a cseh országrészekre vonatkozott. Ugyanakkor mind a dekrétum, mind pedig az 1945. október 15-i keltezésű végrehajtási rendeletek „német és magyar” egyesületekről szóltak. A végrehajtási rendelet 9. §-ának szabatos definíciója így hangzott: „Német és magyar egyesületnek kell tekinteni azokat az egyesületeket, amelyek a) alapszabályuk vagy rendeltetésük szerint a német vagy a magyar nemzetiségű személyek egyesületi tevékenységét szolgálták, továbbá azok az egyesületek, amelyeknek kizárólag német vagy magyar volt a tárgyalási nyelve; b) Minden olyan egyesület, amely tagjainak többsége a dekrétum hatályba lépésének napján német vagy magyar nemzetiségű volt.” A szlovákiai egyesületek szabályozására a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 4. számú, illetve az 1945. évi 51. számú rendeletét (Vö. a 24, illetve 27. sz. irattal!) alkalmazták a német és magyar egyesületek felszámolására. JECH–KAPLAN:2002, 461–462.

4. §

Megszűnnek mindazok a német és magyar egyesületek, valamint minden olyan egyesület, amelyekre a köztársasági elnök 1945. május 19-én kiadott 5. számú dekrétumának 5. §-a vonatkozott, a megszállás idejéből származó némely vagyoni jogi eljárás érvénytelenségéről, valamint németek és magyarok, árulók és kollaboránsok, és némely szervezet és hivatal vagyoni értékeinek nemzeti kezelés alá vonásáról. Kivételt alkotnak azok az egyesületek, melyek a 253. számú 1852. november 26-án kiadott császári pátens alapján lettek megalapítva.

Ezen egyesületek vagyonára az ellenséges vagyonok elkobzásáról és zárolásáról szóló előírások vonatkoznak.

5. §

Az 134/1867 számú törvény 6. § a következőképpen módosul:

„(1) Amennyiben az egyesület kitűzött célja és szervezete ellentétes a jogrenddel, vagy amennyiben az államra veszélyt jelent, vagy amennyiben közcélok végzésére lett megalapítva, a hivatal megtiltja annak megalakítását.

(2) A betiltásról szóló írásos határozat az indoklással együtt az értesítés beadását követő 2 hónapot belül kerül kiadásra (4. és 5. §), és azon értesítéseknél, melyek az illetékes hivatalba 1946 végéig érnek be, 3 hónapon belül.

6. §

Ezen dekrétum kihirdetését követő hetedik napon lép hatályba és csupán Csehországban, illetve Morvaországban és Sziléziában érvényes; a belügyminiszter hajtja végre.

Dr. Beneš s. k.

Fierlinger s. k.

Nosek s. k.

16.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 88. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
AZ ÁLTALÁNOS MUNKAKÖTELEZETTSÉGRŐL

Prága, 1945. október 1.*

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal való megegyezést követően a következőket rendelem el:

I. RÉSZ

Munkakötelezettség

1. §

Azon munkákhoz, melynek halaszthatatlan elvégzése fontos közcélokat szolgál, minden 16–55 életév közötti munkaképes férfit és 18–45 életév közötti nőt ki lehet rendelni.

2. §

Az 1. § nem vonatkozik:

1. katonai szolgálatukat teljesítő személyekre,
2. azon személyekre, akik eddigi tevékenységének fenntartása vagy eddigi helyükön való megmaradásuk közérdek miatt elengedhetetlen,
3. főiskolai hallgatókra, akik rendben folytatják tanulmányaikat vagy vizsgáikra készülnek, nyilvános vagy nyilvánossági jogokkal rendelkező közép- és szakiskolák tanulóira,
4. azon személyekre, akik rendes tanulmányi jogviszonyban vannak,
5. minden nőre a terhesség harmadik hónapjától kezdve a szülést követő harmadik hónapig, továbbá azokra a nőkre, akik legalább egy 15 évnél fiatalabb gyermekről gondoskodnak, és azokra a nőkre, akik egyedül vezetnek háztartást, és ezen háztartás legalább egy tagjáról gondoskodnak,
6. külföldi képviselők tagjaira és azok családtagjaira.

3. §

(1) Az 1. § alapján történő munkakötelezettség során tekintettel kell lenni a kirendelt személyek személyes, gazdasági és szociális helyzetére; amennyiben lehetséges, szintűgy tekintettel kell

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbířka zákonně a nařazení republiky Ěeskoslovenské 1945. 1945. 41. 157-161. A csehszlovák állampolgársággal rendelkező személyek általános munkakötelezettsége két ok miatt érdemel szlovákiai magyar szempontból kiemelt figyelmet. Egyrészt, mert a három hullámban összesen hozzávetőleg 55 ezer magyar nemzetiségű személy került csehországi közmunkára. Az 1945. szeptember és december közötti első szakaszban hozzávetőleg 12 ezer magyar férfit vittek el otthonaikból, jórészt a háborús károk felszámolásával összefüggő munkálatokra. A „Szlovákia segítsége a csehországi nyári munkákban” nevet viselő 1946. nyári akcióban összesen 1932 magyar nemzetiségű önkéntes vett részt. A legtömegesebb és legkíméletlenebb harmadik szakaszban, 1946 novembere és 1947 februárja között, rendőri és katonai alakulatok közreműködésével a tervek szerint mintegy 150 ezer szlovákiai magyart kellett volna Csehországba deportálni. A központi kormányzati szervek és a szlovák megbízotti testületek képviselőinek 1946. augusztus 6–7-i találkozásán megállapodás született arról, hogy a szlovákiai magyarok „munkaerő-toborzása” néven futó akciót az 1945. évi 88. számú elnöki dekrétum alapján, erőszak alkalmazásával fogják végrehajtani. Az embertelen körülmények közt lebonyolított „deportálások” keretében 41 640 személyt, köztük asszonyokat, gyermekeket, időseket szállítottak télvíz idején az egykor németek által lakott csehországi településekre. A szlovákiai egyházak, a magyarországi és a nemzetközi közvélemény tiltakozására az akciót 1947. februárjában, a magyar békeszerződés aláírását követően leállították. ŠUTAJ 2002, 47–52, VADKERTY:1996, 22–29, 36-49.

lenni szakmai iskolázottságukra, és eddigi munkaviszonyukra. A nőket csak olyan munkákra lehet kirendelni, melyeket általában nők végeznek.

- (2) A nős és férjezett személyeket csak akkor kell kirendelni, ha nem áll rendelkezésre megfelelő számú hajadon vagy nőtlen személy.
- (3) Elsősorban olyan személyeket kell kirendelni, akik nincsenek alkalmazásban (hivatásban) vagy nincsenek teljes munkaviszonyban alkalmazva. Azokat a személyeket, akik állandó munkaviszonyban vannak, melyben betegbiztosítási kötelezettségük van, és valóban dolgoznak, vagy a hivatalok által jóváhagyott önálló vállalkozói tevékenységet folytatnak, vagy szabadfoglalkozásúak, csak akkor lehet kirendelni, ha nem áll rendelkezésre megfelelő számú munkaerő. A munkaviszonyban álló személyek kirendelése előtt meg kell hallgatni az addigi munkáltatót.
- (4) Közalkalmazottak kirendelés alól való mentesítéséről a Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium egyeztet az illetékes központi hivatallal.
- (5) Azon személyeknek, akiket munkára kell beosztani, az elvégzendő munkára egészségügyileg alkalmasnak kell lenniük. Kétségek esetén az alkalmasságot a járási hivatal orvosa, vagy a közszolgálati egészségügyi ellátás más hivatalos orvosa állapítja meg.

4. §

- (1) A Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium az érdekelt minisztériumokkal történt meg egyezést követően meghatározza, mely körzetekben vagy gazdasági ágazatokban kell az 1. § alapján bevonni munkásokat, mely szakmákban, és mely üzemekben, és intézkedéseket hoz az egyes területek és ágazatok munkaerő-szükségletének kiegyenlítéséhez.
- (2) Munkára kirendelni legfőljebb egy év időtartamra lehet; ezen időtartamot csak súlyos indokokkal lehet meghosszabbítani, mégpedig legfőljebb további 6 hónappal.

5. §

- (1) A kirendelésre a munkáltató tesz javaslatot annál a járási munkavédelmi hivatalnál, mely illetékeségi körzetében a munkavégzésre sor kerül, miközben tanúsítja, hogy kihasználta műszaki és szervezési lehetőségeit ahhoz, hogy a munkaerőivel takarékoskodjon. A javaslatnak tartalmaznia kell a kérelmezett munkaerő létszámát és fajtáját, az elvégzendő munkálatok időtartamát és fajtáját, adatokat a fizetési feltételekről és munkaviszonyról, valamint arról, miként biztosították a megfelelő szállást és étkeztetést a kérvényezett személyek számára.
- (2) A járási munkavédelmi hivatal a vállalatnál történő ellenőrzéssel megvizsgálhatja a munkaerő-szükségletet.

6. §

- (1) A kirendelésre azon illetékes járási munkavédelmi hivatal (kirendeltség) jogosult, melynek körzetében a munkára kirendelt személynek lakóhelye vagy tartózkodási helye van. Azon személy kirendelésére, aki lakhelyén vagy tartózkodási helyén kívül dolgozik, azon járási munkavédelmi hivatal illetékes, melynek körzetében a munkahely található.
- (2) A munkára való kirendelésnél fel kell tüntetni:
  - a) a munkára kirendelt személy keresztnévét, vezetéknévét, születési adatait, nemzetiségét, lakhelyét (tartózkodási helyét), esetleg az előző munkahely adatait,
  - b) azon vállalat vagy munkahely megjelölését, ahol a munkavégzésre sor kerül,
  - c) a munkára való kirendelés fajtáját, valamint azt a napot, melyen a munkavégzést meg kell kezdeni,
  - d) a munkavégzés időtartamát,
  - e) azt az időpontot, melyen a munkavégzéshez szükséges útra kell jelentkezni,

- f) tájékoztatót a fellebbezési lehetőségekről, a segély kérelmezésének lehetőségéről, és büntetőjogi rendelkezésekről,
- (3) A kirendelési határozatot az érintett személynek kézbesítik amennyiben nem szükségshelyzetről van szó, legalább a munkavégzés megkezdése előtt 3 nappal; amennyiben ezen személy munkaviszonyban van, a határozat másolatát munkaadójának is kézbesítik.
  - (4) A munkakötelezettségről szóló határozat ellen a munkavédelmi hivatal ideiglenes kialakításáról szóló 1945. június 4-én kelt 13. számú kormányrendelet 3. §-a értelmében lehet fellebbezni.
  - (5) Szlovákiában a munkakötelezettségről szóló határozattal szemben panaszt lehet benyújtani a Szlovák Nemzeti Tanács Szociálisügyi Megbízotti Hivatalához. A panaszt a határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül annál a hivatalnál kell benyújtani, amely a határozatot kiadta.
  - (6) A 4. és 5. bekezdés alapján benyújtott fellebbezéseknek nincs halasztó hatályuk. A járási munkavédelmi hivatal rendkívüli esetekben elismerheti a fellebbezés halasztó hatályát, főként akkor, ha a munkavégzésre történő azonnali belépéssel a kirendelt személynek nehezen megterülő kára származna.
  - (7) Súlyos létfenntartási vagy családi okokból a járási munkavédelmi hivatal (kirendeltség) rövid időszakra elhalaszthatja a munkavégzés kezdő időpontját.

7. §

A munkavégzésre kötelezett személy köteles:

1. felszólításra a járási munkavédelmi hivatalnak (kirendeltségnek) az összes szükséges igazolványt bemutatni, és személyesen megjelenni;
2. a kijelölt munkára jelentkezni, mégpedig abban az időpontban, melyet a határozat megjelölt, és az új munkáltatójának ebbe a határozatba betekintést engedélyezni;
3. a munkát, melyre ki lett rendelve, megfelelően és lelkiismeretesen végezni.

8. §

A munkavégzésre kirendelt személy első útiköltségét a lakóhelyéről a munkavégzés helyszínére az új munkáltató viseli, hasonlóképpen a munkára való kirendelés befejezését követően a lakóhelyre való utazási költségekhez, amennyiben a munkavégzés helyszíne a lakóhelytől (tartózkodási helytől) 6 km-nél nagyobb távolságra található.

9. §

- (1) A munkára kirendelt személy eddigi munkaviszonya nem szûnik meg; a munkára kirendelt személyt az új munkahelyen egész idő alatt úgy kell kezelni, mintha az előző munkahelyén szabadságon lenne. A munkára való kirendelés munkaviszonyban eltöltött időszaknak minősül.
- (2) Az elrendelt munkavégzés időtartama alatt a korábbi munkahelyéről a munkavégzésre kirendelt személy nem jogosult munkabérrre, vagy egyéb mellékjövedelemre, természetbeni juttatásra, kivéve a lakást.
- (3) A munkavégzésre kirendelt személy az eddigi munkáltatójával szemben arányos szabadságra jogosult, amennyiben a munkára való kirendelését megelőző naptári évben folyamatosan ugyanazon vállalatnál (ugyanazon munkáltatónál) legalább 2 hónapon keresztül munkaviszonyban volt, és a munkára való kirendelést megelőzően nem volt még szabadságon. A szabadság arányos részére jogosult akkor is, ha nem teljesült a várakozási idő a hatályos előírásoknak megfelelően. A szabadság arányos részét olymódon kell megállapítani, hogy

minden munkaviszonyban eltöltött megkezdett naptári hónapra a szabadság egy tizenkettedét kell beszámítani, amely a munkára kirendelt személynek a hatályos előírások szerint járna, ha teljesülne a várakozási idő.

- (4) A munkára való kirendelés időtartama alatt, valamint azon időszak alatt, mely a munkára való kirendelésről szóló határozat kézbesítésétől a kirendelést követő hetedik napig tart, a munkavállaló addigi munkaviszonyát csakis a az addigi munkaviszony alapján illetékes járási munkavédelmi hivatal jóváhagyásával lehet megszüntetni.
- (5) Amennyiben a munkavégzésre kirendelt személy nem lépett be korábbi munkahelyére az új, kirendelt munkavégzés befejezését követő 7 napon belül, úgy az eredeti munkaviszony megszűnik, hacsak a munkahelyre történő belépés nem rajta kívül álló okokból hiúsult meg. A munkavégzésre kijelölt személy köteles erről korábbi munkáltatóját késedelem nélkül értesíteni.

10. §

- (1) A kirendelt munkaviszony magánjoginak minősül. A bér- és munkafeltételeket a megfelelő bérezési rendelet szabályozza; amennyiben nem létezik ilyen rendelet, a munkabért az elvégzett munkáért szokásos bérezés alapján kell megállapítani.
- (2) Ha a munkavégzésre kirendelt személy az aktuális naptári évben még nem vette ki teljes szabadságát az addigi munkahelyén két hónapi folyamatos munkavégzést követően jogosult szabadsága arányos részére azon a munkahelyen, ahová ki lett rendelve. A szabadság megállapításához azon előírások a meghatározóak, melyek az új munkahelyre érvényesek.
- (3) Az a munkáltató, akihez munkavégzésre személyek lettek kirendelve, köteles számukra megfelelő szállást és étkezést biztosítani. A természetbeli juttatások értékét, beleértve a szállást és étkezést a hatályos előírásoknak megfelelően a munkáltató beszámíthatja a munkavégzésért járó bérbe.

11. §

A munkavégzésre kijelölt személyek társadalombiztosítása az általános társadalombiztosításokról szóló előírások alapján történik. További pontosításokat a Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium a Szlovák Nemzeti Tanáccsal történő egyeztetést követően a Törvénytárban nyilvánosságra hozza.

12. §

A munkahely alapján illetékes járási munkavédelmi hivatal alapos indokok alapján kivételes esetekben a munkavégzésre kirendelt személy kötelezettségét hamarabb is megszüntetheti, mint az a kirendelési határozatában van feltüntetve. Tényleges katonai szolgálatra való belépéssel megszűnik a munkavégzésre való kirendelés.

II. RÉSZ

Korlátozások a munkáltatói (tanulmányi) jogviszony megszűnése során

13. §

- (1) Munkaviszonyt (tanulmányi jogviszonyt) létrehozni és megszüntetni – kivéve a 2 – 4. bekezdésekben feltüntetett eseteket – csakis az illetékes járási munkavédelmi hivatal előzetes jóváhagyását követően lehet. Amennyiben a munkaviszonyt (tanulmányi jogviszonyt) a járási munkavédelmi hivatal közvetítette, azt engedélyezett munkaviszonyként kell kezelni.

- (2) Az 1. bekezdés alapján kialakított munkaviszony létrejöttéhez nem szükséges engedély, amennyiben:
- a) olyan munkavállaló felvételéről van szó, akinek munkaviszonya 7 egymást követő napnál kevesebb időre szól,
  - b) a mezőgazdaságban vagy erdőgazdaságban sürgős munkavégzéshez segédmunkások felvételéről van szó 4 hétnél nem hosszabb időtartamra,
  - c) olyan személyek felvételéről van szó, akiket vészhelyzet eltávolítására vettek fel (valamilyen természeti katasztrófa következményeinek elhárítására).
- (3) A munkaviszony felmondásához szükséges engedély, amennyiben:
- a) mindkét fél egyetért a munkaviszony megszüntetésével,
  - b) ha a személyt csak próbaidőre, vagy segítségnyújtásra vettek fel, akkor az ilyen munkaviszony egy hónapon belül megszüntethető,
  - c) ha szezonális- vagy kampányjellegű munkákra alkalmazott munkavállalókról van szó, ezen munkálatok végén,
  - d) mezőgazdasági (erdészeti) üzemekben olyan munkaerőknél, akiket nem mezőgazdaságban (erdészetben) alkalmaztak, hanem csak átmenetileg sürgős munkálatokhoz,
  - e) a 2. bekezdésben említett munkaviszonyokról van szó.
- (4) A munkavédelmi és szociálisügyi miniszter az érintett miniszterek meghallgatását követően rendeletben hirdetheti ki a hivatalos közlönyben, hogy némely munkaviszony a járási munkavédelmi hivatal engedélye nélkül is létrehozható vagy megszüntethető. Ezen intézkedéseket vagy általános hatállyal egyes körzetekre, vagy gazdasági ágazatokra, foglalkozási csoportokra, vagy egyes üzemekre vonatkoztatva lehet meghozni.

14. §

A munkavállaló (tanonc) alkalmazásának vagy munkaviszonyának megszüntetését azon járási munkavédelmi hivatal engedélyezi, melynek körzetében a munkavégzés helyszíne található. Amennyiben az alkalmazott lakhelye (tartózkodási helye) más járási munkavédelmi hivatal körzetében található az érintett járási hivatal, kérelmezi – amennyiben munkaviszony (tanulmányi viszony) kialakításáról van szó – az illetékes járási munkavédelmi hivatal jóváhagyását.

15. §

- (1) A munkaviszony (tanulmányi viszony) kialakításáról vagy megszüntetéséről szóló engedélyek kiadásáról szóló határozatok esetében a járási munkavédelmi hivatal a következőkre ügyel:
- a munkavállaló szociális viszonyaira és szakmai gyakorlatára,
  - a munkaerőpiac szükségleteire,
  - a résztvevő vállalatok és gazdasági ágazatok feladatainak fontosságára,
  - az érintett vállalatok teljesítőképességére.
- (2) A Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium irányelveket adhat ki, és feltételeket állapíthat meg a jóváhagyás kiadását illetően.
- (3) A munkaviszony megszűnését illető jóváhagyás nem érinti az abból fakadó magánjogi következményeket. Amennyiben a hatályos előírásoknak megfelelően a munkáltatói (tanulmányi) jogviszonyt a felmondási határidő nélkül meg lehet szüntetni, és az illetékes bíróság nem határoz arról jogerősen, a járási munkavédelmi hivatal jogosult az engedély megadásakor előzetes döntést hozni erről a kérdésről is. Amennyiben erről a kérdésről később az illetékes bíróság dönt, és a járási munkavédelmi hivatal határozata ellentétes a bíróság döntésével, a járási munkavédelmi hivatal még egyszer megvizsgálja az ügyet, már a bíróság jogerős határozatának figyelembe vételével.

16. §

Azon alkalmazott, akinek munkaviszonya (tanulmányi jogviszonya) megszűnt, az addigi lakhelye (tartózkodási helye) szerint illetékes járási munkavédelmi hivatalnál (kirendeltségénél) ezt késedelem nélkül köteles bejelenteni.

17. §

A 13. – 16- § rendelkezései csakis a magánjogi szerződések alapján létrejött munkaviszonyokra (tanulmányi jogviszonyokra) vonatkoznak.

III. RÉSZ

Általános és átmeneti rendelkezések

18. §

A munkavédelmi és szociálisügyi miniszter a hivatalos közlönyben megjelentetett rendeletével megszabhatja, hogy az 1. § alapján munkavégzésre kötelezett személyek – amennyiben nem dolgoznak – kötelesek jelentkezni a lakóhelyük (tartózkodási helyük) szerint illetékes járási munkavédelmi hivatalnál (kirendeltségénél).

19. §

Azon károkért, melyek a munkáltatónak a járási munkavédelmi hivatal határozatával a dekrétum I. és II. része alapján keletkeznek, nincs kártalanítás.

20. §

Személyes intézkedésekre való beidéztetés a hatályos előírásoknak megfelelően csakis az illetékes járási munkavédelmi hivatallal (kirendeltséggel) történő egyeztetést követően lehetséges. Amennyiben a késedelem veszélye fenyeget, a jóváhagyást pótlólagosan is meg lehet kérni.

21. §

Jelen dekrétum I. részének rendelkezései idegen állampolgárokra is vonatkoznak, amennyiben azokban az államokban a Csehszlovák Köztársaság állampolgárait hasonló kötelezettségek terhelik.

22. §

A közigazgatási hivatalok, bíróságok, társadalombiztosítással rendelkezők, valamint jogi- és természetes személyek kötelesek a munkavédelmi hivatal kérésére együttműködni ezen dekrétum megvalósításában.

23. §

- (1) Ezen dekrétumok előírásaival, vagy a végrehajtási rendelkezésekkel szembeni magatartás mulasztást a járási munkavédelmi hivatalok 10 000 koronáig terjedő bírsággal, vagy a járási nemzeti bizottságok ezen hivatalok javaslatára 100 000 koronáig terjedő közigazgatási büntetéssel, vagy egy évig terjedő börtönbüntetéssel, illetve mindkét büntetéssel sújtják.
- (2) Amennyiben közigazgatási büntetésként pénzbüntetést róttak ki, annak behajthatatlansága miatt pótbüntetésként a vétség mértékének megfelelően börtönbüntetést kell kiszabni.

24. §

A munkavédelmi és szociálisügyi miniszter felhatalmazást nyer, hogy a pénzügyminiszterrel történő megegyezést követően előírásokat adjon ki a munkavégzésre való besorolásból eredő kártalanításról.

25. §

A járási munkavédelmi hivatal tevékenységét jelen dekrétumnak megfelelően Szlovákia területén a „munkaügyi hivatalok” végzik.

A miniszterek számára ezen dekrétum alapján nyújtott felhatalmazást Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanáccsal való megegyezés alapján hajtják végre.

26. §

Ezen dekrétum hatálya napjától érvényét veszíti az összes olyan jogi előírás, amely az ebben a dokumentumban szabályozott ügyekre vonatkozik.

27. §

A dekrétum kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a munkavédelmi és szociálisügyi miniszter gondoskodik, együttműködve a többi miniszterrel, valamint a Szlovák Nemzeti Tanáccsal.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.
Dr. Šoltész s. k.

17.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 108. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
AZ ELLENSÉGES VAGYON ELKOBZÁSÁRÓL
ÉS A NEMZETI ÚJJÁÉPÍTÉSI ALAPOKRÓL
Prága, 1945. október 25.*

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal megállapodva elrendelem:

I. RÉSZ

Az ellenséges vagyon elkobzása

1. §

Az elkobzásra kerülő vagyon meghatározása:

- (1) Térítés nélkül elkobozásra kerül – amennyiben ez még nem történt meg – a Csehszlovák Köztársaság javára az ingatlan és ingó vagyon, nevezetesen azon vagyoni jogok (követelések, értékpapírok, betéteket, nem anyagi jellegű jogok), amelyek a német és a magyar megszállás tényleges befejezésének napján a következők természetes vagy jogi személy tulajdonában voltak, vagy még mindig tulajdonában vannak:
1. a Német Birodalom és a Magyar Királyság, a német vagy magyar jog értelmében létezett közjogi személyek, a német náci párt, a magyar pártok, valamint az e rendszerekhez tartozó és velük kapcsolatban álló más alakulatok, szervezetek, vállalatok, létesítmények, polgári társulások, alapok és célvagyonok, más német vagy magyar jogi személyek, illetve
  2. német vagy magyar nemzetiségű természetes személyek, kivéve azokat a személyeket, akik igazolják, hogy hívek maradtak a Csehszlovák Köztársasághoz, sohasem vétettek a cseh és a szlovák nemzet ellen, aktívan részt vettek a felszabadulásunkért vívott harcban, náci vagy fasiszta terror áldozataivá váltak, illetve
  3. azon természetes személyek, akik a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, területi egysége, demokratikus köztársasági államformája, biztonsága és védelme ellen irányu-

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbirka zákonů a nařízení republiky Československé 1945. 48.248–254. Az egyik leghosszabb ideig előkészített elnöki dekrétum az 1945. évi 5, 12, 28. számú dekrétumokkal együtt a csehszlovákiai német és magyar kézben lévő vagyon elkobzásával együtt megvetette az alapját a mezőgazdasági, banki és ipari államosításnak. Az eredetileg a teljes egészében állami kezelésbe vételre szánt „ellenséges vagyon” elkobzásáról 1945 augusztusára elkészült a kormány által jóváhagyott és a köztársasági elnök által is aláírt első változat. Ezt azonban visszavonták, és éppen a kulcsfontosságú ipari és bányüzemek államosítására való tekintettel átdolgozták a német és magyar vagyon elkobzását szabályozó dekrétumot is. A dekrétum végrehajtását több rendelet is szabályozta. A belügyminisztérium 1946. szeptember 13-án Z/S-3559/89-17/9-46. szám alatt kibocsátott rendelete például a világháború éveiben a megszállók által zsidó nemzetiségűnek tekintett német és magyar személyek részére biztosította a csehszlovák állampolgárság megőrzését, illetve a kitelepülés lehetőségét. Az 1947. február 14-én elfogadott 31. számú törvény az elkobzott „ellenséges vagyon” felosztásának szabályozását módosította és foglalta egységes rendszerbe. JECH:2003, 363–374. A vagyoni jogi dekrétumok közül az 1945. 5, 12 és 28. számú dekrétumok területi hatálya nem terjedt ki Szlovákiára, de a végrehajtásukért felelős központi kormányzat magatartását, a szlovákiai Megbízotti Hivatalokkal való folyamatos kapcsolattartást és magukat a szlovákiai jogszabályokat is alapvetően befolyásolták. A Csehszlovákia területén maradt magyar nemzetiségű egykori tulajdonosok, fizikai és jogi személyek egyaránt nemzetiségi besorolásuk alapján váltak kárvallottjaivá ezeknek a vagyoni jogi dekrétumoknak, rendeleteknek. A nemzetiségi alapon történt vagyonelkobzások jogosultságát a kollektív bűn helyett a kollektív felelősségre visszavezetve utasította el a Cseh Alkotmánybíróság Dreithaler csehországi német panaszos beadványát. Szlovákiai vonatkozásban ennek az indoklásnak jogtörténeti képviselője BEÖA:2002, 31–41; NÁLEZ ÚS:1995.

ló tevékenységet fejtettek ki. Továbbá akik ilyen tevékenységre bujtogattak, vagy más személyeket igyekeztek arra rávenni, bármilyen módon tudatosan támogatták a német vagy magyar megszállókat, vagy akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (a köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az árulók és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról kiadott 16. számú dekrétum 18. §-a) támogatták a németesítést vagy magyarosítást a Csehszlovák Köztársaság területén, vagy pedig ellenséges módon viselkedtek a Csehszlovák Köztársasággal, illetve akik eltűrték a vagyonukat vagy vállalatukat kezelő személyek ilyen tevékenységét.

- (2) Az 1. bekezdés 3. pontja jogi személyekre is vonatkozik, amennyiben azon természetes személyeknek, akik ezen vállalatok tagjai, résztulajdonosai (tőkerészesek), és hibáztathatók a jogi személyt képviselő szerv eljárásában, vagy pedig ha ezen személyek nem jártak el megfelelő gondossággal a képviselői szerv megválasztásakor és a felügyelete során.
- (3) Az elkobzás ugyanígy vonatkozik minden olyan vagyponra, amely az 1938. szeptember 29. utáni időszakban az 1. és a 2. bekezdésben megjelölt jogi személyoké volt, és az 1. bekezdés első mondata értelmében meghatározott időszakban olyan személyek tulajdonában volt vagy még van, akiknek kezében ezt a vagyont az elkobzás nem érintené, hacsak az ilyen vagyon elkobzása nem felelne meg a tisztességes eljárás követelményének.
- (4) Arról, adottak-e az elkobzás feltételei e rendelet alapján, az illetékes járási nemzeti bizottság dönt. Az erről szóló végzés kikézhatható nyilvános hirdetmény útján, ha adottak is azok a feltételek, amelyeket a politikai hatóságok illetékességébe tartozó ügyek intézéséről (az igazgatási eljárásról) szóló 1928. január 18-án kelt, 8. számú kormányrendelet 33. §-a megszabott. A járási nemzeti bizottság végzése ellen a tartományi nemzeti bizottsághoz (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szervehez) lehet fellebbezni. A tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) – már az eljárás során is – átveheti az eljárás irányítását, és elsőfokú végzést adhat ki az ügyben. Amennyiben ilyen módon az első fokon a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) hoz döntést, akkor az a belügyminisztériumnál fellebbezhető meg. A belügyminiszter az e bekezdés értelmében hozott döntés módját részletesebben, irányelvek útján szabályozhatja.

2. §

Kivételek az elkobzás alól és térítés nyújtása

- (1) Az elkobzás nem érinti az 1. § 1. bekezdésének 2. és 3. pontja alatt feltüntetett személyek ingó vagyonának azt a részét, amely feltétlenül szükséges létszükségleteik kielégítéséhez, vagy e személyek és családtagjaik foglalkozásának gyakorlásához (például ruházat, ágynemű, fehérnemű, háztartási eszközök, élelmiszerek és szerszámok). Az e vagyon terjedelmével kapcsolatos részleteket a kormány törvényerejű rendeletben határozza meg.
- (2) A kormány törvényerejű rendeletben kimondhatja, hogy a személyek bizonyos körének, akikre az 1. § rendelkezései vonatkoznak, vagyonát részben vagy teljesen kivonja az elkobzás alól.
- (3) Az elkobzás nem érinti azt a vagyont, amelyet 1938. szeptember 29. után a megszállás nyomására, vagy pedig nemzeti, faji- és politikai üldözés következtében elvesztettek azok a személyek, akikre az 1. § rendelkezései vonatkoznak.
- (4) Jogi személy vagyonának elkobzása esetén megfelelő térítés jár az e vagyonban tőkerészesedéssel rendelkező olyan személyeknek, akikre az 1. § 1. és 2. bekezdése nem vonatkozik. A részleteket a kormány törvényerejű rendelettel szabályozza.
- (5) Ha olyan személyek, akik vagyonát az elkobzás érint, társtulajdonosként egy társaságban vannak olyan személyekkel, akikre az 1. § rendelkezései nem vonatkoznak, és társtulajdonosi részük meghaladja az ötven százalékot, akkor az egész vagyont el kell kobozni. Azonban azokat a személye-

ket, akiket az 1. § rendelkezései nem érintenek, megfelelő térítés illeti meg a részesedésüknek megfelelő fajtájú és értékű vagyontárgy formájában, s ha ez nem lehetséges, akkor pénzben.

II: RÉSZ

Nemzeti újjáépítési alapok

3. §

Nemzeti újjáépítési alapok létrehozása és megszervezése

- (1) Az elkobzott vagyon ideiglenes kezelésével és elosztásával kapcsolatos feladatok teljesítése céljából minden telepítési hivatal mellett Nemzeti Újjáépítési Alap (a továbbiakban csak „Alap”) létesül. Az Alap önálló jogi személy, melyet pénzügyi felügyeleti testület képvisel, amennyiben az Alap alapszabályzata (7. bekezdés) nem rendelkezik másként.
- (2) Minden Alap elnök áll, akit a kormány a belügyminiszter javaslatára a telepítési hivatal elnökének meghallgatása után nevez ki. Az Alapot kifelé az elnök képviseli. Elfoglaltsága esetén az Alap alelnöke helyettesíti, akit a kormány az Alap elnökének javaslatára a telepítési hivatal elnökének meghallgatását követően nevez ki.
- (3) A Nemzeti Újjáépítési Alap annak a telepítési hivatalnak van alárendelve, amely mellett létrehozták. A telepítési hivatal elnöke és alelnöke az Alap elnökével és alelnökével együtt alkotja azt a tanácsot, amely az adott telepítési hivatal és a neki alárendelt Alap tevékenységét irányítja. A tanács szavazattöbbséggel határoz. Szavazategyenlőség esetén a belső telepítési bizottság központi bizottsága határoz.
- (4) Az Alap ügymenetét az illetékes telepítési hivatal alkalmazottai határozzák meg, miközben az Alap elnökének tartoznak elszámolással.
- (5) Az Alapok alapvető pénzeszközeit az állami költségvetésből származó előlegek alkotják, továbbá pénzbeli betétek és az ezen rendelet alapján elkobzott vagyonok likvid követelései, valamint a kiutalt vagyon után folyamatosan befolyó pénzeszközök.
- (6) Az Alapok mentesek az illetékfizetés alól és hivatalos eljárási illetékek megfizetése alól.
- (7) Az Alapok alapszabályzatát és ügyviteli szabályzatát a kormány adja ki törvényerejű rendeletben a belügyi telepítés központi bizottságának javaslatára.

4. §

Az Állandó Tanácsadói Testület és a gazdálkodás ellenőrzése

- (1) Minden Alapnál Állandó Tanácsadói Testületet kell kialakítani. A prágai Telepítési Hivatal mellett létrehozott Alapnál az Állandó Tanácsadói Testületbe egy-egy képviselőt küld a Belügyminisztérium, Pénzügyminisztérium, a Nemzetvédelmi Minisztérium, Iskolai és Nép-művelésügyi Minisztérium, Igazságügyi Minisztérium, Ipari, Mezőgazdasági Minisztérium, Bekereskedelmi és Közlekedésügyi Minisztérium, Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium, Egészségügyi és Élelmezésügyi Minisztérium, valamint a Gazdasági Tanács. A pozsonyi Telepítési Hivatal mellett létrehozott Állandó Tanácsadói Testületet tagjai az illetékes megbízotti testületek, valamint a Gazdasági Tanács képviselői. Az Állandó Tanácsadói Testületet tevékenységét és ügyrendjét a Központi Belső Telepítési Hivatal fogja kialakítani.
- (2) Az Alapok gazdálkodása a Pénzügyminisztérium, valamint a Legfelső Számvevőszék ellenőrzése alá tartozik. Az Alapok azon intézkedéseit, amelyekkel szemben a minisztériumok képviselői (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács Pénzügyi Megbízottja által) kifogással élnek, nem szabad végrehajtani mindaddig, amíg a keletkezett ellentét az illetékes minisztériummal történő tárgyalással nem kerül megoldásra, és amennyiben ez nem sikerül, a kormány határozatával.

5. §

(1) Az Alapok hatásköre

1. Az Alapoknak mindenekelőtt joguk van:

megállapítani az ezen rendelet értelmében elkobzásra kerülő összes vagyont. A járási nemzeti bizottságok kötelesek összeírni az összes vagyont, amelyet körzetükben e rendelet értelmében elkoboznak, és ezt az összeírást a telepítési hivatal illetékes területi hatsága, valamint az Alap elé terjeszteni. Az összeíráshoz szükséges alapvető adatokat a helyi nemzeti bizottságok szerzik be. Mindenki, akinek elkobzásra kerülő vagyon van a birtokában, igazgatásában vagy megőrzésében, köteles ezt a járási nemzeti bizottság felszólítása alapján összeíráásra bejelenteni, és szabványszerűen kezelni mindaddig, amíg az Alap vagy az általa megbízott hatóság (szerv) nem tesz más intézkedést;

2. megtenni – amennyiben ez még nem történt meg – az illetékes nemzeti bizottságokkal és minisztériumokkal megállapodva és közvetítésükkel a szükséges intézkedéseket e vagyon biztosítására, átvételére, megőrzésére, fenntartására és kezelésére. Az ezen intézkedésekre vonatkozó irányelveket a telepítési hivatal az Alappal történő közös megegyezéssel adja ki. Az Alap kívánságára az illetékes bíróság elintézi az elkobzás telekkönyvbe és jegyzékekbe történő bejegyzését;

3. összeírni és rendezni az elkobzott vagyonnal kapcsolatos kötelezettségeket, ennek során azon irányelveknek megfelelően kell eljárni, melyeket a kormány törvényerejű rendeletben ad ki; az állam nem felel azokért a kötelezettségekért, amelyeket e rendezés keretében nem elégítenek ki;

4. végrehajtani az elkobzott vagyon átadását a keretterveknek megfelelően (6. § 1. bekezdése) és a végleges kiutalási végzéseket (8. § 6. bekezdése) alapján;

5. hitelt közvetíteni a vagyonhoz juttatott személyeknek a belső Telepítési Központi Bizottsága által kiadott irányelvek alapján.

(2) Az Alap jogosult felügyeletet gyakorolni a nemzeti vagyongazdálkodók gazdálkodása felett, követelni felmentésüket és javasolni kinevezésüket az illetékes szerveknél.

III. RÉSZ

Az elkobzott vagyon elosztása

1. szakasz

Kerettervek és kiutalási rendeletek

6. §

(1) A Telepítési Hivatal az illetékes minisztériumokkal (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalaival) és a Gazdasági Tanáccsal megállapodva, valamint az illetékes gazdasági szövetségeknek (Szlovákiában a hasonló gazdasági szervezeteknek) és a Szakszervezetek Központi tanácsának (Szlovákiában a Szakszervezetek Központjának) meghallgatását követően keretterveket dolgoz ki, amelyekben mindenekelőtt meghatározza:

a) hány kis értékű vagyonállagot utaljanak ki az egyes helységekből, és hogyan kezeljék a fennmaradó vagyont,

b) mely közepes értékű vagyonállagokat utalják ki az egyes helységekből, és hogyan kezeljék a fennmaradókat,

c) hogyan kezeljék az ipari vagyont és a nagy értékű vagyonállagokat.

(2) A telepítési hivatalok az előző bekezdésben feltüntetett módon dolgozzák ki a rendkívüli kiutalási rendelkezések tervezetét az elkobzott és kiutalásra kerülő vagyon fajtái alapján. Határoz-

zák meg azokat az ismertetőjegyeket, amelyek alapján a vagyonállagokat kis-, közepes és nagy értékűre osztják fel, továbbá azokat a tulajdonságokat, amelyekkel a kérdéses vagyonfajtához juttatott személyeknek rendelkezniük kell. Határozzák meg továbbá a térítés nagyságának kiszámítására vonatkozó irányelveket és a vagyonhoz juttatott személyekkel megfizetett térítés törlesztésének módját, azokat a feltételeket, amelyek között kiutalásra kerülhet sor, vagy a kiutalt vagyon elvehető, s azt, hogyan kell kezelni a vagyonállagot. A kormány ezen adatok alapján adja ki az egyes kiutalási rendeleteket. A Telepítési Hivatal feladata ezeknek a rendeleteknek a fokozatos végrehajtása az területek és a kiutalt vagyonállagok fajtái alapján.

- (3) A kerettervek (1. bekezdés) és a kiutalási rendeletek (2. bekezdés) alapján állítják össze a kiutalási és térítési terveket (10. – 12. §). A telepítési hivatal feladata megvizsgálni, hogy a kiutalási és térítési tervek megfelelnek-e azoknak a feltételeknek, s ha igen, akkor jóváhagyja azokat. A keretterveknek vagy a kiutalási rendelkezéseknek ellentmondó kiutalásokat a telepítési hivatal kizárja a kiutalási és térítési tervekből. Amennyiben a Telepítési Hivatal a terveket ilyen szempontok alapján nem hagyja jóvá, akkor az illetékes szerv nem kezdheti meg a kiutalási és térítési terv végleges jóváhagyását vagy módosítását.
- (4) Az a kiutalás, amely ellentmond a kerettervnek, az egyes kiutalási rendeleteknek, vagy a szabályosan jóváhagyott módosított kiutalási és térítési terveknek (a 10. § 3. bekezdése, a 11. § 3. bekezdése, és a 12. § 3. bekezdése), érvénytelennek minősül. Az Alap a jogerős kiutalási végzés (a 8. § 6. bekezdése) kézbesítésétől számított hat hónapon belül indítványozhatja az érvénytelen kiutalási végzés hatálytalanítását a felettes hatóságnak, amennyiben a kiutalási végzést a minisztérium adta ki, akkor a Belső telepítés Központi Bizottsága.

2. SZAKASZ Kiutalási eljárás

7. §

Jogosult igénylők

- (1) A rendelet értelmében az elkobzott vagyonból az egyes vagyonállagokat térítés ellenében jogosult igénylők tulajdonába utalnak ki. (8. §).
- (2) Vagyonállagokat ki lehet utalni tartományoknak, járásoknak, községeknek, és más közjogi, elsősorban érdekképviselői és kulturális testületeknek, szövetkezeteknek és más igénylőknek, amelyek, illetve akik eleget tesznek a kiutalási feltételeknek (a 6. § 2. bekezdése).
- (3) Az elkobzott vagyon kiutalása során tekintettel kell lenni mindenekelőtt a nemzeti ellenállás résztvevőire és hátramaradt családtagjaikra, a háború, továbbá a nemzeti, faji vagy politikai üldözés következtében károsult személyekre, a határvidékekre visszatérő olyan személyekre, akiket e vidék elhagyására kényszerítettek, a külföldről hazatérőkre és azokra a személyekre, akik a területi változások következtében a Csehszlovák Köztársaság más területére tették át lakóhelyüket. Az elsőbbségi helyzet feltételeit megfelelően igazolni kell.

8. §

A kiutalásra vonatkozó határozat

- (1) A jogerős kiutalási tervek (10. – 12. §) alapján a kis értékű vagyonállagokat a járási nemzeti bizottság, a közepes értékű vagyonállagokat a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve), az ipari vagyont és a nagy értékű vagyonállagokat pedig az illetékes minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalával megállapodva) utalja ki.

- (2) A kiutalási végzésben fel kell tüntetni:
- a) miből áll a kiutalt vagyomány,
  - b) milyen egyéb jogok és jogosultságok fűződnek a kiutaláshoz,
  - c) milyen kötelezettségeket vesz át a vagyonhoz juttatott személy,
  - d) azt a napot, amelyen a kiutalt vagyont átadják,
  - e) a térítés (az átvételi ár) nagyságát és megfizetésének módját,
  - f) a kiutalás által érintett személlyel szembeni esetleges korlátozásokat vagy a számára megszabott egyéb feltételeket,
- (3) A vagyonhoz juttatott személy nem felel a neki kiutalt vagyont terhelő kötelezettségekért, hacsak a kiutalási végzés alapján azokat nem vette át.
- (4) Annak az igénylőnek, aki a járási nemzeti bizottság kiutalási végzése által károsultnak tekinti magát, joga van fellebbezni a tartományi nemzeti bizottsághoz (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szervéhez). A fellebbezésről végérvényes hatállyal a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) hoz döntést.
- (5) Annak az igénylőnek, aki a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) kiutalási végzése által károsultnak tekinti magát, az illetékes miniszteriumhoz van joga fellebbezést benyújtani.
- (6) Az a szerv, amely a kiutalásról dönt, a jogerős kiutalási végzést elküldi az illetékes Alapnak, amely gondoskodik a kiutalt vagyon átadásáról.

9.§

A kiutalási bizottság

- (1) Az a helyi nemzeti bizottság, amelynek körzetében elkobzott vagyon található, a telepítési hivatal felszólítására az adott helyen szokásos módon nyilvánosan a telepítési hivatal közlönyében közzölt hirdetmény útján felszólítja a kiutalás iránt érdeklődőket az igénybejelentések benyújtására. Ezeket a helyi nemzeti bizottságnál kell benyújtani. A kiutalási feltételeknek (6. § 2. bekezdése) eleget tevő jelentkezőkből és a helyi nemzeti bizottság olyan tagjaiból, akik nem igénylők, a helyi nemzeti bizottság helyi kiutalási bizottságot nevez ki, amely legalább háromtagú, legfeljebb pedig tíztagú lehet oly módon, hogy a kiutalást kérvényezők ne legyenek többségben. A helyi kiutalási bizottságokban viselt tagság tiszteletbeli. A helyi nemzeti bizottság bármikor felmentheti e bizottság tagjait. A helyi kiutalási bizottság elnökét a helyi nemzeti bizottság saját tagjainak sorából választja meg. A tízezernél nagyobb lélekszámú községekben a helyi nemzeti bizottság a gazdasági szövetségeknek (Szlovákiában a hasonló gazdasági szervezeteknek) és a Szakszervezetek Központi Tanácsának (Szlovákiában a Szakszervezetek Központjának) képviselőit is a bizottság tagjává nevezi ki. Ha a bizottság tagját felmentették, vagy tagsága más okból szűnt meg, akkor abból az érdekcsoportból neveznek ki új tagot, amelyből a távozó tag kikerült. A kiutalási rendelkezés (6. § 2. bekezdésének utolsó mondata) fokozatos végrehajtása során a vagyonállatok különböző válfajaira különböző kiutalási bizottságok hozhatók létre.
- (2) Az a járási nemzeti bizottság, melynek körzetében elkobzott vagyon található, a telepítési hivatal felszólítására a járásban szokásos módon nyilvánosan és a telepítési hivatal közlönyében közzölt hirdetmények útján felszólítja a kiutalás iránt érdeklődőket, hogy nyújtsák be igényeiket. Ezeket a járási nemzeti bizottsághoz kell benyújtani. A kiutalási feltételeknek (6. § 2. bekezdése) eleget tevő igénylőkből és a járási nemzeti bizottságoknak, továbbá a gazdasági szövetségeknek (Szlovákiában a hasonló gazdasági szervezeteknek) és a Szakszervezetek Központi Tanácsának (Szlovákiában a Szakszervezetek Központjának) képviselőiből a járási nemzeti bizottság járási kiutalási bizottságot nevez ki,

amely legfeljebb tíztagú lehet oly módon, hogy a kiutalás iránt érdeklődők ne legyenek többségben. A járási kiutalási bizottság tagjaira ugyanúgy vonatkoznak a helyi kiutalási bizottságok tagjairól szóló rendelkezések. A járási kiutalási bizottság elnökét a járási nemzeti bizottság saját tagjai közül választja meg.

- (3) A helyi kiutalási bizottság tagjainak kinevezését a járási nemzeti bizottság, a járási kiutalási bizottságok tagjainak kinevezését pedig a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) vizsgálja felül és erősíti meg.
- (4) A helyi és a járási kiutalási bizottságok összetételét, megszervezését és tevékenységét részletebben a telepítési hivatal szabályozza, s egyszersmind megszabja ügyviteli rendjüket.

10. §

A kis értékű vagyonállagokra vonatkozó kiutalási tervek

- (1) A helyi kiutalási bizottság a helyi nemzeti bizottság körzetében kiutalásra szánt vagyonállagokra vonatkozóan kiutalási tervet dogoz ki a kiutalt vagyonért követelt térítés tervével együtt. A tervet nyilvános megtekintés céljából 15 napra a helyi nemzeti bizottságnál kifüggesztik, s egyidejűleg hirdető táblákon elhelyezett hirdeteménnyel figyelmeztetik a lakosságot, másrészt ezt közlemény formájában – legkésőbb a kifüggesztés első napján – tudtul adják a sajtóban és a telepítési hivatal közlönyében, mégpedig ismertetve a kifogásolás lehetőségeit. Ezen kiutalási tervvel és térítési javaslattal szemben minden 18, életévét betöltött csehszlovák állampolgárnak a terv kifüggesztése utolsó napjától számított 15 napos határidőn belül joga van kifogást emelnie a helyi kiutalási bizottságnál. A határidő leteltét követően a helyi kiutalási bizottság a kiutalási tervet a térítési javaslattal, a beérkezett kifogásokkal és az ezekre vonatkozó véleményezésével együtt felülvizsgálat céljából a járási kiutalási bizottság elé terjeszti. Egyidejűleg a kiutalási terv és a térítési javaslat másolatát elküldi a telepítési hivatalnak (6. § 3. bekezdése), az adóigazgatóságnak és a járási nemzeti bizottságnak (2. bekezdés).
- (2) A járási kiutalási bizottság a beterjesztett kiutalási terveket és térítési javaslatokat a benyújtott kifogások figyelembe vételével megvizsgálja. Az adóigazgatóságtól, valamint az illetékes járási nemzeti bizottság műszaki és árügyi szerveitől véleményt kér a tervekben javasolt térítések mértékének megfelelő megállapításáról, s tudatja velük, mikor fog az egyes kiutalási tervről tárgyalni, hogy ezek a szervek képviseltetni tudják magukat ezen a tárgyaláson.
- (3) A kis értékű vagyonállagok kiutalási és térítési terve a kiutalás alapjává válik, mihelyt a járási kiutalási bizottság a telepítési hivatal állásfoglalását (6. § 3. bekezdése) figyelembe véve jóváhagyta, esetleg módosította.

11. §

A közepes értékű vagyonállagokra vonatkozó kiutalási tervek

- (1) A járási kiutalási bizottság a járási nemzeti bizottság körzetében kiutalásra szánt közepes vagyonállagokra vonatkozóan kiutalási tervet dogoz ki a kiutalt vagyonért megkövetelt térítés tervével együtt. A tervet nyilvános megtekintés céljából 15 napra a járási nemzeti bizottságnál függesztik ki, s erre a tényre egyidejűleg egyrészt a hirdető táblán ugyanennyi időre elhelyezett hirdeteménnyel, másrészt – legkésőbb az elhelyezés első napján – sajtóban és a telepítési hivatal közlönyében megjelentett közlemény formájában felhívja a közönség figyelmét, ismertetve a kifogásolás lehetőségeit. A kiutalási terv és térítési javaslattal szemben minden 18, életévét betöltött csehszlovák állampolgárnak a terv kifüggesztése utolsó napjától számított 15 napos határidőn belül joga van kifogást emelni, mégpedig a járási kiutalási bizottságnál. A határidő leteltét követően

- a járási kiutalási bizottság a kiutalási tervet a térítési javaslattal, a beérkezett kifogásokkal és az ezekre vonatkozó véleményezésével együtt felülvizsgálat céljából a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) elé terjeszti. Egyidejűleg a kiutalási terv és a térítési javaslat másolatát elküldi a telepítési hivatalnak (6. § 3. bekezdése), az adóigazgatóságnak és a járási nemzeti bizottságnak (2. bekezdés).
- (2) A tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a tervekben javasolt térítések megfelelő mértékéről véleményezést kér az adóigazgatóságtól, valamint az illetékes járási nemzeti bizottság technikai és áruügyi szerveitől, s közli velük, mikor fog tárgyalni az egyes kiutalási tervekről, hogy ezen a tárgyaláson képviselteni tudják magukat. Ezt követően megvizsgálja a kiutalási terveket és térítési javaslatokat, figyelembe véve a benyújtott kifogásokat, valamint az adóigazgatóságoknak és a járási nemzeti bizottságok technikai szerveinek véleményét, és a terveken módosíthat, ha ezt fontos köz-, főleg nemzeti érdekek szükségessé teszik.
  - (3) A közepes vagyonállagokra vonatkozó kiutalási és térítési terv a kiutalás alapja mihelyt a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a telepítési hivatal (6. § 3. bekezdése) állásfoglalásának figyelembe vételével jóváhagyja, esetleg módosítja.

12. §

Az ipari vagyona és a nagy értékű vagyonállagokra vonatkozó tervek

- (1) A tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a körzetében található kiutalásra szánt ipari vagyona és nagy vagyonállagokra vonatkozóan kiutalási tervet dolgoz ki a kiutalt vagyoneért megkövetelt térítés tervével együtt. E terveket a telepítési hivatal közlönyében kell nyilvánosságra hozni. E kiutalási terv és térítési javaslat ellen minden 18. életévét betöltött csehszlovák állampolgár kifogást emelhet a tartományi nemzeti bizottságnál (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szervénél) a terv közzétételétől számított 15 napos határidőn belül. A határidő leteltét követően a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a kiutalási tervet, a térítési javaslatot, a beérkezett kifogásokat és az ezekre vonatkozó véleményezését felülvizsgálat céljából az illetékes minisztérium elé terjeszti. Egyidejűleg a kiutalási terv és a térítési javaslat másolatát elküldi a Telepítési Hivatalnak (6. § 3. bekezdése), a pénzügy- és a közlekedésügyi minisztériumnak (2. bekezdés), és a Legfelsőbb Árhivatalnak.
- (2) A minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalával megállapodva) megvizsgálja az előterjesztett kiutalási tervet és térítési javaslatot, figyelembe véve a benyújtott kifogásokat, valamint a pénzügy- és közlekedésügyi minisztérium (műszaki igazgatóság) s a Legfelsőbb Árhivatal véleményezését, amelyet a térítési javaslattal kapcsolatban kikér.
- (3) Az ipari vagyona és nagy értékű vagyonállagokra vonatkozó kiutalási terv a kiutalás alapja, mihelyt a minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalával megállapodva) a Telepítési Hivatal (6. § 3. bekezdése) állásfoglalásának figyelembe vételével jóváhagyta, esetleg módosította.

13. §

A kiutalt vagyon kezelése

A 8. § alapján kiutalt vagyont átruházni, bérbe, vagy haszonbérbe adni, vagy megterhelni csak a kiutalási rendelkezésekben megszabott határidő letelte után lehet. E határidőn belül ez csak az Alap engedélyével tehető meg.

14. §

Az átvételi ár megfizetése és felhasználása

- (1) A térítést (az átvételi árat) a vagyonhoz juttatottak az illetékes Alapnak a kiutalási végzés alapján fizetik meg. A térítésnek az Alap által kimutatott hátraléka közigazgatási vagy bírósági végrehajtás útján hajtható be.
- (2) Ezeket a térítéseket az elkobzott vagyonnal kapcsolatos kötelezettség kiegyenlítésére kell felhasználni, amennyiben a rendezés során (5. § 1. bekezdésének 3. pontja) elismerik ezeket a kötelezettségeket, a maradékot az állampénztárba kell megfizetni kötött célokra.

IV. RÉSZ

Közös és záró rendelkezések

15. §

Az Alapok előtti eljárások

Az Alapok előtti eljárásokra megfelelő mértékben vonatkozik az 1928. évi 8. számú kormányrendelet.

16. §

Az ingatlanok és a telekkönyvi államra történő átruházása

Az olyan ingatlanoknak és telekkönyvi jogoknak a csehszlovák államra való átruházását, melyeket nem utalnak ki más személyeknek, a telekkönyvi hatóságok az illetékes Alap javaslatára írják be a telekkönyvbe, s amennyiben a 18. §-ban megjelölt vagyonról van szó, akkor az egészségügyi minisztérium javaslatára, ezen rendeletre hivatkozva.

17. §

A mezőgazdasági vagyonhoz való viszony

Ez a rendelet nem vonatkozik mezőgazdasági vagyonra, amennyiben azt a köztársasági elnök által 1945. június 21-én a németek, magyarok, valamint a cseh és szlovák nemzet áruelői és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és sürgős elosztásáról kiadott 12. számú rendelet, és más, hasonló, Szlovákiában érvényes jogszabályok alapján kobozták el.

18. §

A gyógyfürdőkhoz, gyógy- és kezelőintézetekhez fűződő viszony

(1) A II. és a III. rész rendelkezései nem vonatkoznak:

1. a gyógy- és a kezelőintézetekre,
2. az alábbi gyógyfürdői vagyonrészekre:
  - a) azokra az ingatlanokra, amelyeken természetes gyógy- és ásványvízforrás, gyógygáz, gyógyiszap, lágytalajok vagy más ásványlelőhelyek vannak,
  - b) azokra az ingatlanokra, vállalatokra és létesítményekre, amelyek a természetes gyógy- és ásványvízforrások felhasználására szolgálnak, vagy ezekhez szükségesek,
  - c) a fürdőhelyi gyógyászati létesítményekre,

d) azokra a fürdőhelyi szállodaipari vállalatokra, amelyek túlnyomórészt vagy kizárólag a gyógykezelt fürdővendégek elszállásolására szolgálnak, vagy pedig a fürdőhelyi gyógyászati létesítmények részét képezik,

a b) – d) pontok alatt feltüntetett létesítmények és vállalatok segédvállalataira,

a B9 – e) pontok alatt feltüntetett vállalatok és létesítmények összes tartozékára, valamint az üzemeltetésükre szolgáló egész vagyponra.

(2) Az Egészségügyi Minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács megbízottjával megállapodva) kijelöli, mely vagyponra vonatkoznak az 1. bekezdés rendelkezései.

Külön jogszabályok intézkednek arról, mi történjen az 1. bekezdésben feltüntetett vagyponnal.

19. §

Büntető rendelkezés

(1) Aki tudatosan megszegi e rendeletet, vagy az annak alapján kiadott törvényerejű rendeletek rendelkezéseit, vagy aki megtévesztő magatartást tanúsít, amellyel meg tudja zavarni az elkobzást vagy az elkobzott vagypon kiosztását, azt a járási nemzeti bizottság – a bírósági eljárástól függetlenül – kihágásért egymillió korona pénzbüntetésre, egy évig terjedő elzárásra büntetheti meg, vagy mindkét büntetéssel sújthatja. A pénzbüntetés be nem hajthatósága esetén pótbüntetésként a károkozás mértékétől függően egy évig terjedő elzárást szabhatnak ki.

(2) Az 1. bekezdésben feltüntetett kihágások három év alatt évülnek el.

20. §

A közhivatalok és hatósági szervek közreműködése

Az összes közhivatal és hatósági szerv felkérésére kötelesek együttműködni a Nemzeti Újjáépítési Alapokkal, és hatékonyan támogatni feladatuk teljesítését.

21. §

Ezen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáért a kormány összes tagja felelős.

Dr. Beneš s. k.

Fierlinger s. k.

David s. k.

Gottwald s. k.

Široký s. k.

Dr. Šrámek s. k.

Ursíny s. k.

Masaryk s. k.

Svoboda tábornok s. k.

Dr. Ripka s. k.

Nosek s. k.

Dr. Šrobár s. k.

Dr. Nejedlý s. k.

Dr. Stránský s. k.

Kopecký s. k.

Laušmann s. k.

Ľuriš s. k.

Dr. Pietor s. k.

Hasal tábornok s. k.

Hála s. k.

Dr. Šoltész s. k.

Dr. Procházka s. k.

Majer s. k.

Dr. Clementis s. k.

Dr. Ferjenèk tábornok s. k.

Lichner s. k.

18.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 137. SZÁMÚ
ALKOTMÁNYDEKRÉTUMA AZ ÁLLAMI SZEMPONTBÓL
MEGBÍZHATATLAN SZEMÉLYEK FORRADALMI IDŐSZAKBAN
TÖRTÉNŐ ŐRIZETBE VÉTELÉRŐL

Prága, 1945. október 27.*

A kormány javaslatára elrendelem:

1. §

Az állami szempontból megbízhatatlanoknak tekintett személyek őrizetbe vételét a köztársaság hatóságai vagy szervei által a törvényben engedélyezett eseteken kívül, vagy ideiglenes őrizetben (fogóságban) tartásuk meghosszabbítását a törvényben engedélyezett időtartamon túlmenően szintén törvényesnek kell tekinteni. Az ilyen személyeknek őrizetbe vételük vagy a törvény értelmében megengedett időtartamon túlmenő ideiglenes őrizetben tartásuk miatt nincs kártérítési igényük.

2. §

Nem tekinthető őrizetbe vételnek (ideiglenes őrizet) e dekrétum és más törvényes rendelkezések értelmében nem tekinthető a külföldi állampolgárok összegyűjtése, amelyet az illetékes hatóságok a kijelölt helyeken későbbi kitelepítésük céljából hajtanak végre. Az ilyen összegyűjtés bármilyen korlátozás nélkül végrehajtható.¹

3. §

Ez a dekrétum csak az őrizetbe vétel vagy az ideiglenes őrizet törvényben megszabott időtartama túllépésének azokra az eseteire vonatkozik, amelyekre a dekrétum hatálya lépése előtt került sor.

4. §

A köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az árulók és kisegítőik megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról kiadott 16. számú dekrétum hatálya idején nyolc

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbirka zákonu a nařzení republiky Ěeskoslovenské 1945. 57. 337. A dekrétum előkészítése során a kormány kommunista és polgári politikusai közt komoly elvi ellentétek merültek fel. A kommunista miniszterek „az államilag megbízhatatlan németek, magyarok, árulók és kollaboránsok” őrizetbe vételének, őrizetben tartásának szigorítását, a retribúciós törvény politikai célzatú módosítását szorgalmazták. A polgári pártok képviselői, például Masaryk külügyminiszter, de főként az éles kommunista támadásoknak kitétt Stránský igazságügyminiszter a háború után egy évvel, immár a jogállamiság pozícióinak erősítését tekintették legfőbb feladatuknak. JECH:2003, 390–405. A szlovákiai retribúciós jogalkotásról a korabeli jogszabályokkal azonosulva ír BEŌA:2002, 21–31, 79–83. A legkritikusabb cseh álláspont: MANDLER:2002, DOLEŽAL:163–168. A német kritikai elemzések közül ld. BLUMENWITZ:2002, PRINZ:1993, SLAPNICKA:1997, 1999.

¹ A németek és magyarok kitelepítését elsődrendű célnak tekintő csehszlovák közigazgatás számára a központi és a szlovákiai kormányzat a köztársasági elnökkel együttműködve igyekezett olyan jogszabályi háttérrel biztosítani, amely az állampolgárságukat veszítette, illetve a német vagy magyar állampolgárnak tekintett, jogfosztott csehszlovákiai német és magyar nemzetiségű lakossággal szemben egyre kíméletlenebb eljárások bevezetését is lehetővé tette. Az 1945. évi 33. számú alkotmánytörvény így vált minden – etnikai, nyelvi, nemzeti és állampolgársági státusz alapján diszkrimináló – jogfosztó rendelkezés, akció kiindulópontjává. A szlovákiai magyarok esetében ennek iskolapéldáját az 1946. november 19-én elkezdődött és három hónapig tartó csehországi deportálások jelentették.

² Eredetileg 48 óráig volt szabad őrizetben tartani az elfogott személyeket, az őrizetben tartás meghosszabbítása a csehországi németek esetében rendszerint a népbírósági eljárás beindításához vagy a kitelepítési transzportba való besorolását volt hivatott lehetővé tenni.

napra hosszabbodik meg az a határidő, amelyet a személyi szabadság, a magánlak és a levéltitok védelméről szóló 1920. április 9-én kelt 293. számú törvény 3. §-a tartalmaz (az alkotmánylevél 107., 112. és 116. §-a értelmében).²

5. §

Ez a dekrétum a kihirdetését követő 30. napon lép hatályba, s a cseh, valamint a morvaországi és a sziléziai tartományokban van érvényben; végrehajtásáért az igazságügyi és a belügyminiszter felel.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Nosek s. k.
Dr. Stránský s. k.

---

² Eredetileg 48 óráig volt szabad őrizetben tartani az elfogott személyeket, az őrizetben tartás meghosszabbítása a csehországi németek esetében rendszerint a népbírósági eljárás beindításához vagy a kitelepítési transzportba való besorolását volt hivatott lehetővé tenni.

D. TÖRVÉNYEK

19. AZ ELNÖKI DEKRÉTUMOK TÖRVÉNYERŐRE EMELÉSÉRŐL SZÓLÓ 1946. ÉVI 57. SZÁMÚ ALKOTMÁNYTÖRVÉNY

Prága 1946. március 28.*

A Csehszlovák Köztársaság Ideiglenes Nemzetgyűlése a következő alkotmánytörvényt hozta:

I. §

- (1) Az Ideiglenes Nemzetgyűlés a törvényhozói hatalom ideiglenes gyakorlását szabályozó, a Csehszlovák Hivatalos Közlöny 2. számában megjelent (1945/20 tc.) 1940. október 15-i 2. számú alkotmánydekrétum 2 §-a alapján kiadott köztársasági elnöki alkotmánydekrétumokat és dekrétumokat elfogadja és – azon esetekben, amikor az még nem történt meg – törvényerőre emeli, beleértve az említett alkotmánytörvényt is.
  - (2) A köztársasági elnök minden dekrétumát kezdettől fogva törvénynek, az alkotmánydekrétumot pedig alkotmánytörvénynek kell tekinteni.
- Az előző szakaszokban említett jogszabályok területi és időbeli érvényessége változatlan marad.

II. §

Ez által életbe lép és megváltozik a jogrend megújítását szabályozó, 1944. augusztus 3-ai 11. számú köztársasági elnöki alkotmánydekrétum (Csehszlovák Hivatalos Közlöny) 5. §-ának 1. és 2. szakasza, mégpedig az 1946. december 19-ei 12. számú törvénynek megfelelően, amely törvény a jogrend megújítására vonatkozó jogszabályokat emeli érvényre, egészíti ki és változtatja meg.

III. §

- (1) Az első §-ban megjelölt köztársasági elnök alkotmánydekrétumokat és dekrétumokat 18 hónapon belül a Csehszlovák Köztársaság Törvény- és rendelettárában kell megjelentetni, amennyiben a Törvénytárban még nem adták közre őket.
- (2) Ez a törvény kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtja valamennyi miniszter.

Dr. Beneš s.k.

Fierlinger s. k.

Gottwald s.k., Dr. Stránský s. k., Široký s.k., Dr. Šrámek s. k., Masaryk s.k., Svoboda tábornok s. k., Dr. Ripka s. k., Nosek, s. k., Dr. Šrobár s. k., Dr. Nejedlý, s. k., Dr. Drtina s. k., Kopecský s. k., Laušman s.k, Ľ uriš s. k., Dr. Pietor s. k., Hasal tábornok s. k., Hála s. k., Dr. Šoltész s. k., Dr. Procházka s. k., Majer s. k., Dr. Clementis s. k., Ferjeněk tábornok s. k., Lichner s. k.

---

* A magyar fordításhoz használt cseh nyelvű eredeti irat forrása: Sbírka zákonů a nařízení Ěeskoslovenské republiky 1946. 28. 283. A londoni és a csehszlovák területen kiadott 1945. évi köztársasági elnöki dekrétumok utólagos megerősítéséről, kodifikációjára a cseh és szlovák szakirodalom a „ratihabició” kifejezést használja. Az 1945. október 28-án, az első Csehszlovák Köztársaság 1918. évi kikiáltásának napján összehívott Ideiglenes Nemzetgyűlésben hosszas viták alakultak ki a törvényről. Ezek részben a londoni dekrétumok érvényességéről, részben pedig a cseh országrészekén hatályos dekrétumok országos hatályúvá tételéről, továbbá a az 1940. évi 2. és az 1944. évi 11, valamint az 1945. évi 5. számú alkotmánydekrétumok lehetséges jogkövetkezményeiről szóltak. A törvény a dekrétumok eredeti idő- és területi hatályát erősítette meg. Az 1946. évi 57. számú alkotmánytörvényt a későbbi csehszlovák alkotmányos jogszabályok megerősítették. Az 1993. évi cseh és szlovák alkotmány (1993. január 1-jei hatállyal) szintén megerősítette az 1946. évi jogszabályt, de ez a szabályozás már nem tekintti többé alkotmánytörvénynek, hanem a csehországi és szlovákiai jogrend részét alkotó egyszerű törvénynek. (JECH-KAPLAN:2002. 950–951. PAVLÍĚEK:2004, 355–358, 394–401; BEĚA:2002, 97–107.

20.
A NÉMETEK, A MAGYAROK, AZ ÁRULÓK ÉS SEGÍTŐIK
MUNKÁLTATÓI (TANULMÁNYI) JOGVISZONYÁRÓL SZÓLÓ
1946. ÉVI 83. SZÁMÚ TÖRVÉNY
Prága, 1946. április 11.*

A Csehszlovák Köztársaság Ideiglenes Nemzetgyűlése a következő törvényt hozta:

1. §

- (1) Azon személyek munka- (tanulmányi) jogviszonya, akik a köztársasági elnök által 1945. augusztus 2-án a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről kiadott 33. számú alkotmánydekrétuma értelmében elveszítették csehszlovák állampolgárságukat, megszűnik azon a napon, amelyen ez a törvény hatályba lép, amennyiben ez a törvény nem intézkedik másként.
- (2) Az e törvény hatályba lépésének napjától számított három hónap elteltével megszűnik – amennyiben a 3. vagy a 4. § értelmében nem szűnt meg előbb – a munka- (tanulmányi) jogviszonya:
- a) az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum 1. §-ának 3. bekezdésében feltüntetett személyeknek, amennyiben eddig a napig nem mutatják fel a helyileg illetékes járási munkavédelmi hivatalnak a csehszlovák állampolgárságukat igazoló bizonylatot, amelyet az alkotmánydekrétum hatályossága alapján adtak ki, vagy pedig nem igazolják, hogy kérvényt nyújtottak be a bizonylat kiadásáért, és hogy ezt eddig önhibájukon kívül nem ismerték el jogerősen,
  - b) az ugyanazon alkotmánydekrétum 1. §-ának 4. bekezdésében feltüntetett személyeknek, amennyiben eddig a napig a helyileg illetékes járási munkavédelmi hivatalnak nem mutatnak fel a nemzeti megbízhatóságukról szóló bizonylatot, amelyet a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) adott ki, és a belügyminisztérium jóváhagyott, vagy pedig nem igazolják, hogy kérvényt nyújtottak be e bizonylat kiadásáért, és hogy a kérvényüket eddig önhibájukon kívül nem intézték el jogerősen.
  - c) az ugyanazon alkotmánydekrétum 2. §-ának 1. bekezdésében feltüntetett személyeknek, amennyiben eddig a napig a helyi szempontból illetékes járási munkavédelmi hivatalnak nem mutatják fel a helyileg illetékes járási nemzeti bizottság (járási közigazgatási bizottság vagy a külképviseleti hivatal) bizonylatát,
  - d) azoknak a személyeknek, akiket ugyanazon alkotmánydekrétum 4. §-ának 2. bekezdése érint, amennyiben eddig a napig a helyileg illetékes járási munkavédelmi hivatalnál nem igazolják, hogy kérvényt nyújtottak be a csehszlovák állampolgárság visszaadásáért, és eddig a kérvényt önhibájukon kívül nem intézték el jogerősen.
- (3) A 2. bekezdés c) és d) pontja alatt feltüntetett és az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum 2. §-ának 3. bekezdése által érintett személyek munka- (tanulmányi) jogviszonya megszűnik azon a napon, amelyen jogerős döntés születik arról, hogy nem tarthatják meg, vagy nem kapják vissza csehszlovák állampolgárságukat.

---

* A fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení, republiky Československé 1946. 10. 835–836. Ez a 1946. évi törvény törvényerőre emelte és megerősítette az 1945. évi 71. számú köztársasági elnöki dekrétum joghatályát. A törvény alapján – a reszlovakizációs kérelem benyújtása és elfogadása nélkül – szlovákiai magyar állami és közalkalmazottak, közép- és főiskolások, egyetemisták számára gyakorlatilag lehetetlenné vált a munka- és tanulmányi jogviszony fenntartása. A vonatkozó dekrétum és törvény évekkel, évtizedekkel később is éreztette hatását a szlovákiai magyar társadalom foglalkozási és képzési szerkezetében. JANICS:1989. (3. kiad.) 140–145.

(4) E törvény hatályba lépésének napján ugyancsak megszűnik – amennyiben nem szűnt meg korábban – az olyan német és magyar nemzetiségű német és magyar állampolgárok munka- (tanulmányi) jogviszonya, akikre az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum nem vonatkozik.

2. §

Azok a személyek, akik munka- (tanulmányi) jogviszonya az 1. § értelmében megszűnt, kötelesek folytatni a munkát eddig tevékenységi helyükön, amennyiben erre közérdekből szükség van, a köztársasági elnök által 1945. szeptember 19-én a csehszlovák állampolgárságukat elveszített személyek munkakötelezettségéről kiadott 71. számú dekrétumban a munkára beosztott személyek számára megszabott feltételek alapján. Arról, hogy a munka folytatása közérdek-e, az a járási munkavédelmi hivatal dönt, amelynek körzetében az érintett üzem megtalálható, miután erről meghallgatta a munkaadót, az érintett üzem üzemi képviselőjét, az illetékes érdekvédelmi szervezeteket és az egységes szakszervezeti mozgalom illetékes szervét.

3. §

Amennyiben az 1. §-ban feltüntetett személyek munka- (tanulmányi) jogviszonya ténylegesen már bármilyen módon megszűnt e törvény hatályba lépése előtt, akkor jogilag is megszűntnek tekintendő azon a napon, amikor erre sor került.

4. §

- (1) Megszűnik azon személyek munka- (tanulmányi) jogviszonya, akiket bűncselekmények elkövetése miatt bűnösnek mondtak ki a köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az áruelők és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról kiadott 16. számú dekrétum értelmében, mégpedig az ellenük hozott jogerős ítélet kimondásának napján, s amennyiben már korábban letartóztatták őket, vagy vizsgálati fogságban voltak, akkor e fogság kezdetének napján. Ez a rendelkezés nem vonatkozik azokra a személyekre, akiknek megbüntetésétől az 1945. évi 16. számú dekrétum 16. §-ának 2. bekezdése értelmében a bíróság eltekintett.
- (2) Ha az 1. bekezdés első mondatában feltüntetett személyek munka- (tanulmányi) jogviszonya bármilyen oknál fogva már korábban megszűnt, akkor jogilag is megszűntnek tekintendők azon a napon, amelyen erre sor került.

5. §

Az az alkalmazott, akinek munka- (tanulmányi) jogviszonya az előző rendelkezések alapján megszűnt, nem tarthat igényt azokra a szolgáltatásokra, amelyek egyébként a törvény vagy szerződése alapján a munka- (tanulmányi) jogviszony idő előtti befejezése esetén megilletnék.

6. §

Ez a törvény a magánjogi szerződéssel létrehozott munka- (tanulmányi) jogviszonyra vonatkozik. Nem érvényes a közalkalmazottak munkaviszonyára, tekintet nélkül a szolgálati viszony jellegére.

7. §

Ez a törvény kihirdetésének napján lép hatályba, és a cseh, valamint a morvaországi és a sziléziai tartományokban érvényes; végrehajtása a munkavédelmi és szociális miniszter feladata, más érintett miniszterekkel megállapodva.

Dr. Beneš s. k.

Fierlinger s. k.
Dr. Šoltész s. k.

21.
A CSEHEK ÉS SZLOVÁK SZABADSÁGÁNAK
HELYREÁLLÍTÁSÁT CÉLZÓ CSELEKMÉNYEK
JOGSZERŰSÉGÉRŐL SZÓLÓ 1946. ÉVI 115. SZÁMÚ TÖRVÉNY
Prága 1946. május 8.*

A Csehszlovák Köztársaság Ideiglenes Nemzetgyűlése a következő törvényt hozta:

1. §

Mindazon cselekmények, amelyeket 1938. szeptember 30. és 1945. október 28. között a céllal követtek el, hogy hozzájáruljanak a csehek és szlovákok szabadságának helyerállításáért folytatott harchoz vagy hogy igazságos elégtételt adjanak a megszállók vagy segítők által elkövetett tettekért, nem számítanak jogtalannak, abban az esetben sem, ha az érvényes jogszabályok szerint egyébként büntetendők volnának.

2. §

- (1) Amennyiben valakit már ilyen bűncselekményért elítéltek, esetében a büntető eljárás újraindítását szabályozó jogszabály szerint kell eljárni.
- (2) Az a bíróság az illetékes, amely első fokon eljár, amennyiben ilyen nincs, akkor az a bíróság az illetékes, amelynek az első fokon kellett volna eljárnia abban az esetben, ha az 1. § értelmében a cselekmény jogszerűtlenségét nem zárta volna ki.
- (3) Amennyiben az 1. §-ban feltüntetett cselekménnyel, amelyért a vádlottat ugyanazon bíróság már elítélte, más összefüggő cselekmény is felmerül, a bíróság ezért a cselekményért új büntetést szabhat ki ítéletében, amelyben azonban figyelembe kell venni a korábban elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatos ítéletet.

3. §

Ez a törvény kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtása az igazságügy-miniszter és a honvédelmi miniszter feladata.

Beneš s. k.

Fierlinger s. k.

Dr. Drtina s. k.

Svoboda tábornok s. k.

---

* A fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbířka zákonù a nařizení republiky Èeskoslovenské 1946. 49. 922. Az üldözöttek, internálások, kegyetlenségek által érintett csehszlovákiai német kisebbség állásfoglalásaiban, a német jogtörténeti szakirodalomban, a jogfosztó intézkedéseket erkölcsi alapon bíráló cseh szerzők írásaiban és a beneši dekrétumokkal kapcsolatosan az 1990-es években, illetve Csehország és Szlovákia európai uniós tagfelvétele kapcsán kirobbant politikai, jogi vitákban ezt a jogszabályt, s ennek érvényességét érte a legtöbb bírálat. Az 1945–1949. közötti évek – egyes számítások szerint – akár százerzes nagyságrendű szudétánémet áldozata között bizonyíthatóan 18 889 fő esett áldozatul a szülőföldről való elűldözöttségnek. Ezen kívül 5 506 olyan dokumentált halálesetről lehet tudni, amikor az elkövetők célja a csehszlovákiai németek elűzése, megsemmisítése volt. Az internálótáborokban 6 615 német személy halt meg, az öngyilkosságot elkövetett szudétánémetek száma pedig 3 411 fő. Ezen kívül 89 773 személyt eltűntnek nyilvánítottak, közel huszonnyelcezer ember halálának oka ismeretlen. Semmilyen adat sem áll rendelkezésre 166 ezer német nemzetiségű személy esetében. Mindezek a veszteségek a katonai veszteségeken kívül a civil lakosságra vonatkoznak. KUÈERA:1997, 152. A törvény legátfogóbb bírálatát ld. BLUMENWITZ:2002, SLAPNICKA:1997. Cseh részről: MANDLER:2002, DOLEŽAL:2002, CHURAŌ:2001. Szlovák részről MLYNÁRIK:2000. Vö. ÈERNÝ-KØEN-KURAL-OTÁHAL:1990. Vö. PAVLÍÈEK:2002, 260–283.

22.
A MAGYAR NEMZETISÉGŰ SZEMÉLYEK
ÁLLAMPOLGÁRSÁGÁRÓL SZÓLÓ
1948. ÉVI 245. SZÁMÚ TÖRVÉNY

Prága, október 25.*

A Csehszlovák Köztársaság Nemzetgyűlése az alábbi törvényt hozta:

1. §

- (1) Azok a magyar nemzetiségű személyek, akik 1938. november elsején csehszlovák állampolgárok voltak, akik lakóhelye a Csehszlovák Köztársaság területén van, és akik nem külföldi állampolgárok, minden további kérelem nélkül megszerzik a csehszlovák állampolgárságot azon a napon, amelyen ez a törvény hatályba lép, amennyiben az e naptól számított 90 napon belül hűségfogadalmat tesznek a Csehszlovák Köztársaságnak (a 2. § 2. bekezdése.)
- (2) A férjjel, esetleg az apával vagy az anyával együtt megszerzik a csehszlovák állampolgárságot az el nem vált feleség és a kiskorú gyermekek, amennyiben nem szerezték meg az 1. bekezdés értelmében, és amennyiben lakóhelyük a Csehszlovák Köztársaság területén van.
- (3) Az 1. és a 2. bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak azokra a személyekre, akik súlyosan vétettek a Csehszlovák Köztársaság vagy népi demokratikus rendszere ellen. A Belügyminisztérium az e törvény hatályba lépésétől számított 30 napon belül összeállítja az ilyen személyek névjegyzékét, és azt átadja az illetékes járási nemzeti bizottságoknak. Ezenkívül az 1. és a 2. bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak a Csehszlovákia és Magyarország között 1946. február 27-én, 145. szám alatt közzétett lakosságcsere-egyezményben cserére kijelölt személyekre.

2. §

- (1) A csehszlovák állampolgárság e törvény értelmében történő megszerzésének engedélyezése a járási nemzeti bizottságot illeti meg.
- (2) A Csehszlovák Köztársaság iránti hűségfogadalom letételére az általános jogszabályok vonatkoznak.

3. §

Ez a törvény kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáért a belügyminiszter felel.

Gottwald, s.k.

Zápotocký, s. k. és mások

---

* A fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbíрка zákonů a nařizení, republiky Československé 1948. 93. 449. A csehszlovákiai magyarok állampolgárságának ügyét rendező jogszabályok közül ez a törvény a legfontosabb. A reszlovakizáció 1946-47. évi és 1948-1949. évi két szakaszában a korabeli szlovák statisztikai kimutatások tanúsága szerint összesen 362 679 szlovákiai magyar személy reszlovakizációs kérelmét bírálták el kedvezően. Az ő esetükben az állampolgárság kérdése elvben a reszlovakizációval automatikusan megoldódott. Ugyanakkor a korábbi, még magyar nemzetiségű és állampolgárságú, illetve csehszlovák állampolgárság nélküli állapotukban elveszített munkaviszonyukat, szociális juttatásaikat, s egyéb állampolgári jogaikat ők sem nyerték vissza automatikusan. Ezért is volt szükséges olyan egységes jogszabály kidolgozására, amely a korabeli szlovák politika asszimilációs szándékait felülírva az állampolgársági jogegyenlőség alapján ítéli meg a magyar nemzetiségű csehszlovákiai személyeket. ŠUTAJ:1993, 92-96, 136-137. 140-144, ŠUTAJ-MOSNÝ-OLEJNÍK:2002, 82-88. ŠUTAJ:2002, 35-55.

E.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS
RENDELETEI

23.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1944. ÉVI 6. SZÁMÚ
RENDELETE A NÉMET ÉS A MAGYAR
NEMZETI KISEBBSÉG OKTATÁSÜGYÉNEK
ÉS ISTENTISZTELETI NYELVÉNEK RENDEZÉSÉRŐL
Pozsony, 1944. szeptember 5. *

A Szlovák Nemzeti Tanács az alábbi törvényerejű rendeletet hozta:

1. §

E törvényerejű rendelet hatályba lépésének napján megszűnik a szlovákiai német és magyar nemzeti kisebbség minden kategóriájú és fokú iskolája, kivéve az 1938. október 6. előtt létesített népiskolákat.

2. §

E törvényerejű rendelet hatályba lépésének napjától tilos német és magyar nyelvű istentiszteleteket tartani az állam által elismert és elfogadott mindazon egyházi testületekben, amelyek ezeket az istentiszteleteket 1938. október 6. után vezették be.

3. §

E törvényerejű rendelet rendelkezéseinek megszegése olyan kihágás, amely hat hónapig terjedő elzárással és 100 000 koronáig terjedő pénzbüntetéssel sújtható.

4. §

Ezt a törvényerejű rendeletet a Szlovák Nemzeti Tanács Oktatási és Népművelési Megbízotti Hivatal a Szlovák Nemzeti Tanács érintett megbízotti hivatalaival közösen hajtja végre.

5. §

Ez a törvényerejű rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

A Szlovák Nemzeti Tanács

---

* A magyar fordításhoz használt szlovák eredeti irat forrása: Sborník nariadení Slovenskej národnej rady, 1944. 2. 1. Az 1944. augusztus 29-én kiadott szlovákiai felkelés idején kezdte el működését a Szlovák Nemzeti Tanács (SZNT). A parlament funkcióját betöltő testületben két párt – a kommunisták és szociáldemokraták egyesülésével létrejött Szlovák Kommunista Párt és a Demokrata Párt képviselői voltak jelen. A felkelés leverését, illetve a szovjet hadsereg megjelenését követően, 1945. február 21. és 1945. április 21. között az SZNT Kassán, majd Pozsonyban folytatta munkáját. Az 1945. április 21-én megjelent 1945. évi 30. számú SZNT-rendelet értelmében az országos hatályú jogszabályok kivételével Szlovákia területén továbbra is egyedül az SZNT volt hivatott törvényeket, rendeleteket alkotni. Az SZNT kezdettől fogva az első bécsi döntés előtti szlovákiai terület egészére vonatkoztatva hozta meg törvényerejű rendeleteit. Ennek érdekében igyekezett minden olyan változást, amely 1938 és 1945 közt következett be, eleve felszámolni. Ezt tükrözi az 1944. évi 6. számú rendelet. Az SZNT munkájában, jogalkotásában kezdettől fogva jelen volt az etnikai diszkrimináció gyakorlata is. Az 1944. szeptember 27-i rendeletével például az SZNT belügyi megbízotti hivatala minden más körülmény figyelmen kívül hagyásával kizárta a németeket és magyarokat a helyi közigazgatási szervek munkájából. ŠUTAJ:1993, 19–23; ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 23–25; OLEJNÍK:2004, 25–26; GABZDILOVÁ:2004.

24.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS ELNÖKSÉGÉNEK
1945. ÉVI 4. SZÁMÚ RENDELETE
A NÉMETEK, MAGYAROK, VALAMINT A SZLOVÁK NEMZET
ÁRULÓI ÉS ELLENSÉGEI MEZŐGAZDASÁGI VAGYONÁNAK
ELKOBZÁSÁRÓL ÉS HALADÉKTALAN SZÉTOSZTÁSÁRÓL
Kassa, 1945. február 27.*

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége az SZNT 1944. évi 1. számú rendeletének 1. §, valamint az SZNT 1944. évi 40. számú rendeletének 1. § alapján a következő rendeletet hozza:

1. §

- (1) Földreform céljából azonnali hatállyal és kárpótlás nélkül elkobzásra kerül a Szlovákia területén található mezőgazdasági vagyon, amely a következő személyek tulajdonában található:
  - a) német nemzetiségű személyek,
  - b) olyan magyar nemzetiségű személyek, akik 1938. november 1-jén nem rendelkeztek csehszlovák állampolgársággal,
  - c) magyar nemzetiségű személyek, amennyiben földbirtokuk nagyobb, mint 50 hektár,
  - d) a szlovák nemzet bármilyen nemzetiségű árulói és ellenségei.
- (2) Az 1. bekezdés alapján nem kerül elkobzásra az olyan mezőgazdasági vagyontárgy, amely azon német nemzetiségű személyek tulajdonában van (a. pont), akik tevékenyen vettek részt az antifasiszta harcokban, amennyiben mezőgazdasági birtokuk nem haladja meg összességében az 50 hektárt.
- (3) Arról, hogy mely személyeket kell német vagy magyar nemzetiségűeknek (az 1. bekezdés a, b, c. pontjai), a szlovák nemzeti árulóinak és ellenségeinek (az 1. bekezdés d. pontja) minősíteni, valamint arról, hogy meg lehet-e adni a kivételt a 2. bekezdés értelmében, a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége a Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának javaslatának alapján dönt, melyet a Belügyi Megbízotti Hivatallal történt megegyezést követően nyújtanak be.
- (4) Az SZNT Elnöksége határozatának 3. bekezdésének értelmében az ilyen személy vagyontárgyát elkobzottak kell minősíteni a hatálybalépés napjával az 1. bekezdés alapján. Ezen határozattal szemben nem lehet fellebbezéssel élni és kizárt a lehetősége annak is, hogy a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróságra panaszt nyújtsanak be.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sberka nariadení Slovenskej národnej rady. 1944. 2. 4. Az SZNT a vonatkozó köztársasági elnöki dekrétum kibocsátását megelőzve, az 1945. évi tavaszi munkálatok kezdetekor, a német és magyar mezőgazdasági fölbirtokok kisajátításával kívánta elindítani a szlovákiai földreform folyamatát. A németek és magyarok kollektív bűnösségének elve és az etnikai megkülönböztetés elve alapján történő földbirtok-kisajátításnak ez az első szlovákiai jogszabálya. A rendelet hatálya a németek esetében az aktív antifasiszták kivételével valamennyi német földtulajdonra kiterjedt. A magyarok esetében csak az 1938. november 1-je előtt csehszlovák állampolgársággal nem rendelkező földbirtokosok tulajdonát, illetve az állampolgárságtól függetlenül, az 50 hektárnál nagyobb fölbirtokkal rendelkező magyar földtulajdonosok földjét kobozták el. Ezeket a kritériumokat sem lehet azonban a lojalitás, illetve az államhűség kategóriájának, vagy „a hazaárulás elvének” érvényesítésével azonosítani. A kisajátítási gyakorlatban egyre inkább az etnikai elv vált meghatározóvá. A szlovákiai rendelet alkalmazásában fokozatosan felerősödött az 1945. évi 12. számú köztársasági elnöki dekrétum hatása. Vö. ŠUTAJ:2004, 60–61. A rendeletet az SZNT 1945. augusztus 23-án az 1945. évi 104. számú rendelettel módosította. Az 1946. évi 64. számú SZNT-rendelet pedig valamennyi magyar nemzetiségű földtulajdonosra kiterjesztette a földkisajátítási rendeletet. Vö. a kötet 8, illetve 33. sz. iratával. VADKERTY:2002, 153–161.

- (5) A német vagy magyar nemzetiség megállapításakor elsősorban a családban használt nyelv, vagy 1938. október 6-át követően a német vagy magyar politikai pártban való tagság, illetve az utolsó népszámlálás során bevallott nemzetiség a döntő fontosságú.

2. §

Mezőgazdasági vagyron alatt (1. § 1. bekezdése) a mezőgazdasági ingatlanok összességét kell érteni, mely erdőkből, valamint a hozzájuk tartozó épületekből és berendezésekből áll, továbbá olyan mezőgazdasági vagy erdőgazdasági földterülethez, mezőgazdasági ipari üzemekhez tartozik, melyek az 1. § 1. bekezdésében feltüntetett személyek tulajdonában vannak, valamint az ingóságok (élő és holt vagyontárgyak, melyek a mezőgazdasági és erdőgazdasági gazdaság tulajdonát alkotják) és az összes jogosultság, amely az elkobzott vagyontárggyal vagy részének karbantartásával függ össze.

3. §

- (1) Amennyiben az 1. § alapján elkobzott mezőgazdasági vagyontárgy bérletben (árendában) van, az összes bérleti (árendás) szerződés az elkobzott vagyontárgy zárolásának napjával érvényét veszíti, amit külön rendelet szabályoz.
- (2) Az 1. § alapján elkobzott mezőgazdasági vagyontárgyakhoz kötődő támogatási jogosultságok és kötelezettségek az elkobzás napjával érvényüket veszítik. Rendkívüli esetekben a Szlovák Földalap (4. § 1. bekezdés) az egyházaknak kárpótlást nyújthat.
- (3) Az elkobzott vagyontárgyakhoz kötődő adósságokat és igényeket külön rendelet szabályozza.

4. §

- (1) Az 1. § alapján elkobzott mezőgazdasági vagyontárgyat a Szlovák Földalap kezeli, melyet külön rendelkezés hoz létre.
- (2) Az 1. § alapján elkobzott 50 hektár területet meghaladó összefüggő erdőterületeket az állami kezelésbe kerülnek.

5. §

- (1) A Szlovák Földalap által kezelt mezőgazdasági vagyontárgyakból földtulajdon kerül kiutalásra a következők szerint:
- a) a természetben fizetett mezőgazdasági dolgozónak olyan mértékben, hogy kiegészítve a már meglévő földbirtoka legfeljebb 8 hektár szántó, vagy 12 hektár mezőgazdasági földterület legyen,
  - b) kiscgazda számára olyan mértékben, hogy kiegészítve a már meglévő földterületét összesen legfeljebb 8 hektár szántó, vagy 12 hektár mezőgazdasági földterülete legyen,
  - c) soktagú kiscgazda családnak olyan mértékben, hogy kiegészítve a már meglévő földterületét, összesen legfeljebb 10 hektár szántó, vagy 13 hektár mezőgazdasági földterülete legyen,
  - d) munkásnak, hivatalnoknak, vagy kisvállalkozónak építési célokra, vagy kert telepítésére legföjljebb 0,5 hektár mértékben.
- (2) A földterület kiutalása során (1. bekezdés) figyelembe kell venni a belső telepítés szükségleteit.
- (3) Azokban a járásokban, ahol a magyar nemzetiségű lakosság túlnyomó mértékben van többségben, ahol nincsenek szlovák nemzetiségű igénylők az 1. bekezdés a), b), c) és d) pontjai alapján, az elkobzott földterület a Szlovák Földalap kezelésében marad.
- (4) Az 50 hektárt meg nem haladó erdőterületet erdőgazdasági szövetkezetek, és gazdaságilag gyengébb községek, kivételes esetekben egyének számára kell kiutalni. Ezek a szövetkezetek és községek állami felügyelet alá tartoznak.

- (5) Az elkobzott épületek, berendezések, melyek a mezőgazdasági vagy erdőgazdasági vagyontárgyakhoz tartoznak, továbbá a mezőgazdasági ipari üzemek, ültetvények, emlékhelyek, stb., valamint az összes elkobzott ingóságok, amennyiben a Szlovák Földalap határozatáig nem maradnak közcélú állami tulajdonban, tulajdonba lehet őket kiutalni:
  - a) az 1. bekezdés a) – d) pontjaiban feltüntetett egyének (kiutalások hasznélvezői) számára,
  - b) a kiutalt vagyontárgy közös hasznosítása céljából földművesekből kialakított szövetkezetek számára.
- (6) Azt, hogy az 5. bekezdésben feltüntetett elkobzott vagyontárgy egyének számára (a. pont) vagy szövetkezetek számára (b. pont) kerül kiutalásra, a 8. § alapján kell eldönteni.
- (7) Kiutaláskor előnyt élveznek azon személyek, akik a nemzeti felszabadító harcokban érdemeket szereztek, elsősorban a katonák és partizánok, családtagjaik, és örökösök, valamint azok a földművesek, akik háborúban kárt szenvedtek. Ezeket a körülményeket megfelelő módon kell bizonyítani.

6. §

Az 5. § alapján kiutalt birtokot elidegeníteni, bérbe adni vagy megterhelni csakis a Szlovák Földalap előzetes hozzájárulását követően lehet.

7. §

- (1) A földhöz juttatott személy (5. §) köteles a számára kiutalt birtokon megfelelően gazdálkodni.
- (2) Amennyiben nem a jó gazda gondosságával gazdálkodik, a kiutalástól számított 10 éven belül a Szlovák Földalap a helyi és a járási nemzeti bizottság meghallgatását követően a kiutalt birtokot az 5. § alapján más személynek utalhatja ki, akiről feltételezni lehet, hogy azon megfelelően fog gazdálkodni.

8. §

- (1) Abban a helyi nemzeti bizottságban, melynek illetőségi területén az elkobzott birtok található, az 5. § a. bekezdés a), b) c) és d) pontjai alapján jogosult kérelmezők helyi földműves bizottságot hoznak létre, amelynek legföljebb 10 tagja lehet.
- (2) A helyi földműves bizottságok küldöttei ülésükön megalakítják a járási nemzeti bizottság mellett a járási földműves bizottságot, amelynek legföljebb 10 tagja lehet.
- (3) A helyi földműves bizottság kidolgozza a kiutalási tervet az ellenszolgáltatás javaslatával egyetemben (9. §) és azt a járási földműves bizottságnak jóváhagyás céljából előterjeszti.
- (4) A járási földműves bizottság áttanulmányozza a benyújtott kiutalási javaslatokat, és azok alapján dolgozza ki az egész járásra a kiutalási javaslatot és ellenszolgáltatások rendjét. Amennyiben az egyes helyi földműves bizottságok által benyújtott kiutalási javaslatok és ellenszolgáltatások rendje között nincsenek ellentétek, vagy amennyiben közöttük egyezség alakul ki, a járási kiutalási terv és ellenszolgáltatások rendje jogerős.
- (5) A járási földműves bizottság kiutalási tervet az ellenszolgáltatások rendjével egyetemben azonnal meg kell küldeni a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának, amely a kiutalási tervet az ellenszolgáltatások rendjével egyetemben módosíthatja, amennyiben fontos köz- és nemzeti célok lennének veszélyeztetve, vagy amennyiben az 5. § 1. bekezdés a), b), c) és d) pontjai nem lennének betartva.
- (6) Amennyiben a járási földműves bizottság nem képes áthidalni a helyi földműves bizottságok kiutalási tervei, és az ellenszolgáltatások javaslatai közötti ellentéteket, és nem jön létre egyezség, vagy amennyiben ellentét alakul ki a szomszédos járások járási földműves bizottságai

között, a járási földműves bizottság az ügyet előterjeszti a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának.

- (7) A Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala a járási földműves bizottsághoz segédszerveket küldhet ki, akik segédkeznek a kiutalások technikai megvalósítása során.

9. §

Az ellenszolgáltatásokra tett javaslatokra a határozatokat (8. § 3. bekezdés) a talaj megműveltsége, a hozamok, a birtok területe, és a távolság alapján kell meghozni (trágyázás, vetések, ültetvények), valamint a földhöz juttatott személy vagyoni és családi helyzetére való tekintettel, mégpedig:

- a) a javasolt földterület méretéhez képest megszabott legkisebb éves átlagos termés értékének megfelelően,
- b) a javasolt földterület méretéhez képest az átlagos éves termés legfeljebb kétszeres értékének megfelelően,
- c) ahol az épületek értékét nem térítették megfelelő mértékben, az a) és b) pontokban meghatározott árban, az ellenszolgáltatás meghatározásánál figyelembe kell venni az épületek jelentőségét és értékét is.

10. §

A kiutalt élő és holt eszközökre és egyéb berendezésekért fizetendő ellenszolgáltatást azok általánosan érvényes értékét figyelembe véve kell meghatározni.

11. §

(1) A meghatározott ellenszolgáltatás (9. és 10. §) kifizetésére a következő módokon kerülhet sor:

1. egy összegben, legkésőbb 8 hónappal a kiutalt földterület birtokbavételétől számítva készpénzben, vagy természetben,
2. pénzbeli vagy természetbeli részletfizetéssel, mégpedig a következőképpen:
  - a. a földterületért (9. §) 10 % ellenszolgáltatás és a hozzájuk tartozó járulékokért (10. §) a földterület birtokba történő átvételekor kell fizetni. A helyi földműves bizottság javaslatára, melyet már az ellenszolgáltatások tervében kell benyújtani (8. §), a Szlovák Földalap az első részlet befizetésére legfeljebb 3 év haladékot adhat,
  - b. az ellenszolgáltatás fennmaradó részét a Szlovák Földalap által kidolgozott fizetési terv szerint kell megfizetni, legkésőbb a vagyontárgy birtokba vételétől számított 15 éven belül.
- (2) A kamatok nagyságát törlesztési tervben kell meghatározni (12. § első szakasz). Rendkívüli, valamint szociális esetekben a Szlovák Földalap a földműves bizottságok javaslataira engedélyezheti a kamatmentes törlesztéseket (1. bekezdés 2. pontja).

12. §

A földhöz juttatottak az ellenszolgáltatást a Szlovák Földalapról fizetik az általuk kiadott törlesztési tervet alapján. Ez kerül alkalmazásra az elkobzott vagyontárgyakkal összefüggő adósságok és kötelezettségek kifizetésére, amennyiben ezek jogosultaknak lesznek elismerve és átvételre kerülnek, továbbá a kis- és középgazdák mezőgazdasági vagyontárgyain bekövetkezett háborús károk megtérítésére, valamint a szlovákiai mezőgazdasági termelés fellendítésére.

13. §

(1) A 9. és 10. §-ban meghatározott ellenszolgáltatásban az elkobzással (1. §) és kiutalással (5. §), valamint a telekkönyvi bejegyzésekkel összefüggő összes kiadás és költség benne foglaltatik.

- (2) A kiutalás telekkönyvi bevezetését a Szlovák Földalap saját költségére biztosítja.
(3) Az ezen rendelet alapján végrehajtott vagyoni átruházások illeték- és adómentesek.

14. §

Ezen rendelet 1945. március 1-jén lép hatályba. Végrehajtását a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatal hajtja végre a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatalával együttműködve.

A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége

Dr. Šrobár s. k.

Dr. Husák s. k.
Novomeský s. k.

Styk mérnök s. k.
Ursíny s. k.

25.
**A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945. ÉVI 33. SZÁMÚ
RENDELETE A FASISZTA BŰNÖSÖK, MEGSZÁLLÓK,
AZ ÁRULÓK ÉS KOLLABORÁNSOK MEGBŰNTETÉSÉRŐL
ÉS A NÉPBÍRÓSÁG LÉTESÍTÉSÉRŐL**

Pozsony, 1945. május 15.*

A Szlovák Nemzeti Tanács az alábbi rendeletet hozta:

I RÉSZ

1. §

Fasiszta megszállók

Az a külföldi állampolgár, aki

- a) hozzájárult a Csehszlovák Köztársaság szétveréséhez vagy demokratikus államrendjének megsemmisítéséhez, vagy pedig
- b) részt vett a szlovák nemzet politikai, gazdasági vagy másfajta elnyomásában, főképpen terrorizálta a szlovák népet, vagy más módon volt kárára, a német hadsereg oldalán harcolt a Csehszlovák Köztársaság területén a vörös hadsereg és más szövetséges hadseregek, továbbá a szlovák felkelés vagy a szlovákiai partizánok ellen, vagy pedig gyilkosságot, rablást, gyűjtögetést, zsarolást, besúgást vagy más barbár és erőszakos cselekedetet követett el a náci Németország, illetve Horthy-Magyarország szolgálatában, vagy szlovákiai lakosok külföldre hurcolását rendelte el és segítette elő, vagy pedig más módon vétett a szlovák nemzeti érdekek ellen, bűncselekményéért halálbüntetéssel büntetendő.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sbirka nariadení Slovenskej národnej rady, Ročník 1945. 6. 42-46. A Szlovák Nemzeti Tanács jogszabályalkotó tevékenysége, illetve a köztársasági elnöki dekrétumok formájában megvalósult csehszlovák törvényalkotás az emigrációs időszak utolsó szakaszában gyakorlatilag teljesen különvált egymástól. Ezzel együtt a jogszabályok, köztük „a fasiszta bűnösök, megszállók, az árulók és kollaboránsok megbüntetéséről és a népbíróság létesítéséről” szövegű SZNT-rendelet, illetve a „a náci bűnösök, az árulók és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról” szövegű 1945. évi 16. számú köztársasági elnöki dekrétum (ld. a kötet 9. sz. iratát!) alapelvei jórészt azonosak, illetve igen közel állnak egymáshoz. Így például egyformán súlyosan ítélik meg a megszálló hatóságok képviselőinek és segítőinek tevékenységét, a köztársaság egysége ellen irányuló tevékenységet. A háború alatt elkövetett egyéb bűnök felsorolása jórészt szintén megegyezik, mint ahogy a szlovákiai és csehországi népbírósági hatáskörök kialakítása is alapvetően azonos. Ugyanakkor az SZNT 1945. évi 33. számú rendelete két lényegi ponton különbözött az 1945. 16. számú elnöki dekrétumtól. Elsősorban a szlovákiai történelmi fejlődés sajátosságait – például a szlovák nemzeti felkeléssel szembeni aktív magatartást – figyelembe véve nagy súlyt helyez a külföldi megszállókkal való bármilyen együttműködésnek, illetve a szlovák államot irányító testületek képviselőinek lehető legsúlyosabb megbüntetésére. A legfőbb bűnösök elítélésére a rendelet létrehozta a Nemzeti Bíróság intézményét, amelyről a cseh országrészekben külön elnöki dekrétum rendelkezett. A szlovákiai népbíróságok és a Nemzeti Bíróság ítéletei – bár a rendelet külön nem rendelkezett a magyar nemzetiségű személyek kiemelt büntetéséről – aránytalanul sok magyar személyt érintettek. Az összesen 22 278 bíróság elé állított és 8 962 elítélt szlovákiai személy közül a magyar nemzetiségű perbe fogottak száma 14.264 (64 százalék), a magyar nemzetiségű elítéltek száma pedig 4 946 (55,2 százalék) volt. A szlovákiai Nemzeti Bíróság és a népbíróságok összesen 1 521 németet ítélték el. Ma még nem áll rendelkezésünkre részletes kimutatás a magyar nemzetiségű elítéltekről. A legismertebb halálra ítélt magyar nemzetiségű személy Esterházy János, a Szlovákiai Magyar Párt elnöke volt, akit távollétében a Szlovák Nemzeti Bíróság 1947. szeptember 16-án ítélt halálra. Ítéletét Klement Gottwald köztársasági elnök 1949-ben életfogytiglani börtönbüntetésre változtatta. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 64–66; JANICS:1979:279–302; MOLNÁR:1997.220–232.

2. § Hazai árulók

Az a csehszlovák állampolgár, aki tevékenységével, nevezetesen a szlovák kormány, illetve parlament tagjaként, vagy kiemelt politikai vagy gazdasági tényezőként, német, magyar vagy szlovák fasiszta szervezetek képviselőjeként, illetve elkötelezett tagjaként

- a) hozzájárult a Csehszlovák Köztársaság szétveréséhez vagy demokratikus rendjének felszámolásához, vagy a fasiszta rendszer bevezetéséhez, nevezetesen aki ezzel a céllal kezdeményező vagy kiemelkedő tevékenységet folytatott 1938. október 6. és 1939. március 14. érdekében, s főleg aki közvetlen tárgyalások részeseként és más módon hozzájárult a szlovák állam Németország védnöksége alatt történő megalakulásához, vagy pedig
- b) jelentős mértékben támogatta a náci Németország vagy Horthy-Magyarország katonai, politikai vagy gazdasági érdekeit, hátráltatta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és szövetségesei háborús törekvéseit, vagy kárára volt a szlovák nemzetnek, a szabadságért küzdő hazai demokratikus és antifasiszta szervezeteknek vagy csoportoknak, vagy pedig
- c) bármilyen módon hozzájárult a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és szövetségesei elleni hadüzenethez és hadviseléshez, jelentős szerepet vállalva ezekben, vagy fellépésével, nevezetesen erőszakos vagy egyéb káros megnyilvánulásaival bemocskolta a szlovák nemzet becsületét, vagy pedig
- d) aki nyilvánosan propagálta, védelmébe vette vagy jóváhagyta a fasiszta megszállók, illetve a hazai árulók tevékenységét és eszméit, nyilvánosan gyalázta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét, illetve szövetségeseit, továbbá államrendjüket és hadseregüket, bűncselekményéért halálbüntetéssel büntetendő.

3. § Kollaboránsok

- a) Aki bármilyen módon elősegítette a fasiszta megszállók vagy a hazai árulók tevékenységét, s a német hadviselés segítségének szándékával együttműködött velük, vagy hátráltatta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és szövetségesei háborús törekvéseit, valamint a szlovák nemzet felszabadító harcát, vagy pedig
- b) aki elrendelte, szervezte és lelkes részvételével támogatta a demokrata és antifasiszta személyek és szervezetek politikai tevékenységükért való üldözését, aki faji, nemzeti, vallási vagy politikai hovatartozásáért és antifasiszta meggyőződéséért bárkinek jogsérelmet okozott, vagy aki elrendelte és lelkes részvételével támogatta, hogy szlovákokat külföldre, koncentrációs táborokba vagy a német hadviselés érdekében végzett munkára hurcoljanak, vagy pedig
- c) aki fasiszta szervezetek tagjaként vagy politikai befolyás igénybevételével más állampolgárok rovására szerzett vagyont, vagy a német vagy magyar megszállókkal vagy a hazai árulókkal együttműködve vagy a háborús viszonyok kihasználásával aránytalanul meggazdagodott, vagy pedig
- d) aki a közélet, továbbá a politikai, gazdasági vagy kulturális élet jelentős tényezőjeként a megszállókat vagy a fasiszta rendszert szolgálta, azzal a céllal, hogy elősegítse annak építését, fennmaradását, illetve a szlovák nemzet szenvedéseinek meghosszabbítását, vagy pedig
- e) aki a kollaboránsok [az a) – d) pontok] tevékenységét nyilvánosan propagálta és jóváhagyta, 30 évig terjedő szabadságvesztéssel, súlyosbító körülmények esetén halálbüntetéssel büntetendő.

4. § A felkelés elárulása

- a) Aki bármilyen módon akadályozta a szlovák nemzetnek az árulókkal vagy a megszállókkal szembeni, illetve a szabadságért és a Csehszlovák Köztársaság felújításáért folytatott harcát, főleg aki akadályozta a nemzeti felkelés előkészítését vagy a katonai egységek felkelésben való részvételét, vagy pedig
- b) aki bármilyen módon részt vett a fasiszta megszállóknak vagy a hazai árulóknak a szlovák nemzeti felkelés elnyomására vagy a partizán hadviselés lehetetlenné tételére irányuló igyekezetében, vagy aki kivette részét a felkelés vagy a partizán hadviselés résztvevőinek üldöztetéséből, egyéb módon nyújtott segítséget a megszálló hadseregeknek vagy szervezeteknek,
- c) aki ilyen áruló tevékenységet propagált, nyilvánosan védelmébe vett vagy jóváhagyott, halálbüntetéssel büntetendő.

5. § Bűnrészesek a fasiszta rendszerben

Aki helyi viszonylatban alapítója, szervezője vagy propagálója volt a Hlinka Szlovák Néppártjának és a Hlinka-gárdának vagy más fasiszta szervezeteknek, és tevékenységét a fasiszta rendszer szellemében fejtette ki, aki a fasiszta eszmék, a náci Németországgal való együttműködés, valamint a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és szövetségesei elleni háború elkötelezett propagálójának számított, s aki mint a Csehszlovák Köztársaság demokratikus rendszerének ellensége fejtett ki politikai tevékenységet, vagy kivette részét az antidemokratikus, antikommunista, illetve fajüldöző megmozdulásokból és uszításból, aki saját politikai helyzetét kihasználva más állampolgárok rovására gazdagodott meg, aki a szlovák nemzet szabadságáért vívott harcban vagy a háború során bármilyen módon vétett a szövetséges Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségével és más szövetségekkel szemben, vagy aki polgártársait elnyomta, legfőképpen a német katonai érdekek szolgálatában végzendő munkákra kényszerítette, vagy más módon okozott kárt életükben vagy vagyonukban, aki a településeken felelős a lakosságon esett, s a megszállók és árulók okozta sérelmekért – amennyiben e tevékenysége az 1–4. § alapján nem büntetendő –, munkaszolgálatos alakulatokba történő, legfeljebb 2 év időtartamra kiterjedő besorolással, illetve állampolgári jogainak 2–15 évig terjedő felfüggesztésével, vagy csupán nyilvános megrovással büntetendő.

6. § A büntetés csökkentése

Amennyiben az elkövető későbbi, elsősorban a felkelésben való tevékenységével jelentősebb mértékben részt vállalt az antifasiszta harcokban vagy a szlovák életek megmentésében, a halálbüntetés legfeljebb 30 évig terjedő szabadságvesztésre változtatható, vagy, rendkívüli esetekben, a mellékbüntetések fő büntetési tételekké minősíthetők, adott esetben az elkövető szabadságra is helyezhető.

7. § A jogok elvesztése

Elmarasztaló ítéletében a bíróság – a nyilvános megrovás esetének kivételével – egyidejűleg megfosztja az elítéltet állampolgári jogaitól.

8. § A büntetés végrehajtása

- (1) Az elítélt a szabadságvesztés idejét fegyházban, adott esetben büntetése egy részét vagy teljes egészét e céllal létesítendő különleges munkaszolgálatos alakulatokban tölti le.
- (2) Az elítélt teljes vagyონát vagy annak egy részét a bíróság az állam javára elkobozza, kivéve az 5. § értelmében hozott ítéleteket.

II. RÉSZ

9. § Népbíróságok

Az e rendelet szerinti bűncselekmények megbüntetésére Szlovákia területén a következő népbíróságok jönnek létre:

- a) Nemzeti Bíróság pozsonyi székhellyel,
- b) járási népbíróságok a járási székhelyeken,
- c) helyi népbíróságok minden községben.

10. § Eljárás lefolytatása a népbíróságok előtt

- (1) A népbíróság nem folytathat eljárást a vádlott távollétében.
- (2) A népbíróságnál minden állampolgár, hivatal vagy közbiztonsági szerv tehet büntető-feljelentést. Az eljárás folytatására illetékes vádló megvizsgálja a büntető-feljelentést, s amennyiben úgy ítéli meg, hogy az eljárást el kell utasítania, ez irányú javaslatát beterjeszti a népbíróságnak, amely ez ügyben határozatot hoz, ellenkező esetben 8 napon belül vádiratot nyújt be a népbíróság elnökének.
- (3) A büntetőeljárás megindítását követő őrizetbe vételről a népbíróság határoz.
- (4) A vizsgálati fogságban letöltött időt teljes egészében bele kell számítani a kiszabott szabadságvesztés időtartamába.
- (5) A vádirattal szembeni ellenvetésnek helye nincs.
- (6) Gyorsított eljárás esetében a főtárgyalás megindítására a vádiratnak a népbíróság elnökéhez történt benyújtását követő 14 napon belül kell sort keríteni.
- (7) Az ítéletet közvetlenül a főtárgyalást követően kell meghozni és kihirdetni. Az ítéletet „A közvélemény és a szlovák nemzet nevében” kell kihirdetni.
- (8) A népbíróságok határozatai ellen fellebbezésnek helye nincs.

11. § Nemzeti Bíróság

Nemzeti Bíróság létesítésére egész Szlovákia területére kiterjedő hatáskörrel Pozsonyban kerül sor.

12. §

A Nemzeti Bíróság hatáskörébe tartozik az e rendeletben felsorolt bűncselekményekről való határozathozatal

- a) a Szlovák Köztársaság volt elnökével,
- b) az 1939. március 14-t követő szlovák kormányok tagjaival,
- c) 1939. március 14-t követően a Szlovák Köztársaság Nemzetgyűlésének képviselőivel,
- d) 1939. március 14-t követően az Államtanács tagjaival,
- e) 1939. március 14-t követően a Hlinka-gárda, illetve a Hlinka-ifjúság Főparancsnokságának tagjaival, s azok tisztjeivel,
- f) az 1939. március 14-t követő propaganda vezetőjével,
- g) az 1939. március 14-t követő követekkel és a felhatalmazott miniszterekkel,
- h) a különböző nemzeti csoportok vezetőivel és képviselőikkel,
- i) a fajüldöző tevékenység szolgálatában álló vezető tisztségviselőkkel,
- j) az Állambiztonsági Központ elöljárójával,
- k) a Legfelsőbb Bíróság Felülvizsgálati Tanácsának tagjaival, a melléjük kirendelt közvádlnóval,
- l) illetve a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége által a Nemzeti Bíróság hatáskörébe utalt személyekkel szemben.

13. §

- (1) A Nemzeti Bíróság 7 tagú tanácsban hozza meg határozatát, amely az elnökből és 6 ülnökből tevődik össze.
- (2) A tanács elnökének és helyettesének hivatásos bírónak kell lennie. Őket a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége nevezi ki és hívja vissza.
- (3) Az ülnököket a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége nevezi ki és hívja vissza.

14. §

A Nemzeti Bíróság tanácsának ülnökévé (helyettesévé) csak olyan személyt lehet kinevezni, aki:

- a) betöltötte a 21. életévét,
- b) tud írni és olvasni,
- c) a Csehszlovák Köztársaság állampolgára,
- d) erkölcsileg sértetlen és politikailag feddhetetlen.

15. §

- (1) A vádat a Népbíróság előtt a vádló képviseli.
- (2) A vádlót és helyettesét a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége nevezi ki és hívja vissza.
- (3) A vádló tevékenysége során a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének tartozik felelőséggel.

16. §

A vádlott a Nemzeti Bíróság előtt a Szlovák Nemzeti Tanács Igazságügyi Megbízotti Testülete által összeállított ügyvédek névjegyzéke alapján védőügyvédet választhat magának.

17. §

A bíróság szavazattöbbséggel hozza meg ítéletét. Először az ülnökök szavaznak, utánuk szavaz az elnök.

18. §

A főtárgyalásról vezetett jegyzőkönyvet a tanács összes tagja, valamint a jegyzőkönyvvezető látja el kézjegyével.

19. §

- (1) A bíróság, amennyiben a vádlottat halálbüntetésre ítélte, a vádló meghallgatását követően azon nyomban határoz arról, hogy az elítéltet kegyelemre javasolja-e, vagy sem. Amennyiben a bíróság a kegyelemben részesítést javasolja, azon nyomban benyújtja az ehhez szükséges iratanyagot a saját és a vádló javaslatával együtt a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségéhez. Az iratanyaghoz mellékelni kell a kegyelmi kérvényt is, melyet az elítélt, vagy az ő javára valaki más nyújtott be.
- (2) Amennyiben a bíróság nem javasolja kegyelemben részesíteni az elítéltet, vagy ugyan javaslatot tesz rá, de annak megadására nem kerül sor, a halálbüntetés végrehajtásra kerül.

20. §

A Nemzeti Bíróság által hozott jogerős ítéleteket az illetékes állami képviseleti szerv hajtja végre.

21. §

A járási népbíróságok

Járási népbíróság létesítésére – a járás területére kiterjedő hatállyal – a járási székhelyen kerül sor.

22. §

A járási népbíróság hatáskörébe tartozik az összes, e rendelet szerinti bűncselekmény, kivéve a Nemzeti Bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozókat, illetve azokat, melyeket a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége kivett a járási népbíróságok hatásköréből s a Nemzeti Bíróság hatáskörébe utalt.

23. §

- (1) A járási népbíróság 5 tagú tanácsban hozza meg döntését, amely az elnökből és 4 ülnökből tevődik össze.
- (2) A tanács elnökének és helyettesének hivatásos bírónak kell lennie. Őket a Szlovák Nemzeti Tanács Igazságügyi Megbízotti Testülete nevezi ki és hívja vissza, amennyiben lehetséges, az illetékes járási nemzeti bizottság javaslatára.
- (3) Az ülnököket az illetékes járási nemzeti bizottság nevezi ki.

24. §

- (1) A vádat a járási népbíróság előtt a vádló képviseli.
- (2) A vádlót és helyettesét – az illetékes járási népbíróság javaslatára – a Szlovák Nemzeti Tanács Igazságügyi Megbízotti Testülete nevezi ki és hívja vissza a jogvégezett személyek soraiból.
- (3) A vádló tevékenysége során a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének tartozik felelőséggel

25. §

A 14., valamint a 16–20. § rendelkezései a járási népbíróságok számára is érvényesek.

26. §

A helyi népbíróság

Helyi népbíróság létesítésére – a politikai község vonzáskörzetére kiterjedő hatállyal – a helyi nemzeti bizottság székhelyén kerül sor.

27. §

A helyi népbíróság hatáskörébe az e rendelet 5. §-ában említett bűncselekmények tartoznak.

28. §

- (1) A helyi népbíróság 5 – 11 tagú tanácsban hozza meg döntését, amely az elnökből és 4 – 10 ülnökből tevődik össze.
- (2) Az elnököt és a vádlót a járási nemzeti bizottság nevezi ki és hívja vissza.
- (3) A helyi népbíróságok ülnökeit a járási nemzeti bizottság nevezi ki és hívja vissza a helyi nemzeti bizottság javaslata alapján.
- (4) A 14. § rendelkezései a helyi népbíróságokra is vonatkoznak.

29. §

A helyi népbíróság által kiszabott büntetés végrehajtását az illetékes járási népbíróság vádlója felügyeli.

30. §

A vádlott a helyi népbíróság előtt védőt választhat magának, aki viszont nem lehet ügyvéd vagy bíró.

31. §

A Nemzeti Bíróság számára a Legfelső Bíróság, a járási népbíróság számára az illetékes járásbíróság, a helyi népbíróságok számára a helyi nemzeti bizottság hivatala, továbbá a Nemzeti Bizottság vádlója számára a Főügyészség, a járásbíróság vádlója számára az illetékes járásbíróság, a helyi vádló számára pedig a helyi nemzeti bizottság hivatala biztosítja az adminisztratív teendők ellátását.

32. §

A népbíróságok létesítésével és feladatainak ellátásával kapcsolatos kiadásokat az állam fedezi a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének költségvetési keretéből.

33. §

E rendelet azonnali hatállyal lép életbe, egy évig marad érvényben, s végrehajtásáért a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége a Megbízottak Testületével közösen felel.

Šmidke s. k.

Dr. Lettrich s. k.

26.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945. ÉVI 44. SZÁMÚ
RENDELETE AZ ÁLLAMI- ÉS KÖZALKALMAZOTTAK
SZOLGÁLATI VISZONYÁNAK RENDEZÉSÉRŐL

Pozsony, 1945. május 25.*

A Szlovák Nemzeti Tanács a következő rendeletet hozta:

1. §

- (1) Állami alkalmazottnak minősülnek e rendelet alapján – a hivatásos katonák kivételével – a rendes vagy szerződéses állami alkalmazottak, az állami tulajdonban vagy állami kezelésben levő vállalatok és alapok alkalmazottai.
- (2) Közalkalmazottak e rendelet értelmében a következők:
  - a) a közigazgatási feladatokat ellátó testületek, név szerint a nemzeti bizottságok és a társadalombiztosítási intézmények alkalmazottai,
  - b) az a) pont alatt feltüntetett jogi személyek tulajdonában vagy kezelésében lévő hivatalok, vállalatok, alapok és intézmények alkalmazottai,
  - c) a közpénzekkel gazdálkodó hivatalok, vállalatok, alapok és intézmények alkalmazottai, és
  - d) a rendszeres fizetésben részesülő közéleti tényezők, akik rendszeres fizetésben részesülnek, amit az állam, vagy az a) pontban felsorolt szervezetek fedeznek.

2. §

A német és a magyar nemzetiségű alkalmazottak

- (1) A német vagy magyar nemzetiségű állami és közalkalmazottakat – a szolgálati viszonyukból származó bármiféle igény nélkül – szolgálatukból elbocsátják.
- (2) A kiszolgált német vagy magyar nemzetiségű állami-, vagy közalkalmazottak, és az utánuk ellátásban részesülő hozzátartozóik, 1945. május 31-i hatállyal elveszítik nyugdíjjogosultságukat és szociális járulékaikat.
- (3) A nemzetiség megállapításánál a származás, a családi érintkezésben használt nyelv, illetőleg az a mérvadó, hogy az illető 1938. október 6-a után milyen nemzetiséghez tartozónak vallotta magát.
- (4) Indokolt esetekben, amennyiben olyan személyről van szó, aki mindig a demokratikus és antifasiszta irányt vallotta magáénak, vagy részt vett a németek és az árulók elleni harcban, a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti testülete kivételt tehet.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sbierka nariadení Slovenskej národnej rady 1945. 9. 55-63. A szlovákiai német és magyar nemzetiségű személyekkel, közösségekkel szemben, a kollektív bűnösség és az etnikai megkülönböztetés alapján kiadott jogfosztó intézkedések, eljárások száma a kassai kormányprogram elfogadása, illetve a csehszlovák közigazgatás újraindítása után napról napra nőtt. A német és magyar lakta településeken a közigazgatási bizottságok, illetve komisszárok tiltották, vagy korlátozták a német és a magyar nyelv nyilvános használatát. Pozsonyban, miután a városi nemzeti bizottság 1945. június 8-án magyarok és németek nyilvános megjelölésről határozatot fogadott el, elkezdődött a magyar nemzetiségűek lakásainak lefoglalása és a magyarok ligetfalui internálótáborba küldése. Kassán és más dél-szlovákiai városokban szintén gyakran került sor a magyar nemzetiségű személyek nyilvános megszegényítésére, internálására és lakásaik lefoglalására. Az SZNT 1945. májusában határozatot fogadott el, amellyel megtiltotta a magyarok tagságát a szlovákiai politikai pártokban. Az 1945. évi 44. számú SZNT rendelet a német és magyar állami és közalkalmazottak elbocsátásáról, illetményeik, járandóságuk folyósításának leállításáról szóló rendelet a diszkriminatív jogszabályok egyik iskolapéldája. JANICS:1979:136-137; ŠUTAJ-MOSNÝ-OLEJNÍK:2002, 58.

- (5) Amennyiben a hivatal vagy vállalat rendes működése megköveteli, hogy a német vagy magyar nemzetiségű alkalmazott ideiglenesen addigi helyén maradjon, a hivatal előjárója ezt legfőbb 60 napig terjedően engedélyezheti, de erről azonnal jelentést kell előterjesztenie a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti testületének. A megbízotti testület határozatáig az alkalmazott a helyén maradhat.

3. §

Érvénytelen fasiszta intézkedések

- (1) Érvénytelenek a fasiszta kormány vagy az annak szervei által a fizetési előirányzatok alapján végrehajtott engedmények (pl. a várakozási időszak csökkentése vagy elengedése, a belépési vizsga elengedése, az előírt előzetes végzettség elengedése, az alacsonyabb szolgálati osztályban vagy más munkáltatónál eltöltött szolgálat beszámítása), miként az előléptetések is, egy előléptetést s eggyel magasabb fizetési osztályba kerülést kivéve, amennyiben erre az előléptetésre minden kedvezmény nélkül, 1944. augusztus 29-ét megelőzően került sor, olyan alkalmazott esetén, aki 1938. szeptember 29-éig lépett munkaviszonyba.
- (2) Nem minősül előléptetésnek a rendelkezés 1. bekezdése értelmében a próbaidős alkalmazott véglegesítése, a kiegészítő alkalmazott alkalmazotti jogviszonyba történő sorolása (1927. évi 114. számú kormányrendelet), a részmunkaidős postai segédmunkaerő teljes munkaidőssé minősítése (1927. évi 17. számú kormányrendelet), illetve a postai segédmunkaerő szállítási hivatalnökká történő átsorolása, valamint az alkalmazottnak csupán egyetlen fizetési osztállyal magasabb osztályba történő sorolása (1926. évi 113. számú kormányrendelet 23. §, Fiz. törv. 27. §, 1927. évi 15. számú kormányrendelet 29. §, és a 1927. évi 16. számú kormányrendelet 21. §). Minden ilyen esetben az 1. bekezdésben említett előléptetés alatt csak az ott említett két fizetési osztály elérését kell érteni.
- (3) Az alkalmazott olyan szolgálati fizetésre jogosult, melyet az automatikus előrelépésével ért volna el abban a fizetési besorolásban, melybe az 1. és 2. bekezdés alapján tartozik.

4. §

Az eddigi igazoló eljárások érvényessége

- (1) Az igazoló bizottságok határozatai, melyeket a Szlovák Nemzeti Tanács Meghatalmazotti Testület Elnökségének 1945. április 3-i 3. számú rendelkezése értelmében kerültek meghozatalra, a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének döntése nélkül az illetékes megbízott jóváhagyása mellett érvényesek. A megbízottnak azonban, amennyiben a 9. § 3. bekezdésének b) pontja alapján meghozott határozatról van szó, ismételten határoznia kell a 9. § 5. bekezdése alapján.
- (2) A Szlovák Nemzeti Tanács Meghatalmazotti Testület Elnökségének 3. számú rendelete megsemmisítésre kerül.

5. §

Intézkedések az igazoló eljárások előtt

- (1) Azok a nem német vagy magyar nemzetiségű állami és közalkalmazottak, akik valamelyik fasiszta kormány vagy annak valamely szerve kötelékében teljesítettek szolgálatot (a továbbiakban: alkalmazottak) – amennyiben nem estek igazoló eljárás alá a Szlovák Nemzeti Tanács Meghatalmazotti Testület Elnökségének 1945. április 16-i, 3. sz. határozata alapján – 1945. június 15-i hatállyal, bárminemű további igény nélkül elbocsáttatnak,

- a) amennyiben e rendelet kiadásáig a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége vagy más szerve általi ideiglenes szolgálatba helyezésük vagy szolgálatra való berendelésük nem történt meg, vagy amennyiben 1945. április 20-ig nem jelentkeztek írásban szolgálatra a Szlovák Nemzeti Tanács azon hivatalánál, amely azon megszüntetett hivatal helyébe léptek, melynek kötelékében utolsó alkalmazotti szolgálatukat töltötték,
- b) vagy amennyiben azon hivatalnál, amelynél jelentkeztek, nem veszik át, majd 8 napon belül nem adják le két példányban a csatolt minta alapján kitöltött kérdőívet vagy a szolgálati helyüktől kapott egyéb nyomtatványokat.
- (2) Azok az alkalmazottak, akik (valamelyik megbízotti testületnél) már benyújtották a csatolt minta szerinti kérdőívet, e rendelet kihirdetését követő 8 napon belül jogosultak azt kijavítani és kiegészíteni.
- (3) Amennyiben a kérdőív vagy egyéb bizonyítékok alapján valószínűsíthető, hogy az igazolóbizottság (11. §) az alkalmazottról a 9. § 3. bekezdésnek c) pontja alapján fog határozatot hozni, a szolgálati hely elöljárója felfüggeszti őt a szolgálatteljesítésből, illetve nem engedélyezi számára a szolgálatba lépést, és leállítja járandóságainak kifizetését. Ezen intézkedéssel kapcsolatban a Legfelsőbb Közigazgatási Bírósághoz benyújtott fellebbezésnek vagy panasznak helye nincs. A visszatartott járandóságokat csak abban az esetben kell kifizetni, ha erről az igazolóbizottság a 9. § 3. bekezdésének a) pontja alapján határozatot hozott.
- (4) Amennyiben nem a 3. bekezdés első mondatába foglalt esetről van szó, azon alkalmazottnak, akinek szolgálati beosztása még nem történt meg, annál a hivatalnál kell szolgálatba lépnie, melynél az 1. bekezdés a) pontja alapján jelentkeznie kell, vagy annál a hivatalnál, melyet a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége meghatároz a számára.
- (5) A szóban forgó hivatal véleményezésével ellátott jelentkezési lapokat az 1. bekezdés a) pontja alapján az illetékes felettes központi hivatalnak kell megküldeni.

6. §

Teljes alkalmatlanság

Nem lehet állami vagy közalkalmazott, aki:

1. a Szlovák Nemzeti Tanács 1945 évi 33. számú rendelete alapján nyilvános megrovásnál súlyosabb büntetésben részesült,
2. elhagyta a nemzeti felkelés hatókörébe eső szolgálati helyét, és annak időtartama alatt fel nem szabadított területre menekült, vagy aki elhagyva munkahelyét csatlakozott ugyan a nemzeti felkeléshez, viszont azt követően – amennyiben nem ez volt számára az egyedüli lehetőség arra, hogy kiszabaduljon fogságából vagy a börtönből – jelentkezett a néppárti (ludák) kormány vagy valamely szerve szolgálatába.

7. §

Fasiszták, kollaboránsok, konjunktúralovagok

Az igazoló bizottság az 5. § 1. bekezdésében meghatározott felsorolt valamennyi alkalmazottról megállapítja, nem követték-e el a 6. § szerinti cselekmények valamelyikét, vagy nem folytattak-e más fasiszta tevékenységet, nem működtek-e együtt a megszállókkal vagy nem használták-e ki saját javukra az adott helyzetet, és úgy viselkedtek-e, ahogyan az egy demokratikus érzelmű csehszlovák állampolgárnak erkölcsi és törvényszabta kötelessége. Rendszerint az követett el ilyen cselekedetet, és nem tartotta magát a fentiekhez, aki:

1. ludák, magyar vagy náci gyűjtő- vagy munkatábor vagy ezekhez hasonló intézmény alkalmazottjaként másokat megkínzott és tisztségét különleges ügybuzgalommal látta el,
2. önkéntesen és kezdeményezően nyilvánosan elkötelezte magát Németország és annak szövetségei győzelme, a náciizmus és a fasiszmus, valamint annak berendezkedése mellett, egyetértett Csehszlovákia feldarabolásával, illetve Szlovákia Csehszlovákiától történő elszakításával, s Németországhoz való viszonyulásával,
3. önkéntesen és kezdeményezően részt vállalt az SS, a Gestapo, az SA, az NSDAP, az SDP, a DP, a HJ, a Karpatendeutsche Partei, a Volksbund, a Szabadcsapat Fegyveres Nemzeti Szolgálat, a Nyilaskeresztes Párt, a Rodobrana, a HG, a HSLS, a Szlovák–Német Társaság vagy más hasonló szervezetek munkájában,
4. politikai tevékenységével vagy fasiszta összeköttetései révén vagyoni előnyökre és jövedelmekre tett szert, kitüntetésekert kapott, vagy rendkívüli előléptetéseket részesült.

8. §

Enyhítő, illetve bűnmegsemmisítő tevékenységek

Azon a feltétel mellett, hogy az alkalmazott az alább felsorolt tevékenységével egyidejűleg a 7. §-ban felsoroltak közül semmit nem követett el, az igazoló bizottság a javára írhatja, hogy jelentősen kivette részét a fasiszmussal elleni harcból és a Csehszlovák Köztársaság felszabadításáért folytatott küzdelemből, főképpen ha

1. 1944. október 15-éig önkéntesen belépett a csehszlovák, illetve valamelyik szövetséges, vagy a partizán hadseregbe,
2. elhagyta munkahelyét, hogy a nemzeti felkelésben érdekében teljesítsen szolgálatot,
3. fegyverrel, ruházattal, élelmiszerral, hírekkel vagy az ellenség előli rejtegetéssel segítette a csehszlovák vagy más szövetséges katonákat, vagy a partizánokat,
4. kárt okozott a fasiszta hadseregnek, vagy a katonai szempontból fontos vállalatoknak,
5. fontos híreket továbbított a megszállt területekről a csehszlovák kormány, illetve a Szlovák Nemzeti Tanács és annak szervei számára,
6. nemzeti, politikai vagy faji hovatartozásuk miatt bebörtönözött vagy veszélybe került személyeket támogatott,
7. a sajtóban vagy élőszóban nyilvánosan fellépett a fasiszta hatalommal vagy az azt szolgáló kormánnyal, illetve a megszállókkal és a fasiszmussal szemben, valamint a közvéleménynek a Csehszlovák Köztársaság felszabadításáért és az egyesült nemzetek céljaiért történő aktivizálása érdekében,
8. olyan külföldi országba emigrált, mellyel Németország akkor ellenséges vagy feszült viszonyban volt, hogy fegyveres ellenállást szervezzon, vagy politikai tevékenységet fejtsen ki a Csehszlovák Köztársaság felszabadításáért, a demokráciáért, a fasiszmus és Németország ellen,
9. a nemzeti felkelésben való részvételéért, vagy nemzeti hovatartozásáért, vagy demokratikus és antifasiszta meggyőződéséért bebörtönözték vagy más komoly sérelmet szenvedett.

9. §

Határozat

- (1) Amennyiben az igazoló bizottság a 6. § 1. bekezdésének alapján bűncselekmény gyanúját állapítja meg, az illető iratanyagát a Nemzetbiztonsági Testülethez továbbítja. Ilyen esetben vagy ha a büntetőeljárás már folyamatban van, a bizottság javaslatára a megbízott előzetes

intézkedéseket fogyanatosít a 3. bekezdés c) pontjának megfelelően. Ezek további intézkedések nélkül végérvényesnek minősülnek, ha a büntetőeljárás a nyilvános megrovásnál súlyosabb büntetést eredményezett.

- (2) Amennyiben a bizottság a 6. § 2. bekezdésének megfelelően megállapítja a valós helyzetet, vagy lényeges tényekről valótlán adatokat talál a kérdőívben, illetve lényeges tények elhallgatására derít fényt, a 3. bekezdés c) pontjának megfelelően intézkedéseket fogyanatosít.
- (3) Amennyiben nem az 1. és 2. bekezdésben feltüntetett esetekről van szó, vagy amennyiben a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 33. számú rendelete szerinti eljárás felmentéssel vagy nyilvános megrovással végződött, a bizottság a 7. és 8. §-ok alapján megvizsgálja az alkalmazott állampolgári és nemzeti megbízhatóságát, majd javaslatára a megbízott:
  - a) a 3. § szerint meghagyhatja addigi munkahelyén az összes fizetési és egyéb igényének fenntartásával,
  - b) elbocsáthatja, majd ismételten alkalmazhatja fizetési és szolgálati igényeinek újonnan történő meghatározása mellet, valamint áthelyezheti más szolgálati helyre,
  - c) bárminemű fizetési és egyéb igény nélkül elbocsáthatja.
- (4) Amennyiben a 7. és 8. § alapján semmilyen vétséget nem állapítottak meg, a megbízott a 3. bekezdés a) pontja alapján dönt. Amennyiben kisebb vétség, vagy a 7. § szerinti vétség kivételével a 8. § szerinti tevékenységet állapítottak meg, a megbízott a 3. bekezdés b) pontja alapján hozhatja meg határozatát, s rendkívül érdemleges tevékenység esetében a 3. bekezdés a) pontja szerint is dönthet.
- (5) A 3. bekezdés b) pontja szerinti határozathozatal esetében a megbízottnak meg kell határoznia annál alacsonyabb szolgálati és fizetési igényeket kell kijelölnie, mint amelyek az alkalmazottnak az. 3. § 1. és 2. bekezdése szerint öt megillető fizetési osztályban járnának.

10. § Eskü

- (1) Azon alkalmazott, akiről a 9. § 3. bekezdésének a) vagy b) pontja alapján született döntés, a szolgálati hivatalának előjárója jelenlétében – amennyiben az még nem történt meg – a következő esküt kell tennie:

„Becsületemre és lelkiismeretemre esküszöm, hogy hűen és engedelmesen szolgálom a Csehszlovák Köztársaságot, annak kormányát, továbbá a Szlovák Nemzeti Tanácsot, hogy a hatályos törvényeket és rendeleteket betartom és hivatali kötelességeimet lelkiismeretesen és részrehajlás nélkül teljesítem, a hivatali titkot megőrzöm, és minden erőmmel csakis az állam és a nemzet javára fogok cselekedni.”
- (2) A rendkívüli előírásokban meghatározott eskükről szóló rendelkezések továbbra is érvényben maradnak. Az eskütételről szóló jegyzőkönyv a személyi iratok közé kerül.

11. § Az igazoló bizottság

- (1) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége, és minden megbízott a saját hatáskörbe tartozó, továbbá a hozzá vagy neki alárendelt hivatalok, bíróságok, intézmények és alapok alkalmazottai számára kinevezi az igazoló bizottságok elnökeit és – megfelelő számban – ülnökeit. E tanácsokban lehetőség szerint az alkalmazottak valamennyi szolgálati osztályának képviseltetnie kellene magát. A bizottság döntéseit 5 tagú tanácsokban hozza meg.

- (2) A bizottság ülnöke kizárólag olyan alkalmazott lehet, aki a 6. és 7.§-ok alapján nem követett el semmit, akire érvényes a 8. § valamelyik pontja, és vagy egyáltalán nem, vagy legfőljebb csak egy alkalommal részesült kintüntetésben a fasiszta kormánytól vagy annak valamely szervétől. A bizottság első ülésén az e rendeletbe foglaltak szerint saját ülnökeit világitja át. Az ezen vagy más okból elfoglalt bizottsági tag nem vehet részt a bizottság ülésén. A bizottsági tagnak be kell jelentenie elfoglaltságát. Az igazoló bizottság által vizsgált alkalmazott legfőljebb két tag elfoglaltságát sérelmezheti.
- (3) Az igazoló bizottság illetékessége a szerint kerül megállapításra, hogy az adott hivatal illetékes-e jelentkezés benyújtására [5. § 1. bekezdés a) pont]. A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége mellett működő igazolóbizottság illetékes eljárni a Legfelső Számvevőszék, a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság, az Állami Statisztikai Hivatal és a volt Külügyminisztérium alkalmazottai ügyében is.
- (4) Az igazoló bizottság dönt az e rendeletben meghatározott határidők igazolása tárgyában is, továbbá a prejudiciális kérdések, főképpen pedig a nemzetiségi kérdés vonatkozásában.
- (5) Azon alkalmazottat, aki ellen a 6. és 7. §-ok szerinti bizonyítékok tanúskodnak, és tartózkodási helye ismert, meghallgatásra kell beidézni, hogy azokkal kapcsolatban véleményt tudjon nyilvánítani. Az annak rendje s módja szerint beidézett alkalmazott távolmaradása, vagy ha valaki ismeretlen helyen tartózkodik, nem lehet akadálya az eljárásnak.
- (6) Az igazoló bizottság ülést nyilvánosan kell bejelenteni. Nyilvánosan tárgyal, lehetőség szerint azon hivatal alkalmazottainak jelenlétében, melynek ügye napirenden van. A bizottság elnökének fel kell szólítania a jelenlevőket, hogy tanúskodjanak a vizsgált személy mellett vagy ellen, miközben tájékoztatja őket arról, hogy nem feljelentésről, hanem hazafias kötelességük teljesítéséről van szó.
- (7) Az igazoló eljárási határozatot a bizottság írásban adja ki az ismert tartózkodási helyű alkalmazottnak, egyéb esetekben a Hivatalos Közlönyben teszi közzé.
- (8) Az igazoló határozattal szemben a kézbesítést követő 15 napon belül az illetékes megbízottnál, a Szlovák Nemzeti Tanács Meghatalmazott Elnöksége 1945. április 16-i, 3. számú rendelete alapján létrehozott igazoló bizottság döntése esetében pedig e határozat kihirdetését követő 15 napon belül nyújtható be fellebbezés.
- (9) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége
  - a) dönt az igazoló bizottságok illetékességével kapcsolatos vitás kérdésekről,
  - b) a 11. § 3. bekezdése szerint illetékes bizottság helyébe a döntéshozatalhoz más bizottságot is küldhet.

12. § Az eljárás felújítása

Amennyiben a véghatározat meghozatalát követő két éven belül kiderül, hogy az átvilágított személy a kérdőívet a valóságnak nem megfelelően töltötte ki, vagy hogy a saját mulasztásán kívüli okból nem használhatta valamely bizonyítékot, vagy akár mellette, akár ellene valótlan bizonyíték került felhasználásra, s e körülmények bármelyike hatással lehetett a véghatározatra, az igazolóbizottságnak a végzés jogerőre emelkedését követő két éven belül el kell rendelnie az eljárás felújítását, melyre ugyanazon előírások érvényesek, amelyek szerint az első eljárás folyt.

13. § További személyek igazolása

- (1) Az 5. § 1. bekezdésében felsoroltakon kívül további állami és közalkalmazottak, illetve egyáltalán más személyek igazolására a járási nemzeti bizottságok hivatottak. Az eljárás lefolytatására az a járási nemzeti bizottság illetékes, melynek hatáskörzetében az érintett személy a megszállítás végét megelőző 1 évben legtovább lakott. E járási nemzeti bizottság a kérdéses személy vonatkozásában jelentést kér mindazoktól a járási nemzeti bizottságoktól, melyek körzetében az illető 1938. szeptember 29-e után hosszabb ideig lakott.
- (2) A járási nemzeti bizottság az általa kinevezett 4 tagú igazoló bizottság ajánlása alapján a 9. § 4. bekezdésének értelmében megvizsgálja az ügyet, és tanúsítványt ad ki az állampolgársági megbízhatóságról, kisebb fokú megbízhatóságról, illetve megbízhatatlanságról. Amennyiben a tanúsítvány a megbízhatóságnál rosszabb minősítést ad, meg kell nevezni azt a körülményt is, amelyen e minősítés alapul. Az ilyen tanúsítvánnyal szemben fellebbezéssel lehet élni a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatalánál.
- (3) A járási nemzeti bizottság igazoló bizottságának tagjai a 14. § 5. bekezdésében említett büntetőjogi felelősségükön kívül magánvagyonukkal is felelnek mindazokért a károkért, melyek igazolóbizottsági feladatuk lelkiismeretlen ellátása folytán keletkeztek, s ha határozatuk alapján olyan személyek kerültek volna állami szolgálatba, akik nemzeti vagy politikai megbízhatatlanságuk folytán nem oda valók.

14. § Büntetőjogi rendelkezések

6 hónapig terjedő börtönbüntetéssel és 50.000 koronáig terjedő pénzbírsággal, behajthatatlanság esetén további 3 hónapig terjedő börtönbüntetéssel sújtható az, aki:

1. a kérdőív kérdéseire szándékosan valótlan adatokkal válaszolt, vagy szándékosan lényeges körülményeket hallgatott el,
2. törvényes indok nélkül megtagadta vallomását az igazolóbizottság előtt, vagy a bizottságnak, illetve a hivatalnak – amennyiben nem hamis vád bűncselekményének a ténye forgott fenn – valótlan adatokat adott meg,
3. a 6. és 7. §-ok szerinti cselekményekre utaló feljegyzéseket és okiratokat megsemmisítette, elrejtette, meghamisította, s a hivatalos közlönyben felsorolt vagy számára kézbesített iratokat a bíróság, a közbiztonsági hivatal felszólítására sem adta le, azokat eltitkolta, vagy az azok utáni nyomozást akadályozta,
4. megsértette a 2. § rendelkezéseit,
5. a helyi vagy járási nemzeti bizottság tagjaként tudatosan közrejátszott abban, hogy hamis tanúsítvány kerüljön kiállításra az állampolgári és nemzeti megbízhatóságról.

15. § A fasiszta üldöztetés következtében megszüntetett szolgálati viszony helyreállítása

- (1) Azon állami alkalmazottak és köztisztviselők, akiket a 1939. évi 74. és a 1941. évi 198. számú kormányrendelet és annak módosításai és kiegészítései alapján bocsátottak el, újbóli felvételük tárgyában kérvényt nyújthatnak be. E kérelmeket jelen rendelet előírásainak megfelelően az igazolóbizottság megvizsgálja, és vizsgálat eredménye, valamint a bizottság javaslata alapján

az alkalmazottak felvételére illetékes hivatal dönt a jelentkező újbóli alkalmazásáról, valamint az őt megillető fizetési és szolgálati igényekről. Minden alkalmazott esetében az a szolgálati besorolás ismerhető el, amely elbocsátása előtt reá vonatkozóan érvényben volt, és azok a szolgálati járandóságok illetik meg őt, melyeket a fizetési osztályok előrehaladásával elért volna, ha az elbocsátás nem sújtotta volna.

- (2) Azon állami és közalkalmazottak, akiknek szolgálati és fizetési viszonyait vagy nyugdíj- és szociális járandóságukat a 1940. évi 200, az 1941. évi 41, valamint az 1941. évi 64. számú rendeletek rendezték, jelentkezésükkel az illetékes hivatalnál elérhetik, hogy szolgálati besorolásuk, továbbá fizetésük (nyugdíj- és egyéb szociális járandóságuk) visszaállítsák a határozatok kiadását megelőző hatályos rendelkezések értelmében. A jelentkezések tárgyában az illetékes megbízott az igazolóbizottság javaslata szerint dönt. A megbízott az idézett előírások alapján kiadott határozatot megszüntetheti és megítélheti az eredeti szolgálati besorolást és fizetést (nyugdíj- és egyéb szociális járandóságokat).
- (3) Az 1. és 2. bekezdés alapján benyújtott igényeket azon személyek is érvényesíthetik, akik az elhunyt alkalmazottak után jogosultak a szociális ellátásra.

16. §

A rendelet végrehajtása

E rendelet végrehajtása a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének és Megbízotti Testületének hatáskörébe tartozik.

Šmidke s. k.

Dr. Lettrich s. k.

27.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCSNAK A VAGYON
NEMZETI GONDOKSÁG ALÁ HELYEZÉSÉRŐL SZÓLÓ
1945. ÉVI 50. SZÁMÚ RENDELETE
Pozsony, 1945. június 5.*

A Szlovák Nemzeti Tanács az alábbi törvényerejű rendeletet hozta:

1. §

Az államilag megbízhatatlan személyek Szlovákia területén található teljes vagyonát az állam lefoglalja, és nemzeti gondnokság alá helyezi.

2. §

- (1) Az állam a továbbiakban lefoglalja és nemzeti gondnokság alá helyezi továbbá – kivéve az ingó és ingatlan mezőgazdasági vagyont, a személyi ingóságokat és általában a lakásberendezéseket – az összes vagyont, melyet a nemzeti, faji vagy politikai üldözésre vonatkozó fasiszta jogi normák alapján szereztek, akár 1938. szeptember 29. után a megszállás, a nemzeti, a faji vagy a politikai üldözés nyomása alatt megkötött magánjogi szerződés útján, abban az esetben is, ha az ilyen vagyont harmadik személyre ruházták át.
- (2) A nemzeti gondnokság e paragrafus értelmében nem vonatkozik azokra a vagyonállagokra, amelyeket az 1. bekezdésben feltüntetett módon az állam vagy más közjogi testület és intézet szerzett meg, amennyiben ezek a vagyonállagok állami vagy más közcélokat szolgálnak.

3. §

Az állam lefoglalja és nemzeti gondnokság alá vonja mindazokat a további vagyonállagokat és vállalatokat (üzemeket), amelyek esetében ezt az intézkedést egészében véve köz- vagy gazdasági érdekek követelik meg, főleg ha e vagyonállagok, vállalatok vagy üzemek elhagyatottak, vagy pedig ellenséges és államilag megbízhatatlan személyek birtokában, bérletében vagy gondnokságában vannak.

4. §

Államilag megbízhatatlan személyeknek tekintendők:

- a) a német vagy magyar nemzetiségű személyek, amennyiben nem igazolják, hogy aktívan részt vettek a Németország vagy Magyarország elleni harcokban és jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy sikerüljön újra kivívni a Csehszlovák Köztársaság, valamint a szlovák és a cseh nemzet szabadságát,
- b) azok a személyek, akik bármilyen módon közreműködtek a Csehszlovák Köztársaságnak vagy valamely részének szétrombolásában és megszállásában, a demokratikus szabadságjogok fa-

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sbirka nariadení Slovenskej národnej rady 1945. 10. 67–70. Az SZNT az 1945. évi 12. számú elnöki dekrétum elfogadását megelőzően, önálló rendeletet alkotott a németek, magyarok, árulók és kollaboránsok vagyonának sorsáról. Ezzel erősítette az SZNT 1945. évi 30. számú rendeletében rögzített jogköreit és biztosította a szlovákiai területen elkobzott vagyonállagok szlovák kézbe kerülését. A nemzeti gondnokság intézményének létrehozásával megszüntette az 1944. évi 11. számú rendeleteiben kialakított kényszergondnokságot. VADKERTY:1999, 2002, 153–175; ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002,59–64; BEŌA:2002, 77–79. A magyar nemzetiségű tulajdonosok vagyonának elkobzását, nemzeti gondnokság alá helyezését a lakosságcsere-egyezmény aláírását követően az 1946. február 14-i és március 31-i belügyminiszeri rendeletek ideiglenesen felfüggesztették. JANICS:1989. 172–173.

siszta rendszer bevezetése útján való elnyomásában, vagy ezt elősegítették, akik a Csehszlovák Köztársaság szétrombolása és megszállása idején bármilyen módon aktívan támogatták a fasiszta rendszert vagy a német és a magyar megszállókat, és akik a fasiszta rendszer, s a német és a magyar megszállás fennállását bármilyen módon igyekeztek meghosszabbítani, főleg a szlovák és a cseh nemzet felszabadító harcának meghiúsításával, elnyomásával. Ilyen személyeknek kell tekinteni elsősorban a fasiszta rendszer jelentősebb politikai személyiségeit, bármilyen fasiszta egyesület és szervezet jelentős személyiségeit és tisztségviselőit, továbbá azokat a személyeket, akik szándékosan és tudatosan segítettek a bankokban, az ipari, a kereskedelmi, a mezőgazdasági és más hasonló vállalatokban és gazdasági szervezetekben és bármilyen intézetekben a német vagy a magyar elnyomást és fosztogatást, a német vagy a magyar hadviselést.

5. §

A jogi személyek közül államilag megbízhatatlanoknak tekintendők azok, amelyek igazgatási szervei a 4. § b) pontjában leírt tevékenységet fejtettek ki, vagy pedig amelyeknél tőke- vagy vagyoni részesedésük van a 4. §-ban meghatározott személyeknek.

6. §

A német vagy a magyar nemzetiséghez való tartozás megítélése szempontjából elsősorban a családi érintkezésben használt nyelv, 1938. szeptember 6. után tagság a magyar vagy német politikai pártokban, vagy a legutóbbi népszámlálás alakalmával bevallott nemzetiség a meghatározó.

7. §

Nemzeti gondnokságot vezet be be:

- a) a Szlovák Nemzeti Tanács Ipari és Kereskedelmi Megbízottja a bányászati és kohászati üzemeknél,
- b) az ipari, kereskedelmi vállalatoknál és vállalkozásoknál, valamint egyéb termelő üzemeknél:
  1. a helyi nemzeti bizottság a 20 főnél kevesebb alkalmazottal rendelkező vállalatok esetében, amennyiben a forgalom nem lépi túl az 1 000 000 koronát,
  2. a járási nemzeti bizottság az 50 főnél kevesebb alkalmazottal rendelkező vállalatok esetében, amennyiben a forgalom nem lépi túl a 3 000 000 koronát,
  3. a Szlovák Nemzeti Tanács Élelmezési és Ellátási Megbízottja a nagyobb alkalmazotti létszámmal, vagy nagyobb forgalommal rendelkező üzemek esetében, amennyiben élelmiszeripari, vállalatról, valamint felvásárlási szervezetről van szó, az összes egyéb esetben pedig a Szlovák Nemzeti Tanács Ipari és Kereskedelmi Megbízottja; az alkalmazotti létszám meghatározásakor az 1943. évi rendes üzemmenet a meghatározó; a forgalom meghatározásakor az 1943. évi forgalom értendő.
- c) lakóépületek és építési telkek esetén, amennyiben nem részei vállalkozási vagy mezőgazdasági vállalat részét, a nemzeti bizottság,
- d) az összes egyéb vagyon esetén, kivéve a mezőgazdasági és erdészeti vagyont:
  1. a vagyoni tétel 100 000 koronás értékéig a nemzeti bizottság,
  2. 500 000 koronás értékig a járási nemzeti bizottság,
  3. magasabb érték esetén a Szlovák Nemzeti Tanács megbízottja az illetékes.

8. §

A 7. § alapján hozott határozatot a 7. § a) és b) pontjaiban felsorolt üzemeknél és intézeteknél kell kiadni az üzemi bizottság (vállalati tanács) javaslatára, a nemzeti bizottság véleménynyilvánítását követően.

9. §

Ha a késlekedés veszélye fenyeget, elsősorban ha elhagyott vagyonállagról vagy vállalatról van szó, vagy pedig a vagyonállagba vagy vállalatba ellenséges vagy államilag megbízhatatlan személyek avatkoznak be, akkor a járási nemzeti bizottságoknak más szerv illetékessége esetén is joguk van a 7. § alapján ideiglenes nemzeti gondnokot kinevezni, amíg a 7. § értelmében az illetékes szerv döntést nem hoz.

10. §

- (1) A Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízottja, amennyiben azt a közérdek megköveteli, megváltoztathatja a nemzeti bizottság nemzeti gondnokságba történő vételéről szóló határozatát, vagy a járási nemzeti bizottság nemzeti gondnokok kinevezéséről szóló határozatát. Ilyen intézkedés meghozatalát megelőzően viszont meg kell hallgatnia az illetékes nemzeti bizottságot, vagy a járási nemzeti bizottságot.
- (2) A Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízottja úgyszintén megteszi a szükséges intézkedéseket a nemzeti gondnokság alá helyezéséről azokon a helyeken, ahol az illetékes nemzeti bizottság vagy járási nemzeti bizottság azt nem tette meg.

11. §

- (1) Ideiglenes nemzeti gondnokság alá kell vonni minden szövetkezetet olyan időtartamra, amíg a szövetkezet tagjai nem választanak az alapszabályzatnak megfelelően új szerveket.
- (2) Azon szövetkezeteknél, melyek illetékességi körzete nem terjed túl a község vagy város körzetén az ideiglenes nemzeti gondnokság alá helyezést a helyi nemzeti bizottság hirdeti ki; a járási nemzeti bizottság azoknál a szövetkezeteknél, melyek illetékességi körzete túlterjed a község vagy város körzetén, de nem terjed túl a járás körzetét; a többi szövetkezet esetében, amennyiben építési vagy lakásszövetkezetekről van szó, a Szlovák Nemzeti Tanács Szociális Megbízottja, és amennyiben mezőgazdasági östermelői szövetkezetekről van szó, úgy a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízottja, és amennyiben egyéb szövetkezetekről van szó, a Szlovák Nemzeti Tanács Ipari és Kereskedelmi Megbízottja határoz.
- (3) Az ideiglenes nemzeti gondnokság az 1. bekezdés szerinti új tisztségviselők megválasztását megelőzően köteles átvilágítani a szövetkezet tagjait politikai és nemzetiségi megbízhatóságuk szempontjából, és megvizsgálni a tagsági üzletrészek megszerzésének módját is.
- (4) Az ideiglenes nemzeti gondnokság ezen paragrafus alapján nem kerül bevezetésre azokon a helyeken, ahol már bevezették, vagy be kellene vezetni az 5. § értelmében.

12. §

A Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízottja az 1–5. § értelmében nemzeti gondnokság alá vonhatja a közszolgálati testületeket, érdekvédelmi és gazdasági szervezetekben és intézményekben.

13. §

- (1) A nemzeti gondnokságba helyezésről és annak megszüntetéséről szóló határozatot, nemzeti gondnokok kinevezéséről és visszahívásáról szóló határozatokat írásban kell meghozni.
- (2) A határozat másolatát azonnal meg kell küldeni a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti testületének.

14. §

A 13. § szerint meghozott határozat alapján hivatali erejénél fogva

- a) ingatlanok esetében az illetékes telekkönyvi bíróság jegyzi be a telekkönyvi okiratokba a nemzeti gondnokság alá helyezésről szóló bejegyzést,

- b) bányászati jogoknál az illetékes bíróság, illetve hivatal jegyzi be a bányászati okiratokba a nemzeti gondnokság alá helyezésről szóló bejegyzést,
- c) vasúti intézményeknél az illetékes bíróság jegyzi be a vasúti okiratokba a nemzeti gondnokság alá helyezésről szóló bejegyzést,
- d) a cégjegyzékbe bejegyzett vállalatoknál és üzemeknél az illetékes cégbíróság jegyzi be a cégbírósági okiratokba a nemzeti gondnokság alá helyezésről szóló bejegyzést.

15. §

- (1) Nemzeti gondnokká csakis nemzetiségileg és államilag megbízható személyt lehet kinevezni, aki rendelkezik a megfelelő szakmai és gyakorlati ismeretekkel. A nemzeti gondnokok kiválasztása során tekintettel kell lenni az üzemek alkalmas alkalmazottaira.
- (2) Nemzeti gondnokká alapvetően nem szabad kinevezni a vagyontárgy, vállalat (üzem) adósát vagy hitelezőjét.
- (3) Nemzeti gondnokká nem lehet kinevezni a Csehszlovák Köztársaság kormányának tagját, vagy a Szlovák Nemzeti Tanács tagját vagy megbízottját.
- (4) Nemzeti gondnokká nem lehet kinevezni sem a nemzeti bizottság tagját, sem az illetékes szerv hivatalnokát a 7. § alapján.

16. §

Amennyiben a vagyontárgy vagy vállalat fontossága és mérete megköveteli, a 7. § alapján az illetékes szerv nemzeti gondnokká testületet nevezhet ki, melynek legfőbb 5 tagja lehet.

17. §

A hivatalba lépés megkezdése előtt a nemzeti gondnok a 7. § szerint illetékes szerv előtt leteszi a hivatali esküt, mely szerint kötelezettségeinek lelkiismeretesen fog eleget tenni, a jó gazda gondosságával, valamint a gazdasági, közérdek és egyéb érdekekkel összhangban.

18. §

Tisztsége teljesítése során a nemzeti gondnok közintézmény jogkörével van felruházva.

19. §

Ezen rendelet hatályba lépését követően a nemzeti gondnokság alá vont vagyontulajdonosainak, birtokosainak, bérlőinek és kezelőinek összes jogi intézkedései, melyek az érintett vagyontárggyal összefüggésben vannak, érvényüket veszítik. A nemzeti vagyongondnokság alá vont vagyontárgyak eddigi tulajdonosai, birtokosai, bérlői és kezelői nem avatkozhatnak bele a nemzeti gondnok tevékenységébe.

20. §

- (1) A nemzeti gondnok kezeli és képviseli a nemzeti gondnokság alá vont vagyont. Különösen fontos döntésekhez a 7. § alapján illetékes szerv jóváhagyása szükséges.
- (2) A nemzeti gondnok köteles a jó gazda gondosságával eljárni, és felelős azokért a károkért, mely kötelezettségeinek elmulasztása miatt keletkeznek.

21. §

A 7. § alapján illetékes szerv felügyeli a nemzeti gondnok tevékenységét. A nemzeti gondnok köteles ezen szerv számára gazdálkodásáról beszámolni a meghatározott határidőkön belül, és bármikor szükséges tájékoztatást vagy magyarázatokat nyújtani.

22. §

A nemzeti gondnok készpénzkiadásainak megtérítésére, és tiszteletdíjra jogosult, melynek összegét a 7. § alapján illetékes szerv határozza meg a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti testületei által kiadott irányelvei alapján. Ezen költségek a kezelt vagyontárgy kiadásait terhelik.

23. §

- (1) A nemzeti bizottság határozatával szemben fellebbezéssel lehet élni a járási nemzeti bizottságnál, amely döntését végső hatállyal hozza meg.
- (2) A járási nemzeti bizottság elsőfokú határozatával szemben a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti testületénél lehet fellebbezéssel élni, amely döntését végső hatállyal hozza meg.
- (3) A fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.
- (4) A Legfelsőbb Közigazgatási Bíróságnál nem lehet panasszal élni.

24. §

Ha nincs szó szigorúbban vett büntetendő bűncselekményről, akkor a kihágásért 5 évig tartó szabadságvesztéssel és 10 millió koronáig terjedő pénzbüntetéssel, esetleg teljes vagy részleges vagyonelkobzással sújtják

- a) mindazon személyeket, akik megszegik vagy megkerülik e törvényerejű rendelet rendelkezéseit, elsősorban azon személyeket, akik zavarják vagy lehetetlenné teszik a nemzeti gondnok jogos tevékenységét,
- b) azt a gondnokot, aki szándékosan vagy durva nemtörődomségből megszegi az előző rendelkezésben megszabott valamelyik kötelezettségét.

25. §

Érvényét veszíti a Szlovák Nemzeti Tanács 1944. évi 11. számú rendelete.

26. §

E törvényerejű rendelet rendelkezései nem érintik a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének 1945. évi 4. számú törvényerejű rendeletének érvényességét.

27. §

Ezt a törvényerejű rendeletet a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Testülete hajtja végre.

Šmidke s. k.

Dr. Lettrich s. k.

28.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCSNAK AZ EGYESÜLETEK
FELOSZLATÁSÁRÓL ÉS ALAPÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ
1945. ÉVI 51. SZÁMÚ RENDELETE
Pozsony, 1945. május 25.*

A Szlovák Nemzeti Tanács az alábbi rendeletet hozta:

1. §

A Magyarországtól visszkapott területeken az összes, a társulásokról szóló általános rendelkezések alapján alapított egyesület és bárminemű társulás felosztatásra kerül.

2. §

Szlovákiai egyéb területein az összes, a társulásokról szóló általános rendelkezések alapján alapított egyesület és bárminemű egyesület felosztatásra kerül, kivéve azokat, melyek ezen rendelet mellékletében vannak felsorolva. Kétségek esetén, hogy az egyesületet fel kell-e osztatni, az egyesületek jellegéről a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Testülete határoz.

3. §

Az összes egyesület, és társulás, melyek a társulásokról szóló általános rendelkezések alapján lettek alapítva, és ezen rendelet alapján nem lettek felosztatva, kötelesek alapszabályzatukat oly módon módosítani, hogy mentesek legyenek bárminemű fasiszta, népellenes, vagy demokráciaellenes elemtől, igyekezettől vagy irányultságtól, és megfeleljenek a jelenlegi jogszabályoknak és népi demokratikus viszonyoknak. Az így módosított alapszabályokat ezen rendelet hatálybalépésétől számított legkésőbb 6 hónapon belül meg kell küldeni a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Testülete számára a járási nemzeti bizottságon keresztül. Azon egyesület, amely az alapszabályát a megadott határidőn belül nem módosítja, ezen rendelet értelmében felosztatottnak minősül.

4. §

Új egyesületet csak a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Testületének engedélyével lehet alapítani, mely az egyesülési hatáskörökben a volt belügyminisztérium hatáskörével rendelkezik, elsősorban azonban az 1875. évi 1508. számú Kormányrendelet, valamint az 1944. évi 50. számú törvény 22. § alapján.

5. §

(1) A felosztatott egyesületek vagyona az államra száll át, mégpedig a Kulturális - Szociális Alapba, amely az 1939. évi 125. számú a kormányrendelettel lett kialakítva.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Šbierka nariadení Slovenskej národnej rady 1945. 10. 70-71. Az első bécsi döntéssel Magyarországnak ítélt dél-szlovákiai terület valamennyi egyesületét, illetve a Szlovákia valamennyi nem szlovák egyesületét feloszlatta a rendelet. Dél-Szlovákiában kivételt ez alól – a rendelet mellékletében elrejtett etnikai diszkriminatív elv segítségével – a szlovák egyesületek jelentettek. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 57–59; BEŌA:2002, 213–214. A melléklet szerint „nem oszlatják fel a szlovák egyesületeket és fiókszervezeteiket”, azaz valamennyi szlovák tagsággal rendelkező egyházi, érdekvédelmi, szakmai, érdekvédelmi egyesület folytathatta, legfeljebb némely gyanús szervezet alapszabályát át kellett alakítani. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 107.

- (2) Az állam kezeskedik a passzívumokért az aktív vagyon nagyságáig.
- (3) A Kulturális - Szociális Alap nem önálló jogi személy. Az alap kezelője a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala, amely felhasználásáról a 1939. évi 125. számú kormányrendelet 2. § 1. bekezdésének megfelelően határoz (kulturális, testnevelési, szociális és jótékony egyesületek támogatása Szlovákia területén).
- (4) Amennyiben ezen alapba a Magyarországtól visszacapott területeken felosztott egyesületek vagyona folyik bele, úgy ezt a 3. bekezdésben feltüntetett célokra és elsősorban ezen a területen kell felhasználni.

6. §

- (1) A felosztott egyesületek vagyonának felszámolásához a bíróság a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatalának, vagy az általa meghatározott szervezet javaslatára gondnokot nevez ki, aki a bíróság ellenőrzése alatt gondoskodik az egyes egyesületek gazdálkodásának rendezéséről (aktívumok és passzívumok). Az alaptőke tiszta nyereségét a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala a Kulturális - Szociális Alapnak adja ki.
- (2) Egyszerűbb esetekben nem kell javasolni gondnokot, hanem a felszámolást a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala, illetve az általa meghatározott szerv végzi el.
- (3) A Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala meghatározza, mely ingatlanokat vagy ingóságokat kell meghagyni a Kulturális - Szociális Alapnak természetben, és melyeket kell felszámolás során pénzzé tenni az alap javára.

7. §

Ezen rendeletet a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala hajtja végre.

Šmidke s. k.

Dr. Letrich s. k.

29.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945. ÉVI 69. SZÁMÚ
RENDELETE AZ ÁLLAMI SZEMPONTBÓL MEGBÍZHATATLAN
SZEMÉLYEK MAGÁNALKALMAZOTTI JOGVISZONYBÓL
VALÓ ELBOCSÁTÁSÁRÓL
Pozsony, 1945. július 3.*

A Szlovák Nemzeti Tanács a következő rendeletet hozta:

1. §

- (1) A munkáltató a nemzeti bizottság jóváhagyásával egyéb törvényi vagy szerződéses rendelkezésekre való tekintet nélkül azonnali hatállyal bárminemű munkaviszonyt, szolgálati vagy tanulmányi jogviszonyt megszüntethet az államilag megbízhatatlan személlyel.
- (2) Amennyiben olyan üzemekről, vállalatokról, intézetekről van szó, melyekben bárminemű vállalati bizottság vagy munkásbizalmi létezik, a munkaviszony, szolgálati- vagy oktatói jogviszony felmondását (1. bekezdés) ezen munkáltató szervekkel történő megegyezés alapján kell meghozni.

2. §

Annak elbírálására, mely személyek tekintendők államilag megbízhatatlanoknak, a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 50. számú rendeletének 4. és 6. § hasonló rendelkezései az irányadóak.

3. §

- (1) A szolgálati viszony, munkaviszony vagy oktatói jogviszony 1. § alapján történt felmondása ellen a felmondott alkalmazott panasszal élhet az eddigi munkaviszonyának helyszíne szerinti járási nemzeti bizottságnál 15 napon belül. A panaszról a járási nemzeti bizottság hoz határozatot végső hatállyal. Munkajogi bíróságra nem lehet beadvánnyal élni.
- (2) Az 1. bekezdés alapján benyújtott panasznak nincs halasztó hatálya.
- (3) Amennyiben az illetékes járási nemzeti bizottság az 1. bekezdés alapján benyújtott panasznak helyt ad, és a munkáltató vagy a vállalati tanács (a munkavállalók bizalmija) fenntartja a munkaviszony, szolgálati vagy tanulmányi jogviszony megszüntetését, az 1. § alapján meghozott döntés munkaviszony megszüntetéséről hatályossá válik, az adott előírások alapján a felmondási időszak betartásával. A felmondási időszak a járási nemzeti bizottság határozatának napjával kezdődik. Az alkalmazott nem jogosult szolgálati pótlékokra azon időtartamra, amely a felmondási időszak kezdetéig tart, ellenben a munkáltató köteles megfizetni az alkalmazott helyett az összes közszolgálati biztosítási járulékokat, mégpedig a munkaviszony felmondása előtt a munkavállaló számára meghatározott pótlékok összegében.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák irat forrása: Sberka nariadení Slovenskej národnej rady. 1945. 13. 116-117. A rendelet alapján a munkáltatóknak az előző rendszer kiszolgálói mellett az alkalmazóknak valamennyi szlovákiai magyar és német magánalkalmazott foglalkoztatását ajánlatos volt szüntetni. Az 1945. 50. évi SZNT-rendelet hivatkozott paragrafusa az elnöki dekrétumokban használatos nemzetiségi meghatározást a következőképpen módosította: „A német vagy a magyar nemzetiséghez való tartozás megítélése szempontjából elsősorban a családi érintkezésben használt nyelv, 1938. szeptember 6. után tagság a magyar vagy német politikai pártokban, vagy a legutóbbi népszámlálás alakalmával bevallott nemzetiség a meghatározó.” Ld. a kötet 27. számú dokumentumát.

4. §

- (1) A munkaviszony, szolgálati, és tanulmányi jogviszony felmondásával (1. §) a munkavállaló (családi hozzátartozója) elveszíti az összes jogot, mely ebből a jogviszonyból származik. A közszolgálati biztosításból eredő jogok, beleértve a munkaviszony felmondásától kifizetendő jogokat, továbbra is megmaradnak, kivéve az elbocsátás esetére meghatározott jogosultságokat.
- (2) Az elbocsátott munkavállaló (1. §) járulékainak esetleges visszatérítéséről vagy más felhasználásáról például rendkívüli ellátásra (nyugdíjalap) vagy egyéb hasonló alapról szóló hatályos rendelkezések érintetlenek maradnak.

5. §

Azt az alkalmazottat, akinek a munkaviszonya, szolgálati vagy tanulmányi jogviszonya az 1. § alapján került megszüntetésre, közszolgálati vagy magánjogi szerződésen alapuló szolgálatra (munkák, tanulmányok), csakis a 3. § alapján illetékes járási nemzeti bizottság engedélyével lehet ismételtén alkalmazni.

6. §

- (1) Amennyiben a 2. §-ban meghatározott személy elhagyta munkahelyét, a munkaviszonyt, szolgálati, vagy tanulmányi jogviszony megszüntetettnek minősül az 1. § alapján a 4. §-ban meghatározott kihatásokkal a munkahely elhagyásának napjával.
- (2) A munkáltató kérésére az elhagyott munkahely helyszíne alapján illetékes járási nemzeti bizottság határoz arról, hogy a 2. §-ban meghatározott személyről van-e szó.

7. §

A 2. §-ban felsorolt személyekkel történő munkaviszony, szolgálati- és tanulmányi jogviszony felmondása, amely ezen rendelet hatálybalépését megelőzően valósult meg, érvényes, és ezen rendelet alapján megtörtént felmondásként kell kezelni. A károsult munkavállaló azonban panasszal élhet a 3. § 1. bekezdése alapján ezen rendelet hatálybalépését követő 30 napon belül; a 3. § 2. és 3. bekezdésének rendelkezései hasonlóképpen hatályosak.

8. §

Azt a munkáltatót, aki az illetékes járási bizottság engedélye nélkül olyan munkavállalót alkalmaz, akivel az 1. § alapján munkaviszonya, szolgálati vagy tanulmányi jogviszonya megszüntetésre került, az illetékes járási nemzeti bizottság szabálysértésért 50 000 koronáig terjedő pénzbírsággal sújtja; a behajthatatlan követelést 60 napra történő elzárásra is be lehet cserélni.

9. §

Ezen rendelet rendelkezései minden szolgálati, munkajogi és tanulmányi jogviszonyban lévő személyre vonatkoznak, melyekre nem vonatkoznak a SZNT 1945. évi 44. rendeletének rendelkezései.

10. §

Ezen rendelkezés 1945 december 31-ig hatályos; a Szlovák Nemzeti Tanács összes megbízottja hajtja végre.

Dr. Šmidke s. k.

Dr. Lettrich s. k.

30.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945. ÉVI 99. SZÁMÚ
RENDELETE AZ ÁLLAMI ÉS KÖZALKALMAZOTTAK
SZOLGÁLATI VISZONYÁNAK RENDEZÉSÉRŐL

Pozsony, 1945. augusztus 23.*

A Szlovák Nemzeti Tanács a következő rendeletet hozta:

ELSŐ RÉSZ

Állami- és közalkalmazottak

1. §

- (1) Állami alkalmazottnak minősül (a további szövegben – alkalmazott) ezen rendelet értelmében minden olyan állami, vagy állam által igazgatott vállalati, hivatali alkalmazott, aki magánjogi (szerződéses) jogviszonyban van, kivéve a hivatásos katonákat.
- (2) Közalkalmazottak – véglegesítettek és szerződésesek – (a további szövegben – alkalmazottak) ezen rendelet alapján a következők:
  - a) területi- és érdekképviseleti önkormányzati szövetségek alkalmazottai,
  - b) szövetségek alkalmazottai (vállalatok, alapok, hivatalok és intézmények), akik a közigazgatás feladatait látják el és a közjogi biztosítási intézményekben dolgoznak,
  - c) olyan vállalatok, alapok, hivatalok és intézmények alkalmazottai, akik közpénzekkel gazdálkodnak, vagy amely intézmények gazdálkodásának eredményei közhasznú célokat szolgálnak, vagy ahol az államnak, vagy az a) és b) pontokban meghatározott valamely jogi személynek meghatározó tökerészesedése van,
  - d) olyan vállalatok, alapok, hivatalok és intézmények alkalmazottai, melyek az a), b) és c) pontokban meghatározott jogi személyek tulajdonában vagy kezelésében vannak,
  - e) olyan intézmények alkalmazottai, akik gazdálkodása túlnyomórészt a közhasznú forrásokból származó eszközök támogatásától függ,
  - f) egyházak, és az állam által elismert vallási közösségek lelkészei (1926. évi 122. számú törvény).

2. §

Nem lehet alkalmazott az a személy, akit az SZNT 1945. évi 33. számú rendelete értelmében nyilvános megrovásnál súlyosabb büntetéssel büntettek.

3. §

- (1) 1945. július 31-i hatállyal a német vagy magyar nemzetiségű alkalmazottak szolgálati viszonyukból eredő bárminemű ellenszolgáltatás nélkül elbocsáttatnak.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák irat forrása: Sbirka nariadení Slovenskej národnej rady. Ročník 1945. 17. 14-154. A rendelet a szlovákiai magyar és német magánalkalmazottak elbocsátásáról szóló 1945. 69. számú rendelethez képest jóval súlyosabban érintette a két nemzetiséghez tartozó alkalmazottakat, hiszen nem csupán munkahelyüket, hanem a korábban állami és közalkalmazásban ledolgozott munkaidő után járó juttatást és jogosultságot is megvonták tőlük. Jellemző a szlovák szakirodalom egy részére, hogy az 1945. évi 69. és 99. számú rendeleteket nem sorolják be a nemzetiségi vonatkozású intézkedések sorába, holott azok diszkriminatív jellege egyértelműen kimutatható.

- (2) Azon állami és közszerológati nyugdíjak és ellátási juttatások élvezői (1938. évi 380. számú kormányrendelet 23. §), valamint öregségi nyugdíjak és kegydíjak haszonélvezői, akik német vagy magyar nemzetiségűek, 1945. július 31-i hatállyal elvesztik nyugdíjukat és ellátási juttatásukat, illetve nyugdíjukat és kegydíjukat.
- (3) A német, vagy magyar nemzetiség megállapításánál elsősorban a családi kapcsolatokban használt nyelv a meghatározó, vagy 1938. október 6-át követően tagság valamely magyar, illetve német politikai pártban, vagy az utolsó népszámlálás során nemzetiségi bevallás.
- (4) Indokolt esetekben, konkrétan amennyiben olyan személyről van szó, aki mindig demokratikus és antifasiszta elkötelezettségű volt, vagy részt vett a fasiszmus és az árulók elleni harcban, az illetékes megbízott kivételeket engedélyezhet az ezen rendelet alapján történt igazoló eljárást követően.
- (5) Amennyiben a hivatal (bíróság, intézet, iskola, stb.) megfelelő működése megköveteli, hogy a német vagy magyar nemzetiségű alkalmazott átmenetileg az eddigi szerológati helyén maradjon, az előjáró engedélyezheti szerológatban való maradását, de ezt azonnal jelentenie kell az illetékes megbízottnak; a megbízott a 4. bekezdés alapján dönt.
- (6) A német vagy magyar nemzetiségű alkalmazottnak a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Testületének Elnöksége által Nyugat-Szlovákia számára 1945. április 12-én kiadott 1. számú határozata, valamint a SZNT 1945. 44. számú rendelete alapján történt elbocsátata hatályban marad. A Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Testületének Elnöksége által Nyugat-Szlovákia számára kiadott határozat alá eső kivételekről, amennyiben azokról még a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége az 1945. 44. számú rendelet 2. §-ának 4. bekezdése alapján nem döntött, a 4. bekezdése alapján az illetékes Megbízottnak kell határoznia.

4. §

- (1) A német, vagy magyar nemzetiségűtől eltérő más alkalmazottak, akik valamely fasiszta törvényhozói, végrehajtói, vagy bírósági szervnél végeztek szerológatot, amennyiben eddig nem estek át az igazoló eljárásn, a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Testülete Elnökségének 1945. április 16-án keltezett 3. számú rendelete alapján 1945. július 31-i hatállyal bárminemű jogigény nélkül elbocsátottnak minősülnek.
  - a) amennyiben ezen rendelet kiadásáig nem lettek ideiglenesen az Elnökség, vagy a Szlovák Nemzeti Tanács más szerve által kinevezve vagy ideiglenesen berendelve, vagy amennyiben 1945. április 20-áig nem jelentkeztek írásban a Szlovák Nemzeti Tanács szerológatába annál a hivatalnál, amely azon hivatal helyébe lépett, ahol utoljára teljesítettek szerológatot, vagy valamely nemzeti bizottságnál,
  - b) valamint ha azon hivatalnál, melynél jelentkeztek, és 8 napon belül nem adják le a két példányban az ezen rendelet melléklete alapján kitöltött kérdőívet.
- (2) Nem valósul meg elbocsátás az 1. bekezdésnek megfelelően, amennyiben az alkalmazott a határidő elmulasztását megfelelő módon tudja igazolni.
- (3) Amennyiben a kérdőív, vagy más bizonyítékok alapján valószínűsíthető, hogy az illetékes megbízott az alkalmazottról a 8. § 3. bekezdésének e) pontja alapján fog határozni, az illetékes hivatal előjárója felfüggeszti őt a szerológat alól; a felfüggesztés során a fizetések kifizetését meg kell állítani. A visszatartott fizetéseket csak abban az esetben kell kifizetni, ha a megbízott 8. § 3. bekezdésének a), b) vagy d) pontja alapján határozott. Amennyiben a megbízott a 8. § 3. bekezdésének c) pontja alapján határozott, a visszatartott fizetéseket csak fél összegben kell kifizetni.
- (4) Amennyiben nem a 3. bekezdés első mondatának megfelelő esetről van szó, azon alkalmazott, aki még nem lett szerológatra beosztva, azon hivatalnál kell szerológatba lépnie, melynél az 1. bekezdés a) pontja alapján kellett jelentkeznie, melyet a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége határoz meg.

MÁSODIK RÉSZ

Igazolás

5. §

- (1) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége minden saját hivatala alkalmazottainak, valamint más hivatalok (bíróságok, iskolák, hivatalok, stb.) alkalmazottainak, továbbá ezen hivatalhoz csatolt vagy alárendelt hivatalok megbízottja megfelelő létszámú igazoló bizottságot hoz létre, és meghatározza a testületek számát az elnökökkel együtt. A bizottság 5 tagú testületekben határoz. A testületekben lehetőség szerint az összes alkalmazott kategóriának képviseltetnie kell magát.
- (2) Az igazoló bizottság elnöke és ülnöke csak olyan alkalmazott lehet, aki a 6. § alapján nem követett el semmit, és aki a 7. §-ban felsorolt érdemekkel rendelkezik. A Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségénél az átvilágító testület elnöke a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének tagja is lehet. Az igazoló testületekbe való kinevezés feltételeinek teljesítését (első szakasz) az illetékes megbízott állapítja meg.
- (3) Az igazoló testület elfogult tagja nem vehet részt a bizottság ülésein. Az igazoló bizottság tagjának be kell jelentenie elfogultságát a bizottság elnökének. Az igazoló eljárásnak alávetett alkalmazott legfőbb két bizottsági taggal szemben emelhet kifogást elfogultság alapján; az elfogultságra való hivatkozást az igazolandó alkalmazott igazolását megelőzően kell bejelenteni vagy vele szemben kifogást emelni.
- (4) Az igazoló bizottság illetékessége a hivatali jelentkezés benyújtásának illetékessége alapján kerül meghatározásra (4. § 1. bekezdés a) pontja). A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége mellett létrehozott igazoló bizottság illetékes a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróságnak, Legfelsőbb Számvevőszéknek, az Állami Tervhivatalnak és Statisztikai Hivatalnak, a volt Köztársasági Elnöki Hivatalnak, a volt Nemzetgyűlésnek, a volt Kormány Elnökségének, a volt Külügyminisztériumnak és a volt Nemzetvédelmi Minisztériumnak a civil alkalmazottait is igazolni.
- (5) Ezen rendelet alapján a csehországi területeken is igazoltathatók azon alkalmazottak, akik a felszabadítást megelőzően Szlovákiában tevékenykedtek. Azon hivatalnál megalakított bizottság illetékes, melynél eddig alkalmazásban voltak.
- (6) Az igazoltató bizottság határoz a 4. § 1. bekezdésében feltüntetett határidő indoklásáról, továbbá a prejudikált kérdésekről, elsősorban a nemzetiség kérdéséről.
- (7) Azon alkalmazott, akivel szemben a 6. §-nak megfelelő bizonyítékok állnak rendelkezésre, és tartózkodási helye ismert, kihallgatásra kell hívni, hogy hozzászólhasson az ügyhöz. Amennyiben a megfelelően berendelt alkalmazott nem jelenik meg, vagy tartózkodási helye ismeretlen, az nem korlátozza az eljárást.
- (8) Az igazoló bizottság ülését nyilvánosan kell bejelenteni. Az igazoló bizottság nyilvánosan ülésezik. Az igazoló bizottság elnökének figyelmeztetnie kell a jelenlévőket, hogy tanúként az igazoltatott mellett vagy ellenében tanúskodhatnak. Közérdekből, és a közrend biztosítása érdekében a tárgyalásról a nyilvánosságot ki lehet zárni. Az igazoló bizottság határozatai titkosak. Az igazolási eljárás eredményeit és a javaslatokat a 8. § 3. és 5. bekezdésének értelmében nyilvánosságra hozzák.
- (9) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége:
  - a) határoz az igazoló bizottságok illetékességi vitáiban,
  - b) az igazoltatáshoz a 4. bekezdés második mondatától eltérő bizottságot delegálhat.
- (10) Közalkalmazottak számára (1. § 2. bekezdés) az illető megbízott határozza meg az igazoló bizottságok létrehozásának, és összeállításának módját, valamint azt a szervet, amelyeknek a bizottságok javaslatairól határoznia kell (8. §).

6. §

Az igazoló bizottság minden alkalmazottról megállapítja, hogy nem volt e büntetve a SZNT 1945. évi 33. számú rendelete alapján, vagy nem folytatott-e más fasiszta vagy kollaboráns tevékenységet, és úgy viselkedett-e, ahogyan azt a demokratikus csehszlovák állampolgár törvényes és erkölcsi kötelessége megkövetelte. Ilyen tevékenységet a meghatározott módon az követett el, aki:

1. tevékenyen részt vett a ludák, magyar, náci gyűjtőtáborokban vagy munkatáborokban, vagy hasonló intézményekben, és tevékenységét különösen buzgón látta el,
2. önkéntesen és kezdeményezően exponálta magát Németország és szövetségesei győzelméért, a nácizmusért vagy fasiszmusért, és annak rendszeréért; jóváhagyta a Csehszlovák Köztársaság feldarabolását és Szlovákia Németországhoz fűződő viszonyát,
3. részt vett az SS, Gestapo, SA, NSDAP, SDP, DP, HJ, DJ, Karpatendeutsche Partei, Volksbund, Szabadcsapat, Fegyveres Nemzeti Szolgálat, Nyilaskeresztes Párt, és Rodobrana tevékenységében, és önkéntesen és kezdeményezően részt vállalt a HG, HM, HSLS szervezetek munkáiban, a szlovák-német társaságban és hasonló szervezetekben,
4. hasonló tevékenységgel, vagy fasiszta összeköttetésekkel vagyoni előnyökre vagy bevételekre, kitüntetésekre vagy rendkívüli előléptetésekre tett szert,
5. önkényesen elhagyta a nemzeti felkelés területét és a megszállt területekre menekült; aki a felkelés résztvevőit feljelentette, tanúskodott ellenük a felkelésben való részvételüket illetően, ellenük ezen tevékenységükért eljárásokat folytatott vagy üldözte őket, vagy a felkelésben résztvevőkről a felkelésben való részvételük miatt nyilvánosan megvetően nyilatkozott.

7. §

Amennyiben az igazoló bizottság megállapítja, hogy az alkalmazott a 6. §-ban felsorolt tetteket elkövette, de egyúttal megállapítja, hogy ezen tevékenység befejezését követően jelentősen hozzájárult a fasiszmussal szemben és Csehszlovák Köztársaság felszabadításáért vívott harcokban, mérlegelheti ezen körülményeket az alkalmazott érdekében. Ilyen körülmények elsősorban a következők:

1. 1944. október 15-ig önkéntesen belépett a csehszlovák, vagy szövetséges hadseregbe, vagy partizáncsapatokba,
2. azért hagyta el munkahelyét, hogy a nemzeti felkelésben vállaljon szolgálatot,
3. támogatta a csehszlovák vagy szövetséges katonákat, vagy partizánokat fegyverrel, ruházattal, élelmiszerral, hírekkel, az ellenség elől bújtatta őket,
4. károkat okozott a fasiszta hadseregnek, vagy a katonailag jelentős üzemeknek,
5. fontos híreket szállított a megszállt területekről a csehszlovák kormány, a Szlovák Nemzeti Tanács, vagy azok szervei, illetve tagjai számára,
6. bebörtönzött, vagy nemzeti, politikai, illetve faji üldöztetésnek kitett embereket támogatott, vagy amennyiben ez nem alantas, nem becsületes, vagy nyereségvágyból történt meg,
7. sajtó, vagy szóbeli közlés útján tevékenykedett a fasiszta kormánnyal, annak szerveivel szemben a népi demokráciáért, a Csehszlovák Köztársaság felszabadításáért, és az egyesült nemzetek ügyéért,
8. idegen országba emigrált, hogy szervezze a katonai ellenállást, vagy politikai tevékenységet fejtsen ki a Csehszlovák Köztársaság felszabadításáért, népi demokráciáért a fasiszmus és Németország ellen,
9. börtönbe vetették, vagy más komoly sérelem érte a nemzeti felkelésben való részvételéért, vagy nemzeti hovatartozásáért, és faizmussal szembeni meggyőződéséért.

8. §

- (1) Amennyiben az igazoló bizottság megállapítja, hogy az alkalmazott gyanúsítható az SZNT 1945. évi 33. számú rendeletében felsorolt bűncselekmények elkövetésével, az illetékes megbízott az iratokat a Nemzetbiztonsági Hivatalhoz továbbítja. Ebben az esetben, vagy amennyiben a büntető eljárás már folyamatban van, az igazoló bizottság javaslatára a megbízott intézkedéseket foganatosíthat a 4. § 3. bekezdése értelmében.
- (2) Amennyiben az igazoló bizottság a kérdőívben található lényeges tényekről a 6. § tekintetében valótlán adatokat állapít meg, vagy ezen tények elhallgatását állapítja meg, javaslatára az illetékes megbízott intézkedéseket foganatosít a 3. bekezdés e) pontjának megfelelően, súlyosabb esetekben az 5. bekezdés c) pontjának megfelelően.
- (3) Az igazoló bizottság megvizsgálja az alkalmazott tevékenységét a 6. és 7. §-ok tekintetében és megalapozott javaslatára az illetékes megbízott:
  - a) az alkalmazottat az eddigi szolgálati helyzetében hagyhatja meg az összes szolgálati és bérezési igények megtartásával,
  - b) az alkalmazottat más szolgálati helyre helyezheti át jelenlegi szolgálati tevékenységén kívül, illetve saját költségeire,
  - c) alacsonyabb bért állapíthat meg az alkalmazottnak, illetve új szolgálati helyet jelölhet ki számára,
  - d) hivatali hatalmánál fogva az alkalmazottat áthelyezheti állandó pihenésre, még azon esetben is, ha nem teljesül a nyugdíjazás összes előfeltétele a megfelelő hatályos előírások alapján, a pihenőidő tartamának legfőbb 25 %-os csökkentésével,
  - e) elbocsáthatja a szolgálatból az alkalmazottat bármilyen fizetési vagy egyéb igénye nélkül, miközben hasonlóképpen lehet alkalmazni a 1936. évi 131. számú törvény 64. § 8. bekezdésének rendelkezéseit.
- (4) A 3. bekezdés b) és c) pontjait együtt is alkalmazni lehet.
- (5) Amennyiben lelkészi hivatalok vezetése mellett szolgáló lelkészekről, vagy más államigazgatás kultusztárcájának engedélyével működő rendszerezett nyilvános lelkészi hivatalok vezetőiről van szó, a Szlovák Nemzeti Tanács iskolaügyi és népművelési megbízottja az igazoló bizottság javaslatára:
  - a) a lelkészt az eddigi tisztségén hagyhatja meg az összes jogosultság és igény megtartásával,
  - b) bizonyos időszakra, vagy véglegesen csökkentheti, illetve elvonhatja a lelkésztől az egyházi nyugdíjat,
  - c) megtilthatja a lelkésznek lelkészi hivatal, valamint egyéb, az államigazgatás kultusztárcájának rendszerezett lelkészi intézmény mellett teljesített hivatása folytatását (1926. évi 122. számú törvény).
- (6) A megbízottnak a 3. és 5. bekezdés alapján történő határozathozatal során nincs kötöttsége az igazoló bizottság javaslatával.

HARMADIK RÉSZ

Személyi határozatok és intézkedések átvizsgálása

9. §

- (1) Érvénytelen az összes előléptetés, kivétel és eltérés (a várakozási időtartama rövidítése, és elengedése, a belépési vizsga elengedése, előzetes végzettség elengedése, átsorolás, szolgálat beszámítása, stb.) a szolgálati és fizetési feltételek alapján, melyet az alkalmazottnak a fa-

siszta államhatalom, vagy a közigazgatás valamely fasiszta intézménye juttatott számára 1944. szeptember 1-jét követően; az 1944. szeptember 1. és 1945. augusztus 31. közötti túlfizetések nem kerülnek behajtásra az alkalmazottól.

- (2) Érvénytelen az összes határozat alkalmazottak szolgálatba történő felvételéről, melyet 1944. szeptember 1-jét követően foganatosított a fasiszta államhatalmi szerv, vagy a közigazgatás valamely fasiszta intézménye. Ezek felvételéről ismételten az illetékes megbízott határoz.
- (3) Érvénytelennek minősül a harmadik és további előléptetés, amennyiben arra 1938. október 6. és 1944. szeptember 1. között került sor.
- (4) Az illetékes megbízott három hónapon belül megvizsgálja az összes kivételt és eltérést (a várakozási időtartama rövidítése, és elengedése, a belépési vizsga elengedése, előzetes végzettség elengedése, átsorolás, szolgálat beszámítása, stb.), valamint az alkalmazottnak nyújtott előléptetést, melyre 1938. október 6-át követően került sor az államhatalom, vagy a közigazgatás fasiszta intézménye által, ezen kivételek és eltérések, és előléptetések során betartották-e a szolgálati szabályzatokról szóló előírásokat, valamint ezen rendeletekről szóló irányelveket, módosításokat, és nem adták-e meg politikai tevékenység miatt vagy az alkalmazott fasiszta kapcsolatai révén ezen kivételeket, eltéréseket és előléptetéseket. Meg kell vizsgálni, megadta-e volna a Szlovák Nemzeti Tanács, vagy annak illetékes szerve ugyanezt, ha abban az időben ő gyakorolta volna a hatalmat Szlovákia területén.
- (5) Amennyiben az illetékes megbízott megállapítja, illetve arra az álláspontra jut, hogy e kivételeknél, eltéréseknél vagy előléptetéseknél nem teljesült a 4. bekezdés valamely feltétele, megszünteti a kivételről, eltérésről vagy előléptetésről szóló határozatot, és új határozatot ad ki, mellyel újonnan szabályozza az alkalmazott szolgálati és fizetési viszonyait az új határozat kézbesítését követő hónap első napjának hatályával.
- (6) A 4. és 5. bekezdés rendelkezései alapján akkor is cselekedni kell, ha a megbízott már határozatot hozott az SZNT 1945. évi 44. számú rendeletének 9. § 3. bekezdés a) pontja alapján.
- (7) Amennyiben az alkalmazott számára elengedték a belépési vizsgát, az illetékes megbízott elrendelheti annak letételét megfelelő határidőn belül.
- (8) Közszolgálati alkalmazottak számára (1. § 2. bekezdés) az illetékes megbízott maga helyett egy másik szervet is meghatározhat, aki a megfelelő rendelkezéseket meghozza és határoz az 1. és 7. bekezdés alapján.
- (9) A határozattal szemben az alkalmazott a 5. bekezdés alapján fellebbezéssel élhet annak kézbesítésétől számított 15 napon belül, melyről az illetékes megbízott, illetve a 8. bekezdés alapján kijelölt szerv határoz.

10. §

A megbízott, a Megbízottak Testülete, illetve a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége, valamint közalkalmazottak esetén az illetékes hatóság 1946. január 1-ig előléptetheti a fasiszta rendszer alatt sérelmet ért alkalmazottat, mégpedig legfőbb két fizetési osztállyal, amennyiben az átvilágító bizottság nem állapított meg semmit a 6. § alapján, és komoly tevékenységet határozott meg a 7. § alapján. A 7. § -nak megfelelő tevékenység nem követeltetik meg, amennyiben csak egy előléptetésről van szó.

11. §

- (1) Azon alkalmazottak, aki a 1939. évi 74 számú kormányrendelet, az 1941. évi 198. számú rendelet, és ezek kiegészítő, módosító előírásai alapján lettek elbocsátva, ismételten beadhatják

kérelmüket az ismételt munkaviszonyra. A kérelmeket az igazoló bizottság vizsgálja át ezen rendelet rendelkezéseinek megfelelően, és a vizsgálat eredményének alapján, valamint a bizottság javaslata alapján az illetékes hivatal határoz a munkatársak alkalmazásáról újbóli alkalmazásról, fizetési és szolgálati besorolásáról, illetve a nyugállományú fizetésekről. Az alkalmazottnak azt a szolgálati besorolását lehet elismerni, melyet elbocsátása előtt látott el, és azt a szolgálati fizetést, melyet a fizetési osztályok előrehaladásával elért volna, ha a megszüntető intézkedés nem sújtotta volna. Az újbóli alkalmazással megszűnnek a az előző szolgálati idő megszakításának következményei, amennyiben az alkalmazott visszatéríti a számára kifizetett végkielégítést.

- (2) Az 1. bekezdés rendelkezéseit azon esetekre is alkalmazni lehet, amikor az alkalmazott szolgálatából politikai vagy nemzetiségi üldöztetés indokával lett elbocsátva.
- (3) Azon személyek, akik szolgálati és fizetési viszonyát vagy nyugállományukat és ellátási juttatását a 1940. évi 200., 1941. évi 41., 1941. évi 61. számú rendeletek alapján rendezték, jelentkezésükkel az illetékes hivatalnál kérelmezhetik, hogy számukra visszaállítsák azt a szolgálati besorolást és szolgálati fizetést (nyugállományt és ellátási díjat), melyekre a határozatok kiadását megelőzően a hatályos rendelkezések értelmében jogosultak voltak. A jelentkezésről az illetékes megbízott határoz az igazoló bizottság javaslatára. A megbízott az idézett előírások alapján kiadott határozatot megszüntetheti és megítélheti az eredeti szolgálati besorolást és fizetést (nyugállomány és ellátási díj), mégpedig rendkívüli esetekben, akár visszamenőleges hatállyal is.
- (4) Amennyiben az 1–3. bekezdésben feltüntetett személyek az újbóli alkalmazás, valamint szolgálati és fizetési viszonyainak, illetve nyugdíjuk helyreállítása iránti kérelem benyújtását megelőzően elhunytak, hátramaradottaik kérelmezhetik azok megítélését, illetve ellátási díjuk módosítását tekintettel az 1–3. bekezdés rendelkezéseire.

NEGYEDIKRÉSZ

A nyugdíjak és ellátási díjak haszonélvezői

12. §

- (1) Ezen rendelet rendelkezéseit hasonlóképpen lehet alkalmazni a nyugdíj- és ellátási díjak (jutalékok) haszonélvezőire is.
- (2) Az igazoló eljárás csakis azon megbízott utasítására veszi kezdetét, akinek ágazatában a nyugdíj illetve ellátási díj (jutalék) kifizetésre került.
- (3) Az igazoló bizottság javaslatára a megbízott:
  - a) helybenhagyhatja a nyugdíjat, illetve ellátási díjat (jutalékot) az eddigi összegben,
  - b) csökkentheti a nyugdíjat, (jutalékot), mégpedig legföljebb 25 %-kal illetve az ellátási díjat legföljebb 10 %-kal,
  - c) leállíthatja a nyugdíj, illetve ellátási díj (jutalék) folyósítását bárminemű további igény nélkül, miközben hasonlóképpen lehet alkalmazni a 1936. évi 131. számú törvény 64. § 8. bekezdését is.

ÖTÖDIKRÉSZ

Egyéb rendelkezések

13. §

A Megbízott a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének 1945. április 16-ai 3. számú rendelete alapján az igazoló bizottság által végrehajtott igazoltatás, valamint az igazoló bizottság 1945. évi 44. számú SZNT-rendelet alapján meghozott határozatai hatályban maradnak, amennyiben ezen rendelet nem rendelkezik másként (9. § 6. bekezdés), és amennyiben az illetékes megbízott saját, vagy az alkalmazott kérésére ezen rendelet alapján nem rendel el további igazoltatást.

14. §

- (1) Azon alkalmazott, akiről a 8. § 3. bekezdés a) – d) pontjai alapján lett határozat hozva, a szolgálati hivatal előjárója kezébe, amennyiben az még nem történt meg, a következő esküt köteles letenni:
„A becsületemre és lelkiismeretemre esküszöm, hogy a Csehszlovák Köztársasághoz, a Szlovák Nemzeti Tanácshoz, a csehszlovák kormányhoz, valamint a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Testületéhez hűséges és szolgálatkész leszek, a hatályos törvényeket és rendeleteket betartom, hivatali kötelességemet lelkiismeretesen és részrehajlás nélkül teljesítem, a hivatali titkot megőrzöm, és mindenben csakis az állam és a nemzet javára fogok cselekedni”.
- (2) A rendkívüli előírásokban meghatározott eskükről szóló rendelkezések érintetlenek maradnak. Az eskü letételéről szóló jegyzőkönyvet külön iratokba kell elhelyezni.
- (3) Az 1. és 2. bekezdés szerint esküt az újonnan alkalmazott alkalmazottak is letesznek.
- (4) Azon lelkészek, akikről a 8. § 5. bekezdés a) és b) pontjai alapján határoztak, a Szlovák Nemzeti Tanács iskolaügyi és közművelődési megbízottja kezébe teszik le hivatali esküjüket, melynek szövegét a megbízott határozza meg a vallási előjárók véleményezésének meghallgatását követően.

15. §

- (1) A megbízott által hozott jogerős határozattal befejezett eljárást a határozathozatal kézbesítésétől számított egy éven belül hivatali hatalomnál fogva, vagy az alkalmazott javaslatára meg kell újítani, amennyiben
  - a) megállapítást nyert, hogy azon jegyzék, melyre a határozat támaszkodik, nem volt valós, illetve hamisított volt, vagy amennyiben a kérdőív adatai a 8. § 2. bekezdésében meghatározott hibákat tartalmaz, vagy amennyiben a tanú vagy szakértő vallomása, akinek vallomására a határozat támaszkodott, hamis volt, vagy a határozat más (bíróági) büntetendő cselekedet nyomán lett meghozva,
  - b) amennyiben olyan körülmények vagy bizonyítékok kerültek napvilágra, melyek jelentős befolyással bírhattak volna a határozata meghozatala szempontjából, és azokat nem lehetett érvényesíteni az eljárás során az alkalmazott hibáján kívül,
  - c) amennyiben a határozat a prejudikált kérdéstől függött, és amennyiben ezen kérdésről annak lényeges részeiben később másként határoztak,
  - d) amennyiben új tények merültek fel, melyek önmagukban, vagy a korábban megállapított bizonyítékok alapján mérsékeltebb, illetve szigorúbb határozat alapját képezhetik.
- (2) Az eljárás megújításáról a megbízott határoz.
- (3) Az eljárás megújítását azon személyek is kérelmezhetik, akik a hatályos előírásoknak megfelelően az elhunyt után az ellátási fizetéseket érvényesíthetik.

16. §

Amennyiben nem szigorúbban büntetendő cselekedetéről van szó – arról a járásbíróság határoz 6 hónapig terjedő börtönbüntetéssel, és 50 000 koronáig terjedő pénzbüntetéssel, amennyiben az behajthatatlan, úgy további 3 hónapig terjedő börtönbüntetéssel, aki:

1. a kérdőív kérdéseire szándékosan valótlan adott meg, vagy szándékosan jelentős körülményeket hallgatott el, elsősorban a 6. §-ban feltüntetett körülményeket,
2. törvényes indok nélkül megtagadta tanúskodását az igazoltatási bizottság előtt, vagy valótlan állított a hivatalnak lényeges körülmények tekintetében,
3. a birtokában lévő, 6. § alapján elkövetett cselekedetekre vonatkozó feljegyzéseket és okiratokat, megsemmisített, elrejtett, meghamisított, és az igazoló bizottság kérésére azokat nem adta ki, azokról nem tett jelentést, vagy azok után való nyomozás során megtalálásukat akadályozta.

17. §

- (1) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége mellett létrehozott igazoló bizottság előtt átvilágított alkalmazottak tekintetében a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökei határoznak.
- (2) A 3., 4., 8., 9., 10., 11., 12., 13. § 2. bekezdésében, valamint a 15. § eseteiben, amennyiben a Legfelsőbb Számvevőszék, és Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság alkalmazottairól van szó, ezen intézmény (bíróság) elnöke határoz.
- (3) Az igazoló bizottság előtti eljárás során az adminisztratív eljárások folytatásaként kell eljárni, amennyiben az ezen rendeletben nincs máshol meghatározva (1928. évi 8. számú kormányrendelet).

18. §

Amennyiben ezen rendelet alapján az alkalmazottnak valamilyen határozatot kell kézbesíteni, és az alkalmazott tartózkodási helye ismeretlen, úgy azt a hivatalos közlönyben hozzák nyilvánosságra a kézbesítés hatálybalépésével.

HATODIK RÉSZ

Záró rendelkezések

19. §

A 1945. évi 44. számú SZNT-rendelet megszüntetésre kerül.

20. §

Ezen rendeletet a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége, és az összes megbízott hajtja végre.

Šmidke s. k.

Dr. Lettrich s. k.

31.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945. ÉVI 104. SZÁMÚ
RENDELETE A NÉMETEK, MAGYAROK, ÁRULÓK
ÉS A SZLOVÁK NEMZET ELLENSÉGEINEK
VAGYONELKOBZÁSÁRÓL, MEZŐGAZDASÁGI VAGYONTÁRGYAI
GYORSÍTOTT SZÉTOSSZTÁSÁRÓL

Pozsony, 1945. augusztus 23.*

A Szlovák Nemzeti Tanács a következő rendeletet alkotta:

1. §

- (1) Azonnali hatállyal és ellenszolgáltatás nélkül elkobzásra kerül a mezőgazdasági reform végrehajtásának céljából az a Szlovákia területén található mezőgazdasági földterület, amely a következők tulajdonában van:
  - a) német nemzetiségű személyek,
  - b) magyar nemzetiségű személyek, akik 1938. november 1-jén nem rendelkeztek csehszlovák állampolgársággal,
  - c) magyar nemzetiségű személyek, amennyiben 50 hektárnál nagyobb földterületet birtokolnak,
  - d) a szlovák nemzet bármilyen nemzetiségű ellenségeinek és árulóinak birtokában van,
  - e) olyan részvénytársaságok és egyéb társaságok tulajdonában van, melyek 1945 március 1-jén túlnyomó részt német vagy magyar nemzetiségű személyek tulajdonában volt, amennyiben ezen személyek nem bizonyítják, hogy tevőlegesen részt vettek a fasiszmus elleni harcban, vagy az olyan személyek, akik az 5. pont hatálya alá tartoznak.
  - f) részvénytársaságok, egyéb társaságok és jogi személyek birtokában van, akiknek vezetése szándékosan és aktívan a háború ellenséges vezetéséhez járult hozzá, vagy fasiszta és náci célokat szolgált. Ezen rendelkezéséből kivételeket a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége engedélyez.
- (2) Elkobzás hatálya alá tartoznak azok a mezőgazdasági tulajdonrészek is (2. §), melyek tulajdonosai az 1. bekezdésben feltüntetett személyek.
- (3) Az 1. bekezdés alapján nem kerülnek elkobzásra azon német nemzetiségű személyek vagyontárgyai, akik tevékenyen részt vettek az antifasiszta harcban, amennyiben mezőgazdasági tulajdonuk nem haladja meg az összesen 50 hektár földterületet.
- (4) A német vagy a magyar nemzetiséghez való tartozás megállapításánál főleg a családi körben használatos nyelv a döntő, vagy magyar illetve német politikai pártban való tagság 1938. szeptember 29-ét követően, illetve az 1929 utáni népszámlálás során valamelyik nemzetiség bevallása.
- (5) A szlovák nemzet ellenségeinek és árulóinak kell tartani azon személyeket, akik államilag megbízhatatlannak számítanak az SZNT 1945. évi 50. számú rendeletének 4. § értelmében.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sberka nariadení Slovenskej národnej rady 1945. 17. 158-163. A köztársasági elnök 1945. évi 12. számú dekrétumának alapelveit ez a rendelet próbálta érvényre juttatni Szlovákiában. A szlovákiai földreform 1947-ig tartó első szakaszában az SZNT igyekezett felgyorsítani a német és a magyar nemzetiség földtulajdonának elkobzását és előkészíteni a magyarlakta területek szlovák kolonizációját. JANICS:1979:146-153; VADKERTTY:2001, 153-176; ŠUTAJ-MOSNÝ-OLEJNÍK:2002, 59-64; BEÖA:2002, 74.

- (6) Arról, hogy mely személyeket kell német vagy magyar nemzetiségűnek, vagy a szlovák nemzet ellenségeinek és árulóinak tartani (5. bekezdés), valamint arról, hogy a részvénytársaságok, egyéb társaságok, vagy jogi személyek az 1. bekezdés e), vagy f) pontjának hatálya alá tartoznak-e, valamint arról, hogy kivételt lehet-e tenni a 3. bekezdésnek megfelelően, a SZNT Elnöksége határoz a SZNT Mezőgazdasági- és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának javaslatára, melyet a SZNT Belügyi Megbízotti Hivatalának egyetértésben nyújt be.
- (7) A SZNT Elnökségének 6. bekezdése alapján hozott határozatával az ilyen személy vagyona elkobzottak minősül az 1. vagy a 2. bekezdés alapján ezen rendelet hatálybalépésének napjával. Ezen határozattal szemben a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság fellebbezésnek nincs helye.

2. §

Ezen rendelet értelmében mezőgazdasági vagyonként kell kezelni a mezőgazdasági ingatlanok és erdők összességét, a hozzájuk tartozó épületeket és berendezéseket, melyek mezőgazdasági- és erdőgazdasághoz tartoznak, mezőgazdasági ipari üzemeket, melyek az 1. § 1. bekezdésének alapján meghatározott személyek tulajdonában vannak, amennyiben jogilag és gazdaságilag nem önállóak, valamint az ingóságokat (a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási gazdasághoz tartozó élő- és élettelen vagyontárgyak, mezőgazdasági tartalékok, a mezőgazdasági üzemegységből származó pénz, követelések, és értékpapírok), továbbá olyan szőlőket, kerteket, halastavakat, építési telkeket, melyek mezőgazdasági egység részét képezik, valamint olyan lakóházakat és egyéb épületeket, melyeket jellegüknél fogva mezőgazdasági célokra lehet felhasználni, vagy a belső kolonizáció során alkalmasak áttelepültek elszállásolására, és az összes haszonélvezeti jogot függetlenül attól, hogy önállóak-e, vagy részét képezik-e az elkobzott vagyontárgyaknak, vagy részeinek.

3. §

- (1) Amennyiben az elkobzás alá eső mezőgazdasági vagyon tulajdonjogilag német vagy magyar nemzetiségű személyek, vagy az 1. § 1. bekezdésben feltüntetett személyek tulajdonában van, úgy azok férje (felesége), vér szerinti, vagy örökbefogadott gyermekei, amennyiben szlovák (szláv) nemzetiségűek, rendelkeznek vagy megszerzik a csehszlovák állampolgárságot a köztársasági elnök 1945. évi 33. számú dekrétumának alapján, és nem esnek az 1. § 5. bekezdésének hatálya alá, kérelmezhetik, hogy az 50 hektárnál nem nagyobb vagyon ne kerüljön elkobzásra.
- (2) Az 1. bekezdés alapján benyújtott kérvényről Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatal javaslatára a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízottak Hivatalának egyetértésével a Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége határoz, mely a kérelem elfogadása esetén egyúttal elrendeli az elkobzás alól felmentett vagyon vagy annak részének térítésmentes átvezetését a kérelmező (kérelmezők) javára.
- (3) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének határozata a térítésmentes átvezetésről az 1. és 2. bekezdés értelmében közokiratnak minősül beleértve a telekkönyvi rendtartás alapján történő tulajdoni jog bevezetését illetően is.

4. §

- (1) Amennyiben az elkobzott vagyon árendába (bérletbe) van kiadva, és az árendába (bérbe) vevő személy nem német vagy magyar nemzetiségű, vagy az 1. § 5. bekezdésének rendelkezése alá eső személy, az árendás (bérleti) viszony az 1944/45-ös gazdasági év végével ér véget; a különleges elbírálást érdemlő esetekben a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala az ilyen árendás (bérleti) jogviszonyt meghosszabbíthatja egy gazdasági évvel. Egyéb esetekben az árendás (bérleti) jogviszony a birtok kiutalásának napjával szűnik meg.

- (2) Amennyiben az árendás (bérleti) jogviszony az 1. bekezdés alapján szűnt meg, az árendás (bérlet) jogosult élő és élettelen vagyontárgyainak, valamint mezőgazdasági terményeinek kiadására, miközben nem jogosult kártérítésre az árendás (bérleti) jogviszony korábbi megszűnéséből eredő haszon megtérítésére, kivéve az ingatlanba végzett befektetéseinek megtérítését.
- (3) A Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatal utasítására az árendás (bérlet) köteles a 2. bekezdésben feltüntetett teljes élő és élettelen vagyontárgyait (2. bekezdés), vagy annak részeit annak, akinek (akiknek) a földterületet kiutalták, mégpedig a Megbízotti Testület által irányelveiben meghatározott szokásos árakon. Ezen utasítást a Megbízotti Testület a járási nemzeti bizottsággal történő egyeztetést követően bocsátja ki.
- (4) A 2. bekezdés rendelkezései nem hatályosak, amennyiben az árendás (bérlet) olyan személy volt, akire vonatkoznak az 1. § 5. bekezdés rendelkezései.
- (5) Az 1945. március 1-jét követő fizetendő árendát (bérleti díjat) az árendás (bérlet) a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának (A Szlovák Földalaprak) köteles fizetni.
- (6) 1945. szeptember 1-i hatállyal az összes elkobzás alá eső erdőket illető szerződés hatályát veszíti, melyekkel az erőkitermelésből származó faanyagok, és az erdőgazdálkodásból származó egyéb termékek (2. §), valamint az erdőhöz tartozó földterületből származó hozamok az eredeti tulajdonos (1. §) által értékesítve lettek. Az elmaradt nyereségből eredő kár, valamint a befektetések megtérítésére vonatkozóan az 1–4. bekezdésben említettek érvényesek.

5. §

- (1) Az 1. § alapján elkobzott mezőgazdasági vagyontárgyak fölött lévő kezelő jogok és kötelezettségek az elkobzás napjával hatályukat veszítik. Rendkívüli esetekben a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala az egyházaknak kártérítést nyújthat.
- (2) Az elkobzott vagyontárgyakhoz (1. §) kötődő adósságok és igények egyedi elbírálás alapján kerül rendezésre.

6. §

- (1) Mezőgazdasági vagyontárgyat a következők tulajdonába lehet átadni:
  - a) a természetben fizetett- és mezőgazdasági dolgozónak 8 hektár szántó, vagy 12 hektár mezőgazdasági földterület mértékig, de legfeljebb 5 hektár szántó,
  - b) saját meglévő földterületét kiegészítendő kiscigádnak oly módon, hogy összesen legfeljebb 8 hektár szántót, vagy 12 hektár mezőgazdasági területet birtokoljon,
  - c) nagy létszámú családdal rendelkező kiscigádnak kiegészítendő saját meglévő földterületét oly módon, hogy összesen legfeljebb 10 hektár szántót, vagy 15 hektár mezőgazdasági földterületet birtokolhasson,
  - d) munkásnak, hivatalnoknak, vagy kisvállalkozónak építési célokra legfeljebb 0,5 hektár mértékben, vagy gyümölcsös telepítéséhez legfeljebb 1 hektár nagyságban,
  - e) községeknek és járásoknak közhasznú célokra,
  - f) építési-, szabályozási-, valamint ezen kívül egyéb szövetkezeteknek, melyek az a) – c) pontokban feltüntetett jogosult igénylőkből állnak össze,
  - g) ipari- és egyéb vállalatoknak, vagy szociális- és üzemeltetési célokra létrehozott intézetek számára, amennyiben a kiutalás szükségessége a Szlovák Nemzeti Tanács Ipari- és Kereskedelmi Megbízotti Hivatala a Szlovák Nemzeti Tanács Egészségügyi Megbízotti Hivatalának, vagy a Szlovák Nemzeti Tanács Szociális Ellátási Megbízotti Hivatala által megfelelően indokolt és jóváhagyott.

- (2) Nagyobb gyümölcsösöket csakis szakképzett gyümölcskertészeknek lehet kiutalni, vagy olyan személyeknek, akik megfelelő gyakorlati tapasztalatot tudnak felmutatni gyümölcsstermesztés területén.
- (3) A legnagyobb földterületek kiutalásáról, valamint a legnagyobb kiutalással kiegészített vagyronról (1. bekezdés a) – c) pontjai) az osztatlan mezőgazdasági vagyronról szóló 1920. évi 81. számú törvény rendelkezései hatályosak.

7. §

- (1) Belföldi telepítéssel betelepített kérelmezők számára földterületet 20 hektár nagyságig lehet kiutalni.
- (2) Amennyiben a belföldi telepítés során az áttelepített az eddigi földterületét átadja földreform céljára, az új lakhelyén a hátrahagyott földterületről nagyobb földterületet is ki lehet számára utalni, de legföljebb 20 hektár nagyságot.

8. §

Szlovákok külföldről történő hazatelepítése során a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala javaslatára 50 hektár nagyságig lehet számára földterületet kiutalni.

9. §

- (1) Azon mezőgazdasági telepek, és mezőgazdasági üzemek, valamint ilyen jellegű ipari üzemek, melyek felosztása közérdekből, vagy mezőgazdasági termelési szempontból nemkívánatos, az államnak vagy olyan szövetkezeteknek kell kiutalni, melyek jogosult személyekből tevődnek össze a közhasznú célú közös használat megvalósításának céljából (gazdasági iskolák, kutató állomások, egészségügyi szanatóriumok, gyermekotthonok, szakmai gazdaságok, lótenyésztetek, fajtaállatok tenyésztő mintagazdaságok, stb. részére).
- (2) Az oszthatatlanságról és az 1. bekezdésben feltüntetett érdekekről a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízottak Testülete hoz döntést határozattal a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának javaslatára alapján.
- (3) Az elkobzott épületek, a mezőgazdasági- vagy erdőgazdaságot kiszolgáló berendezések, valamint a mezőgazdaság üzemeltetvények, stb., valamint az összes elkobzott ingatlan amennyiben az 1. és 2. bekezdés alapján bekövetkező elkobzást követően nem marad az állam tulajdonában közhasznú célból, a 13. §-nak megfelelő határozattal a következők számára lehet kiutalni:
  - a) a 6. § 1. bekezdésben feltüntetett vagyonszerzők számára, vagy
  - b) a kiutalt vagyontárgy közös művelésére földművesek által létrehozott szövetkezet számára.

10. §

A holt vagyontárgyak nagyobb gazdasági egységeit, valamint a traktorokat, cséplőgépeket, gőzeket, autókat, stb. általában az államnak, szövetkezeteknek, vagy a járási nemzeti biztosság javaslat alapján olyan egyéneknek (természetben fizetett- és mezőgazdasági dolgozóknak) kell juttatni, akik szakmai képzettséggel rendelkeznek a felsorolt vagyontárgyak kezelésében.

11. §

- (1) Az 50 hektár területet meghaladó összefüggő erdőterületeket, valamint erdőterületeket függetlenül azok méretétől, melyek szomszédosak az állami erdőkkel, vagy melyeket azokkal össze lehet kötni egy egységgé, az államhoz kerül kiutalásra.

- (2) Az 50 hektár területe meg nem haladó erdőterületeket, melyeket nem lehet összefogni egy egységgé az állami erdővel, az erdőgazdálkodási szövetkezeteknek, vagy erdőgazdálkodási társulásoknak, gazdaságilag gyengébb községeknek, rendkívüli esetekben magánszemélyeknek kerülnek kiutalásra. Ezek a szövetkezetek és közösségek állami felügyelet alá tartoznak.
- (3) Az 1. és 2. bekezdésben felsorolt szubjektumoknak az erdővel együtt a megfelelő erdőgazdálkodási feldolgozóipart is ki kell utalni (fűrésztelep, köfejtő, téglagyár, stb.), mezőgazdasági és egyéb (terméketlen) földterületet, amely az erdő mélyén fekszik, és részét képezi az erdőgazdaságnak, valamint ezen erdőgazdasággal szomszédos enklávékat, valamint a hozzá tartozó erdőgazdaságot kiszolgáló szállítási berendezéseket (utakat, keskeny nyomtávú vasutakat, stb.).

12. §

A kiutalás során előnyben részesülnek azon személyek, akik a nemzeti felszabadító harcokban tüntették ki magukat, elsősorban katonák, partizánok, és azok családtagjai, és hátramaradtjai, valamint a háborúval megkárosított földművesek. Ezeket a körülményeket megfelelő módon kell alátámasztani.

13. §

- (1) Azon helyi nemzeti bizottságnál, amelynek körzetében található az elkobzott mezőgazdasági földterület, a jogosult igénylők a 6. § 1. bekezdésének a) – d) pontjai alapján jogosultak helyi földművelő bizottságot hoznak létre, amely legfőljebb 10 tagból áll.
- (2) A helyi földművelő bizottságok küldöttei ülésükön létrehozzák a járási földművelési bizottságot a járási nemzeti bizottság mellett, amelynek legfőljebb 10 tagja lehet.
- (3) A helyi földműves bizottság kidolgozza a kiutalások tervét a kiutalás árának javaslatával együtt, és jóváhagyásra benyújtja a járási földműves bizottság számára.
- (4) A járási földműves bizottság áttanulmányozza a benyújtott kiutalások tervezetét a javasolt kiutalások árával egyetemben, és azok alapján kidolgozza az egész járásra érvényes kiutalások tervét és kiutalások árát. Amennyiben a helyi földműves bizottságok által benyújtott kiutalások tervezetei és a kiutalások ára között nincs ellentét, vagy amennyiben kötöttük egyezség jön létre, a járási kiutalások tervét véglegesnek kell tekinteni, amennyiben összhangban van ezen rendelet rendelkezéseivel.
- (5) Annak a megállapításnak a célja, hogy teljesülnek-e a 4. bekezdésben meghatározott feltételek, a járási földműves bizottságok benyújtják saját kiutalásuk tervezetét a kiutalások árával egyetemben a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala számára, amely azt módosíthatja, amennyiben ezen rendelet rendelkezései nincsenek általa betartva.
- (6) Amennyiben a járási földműves bizottság nem hidalhatja át a helyi földműves bizottságok által benyújtott kiutalások tervezete és kiutalások árának javaslatai között feszülő ellentéteket, és nem történik egyezség, vagy a szomszédos járási földműves bizottságok közötti ellentétek esetén a járási földműves bizottság az ügyet felterjeszti a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala elé.
- (7) Az illetékes nemzeti bizottság köteles a vagyoneklobzásról és annak jogerős kiutalásáról értesíteni az illetékes adóhivatalt és a kataszteri földmérő hivatalt.

14. §

A Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala a járási földműves bizottságokhoz kiküldi saját szerveit, amelyek segítséget nyújtanak a kiutalások technikai megvalósítása során, akikkel a helyi járási földműves bizottságoknak együtt kell működniük.

15. §

16. A kiutalási ár javaslatát (13. § 3. bekezdés) a hozam, elhelyezkedés, távolság, és a talaj megműveltségének állapota (trágyázás, vetés, ültetés), valamint a kiutalás haszonélvezőjének vagyoni és családi állapota alapján kell összeállítani, mégpedig a következőképpen:

- a) a javasolt földterület legalább egy évi átlagos termény mennyiségében,
  - b) a javasolt földterület legfőbb két évi átlagos termény mennyiségében,
  - c) ahol az épületek értéke nem kerülne megfelelően ellentételezésre az a) és b) pontokban meghatározott árban, a kiutalási ár megállapításakor figyelembe kell venni az épületek jelentőségét és értékét.
- (1) Az erdőterületért megállapított kiutalási árat a helyi illetékes földműves bizottság javasolja a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Hivatalának szakértőinek meghallgatását követően.

17. §

A kiutalt élő és hol leltári vagyonért, mezőgazdasági készletekért, és egyéb berendezésekért, stb. megállapított kiutalási árat azok szokásos árán kell megállapítani.

18. §

- (1) A 15. és 16. § alapján megállapított kiutalási árakban benne foglaltatik az összes, az elkobzással (1. §), azok kiutalásával (6–11. §), és az elkobzott vagyontárgyak telekkönyvi átvezetésével összefüggő kiadás és illeték.
- (2) A kiutalás telekkönyvi átvezetéséről a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala gondoskodik saját költségére.
- (3) A vagyontárgyak ezen rendelete alapján történő átvezetése mentes a költségektől és illetékektől.

19. §

- (1) Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala mellett kialakításra kerül a Szlovák Földalap (a további szövegben csak „Alap”).
- (2) Az alapba ezen rendelet alapján megvalósuló földreform bevételei folynak be. Az alap pénzeszközeit az elkobzott vagyontárgyakhoz kötődő adósságok, kötelezettségek kiegyenlítésére kerülnek felhasználásra, amennyiben azok elismerésre és átvételre kerülnek, valamint további kiadások fedezésére, melyek ezen rendelet alapján végrehajtott földreform alapján merülnek fel. Az Alapot a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala vezeti.
- (3) Azon feltételek mellett, melyeket a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala a Szlovák Nemzeti Tanács Pénzügyi Megbízotti Hivatalával egyetértésével határoz meg, az Alapból hiteleket lehet nyújtani a Földreform Vagyonkezelői Alap (20. §).
- (4) Az Alap végső számláját minden évben a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala állítja össze, és azt a Legfelsőbb Számvevőszéknek nyújtja be.

20. §

- (1) A meghatározott kiutalási árat (15. és 16. §) az Alapnak a következő módon kell megtéríteni:
  - a) egy összegben, legkésőbb a kiutalás birtokba vételétől számított 8 hónapon belül készpénzben vagy természetben,

b) pénzben vagy természetben történő részletfizetéssel a következők alapján:

1. a földterület kiutalási árának (15. §) 10 %-t és a hozzá tartozó eszközök árának (16. §) a kiutalt földterület birtokbavételekor kell megfizetni. A helyi földműves bizottság javaslatára, melyet már a kiutalási tervben (13. §) is be kell nyújtani, a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala engedélyezheti az első fizetési részlet megfizetésének legfeljebb 3 évvel való elhalasztását;
  2. a kiutalás ár fennmaradó részét a törlesztési tervvel összhangban kell megtéríteni, melyet a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala dolgoz ki, de a kiutalt vagyontárgy birtokbavételétől számított legkésőbb 15 éven belül.
- (2) A kamatok nagysága a törlesztési tervben kerül meghatározásra (1. bekezdés b) pont 2. cikkely). Rendkívüli és szociálisan megalapozott esetekben a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala a földműves bizottságok javaslatára a kiutalt vagyon árának kamatmentes törlesztést engedélyezhet. Amennyiben a kiutalt természetben fizetett, vagy mezőgazdasági munkás, a kiutalási árak törlesztő részletei minden esetben kamatmentesek.

21. §

- (1) A Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala mellett megalakításra kerül a „Földreform Vagyonkezelő Alap” (a további szövegben: „Vagyonkezelő”), amely feladata:
- a) az 1. § alapján elkobzott vagyon kezelése a kiutalt számára történő átadásáig,
  - b) segítséget nyújtani a kiutaltaknak a gazdálkodás során, elsősorban a belső telepítés során,
  - c) felügyeletet gyakorolni a kiutaltak gazdálkodása felett.
- (2) A Kezelő önálló jogi személy. Alapszabályát a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Hivatala adja ki a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának javaslata alapján, melyben rendezésre kerülnek a Kezelő szerveinek jogköre, valamint a felügyelethez nyújtott segítség tartalma és mértéke (1. bekezdés b) és c) pontok.
- (3) A kezelő Zárójelentését a Szlovák Nemzeti Tanács mezőgazdasági és földreformügyi megbízottja hagyja jóvá a Szlovák Nemzeti Tanács Pénzügyi Megbízotti Hivatalának és Legfelsőbb Számvevőszékkel történő megegyezést követően.
- (4) A vagyon elkobzásának napjától kezdve annak kiutalt számára tulajdonba történő átadásáig a Vagyonkezelő köteles fizetni minden adót, illetéket és költséget a járulékos költséggel együtt, mely a kezelt vagyontárgyra előírásra került, melyet aztán megterhel a belőle szerzett hozamra.
- (5) A Vagyonkezelő felelesle az Alapot illeti.

22. §

- (1) A magyar nemzetiségű (1. § 1. bekezdés c) pontja), valamint német nemzetiségű személyek tulajdonában maradó 50 hektár földterület meghatározásakor, az 1. § 3. bekezdésének értelmében, valamint a 3. § 1. bekezdés szerint oly módon kell eljárni, hogy célszerű gazdasági egységek jöjjenek létre.
- (2) Az 1. bekezdésben meghatározott elvet az elkobzásnál és az élő és hol leltári vagyontárgyak és tartalékok elkobzása során is, valamint a lakóépületek és berendezések elkobzásakor is be kell tartani, melyekre az 1. bekezdés rendelkezése vonatkozik.
- (3) Az 50 hektár méretű földterület 1. és 2. bekezdés szerinti meghagyásakor a mezőgazdasági ipari létesítmények (cukorgyárak, szeszüzemek, szárítók, fűrésztelepek, kőfejtők, téglagyárak, stb.) egészükben kerülnek elkobzásra.

23. §

Ezen rendelet alapján elkobzott vagyont elidegeníteni, árendába adni (bérbe adni) és megterhelni csakis a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Hivatalának előzetes engedélyével lehet.

24. §

- (1) A földhözjuttatott köteles a számára kiutalt vagyonon a jó gazda gondosságával gazdálkodni.
- (2) Amennyiben a földhözjuttatott nem gazdálkodik a jó gazda gondosságával, a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala a birtokbavételtől számított 10 éven keresztül a Szlovák Földművesek Egységes Szövetségének és a járási nemzeti bizottság meghallgatását követően a számára kiutalt vagyont elveheti, és más, ezen rendelete alapján megfelelő személynek utalhatja ki, akiről alaposan feltételezhető, hogy azon a jó gazda gondosságával fog gazdálkodni.

25. §

- (1) A szláv nemzetiségű állandó alkalmazottokról, amennyiben nem árulók és nem a szlovák nemzet árulói (1. § 5. bekezdés), akik ezen rendelet végrehajtásának következtében elveszítik addigi munkahelyüket, a következő módon kell segítségükről gondoskodni kell:
  1. földhöz való juttatással,
  2. pénzbeli kártalanítással,
  3. állami szolgálatba való felvétellel.
- (2) Az alkalmazottat (1. bekezdés) akkor lehet állami szolgálatba felvenni, ha teljesíti az előírt feltételeket tekintet nélkül korára.
- (3) Az állandó alkalmazottak kártalanításáról szóló pontos előírásokat (1. bekezdés) a Szlovák Nemzeti Tanács Megbízotti Hivatala határozza meg.

26. §

Ezen rendelet rendelkezései azon mezőgazdasági vagyontárgyakra vonatkoznak (2. §), amely az állam javára a SZNT 1945. évi 33. számú rendeletében (1945. évi 55. számú végrehajtási rendelete 74. §) feltüntetett bűncselekmények miatt lett elkobozva.

27. §

- (1) Érvényét veszti a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének 1945. évi 4 számú törvényerejű rendelete.
- (2) A Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének 1945. évi 4. számú törvényerejű rendelete értelmében végrehajtott jogi ügyletek, határozatok érvényben maradnak; a jogerősen be nem fejezett esetekben ezen rendelet kihirdetésének napjától ezen rendelet értelmében kell eljárni.
- (3) A SZNT 1945. évi 52 számú rendelet 4. § 2. bekezdésében feltüntetett ingatlanokhoz fűződő jogokat a Vagyonkezelő gyakorolja.

28. §

Ezen törvényerejű rendelet 1945. március 1-jétől érvényes; a Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala hajtja végre az együttműködő megbízottakkal egyetemben.

Šmidke s. k.

Dr. Lettrich s. k.

32.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS 1945. ÉVI 105. SZÁMÚ
RENDELETE A MUNKATÁBOROK LÉTREHOZÁSÁRÓL
Pozsony, 1945. augusztus 23.*

A Szlovák Nemzeti Tanács az alábbi törvényerejű rendeletet hozta:

1. §

A Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatalát felhatalmazzuk arra, hogy szükség szerint munkatáborokat hozzon létre.

2. §

A munkatáborokba (1. §) a 10. § értelmében a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala azokat a személyeket osztja be:

- a) akiket az SZNT 1945. évi 33. számú törvényerejű rendelete értelmében ítélték el, s akiknek szabadságvesztési büntetésük teljes időtartamát vagy egy részét külön munkaszolgálati alakulatokban kell letölteniük, valamint az SZNT által egyes kihágások szigorúbb büntetéséről kiadott 1945. évi 106. számú törvényerejű rendelet rendelkezései értelmében elítélt személyeket,
- b) akik tevékenységükkel veszélyeztetik az állam népi demokratikus szellemben való építését, a közbiztonságot, a köznyugalmat és a közrendet s a közellátást azzal, hogy akár jogosult ipari vállalkozókként vagy erre vonatkozó engedély nélkül a napi fogyasztási cikkekért vagy szolgáltatásokért a hivatalosan meghatározottnál vagy megengedettnél magasabb, árat vagy fizetséget esetleg nemzetgazdaságilag indokolatlan árat vagy fizetséget követelnek, vagy pedig szándékosan akadályozzák a gazdasági létesítmények újjáépítését, továbbá az olyan személyeket, akik az állammal szemben ellenséges módon gondolkodnak, vagy más személyeket ösztönöznek ilyen gondolkodásra,
- c) akik állandóan kerülnek a munkát,
- d) akik indokolatlanul nem léptek munkába vagy hivatalba (foglalkozásba), vagy a bevezetett általános munkakötelezettség keretében számukra kijelölt munkakörbe, vagy pedig ezt a munkát vagy hivatalt (foglalkozást) ok nélkül elhagyták.

5. §

- (1) A munkatáborokba beosztott személyek kötelesek közhasznú munkákat végezni.
- (2) A Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatala kérvény alapján fizetség ellenében a munkatáborokba beosztottakat az 1. bekezdésben feltüntetett munkákat folytató vállalkozóhoz (vállalatokhoz) is beoszthatja.

---

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sbierka nariadení Slovenskej národnej rady 1945. 26. 163–165. A szlovákiai német és magyar nemzetiségű lakosság internáló táborokba gyűjtéséről a Szlovák Nemzeti Tanács már 1945. árpilis 30-án tárgyalt. Májusban kezdte el működését a ligetfalui internáló tábor, amelynek egyik része a város német, a másik a város magyar internáltjai részére volt fenntartva. Szlovákiában a pozsonyi, kassai, homonnai táborok mellett a Szeredben és Novákyban működők tartoztak a nagyobbak közé. A szlovákiai németek egy részét kitelepítésük vagy a Szovjetunióba való elhurcolásuk előtt gyűjtötték internáló táborokba. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 66–67, VADKERTY:2005. JUŠĚÁK:2001.

9. §

A Szlovákiai Munkaszolgálat vagyónát (az 1942. évi 36. számú törvény), valamint a zsidók és a cigányok számára létesített munkatáborok vagyónát – amennyiben nem magánszemélyeké volt – át kell adni a Szlovák Nemzeti Tanács Belügyi Megbízotti Hivatalának az ezen törvényerejű rendelet értelmében létesítendő munkatáborok létesítése céljából.

10. §

A munkatáborokba való beosztásról, e táborok megszervezéséről és igazgatásáról, valamint munka- és fegyelmi rendjéről, az oda beosztottak átneveléséről s az őket a 6. 6. § értelmében megillető ellátásról szóló jogszabályokat a Megbízottak Testülete adja ki.

11. §

A nemzeti bizottságok és a járási nemzeti bizottságok (a biztosok és a közigazgatási bizottságok) kötelesek közreműködni e törvényerejű rendelet végrehajtásában.

12. §

Ez a törvényerejű rendelet 1945. május 1-től kétéves időtartamra érvényes, végrehajtásával a Szlovák Nemzeti Tanács belügyi megbízottját bízták meg a többi érintett megbízott közreműködésével.

Šmidke, s. k.
Dr. Lettrich, s. k.

33.

A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS A NÉMETEK, MAGYAROK, VALAMINT A SZLOVÁK NEMZET ÁRULÓI ÉS ELLENSÉGEI MEZŐGAZDASÁGI VAGYONÁNAK ELKOBZÁSÁRÓL ÉS HALADÉKTALAN ELOSZTÁSÁRÓL SZÓLÓ RENDELETET MÓDOSÍTÓ 1946. ÉVI 64. SZÁMÚ RENDELETE

Pozsony, 1946. május 14.*

A Szlovák Nemzeti Tanács a következő törvényerejű rendeletet hozta:

1. Cikkely

A SZNT 1945 évi 104. számú rendeletének 1. §-a hatályát veszíti, és helyét az alábbi rendelkezések foglalják el:

- (1) Azonnali hatállyal és térítés nélkül elkobozzák a földreform céljára a Szlovákia területén lévő mezőgazdasági vagyont, amelyek tulajdonosai:
  - a) német nemzetiségű személyek állampolgárságra való tekintet nélkül,
  - b) magyar nemzetiségű személyek állampolgárságra való tekintet nélkül,
  - c) a szlovák és cseh nemzet, valamint a Csehszlovák Köztársaság bármilyen nemzetiségű és állampolgárságú árulói és ellenségei,
  - d) részvény- és más társaságok, s további olyan jogi személyek, amelyeknél 1945. március 1-jén a meghatározó tőke- vagy vagyonrész bármilyen állampolgárságú német vagy magyar nemzetiségű személyek tulajdonában vagy birtokában volt, amennyiben ezek a személyek nem igazolták, hogy aktívan részt vettek az antifasiszta harcban, vagy pedig a 6. bekezdés által érintett személyek,
  - e) részvény- és más társaságok s további olyan jogi személyek, amelyek vezetősége céltudatosan és aktívan az ellenséges hadviselést vagy pedig a fasiszta célokat szolgálta. Kivételeket e rendelkezés alól a Megbízottak Testülete engedélyez.
- (2) Ugyancsak elkobzás alá esnek azok a mezőgazdasági vagyonrészek (2. §), amelyek tulajdonosai az 1. bekezdésben feltüntetett személyek.
- (3) Ugyanígy elkobzásra kerülnek az 1. bekezdésben feltüntetett személyek egyenesági családtagjainak vagy férjüknek (feleségüknek) mezőgazdasági tulajdonrészei, ha ezekre a személyekre ezeket a vagyonrészeket 1938. szeptember 29. után ruházták át.
- (4) Nem kobozzák el az 1. bekezdés értelmében az olyan német vagy magyar nemzetiségű személyek mezőgazdasági vagyonát, akik aktívan részt vettek az antifasiszta harcban, amennyiben mezőgazdasági vagyonuk egyáltalán nem haladja meg az 50 hektárt.
- (5) A német vagy magyar nemzetiséghez való tartozás meghatározásához elsősorban a családban használt nyelv a mérvadó, vagy a magyar vagy német politikai párttagság 1938. szeptember 29-ét követően, vagy az 1929 után végrehajtott népszámlálás során vallott nemzeti hovatartozás.

A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sberka nariadení Slovenskej národnej rady 1946. 12. 85-87. A rendelet a német és magyar földtulajdon elkobzásával foglalkozó 1944. és 1945. évi rendeleteket, valamint az 1945. évi 12. számú köztársasági elnöki dekrétum német és magyar földtulajdonra vonatkozó rendelkezéseit egységesítette. Az 1. paragrafus magyar nemzetiségűekre vonatkozó generális rendelkezése nyilvánvaló ellentétben állt a csehszlovák-magyar lakosságcsere szlovákiai magyar földtulajdonra vonatkozó szabályozásával. Vö. a kötet 3. sz. dokumentumával. VADKERTY:2002, 153-176; JANICS:1979:134-137; ŠUTAJ-MOSNÝ-OLEJNÍK:2002, 61-62.

- (6) A szlovák és cseh nemzet, valamint a Csehszlovák Köztársaság árulóinak olyan személyeket kell nyilvánítani, akik államilag megbízhatatlannak minősülnek a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 50. számú rendeletének 4. §-a alapján.
- (7) Arról, mely személyeket kell német vagy magyar nemzetiségű személyeknek minősíteni (5. bekezdés), vagy a szlovák és a cseh nemzet, valamint a Csehszlovák Köztársaság ellenségeinek (6. bekezdés), valamint arról, mely részvény- és más társaságokra, valamint további jogi személyekre vonatkoznak az 1. bekezdés d) vagy e) pontjának rendelkezései, továbbá arról, engedélyezhetők-e kivételek a 3. vagy 4. bekezdés alapján, legkésőbb az 1946 év végéig az elkobzási bizottság (a továbbiakban csak „Bizottság”) dönt.
- (8) A Bizottság állandó tagjai: az elnök, akit a Megbízottak Testülete a mezőgazdasággal és földreformmal foglalkozó megbízott javaslatára nevez ki, a Mezőgazdasággal és Földreformmal Megbízotti Testület két képviselője, és a Belügyi Megbízotti Hivatal két képviselője. A Bizottság további tagjai a járásokban: az illetékes járási nemzeti bizottság (közigazgatási bizottság) tanácsának összes tagjai, valamint a Szlovák Földművesek Szövetségének, a Szlovák Partizánok Szövetségének, a Szlovák Nemzeti Felkelés Katonai Szövetségének, az Antifasiszta Foglyok Szövetségének, és a Külföldi Katonák Szövetségének egy-egy képviselője. Az előző mondatban említett szervezetek képviselőit az illetékes járási testület delegálja, amennyiben ilyen nem létezik, az illetékes központ. A Bizottság annak a járási nemzeti bizottság székhelyén határoz, melynek illetékességhez az elkobzásra kijelölt vagyontárgy található. Az elnök a Bizottságot szükség esetén hívja össze. A Bizottság tagjainak több mint felének jelenléte esetén határozatképes. Az elnök nem szavaz, kivéve szavazatazonosság esetén. Amennyiben ugyanazon személyről a Bizottság különböző járásokban külön-külön határoz, az elkobzásról végső hatállyal a Megbízottak Testülete hoz döntést.
- (9) A Bizottságot az ezen törvényerejű rendeletben megjelölt hatáskörének ellátásában az összes állami közigazgatási szerv és népbíróságok kötelesek segíteni.
- (10) A Bizottság (7. bekezdés) vagy a Megbízottak Testülete (a 8. bekezdés utolsó mondata) határozatával az ilyen személy az 1. a 2., vagy a 3. bekezdés értelmében e törvényerejű rendelet hatályba lépésének napjával vagyontát elkobzottaknak kell tekinteni. Ezen határozattal szemben nem lehet panasszal élni a Legfelsőbb Közigazgatási bíróságnál.
- (11) A Megbízottak Testülete törvényerejű rendeletben határozza meg, hogy az 1. § 1. bekezdésének b) pontja által érintett személyek mezőgazdasági vagyontát részben kivonják az elkobzás alól, legfeljebb azonban 50 hektárig terjedően.

II. Cikkely

A SZNT 1945. évi 104. számú törvényerejű rendeletének 3. § hatályát veszíti, és helyét az alábbi rendelkezések foglalják el:

- (1) Ha az elkobzás alá eső mezőgazdasági vagyon a tulajdonjog alapján német vagy magyar nemzetiségű személyé, vagy pedig az 1. § 6. bekezdésében feltüntetett személyé, akkor annak férje (felesége) vagy gyermekei – saját és örökbefogadott gyermekek egyaránt – amennyiben szlovák (szláv) nemzetiségűek, csehszlovák állampolgárságúak vagy ilyen állampolgárságot szereznek a köztársasági elnök 1945. évi 33. számú alkotmányrendelete értelmében, vagy pedig az 1. § 3. bekezdésében feltüntetett személyek, ha nem vonatkozik rájuk az 1. § 6. bekezdése, kérvényezhetik, hogy ezt vagy saját vagyonukat (az 1. § 3. bekezdése) legföljebb 50 hektárig terjedően ne kobozzák el. Ha a kérvényezőnek elkobzás alá nem eső mezőgazdasági vagyona van, akkor ennek területét bele kell számítani az előző mondatban említett 50 hektárba.
- (2) Az 1. bekezdés értelmében benyújtott kérvényről a bizottság dönt, e döntés ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül a Mezőgazdasággal és Földreformmal Foglalkozó

Megbízotti Hivatal útján a Megbízottak Testületéhez lehet fellebbezéssel élni, s az végső hatállyal hoz döntést. E döntés ellen nem nyújtható be panasz a Legfelsőbb Közigazgatási Bírósághoz. Ha a Bizottság vagy a Megbízottak Testülete eleget tesz a kérvénynek, akkor a Bizottság elrendeli az elkobzás alól mentesített vagyon ingyenes átruházását a kérvényező(k)re.

- (3) A Bizottság 2. bekezdés alapján térítésmentes átruházásáról meghozott határozata közokiratnak minősül a tulajdonjog telekkönyvbe történő bejegyzésének céljából is a telekkönyvi rendtartás értelmében.

III. Cikkely

A 104/1945 számú rendelet 4. § 1. és 4. bekezdésében, valamint 24. § 1. bekezdésében az „1. § 5. bekezdése” az „1. § 6. bekezdése” idézettel kerül helyettesítésre.

IV. Cikkely

Az SZNT 1945 évi 104. számú törvényerejű rendelete 6. §-ának rendelkezései hatályukat veszítik, és helyükre az alábbi rendelkezések kerülnek:

- (1) Mezőgazdasági vagyont tulajdonba lehet kiadni:
- a) béresnek és mezőgazdasági munkásnak, mégpedig legföljebb 8 hektár szántóföld, vagy pedig 12 hektár mezőgazdasági földterület, de legkevesebb 5 hektár szántóföld,
  - b) kisparasztnak saját vagyonának kiegészítésére akkora terjedésben, hogy birtokában legföljebb 8 hektár szántóföld, vagy 12 hektár mezőgazdasági földterület legyen,
  - c) népes családú kisparasztnak saját földvagyonának kiegészítésére olyan kiterjedésben, hogy birtokában legföljebb 10 hektár szántóföld, vagy 15 hektár mezőgazdasági földterület legyen,
  - d) munkásnak, hivatalnoknak és kisiparosnak építkezési célokra legfeljebb 0,5 hektár kiterjedésben, vagy gyümölcsös telepítésére legfeljebb 1 hektár kiterjedésben,
  - e) alacsonyabb fokú mezőgazdasági iskolák végzettjeinek legfeljebb 10 hektár szántóföld vagy 15 hektár mezőgazdasági föld, ha maguk akarnak gazdálkodni,
  - f) községeknek és járásoknak közcélokra,
  - g) építkezési szabályozó és másfajta szövetkezeteknek, amelyeket az a) – c) pontok értelmében jogosult kérvényezők alakítanak,
  - h) ipari és másfajta vállalatoknak, intézeteknek üzemeltetési és szociális célokra, ha a kiutalás szükségessége megfelelően van megindokolva, és ha az Iparügyi és Kereskedelmi, illetve az Egészségügyi és Népjóléti Megbízotti Hivatal ezt igazolja.
- (2) Nagyobb gyümölcsösöket és szőlőket elsősorban képesített kertészeknek és szőlészeknek s olyan személyeknek lehet kiutalni, akik igazolni tudják szakismereteiket és tapasztalataikat a gyümölcs- és szőlőtermesztésben, amennyiben megfelelnek a kiutalási feltételeknek (1. bekezdés). A kiutalt kert és szőlő területe legfeljebb 2 hektár lehet, vagy pedig legfeljebb 2 hektárra növelheti a kiutalásban részesülő személy eddigi ilyen tulajdonát.
- (3) A föld legnagyobb kiterjedésű kiutalására és a kiutalással kiegészített legnagyobb földtulajdonra (az 1. bekezdés a) – c) pontja és a 7. §) az osztatlan paraszti kisbirtokról szóló 1920. évi 81. számú törvény rendelkezései érvényesek.

V. Cikkely

Az SZNT 1945. évi 104 számú törvényerejű rendelet 9. § 2. bekezdése további, következő mondattal egészül ki: „benyújtva az illetékes helyi és járási nemzeti bizottság véleményének meghallgatását követően”.

VI. Cikkely

Az SZNT 1945. évi 104 számú törvényerejű rendelet 11. § 1. és 2. bekezdésében a feltüntetett 50 hektár 100 –ra növekszik.

VII. Cikkely

Az SZNT 1945. évi 104 számú törvényerejű rendelet 19. §-ba új 3. bekezdést kell szúrni a következő szöveggel:

„(3) A 12. §-ban feltüntetett személyeknek, amennyiben rokkantak, özvegyek, vagy érvék, a vagyont térítésmentesen utalják ki.”

VIII. Cikkely

Az SZNT 1945. évi 104 számú törvényerejű rendelet 21. § 1. bekezdése a következő módon módosul:
„(1) Az 50 ha földterület meghatározásakor, amely az 1. § 4. bekezdésében meghatározott személyek tulajdonában, valamint a 3. § 1. bekezdésének tulajdonában marad oly módon kell eljárni, hogy célszerű gazdasági egység létrejöttének feltételei jöhessen létre.

IX. Cikkely

Az SZNT 1945. évi 104 számú törvényerejű rendelet 22. §-nak rendelkezése kiegészül ezzel a szöveggel. „Eladni vagy bérbe (haszonbérbe) adni csak olyan személynek lehet, aki megfelel a kiutalási feltételeknek (a 6. § 1. bekezdése).”

X. Cikkely

Ezt a törvényerejű rendeletet a mezőgazdasággal és földreformmal foglalkozó megbízott a többi érintett megbízottal együtt hajtja végre.

Dr. Lettrich s. k.

F.
A SZLOVÁKIAI MEGBÍZOTTI HIVATALOK
RENDELETEI

34.
A SZLOVÁK NEMZETI TANÁCS FÖLDMŰVELÉS- ÉS
FÖLDREFORMÜGYI MEGBÍZOTTI HIVATAL
1945. ÉVI 24. SZÁMÚ HIRDETMÉNYE
AZ 1945. ÉVI 4. TÖRVÉNYEREJŰ RENDELET VÉGREHAJTÁSÁRÓL
Kassa, 1945. március 10.*

Azon személyek jegyzékének összeállítása, akinek vagyona elkobzás alá esik.

A helyi nemzeti bizottságok haladéktalanul javaslatokat dolgoznak ki azon személyekre vonatkozóan, akiknek vagyona elkobzás alá esik (az 1. § 1. bekezdésének a), b), c) és d) pontja).

A javaslatoknak a következő adatokat kell tartalmazniuk:

1. A telekkönyvi tulajdonos nevét, több tulajdonos esetén valamennyiük nevét és tulajdonviszonyát.
2. A tulajdonos lakóhelyét (pontos címét, amennyiben ismert vagy legutóbbi ismert címét).
3. Állampolgárságát az 1938. november 1-jei helyzet alapján.
4. Azon község megjelölését, amelynek határában az elkobzás alá eső vagyon található; ha a vagyon több község határában található, akkor valamennyit meg kell nevezni.
5. A vagyon leírását és az egyes kultúrák területét hektárban (szántóföld, rétek, legelők, kertek, szőlők, erdők, beépített terület, egyéb, összterület).
6. 1938. november 1. előtt vagy után szerezte-e meg a vagyont a tulajdonos. Ha 1938. november 1. után, akkor fel kell tüntetni a megszerzés módját (vétel, örökség stb.) és azt is, kitől szeretnék (az előző tulajdonos nevét).
7. Ha az elkobzás alá eső vagyont bérbe adták, akkor fel kell tüntetni a bérlő nevét, lakóhelyét, nemzetiségét, politikai és nemzeti megbízhatóságát.
8. Milyen megfelelő intézkedéseket tett a helyi nemzeti bizottság a vagyon állapotának megőrzése és szabályszerű kezelésére, főleg ami a tavaszi munkákat illeti? Ha semmilyen intézkedésre nem történt sor, akkor haladéktalanul intézkedni kell (lásd a további szabályozást).
9. A tulajdonos személyének leírása
  - A) németek (az 1. § 1. bekezdésének a) pontja):
    - a) Milyen nyelvet használt a családi érintkezésben?
    - b) Tagja volt-e német politikai pártnak 1938. október 6. után, és milyen párttagságot töltött be?
    - c) Milyen nemzetiségűnek vallotta magát a legutóbbi népszámláláskor?
    - d) Részt vett-e aktívan az antifasiszta harcban, s ha igen, akkor hogyan és mikor (az 1. § 2. bekezdése)?
  - B) magyarok (az 1. § 1. bekezdésének b) és c) pontja):
    - a) Milyen nyelvet használt a családi érintkezésben?

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Úradný vestník 1945. 2. 22-27. A magyar és német kisebbség mezőgazdasági vagyonának elkobzását kimondó első jogszabály a Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének 1945. február 27-én kelt 4. számú rendelete volt (Ld. a 26. számú iratot!) Ennek a rendeletnek a gyakorlati végrehajtását pontosította a Földművelés- és Földreformügyi Megbízotti Hivatal 1945. évi 24. sz. hirdetménye, amely elrendelte azon személyek összeírását, akik vagyona elkobzás alá esik. A hirdetmény szerint a magyarok személyleírásának tartalmaznia kellett, hogy milyen nyelvet használtak a családi érintkezésben, milyen magyar pártnak voltak a tagjai, milyen nemzetiségűnek vallották magukat a legutóbbi népszámlálás során, valamint „politikai és nemzeti megbízhatóságuk” megítélését. VADKERTY:2002, 153–176; ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 59–64.

- b) Mely magyar pártnak volt a tagja, főként tagja volt-e a nyilaskeresztes pártnak, s milyen tisztséget töltött be benne?
  - c) Milyen nemzetiségűnek vallotta magát a legutóbbi népszámláláskor?
  - d) A politikai és a nemzeti megbízhatóságnak, főleg annak a megítélése, hogyan viselkedett a szlovák kisebbséggel szemben a megszállás idején.
- C) a szlovák nemzet bármilyen nemzetiségű áruelői és ellenségei:
- a) Milyen nyelvet használt a családi érintkezésben?
  - b) Milyen nemzetiségűnek vallotta magát a legutóbbi népszámláláskor?
  - c) Vajon exponált tagja volt-e a Hlinka Gárdának, Hlinka Szlovák Néppártjának, az FS-nek (Freinvillige Schutzstättel), az SS-nek, az SA-nak, a nyilaskeresztes pártnak s más fasiszta szervezeteknek és tagozatoknak, és milyen tisztséget töltött be?
  - d) Részletesen fel kell tüntetni azokat az okokat és bizonyítékokat, amelyek miatt a vagyon tulajdonosa a szlovák nemzet áruelőjének és ellenségének tekintendő, miben nyilvánult meg áruelő vagy ellenséges tevékenysége, főleg nyilvánosan és határozottan támogatta-e és másként terjesztette-e a náci vagy a fasiszta tanokat, és főleg milyen magatartást tanúsított 1944. augusztus 29. után, vajon (magyarként) nem állt-e ki az irredentizmus mellett vagy a szlovák érdekek ellen.

Külön figyelmeztetünk arra, hogy a jegyzékbe bele kell kerülnie minden magyar nemzetiségű személynek – tekintet nélkül politikai és nemzeti megbízhatóságukra – ha az általuk birtokolt mezőgazdasági vagyon egyéni vagy társtulajdonban meghaladja az 50 hektárt. A férjet és a feleséget egy személynek kell tekinteni (az 1. § 1. bekezdésének c) pontja). A helyi nemzeti bizottságok által készített javaslatokat a járási nemzeti bizottság elé kell terjeszteni, az megvitatja, hitelesíti és haladéktalanul az SZNT Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala elé terjeszti őket.

2. Az elhagyott és az elkobzásra javasolt vagyon lefoglalása

A helyi nemzeti bizottságok az elhagyott birtokokon és azon személyek birtokain, akik vagyont elkobzásra javasolták, részletes leltárt vesznek fel a gazdasági létesítményekről, az állatokról és a készletekről, s a leltárt saját kezű aláírásukkal hitelesítik. Meghagyják a tulajdonosnak (bérelőnek), hogy az SZNT Elnökségének döntéséig köteles a vagyont változatlan állapotban fenntartani, és szabályszerűen gazdálkodni vele; erre a helyi nemzeti bizottságok felügyelnek. Az elhagyott vagyon kezelését azonnal és a felvett leltár alapján erre alkalmas, s erkölcsi és politikai szempontból feddhetetlen személyekre (ideiglenes vagyongondnokra) bízzák, akik a vagyont az SZNT Elnökségének döntéséig, esetleg a vagyon elosztásáig kezelik. A kinevezett ideiglenes vagyongondnokot a járási nemzeti bizottság jóváhagyja. A vagyon kezeléséért az ideiglenes gondnokotkvagyon- és büntetőjogilag felelősek, s az SZNT Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala, valamint a járási nemzeti bizottság ellenőrzésének vannak alávetve, amely szervek felszólítására kötelesek bármikor felmutatni gazdasági feljegyzéseiket bevételeikről, kiadásairól és készleteikről. Az ideiglenes gondnokság átadásáról szóló jegyzőkönyv másolatát az SZNT Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatalának kell benyújtani.

A vagyont a leltár felvételének elkészítésének napján kell lefoglaltnak tekinteni.

Ott, ahol helyi nemzeti bizottságok nem létesültek, az ezen törvényerejű rendeletről eredő összes intézkedést a járási nemzeti bizottságok vagy az őket helyettesítő szervek hajtják végre.

3. Bérbe adott, de elkobzás alá eső vagyonok (a 3. § 1. bekezdése)

Ha a bérelő szlovák (szláv), vagy más, de nem német nemzetiségű, erkölcsi és politikai szempontból feddhetetlen személy, akkor a bérleti szerződés megszűnésekor igényt tarthat saját élő

és holt leltárának, valamint készleteinek visszaszolgáltatására, esetleg folyó áron számított ellenértékkre: a helyi földművesbizottság javaslatára a járási földművesbizottság dönt. Ezt a javaslatot bele kell foglalni a kiutalási tervbe. Vitás esetekben a Szlovák Földalap dönt.

4. Kinek utalnak ki mezőgazdasági vagyont (az 5. § 1. bekezdése)?

A. Föld és gazdasági épületek

A Szlovák Földalap által kezelt mezőgazdasági vagyomból a törvényerejű rendelet 5. §-a 1. bekezdésének a), b), c) és d) pontja alatt feltüntetett igénylőknek utalnak ki földet tulajdonba. A törvényerejű rendeletben megszabott feltételeken kívül szükséges, hogy a földkiutalást igénylők eleget tegyenek ezeknek a további feltételeknek:

Szlovák nemzetiségű, erkölcsileg feddhetetlen, politikailag megbízható és a mezőgazdaságban dolgozó csehszlovák állampolgároknak kell lenniük, úgy, hogy eddigi életmódjuk megfelelően szavatolja, hogy a kiutalt földön szabályszerűen és lelkiismeretesen fognak gazdálkodni.

A személyek kiválasztása során mindenekelőtt előnyben kell részesíteni a szociális szempontból leggyengébbeket, akiknek soktagú a családjuk, azaz legalább négy ellátatlan gyermekük van. Az önálló kereső tevékenységet folytató gyermekek nem tekintendők eltartásra szorulóknak. Külön kell tekintettel lenni azokra a népes családokra, amelyek serdülő tagjai csak a saját gazdaságban dolgoznak és abból élnek.

A kiutalásra elsőbbségi joguk van azoknak a személyeknek, akik kitüntették magukat és érdemeket szereztek a nemzeti felszabadító harcban, főleg a katonák és a partizánok, családtagjaik és hátramaradott hozzátartozóik. Ezeket a többi jelentkező előtt kell felvenni az igénylők jegyzékébe, mert magatartásukkal életüket kockáztatták. Elsőbbségi joguk van azoknak a földműveseknek is, akik a háborúban kárt szenvedtek, például elpusztultak lakó- és gazdasági épületeik, élő és holt leltárjuk, készleteik stb. Ezeket a körülményeket a kiutalást kérvényezőknak megfelelően igazolniuk és bizonyítaniuk kell (például a kitüntetésről szóló bizonylattal, partizán- és katonai igazolvánnyal stb.), a bizonyítékokat és az igazolványokat a helyi nemzeti bizottságoknak kell hitelesíteniük (az 5. § 7. bekezdése).

A főleg magyar nemzetiségű személyek lakta községekben, amelyekben nincs annyi szlovák nemzetiségű igénylő, hogy ki lehessen utalni az egész elkobzott vagyont, az elosztásra csak a belső telepítés keretében kerül sor. Indokolt esetekben az SZNT Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala adhat kivételt e szabály alól a jogosult igénylők (az 5. § 3. bekezdése) javaslatára (kérésére).

Az 50 hektárnál kisebb erdőterületet ki lehet utalni gazdaságilag gyengébb községeknek, erdőgazdasági szövetkezeteknek vagy társulásoknak és úrbéri birtokoknak, s kisebb területeket kivételesen olyan egyéneknek is, akik eddig is gondos gazdáknak bizonyultak, és ez szavatolja, hogy lelkiismeretesen fognak gazdálkodni a kiutalt erdőterületen.

A kiutalt erdőterületek állami felügyelet alá tartozik (az 5. § 4. bekezdése).

B. Egyéb vagyon

A Szlovák Földalap a benyújtott tervek alapján megállapítja, vannak-e az elkobzott birtokon épületek, létesítmények, üzemek, nevezetességek, gyümölcsösök stb. s olyan elkobzott ingó vagyontárgyak, amelyek közcélra szolgálnak, s dönt arról, vajon kizárják-e ezeket a kiutalásból, és állami tulajdonban maradnak-e.

Az ilyen objektumokat az állam (a Szlovák Földalap) az említett célokra közjogi testületeknek (az 5. § 5. bekezdése) is kiutalhatja.

Ha a Szlovák Földalap az ilyen objektumokat nem zárja ki az elosztásból, akkor ezeket a kiutalási terv alapján osztják el, és kiutalhatók tulajdonba:

a) egyeseknek (a kiutalásban részesülő érintett személyeknek), amennyiben eleget tesznek a

törvényerejű rendeletben megszabott feltételeknek (az 5. § 1. bekezdésének a) - d) pontja, b) a földművesekből a kiutalt objektum közös használata céljából alakult szövetkezeteknek. A szövetkezeteknek az e bekezdés értelmében történő megalakításával kapcsolatban ezt kell megjegyezni:

Néhány igénylő közösen kérheti objektumoknak közös tulajdonba való kiutalásánál mint ezzel a céllal létrehozott szövetkezet. Az ilyen kérvényt bele kell foglalni a kiutalási tervbe, s ezt a helyi földművesbizottságoknak úgy kell megtárgyalniuk, mint az egyes személyek kérvényeit. Ha lesznek ilyen igénylők, akkor az SZNT Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala minta-alapszabályokat ad ki e szövetkezetek számára. E szövetkezetek célja az elkobzott vagyonból szerzett lakóházak és gazdasági épületek, valamint más objektumok és létesítmények közös és célszerű felhasználása.

5. A tulajdonjog korlátozása (6. §)

A kiutalt ingatlanok tulajdonjogát azzal a megjegyzéssel vezetik be a telekkönyvbe, hogy a kiutalt ingatlanok a Szlovák Földalap jóváhagyása nélkül nem átruházhatók, nem adhatók bérbe, s nem terhelhetők meg, de a velük kapcsolatos öröklési jog fennmarad.

7. Földműves bizottságok, a kiutalási terv és a térítési javaslat kidolgozása (a 8. § 1–7. bekezdése)

Azokban a községekben, amelyek határában elkobzásra kerülő vagyon található, a helyi nemzeti bizottságok keretében helyi földműves bizottságok alakulnak, amelyek kiutalási tervet és térítési javaslatot dolgoznak ki.

Ugyanígy földműves bizottságok alakulnak azokban a községekben, amelyekben akadnak igénylők a más község határában elkobzott vagyonból való kiutalásra. Ezek a földművesbizottságok a kiutalási tervet lehetőleg azon község földművesbizottságával megállapodva dolgozzák ki, amelynek határában az elkobzásra kerülő vagyon található.

A földműves bizottságok megalakítása során a következőképpen kell eljárni:

A helyi nemzeti bizottság a községben szokásos módon felszólítja a lakosokat, hogy jelentkezzenek földjuttatásért, és az igénylőkről jegyzéket készít. Összehívja gyűlésüket, s ott az igénylők saját soraiból legfeljebb tíztagú földműves bizottságot választanak. Egyúttal kijelölik küldöttüket a járási földműves bizottságba, és nevét közlik a járási nemzeti bizottsággal.

A járási nemzeti bizottság a helyi földműves bizottságok küldötteit gyűlésre hívja össze, s ott egy legfeljebb tíztagú földműves bizottságot választanak.

A helyi földműves bizottság elnöke a helyi nemzeti bizottság elnöke, a járási földműves bizottság elnöke pedig a járási nemzeti bizottság elnöke. Ők nem szavaznak, csak szavazategyenlőség esetén döntenek.

Ott, ahol földműves bizottságok már e rendelet kiadása előtt megalakultak, az e rendelet értelmében alakított bizottságoknak kell őket tekinteni, amennyiben a jogos igénylőknek nincsenek súlyos kifogásaik ellenük.

Az épület árát elvszerűen beleszámítják a földért megszabott térítésbe (az egy- vagy kétévi átlagos termés értékébe). Ha az épület különösen értékes, vagy külön beruházásokat fordítottak a gazdasági és más épületekre, és értékük nem foglalható bele eléggé a kétévi átlagos termés értékébe, akkor az olyan, amelyekhez ilyen épületek tartoznak, a kiszabott térítést magasabbra is szabhatják, mint a kétévi átlagos termés értéke.

A helyi földművesbizottságok az általuk elkészített kiutalási terveket és térítési javaslatokat azonnal a járási földműves bizottságok elé terjesztik. Ezek haladéktalanul megvizsgálják az eléjük terjesztett kiutalási terveket és térítési javaslatokat, s ezek alapján az egész járásra vonatkozó kiutalási tervet és térítési javaslatot dolgoznak ki.

8. A megszabott térítés megfizetése

A földreform célja az, hogy a szlovák föld a legkisebb szlovák parasztok, a szociális szempont-

ből leggyengébb szlovákok (szlávok) kezébe kerüljön minimális térítés ellenében, hogy életlehetőségük legyen a felszabadult szlovák földön. Ebből a szemszögből kell megítélni a törvényerejű rendeletnek a kiutalt földért járó térítés kiegészítésére vonatkozó rendelkezéseit.

A meghatározott térítést rendszerint az átvétel napjától számított 8 hónapon belül kell megfizetni, éspedig pénzben vagy természetben. A helyi földműves bizottságok azon kiutalásban részesült személyek számára, akik a térítést nem képesek egyszerre megfizetni létminimumuk veszélyeztetése nélkül, a kiutalási tervben javasolhatják a térítés részletekben való törlesztését. A föld birtokbavételekor a kiutalásban részesült személy a földért és tartozékaiért megszabott térítés 10 százalékát köteles megfizetni. A megbízotti hivatal részletes törlesztési tervet dolgoz ki, amelynek alapján a térítés 15 éven belül törleszhető pénzben vagy természetben. Indokolt esetekben a helyi földművesbizottságok már a kiutalási tervben javasolhatják, hogy a Szlovák Földalap legfeljebb három évi haladékat engedélyezzen az első törlesztési részlet megfizetésére.

Különleges figyelemre méltó és szociális szempontból indokolt esetekben javasolni lehet kamatmentes törlesztés engedélyezését valamely gazdasági évrre.

9. Hogyan történik a kiutalt vagyon átadása?

Ha a járási földműves bizottság által kidolgozott és jóváhagyott kiutalási terv nem veszélyeztet fontos köz- vagy nemzeti érdekeket, és ha megtartották az idézett törvényerejű rendelet rendelkezéseit, akkor jogerős, és azonnal hozzá kell látni végrehajtásához.

A helyi földműves bizottságok azonnal hozzálátanak az elkobzott föld technikai elosztásához, és a földet átadják a kiutalásban részesülő személyeknek. Ezt az elosztást az általuk legmegfelelőbbnek tartott módon, főleg pontos kiméréssel, kijelöléssel stb. hajtják végre, s ehhez lehetőleg szakképzett technikai munkaerőt kell igénybe venni.

Ugyanezt az eljárást kell követni a vitás esetekben, miután az SZNT Mezőgazdasági és Földreformügyi Megbízotti Hivatala döntött a helyi földműves bizottságok és a járási földműves bizottságok, valamint a szomszédos járáások járási földműves bizottságok közti vitákban (a 8. § 6. bekezdése).

A szakszerű földkimérést, amely a telekkönyvi bejegyzés alapját képezi, utólag végzik majd el.

10. A kiutalt vagyon díj- és illetékmentes telekkönyvi átruházása (a 13. § 2. és 3. bekezdése)

A kiutalt mezőgazdasági vagyon telekkönyvi átruházásáról a Szlovák Földalap gondoskodik. Az e törvényerejű rendelet értelmében végrehajtott minden vagyonátruházás mentes minden illetéktől és díjtól, tehát az ingatlanérték növekedésére kiszabott községi adótól is.

A szlovák földnek a szlovák parasztság kezébe való visszaadása mindenütt messzemenő jelentőségű esemény marad, ezért joggal elvárható, hogy a kiutalási munkák befejezése ünnepléses és nyilvános lesz, és hogy ezt az eseményt megfelelő módon megörökítik, főleg a községi krónikákba való bejegyzéssel.

Dr. Falžan, s. k. megbízott

35.
A BELÜGYI MEGBÍZOTTI HIVATAL
1945. ÉVI 10.100/1–IV/1–1945 SZ. 287. SZÁMÚ KÖRÖZVÉNYE
A CSEHSZLOVÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁGNAK
AZ 1945. ÉVI 33. SZÁMÚ ELNÖKI DEKRÉTUM
ÉRTELMEBEN TÖRTÉNŐ SZABÁLYOZÁSÁRÓL
Pozsony 1945. október 22.*

A köztársasági elnök által 1945. augusztus 2-án a német és a magyar nemzetiségű személyek állampolgárságának szabályozásáról kiadott 33. számú alkotmánydekrétuma (a továbbiakban „dekrétum”) végrehajtására a következő utasításokat adjuk ki:

(1) A dekrétum az eddigi csehszlovák állampolgárok, vagyis azon személyek állampolgárságát szabályozza, akik az érvényes jogszabályok alapján csehszlovák állampolgárok voltak, s akiknek akkor is csehszlovák állampolgárságuk lett volna, ha a Csehszlovák Köztársaság egy részét 1938-ban és 1939-ben nem szállták volna meg a németek és a magyarok.

Ilyeneknek kell tekinteni azokat a személyeket is, akik a Szlovákiában 1939. március 14. után érvényes jogszabályok értelmében szereztek állampolgárságot (szerzett jogról van szó).

Ahol tehát a dekrétum német vagy magyar állampolgárságot említ, ott olyan állampolgárságot kell érteni, amelyet a csehszlovák állampolgár csehszlovák terület megszállása következtében kiadott jogszabályok értelmében szerzett meg.

Nem tartoznak tehát ide a Német Birodalom (az Altreich) és Magyarország (az Anyaország) azon állampolgárai, akik a megszállás nélkül is német vagy magyar állampolgárok voltak, és a Csehszlovák Köztársaság területén élt, vagy a megszállás idején ide költözött német vagy magyar állampolgárok. Ezenkívül nem tekinthetők csehszlovák állampolgároknak azok a személyek, akik csehszlovák állampolgárságukat oly módon veszítették el, ahogyan akkor is elveszítették volna, ha nem lett volna megszállás, például idegen államba való befogadással, az állami kötelekből való elbocsátással, az állampolgárság elvesztésével, amely minősített, több mint tízévi külföldi tartózkodás miatt, külföldi általi törvényesítéssel, külföldivel kötött házasság miatt következett be.

Gyakoriak lesznek az olyan esetek, hogy egy volt csehszlovák állampolgárságú nő (habár a megszállók jogszabályai alapján a megszállás idején német vagy magyar állampolgár lett), az „Altreichből” származó német állampolgárhoz, vagy magyarországi (anyaországi) állampolgárhoz, főleg katonához vagy hivatalnokhoz ment feleségül, az ilyen nő esetében nem alkalmazható a dekrétum, még akkor sem, ha az illető cseh vagy szlovák nemzetiségű. Az ilyen nő vagy az ilyen házasságban született vagy általa törvényesített gyermekek a Csehszlovák Köztársasággal szemben külföldiek maradnak, és a csehszlovák állampolgárságot csak honosítás útján szerezhetik meg.

A dekrétum alapján ítélik azonban meg az olyan nő állampolgárságát, akik a megszállás alatt olyan férfival kötött házasságot, aki csehszlovák állampolgár volt, és a megszállás folytán nyert német vagy magyar állampolgárságot. (...)

* A magyar fordításhoz használt szlovák eredeti irat forrása: Úradný vestník. 1945. 29. 647-664. A Belügyi Megbízotti Hivatalnak a járási nemzeti bizottságokhoz, a járási közigazgatási bizottságokhoz és a járási biztosokhoz (komisszárokhoz) intézett körözvénye a magyar és német kisebbséget csehszlovák állampolgárságától megfosztó 1945. augusztus 2-i 33. számú elnöki dekrétum szlovákiai végrehajtását szabályozta. Részletekbe menően meghatározta azon személyek körét, akik „megszegték a csehszlovák állampolgár kötelességeit”, s így elveszített csehszlovák állampolgárságukat nem kaphatták vissza. A csehszlovák belügyminisztérium és a pozsonyi belügyi megbízotti hivatal közötti kompetenciaviták miatt a szlovákiai megbízhatósági igazolványokat a belügyminisztérium 1947 végéig nem fogdta el. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 40–43; ŠUTAJ:2002a

f) A Csehszlovák Köztársaság és Magyarország 1939. február 18-án kelt 43. számú szerződése az állampolgárság és az opció kérdéseinek rendezéséről, a vele kapcsolatos magyarázatot a Belügyminisztérium 1939. március 11-én kelt 13.588–1939–7 számú, a Belügyminisztérium Közlönyének 1939. évi 3. számában megjelent körözüvénye tartalmazza.

g) A Kárpátaljának Magyarország területéhez való csatolásáról szóló, 1939. június 23-án kelt 1939. évi VI. törvénycikk. (...)

(3) A dekrétum 1. §-ának rendelkezése értelmében elveszíti csehszlovák állampolgárságát az összes német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgár, amennyiben nem érintik őket e § 3. és 4. bekezdéseinek rendelkezései, vagy amennyiben a dekrétum 2. §-a értelmében nem marad fenn csehszlovák állampolgárságuk. Ezek a személyek már többnyire német, esetleg magyar állampolgárságot szereztek a megszállók által kiadott rendezés szerint.

Ez az intézkedés a csehszlovák jogrend szerint ugyan semmis lenne, de az alkotmánydekrétum az idegen államhatalomnak ezt a lépését kifejezetten elismerte, és ezzel *ex lege* mindezeket a személyeket kizárta a csehszlovák állampolgárságtól. E személyek esetében a csehszlovák állampolgárság elvesztése már az idegen megszálló hatalom állampolgársága megszerzésének napján be következett.

Ez a nap a magyar nemzetiségű személyek esetében:

a) Szlovákia és Kárpátalja határ menti területein 1938. november 2.,

b) Kárpátalja más részein 1939. március 16.

Azok a német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgárok, akik az idegen megszálló hatalom jogszabályai értelmében nem szereztek meg annak állampolgárságát (főleg a szlovákiai németek és magyarok), csehszlovák állampolgárságukat a dekrétum hatályba lépésének napján, vagyis 1945. augusztus 10-én (az 1. § 2. bekezdése) veszítik el.

(4) Azok a személyek, akik csehszlovák állampolgárok voltak, és nem német vagy magyar nemzetiségűek, vagy pedig az 1. § 4. bekezdése és az 5. § értelmében nem tekintendők azoknak, továbbra is csehszlovák állampolgárok maradtak, tekintet nélkül arra, hogy a megszállók jogszabályai értelmében német vagy magyar állampolgárok lettek-e. Főleg az a körülmény nem meghatározó, hogy azokat a csehek vagy szlovákokat, akik az 1938. évi 300. számú szerződés és azt követően az 1939. évi 43. számú megállapodás értelmében német vagy magyar állampolgárok lettek, optáltak-e vagy sem a csehszlovák állampolgárságot, mivel a nemzetiség fogalmát nem szabad felcserélni az állampolgárság fogalmával.

(5) Az SZNT 1945. évi 99. számú törvényerejű rendelete 3. §-ának 3. bekezdése azonban kimondja: „A német vagy a magyar nemzetiséghez való tartozás megítélése szempontjából meghatározó főleg a családi érintkezésben használt nyelv, a német vagy a magyar politikai párthoz való tartozás 1938. október 6. után, vagy pedig a legutóbbi népszámláláskor vallott nemzetiség.” Az itt felsorolt objektív jegyeken kívül más olyan körülmények is lehetségesek, amelyek meghatározóak lesznek a nemzetiség megítélése szempontjából. Ilyen például az anyanyelv, az iskolai végzettség, tagság olyan egyesületekben, alakulatokban és szervezetekben, amelyek bizonyos nemzetiségű személyeket tömörítenek, tagság a nemzeti egyházakban stb.(...)

Maga a dekrétum mondja ki 1. §-ának 3. bekezdésében, hogy azokat a németeket és magyarokat, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején hivatalosan cseheknek vagy szlovákoknak vallották magukat, nem kell németeknek és magyaroknak tekinteni, és ezért nem kell megvonni csehszlovák állampolgárságukat. A dekrétum 1. §-ának 3. bekezdésében megadott előnyöket azonban csak azok a németek és magyarok vehetik igénybe, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (vagyis 1938. május 21-től) állandóan, vagyis az ország belső részének megszállása idején és a háború ideje alatt cseheknek vagy szlovákoknak vallották magukat. Nem

elegendő tehát, hogy csehszlovák állampolgárnak tekintsék azt a németet vagy magyart, aki számításból valamilyen közhivatalnál csehnek vagy szlováknak vallotta magát.

Mivel itt lényeges eltérés mutatkozik a dekrétum egész szellemétől, a központi hatóság fenntartja magának azt a jogot, hogy minden olyan esetben, amelyben csehszlovák állampolgárságról szóló bizonylatot kell kiadni a dekrétum 1. §-ának 3. bekezdésében megjelölt személyeknek, az ügyiratot a Belügyi Megbízotti Hivatal elé kell terjeszteni a bizonylat kiadásával kapcsolatos beleegyezés megadása céljából. Ezzel szemben azokat a cseheket, szlovákokat és más szláv nemzetiségűeket, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején németeknek vagy magyaroknak (ilyen nemzetiségűeknek) vallották magukat, vagy pedig német vagy magyar állampolgárságot kértek, akár sikertelenül is (a dekrétum 5. §-a), németeknek vagy magyaroknak tekintik, és csehszlovák állampolgárságukat elveszítik az 1. § 1. vagy 2. bekezdése és az 5. § értelmében, kivéve azokat a személyeket, akik németeknek vagy magyaroknak, vagy pedig német vagy magyar állampolgárságúaknak úgy jelentkeztek, hogy erre nyomás vagy különleges figyelemre méltó körülmények kényszerítették őket.

A német vagy magyar nemzetiség vallására kényszerített személyek azonban csak akkor tartják meg csehszlovák állampolgárságukat, ha a Belügyi Megbízotti Hivatal jóváhagyja nemzeti megbízhatóságukról szóló bizonylatukat (A-minta). Ezt a bizonylatot a kérvényező lakóhelye szerint illetékes járási nemzeti bizottság (járási közigazgatási bizottság, járási biztos) adja ki. (...)

A nemzeti megbízhatóságról szóló bizonylat kiadása előtt az említett körülményeket gondosan meg kell vizsgálni, főleg a helyi nemzeti bizottságok (a közigazgatási bizottságok) megalapozott véleményezése alapján. Minden körülményt tételesen konkrétan fel kell tüntetni, és hiteles bizonyítékokkal kell alátámasztani. A járási nemzeti bizottságnak konkrétan véleményt kell nyilvánítani minden feltüntetett körülményről, arról, objektívan bizonyítottaknak tekinti-e őket vagy nem, s hogy mely bizonyított tények szolgáltak számára alapul a bizonylat kiadásához.

Ez hasonló mértékben vonatkozik a dekrétum 5. §-ában feltüntetett személyekre.

A nemzeti megbízhatóságról kiadott bizonylatokat jóváhagyás céljából a Belügyi Megbízotti Hivatal elé kell terjeszteni. (...)

(7) A csehszlovák állampolgárság elvesztése a dekrétum 1. §-ának 1. és 2. bekezdése értelmében már a dekrétum alapján automatikusan bekövetkezik; az arról szóló nyilatkozatot, hogy ez bekövetkezett, konkrét javaslatra a 16. bekezdésben feltüntetett hatóság is kiadja, vagy pedig ezt a kérdést más eljárásból eredő ösztönzésre prejudiciális kérdésként oldja meg.

(8) A dekrétum 2. §-a értelmében megmarad azon személyek csehszlovák állampolgársága, akiknek német vagy magyar nemzetiségük miatt az 1. § 1. és 2. bekezdése értelmében el kellene veszíteniük csehszlovák állampolgárságukat, de igazolják, hogy hívek maradtak a Csehszlovák Köztársasághoz, semmivel sem vétettek a cseh és szlovák nemzet ellen, és vagy aktívan részt vettek a felszabadulásért vívott harcban, vagy pedig szenvedtek a náci vagy a fasiszta terrortól, akár politikai (nemzetiségi), akár faji okoknál fogva. (...)

A járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság, a járási biztos) a saját soraiból (a járási biztos maga dönt) rendszerint háromtagú igazoló bizottságot választ, amely haladéktalanul megkezdí a kivizsgálást, és eldönti, kiadja-e a bizonylatot. E döntés előtt kikéri a 3 – 5 tagú, hitelt érdemlő és megbízható német, illetve magyar nemzetiségű személyekből alakított antifasiszta bizottság véleményét. Ezen antifasiszta bizottság tárgyalásáról szabályszerű jegyzőkönyv készül, s ezt a bizottság minden tagja aláírja. (...) Nyomatékosan figyelmeztetünk arra, hogy a kormány irányelvei értelmében antifasisztáknak és nácielleneseknek kell elismerni, és az illetékes hatóság által igazolni kell azt aki:

1. politikai vagy faji okokból koncentrációs táborba, fegyházba, börtönbe vagy vizsgálati fogságba került, és szabadlábra kerülése után hű maradt meggyőződéséhez, vagy akit a köztársas-

ság iránti hűsége s a cseh és a szlovák nép iránti lojalitása miatt náci-fasiszta hatóságok üldöztek,

2. a megszállás előtt és a megszállás idején aktívan harcolt a náciizmus-fasizmus ellen, valamint a Csehszlovák Köztársaságért,

3. a megszállás idején a csehszlovák vagy a szövetséges hadsereg vagy a partizán-csapat tagja volt, vagy pedig ezek szolgálatában tevékenykedett,

4. sohasem volt tagja az SS-nek, az SA-nak, az SDP-nek, az NSDAP-nek, az NSKK-nak, a Magyar Nemzeti Pártnak, a Keresztény Szocialista Pártnak, a Magyar Nemzeti Munkáspártnak, a Magyar Élet Pártjának, a Nyilaskeresztes Pártnak, a Hungarista Mozgalomnak, a Pálmay-csoportnak tagjai, a Nemzetvédelmi Keresztesek nevű vagy más náci-fasiszta szervezeteknek, habár erre a lehető legnagyobb mértékben nyomással kényszerítették. Nem tekinthető tehát antifasisztának-náciellenesnek az, akit beszerveztek a náci-fasiszta párt ezen és más szolgálataiba, kivéve azokat, akiket bomlasztó munka céljából valamely náciellenes és antifasiszta szervezet igazolhatóan és kifejezetten beépített. (...)

(10) A csehszlovák állampolgár kötelességeit főleg azok szegték meg, akik

a) ellenséges állam törvényhozó testületének tagjai voltak,

b) ellenséges állam bírói vagy kinevezett hivatalnokai, vagy pedig az ellenséges állami szervei által meghatározott más bíróság vagy közhivatal delegátusai vagy megbízottai voltak

c) kinevezett hivatalnokok, vagy kinevezett, esetleg megválasztott tisztségviselők, vagy testületek, szervek, esetleg közigazgatási vagy önkormányzati alakulat tagjai voltak ellenséges országban, vagy pedig az ellenséges állam, említett testületei, szervei vagy alakulatai által meghatározott más közigazgatási vagy önkormányzati alakulat delegátusai vagy megbízottai voltak,

d) 1938. szeptember 29. után tanítottak, illetve abban az időszakban magasabb beosztású alkalmazottakként tevékenykedtek német vagy magyar iskolákban, esetleg más iskolákban, amennyiben erre ellenséges állam, testület, intézmény, intézet, iskola vagy a h) pont alatt feltüntetett valamelyik szervezet jelölte ki őket,

e) ellenséges véderő tisztjei vagy altisztjei voltak, vagy pedig

f) ellenséges véderő katonái voltak, vagy a Csehszlovák Köztársaság vagy szövetségesi ellen harcoltak ebben a háborúban, amennyiben nem igazolják, hogy ettől vonakodtak, vagy tetteket hajtottak ellene végre, fellázadtak ellene, vagy pedig

g) ellenséges biztonsági szolgálat, ellenséges fegyveres, illetve katonai módon megszervezett alakulat vagy olyan – akár az ellenséges államtól független – alakulat tagjai voltak, amely ellenállást fejtett ki az állami szuverenitás és az államhatalom gyakorlásával szemben, vagy pedig

h) csehszlovák területen – beleértve a megszálltat – vagy másutt tagjai voltak olyan pártnak, mozgalomnak, politikai csoportnak, egyesületnek, társulásnak vagy alakulatnak, amelyről megállapították, hogy azt az ellenség szervezte vagy a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása ellen, vagy ezen államhatalom gyakorlásának megújítása ellen, az állam biztonsága, önállósága, területi egysége, alkotmányos egysége vagy demokratikus és köztársasági formája ellen dolgoztak, ilyen államellenes tevékenységet támogató alakulat tagjai voltak, ilyen célokat követő tettek és akciók elkövetői, résztvevői vagy segítői voltak, vagy pedig

i) ellenséges intézet vagy vállalat vezető hivatalnoki rétegének vagy státútum szerinti szerveinek tagjai, vagy ellenséges állam, intézet vagy vállalat, esetleg az előző, h) pontban megjelölt valamelyik szervezet által létrehozott más intézet vagy vállalat megbízottai voltak, vagy pedig

j) vezető személyiségei vagy státútum szerinti szervei voltak olyan vállalatnak, amely jelentős mértékben támogatta az ellenséges háborús törekvéseket, vagy felügyeletet gyakorolt ilyen vállalat teljesítménye vagy alkalmazottai között, vagy pedig

k) ellenséges szolgálatban küldetéssel megbízott bizalmasok voltak, vagy pedig

l) ellenséges állam, ellenséges intézmény vagy szervezet által odaítélt tiszteletbeli méltóság

vagy kitüntetés viselői voltak; ilyen kitüntetésnek kell tekinteni egyúttal a birodalmi állampolgárság megadásáról szóló okmány odaítélését a birodalmi állampolgárságról szóló 1935. szeptember 15-én kelt törvény értelmében, vagy pedig

m) a Csehszlovák Köztársasággal szemben ellenséges gondolkodást tükröző nyilvánosan elhangzott megnyilatkozások bizonyítható szerzői, beleértve a hatóságoknak benyújtott beadványokban található megnyilvánulásokat, vagy pedig

n) bűncselekményért ítélik el a náci és fasiszta bűnösök megbüntetéséről szóló törvény értelmében, vagy pedig

o) 1938. szeptember 29. előtt német vagy magyarx területre távoztak, hogy ott védelmet kérjenek az ellenséges hatóságoktól, vagy külföldre mentek, hogy kivonják magukat olyan bűncselekményekért való felelősségre vonás alól, amelyeket a Csehszlovák Köztársaság ellen követtek el, vagy pedig

p) tagjai voltak az ún. Sudetendeutsche Freikorpsnak, a Nyilaskeresztes Pártnak vagy más hasonló szervezetnek, amely célul tűzte ki a Csehszlovák Köztársaság elleni felforgató tevékenységet, vagy pedig

r) az ellenséggel megkötött fegyverszünet hatályba lépését követően eltávoztak az állam területéről az illetékes hatóságok tudta nélkül, vagy pedig korábban eltávoztak, és hivatalos felszólításra sem tértek vissza a megszabott határidőn belül, vagy pedig

s) bármiképpen aktívan együttműködtek az ellenséggel, vagy pedig

t) gazdasági vagy pénzügyi hasznot húztak vagy próbáltak húzni önmaguk vagy hozzájuk közelálló személy számára a csehszlovák terület ellenséges hatalom általi elfoglalása okozta viszonyokból.

(11) A 4. § 1. bekezdése értelmében a férjes asszonyokat és a kiskorú gyermekeket a dekrétum rendelkezései szerint önállóan ítélik meg. Ez a rendelkezés azt jelenti, hogy minden családtag állampolgárságát külön-külön határozzák meg, vagyis a feleség nem kapja meg automatikusan férje állampolgárságát, a kiskorú gyermekek pedig apjukét (házasságon kívüli anyjukét). Előfordulhatnak tehát olyan esetek, hogy a férj német vagy magyar nemzetisége miatt az 1. § 1. bekezdése vagy az 5. § értelmében elveszíti csehszlovák állampolgárságát, a feleség viszont – aki nem német vagy magyar nemzetiségű – megtartja csehszlovák állampolgárságát és megfordítva: a férj tartja meg csehszlovák állampolgárságát, a feleség viszont – mivel német vagy magyar nemzetiségű – elveszíti csehszlovák állampolgárságát. Hasonlóképpen a gyermekek, ha német vagy magyar nemzetiségűek, akkor elveszítik csehszlovák állampolgárságukat, ezzel szemben szüleik vagy egyik szülőjük nem és megfordítva. (...)

(13) Azok a csehek, szlovákok és más szláv nemzetek tagjai, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején német vagy magyar állampolgárságot kértek anélkül, hogy erre nyomás vagy más különleges körülmények kényszerítették volna őket, ugyanúgy elveszítik csehszlovák állampolgárságukat, mint a német vagy a magyar nemzetiségű személyek. Itt nemcsak a megszállók állampolgárságának a szó szoros értelmében vett megadásáról van szó, hanem egyúttal a németiséghez vagy a magyarsághoz való tartozás megszerzésére irányuló minden önkéntes igényről – vagyis a hovatartozás elismeréséről, elfogadásáról, a nemzetiségi okmányokba való beírásról stb. Ezért nem meghatározó, megadták-e (elismerték-e, elfogadták-e) az idegen állampolgárságot. Az elvesztés a dekrétum hatályba lépésének a napján következik be. Egyébként a csehszlovák állampolgárság elvesztésére ugyanaz vonatkozik, amit erről a 3–6. bekezdés tartalmaz. (...)

(15) Azoknak a személyeknek, akik a dekrétum értelmében csehszlovák állampolgárok maradtak vagy lettek újra, állampolgársági igazolványként a „Bizonyítvány a Csehszlovák állampolgárságról” elnevezésű iratot adják ki (D-minta). Ezeket a bizonyítványokat az érintett személyek kérésére adják ki, ezektől meg kell követelni az adatokat és okmányokat csehszlovák állampolgárságuk meglétének igazolására, persze csak abban a terjedelemben, amely az ügy megítéléséhez szükséges. (...)

(16) (...) A csehszlovák állampolgárságról szóló bizonyítványok kiadása és annak eldöntése, ki csehszlovák állampolgár – amennyiben a dekrétum nem intézkedik másként – a járási nemzeti bizottságokat (a járási közigazgatási bizottságokat, a járási biztosokat, Pozsonyban és Kassán a nemzeti bizottságokat) illeti meg. A csehszlovák állampolgárság megadására kizárólag a tartományi nemzeti bizottságok, Szlovákiában a Belügyi Megbízotti Hivatal az illetékesek. (...)

(19) Ez a körözüvény, illetve dekrétum az állampolgársági viszonyokat csak akkor szabályozza, ha összefüggenek a német és a magyar nemzetiségű személyek állampolgárságának rendezésével. A csehszlovák állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló jogszabályok mindaddig érvényben maradnak, amíg külön jogszabály nem intézkedik róluk. Szlovákia területén tehát az állampolgárság megszerzésével és elvesztésével kapcsolatban az új szabályozásig az 1939. évi 255. számú alkotmánytörvény 5–10. §-a érvényes. (Részletes irányelveket adnak ki a közeljövőben az állampolgárság megadásával kapcsolatos eljárásra, az államkötelekből való elbocsátásra és az állampolgársági bizonyítvány kiadására vonatkozóan).

(20) A szükséges nyomtatványokat (mintákat) a járási nemzeti bizottságoknak (a járási közigazgatási bizottságoknak, a járási biztosoknak, valamint a pozsonyi és a kassai nemzeti bizottságoknak) az itteni megbízotti hivatalból kell megrendelniük, feltüntetve a szükséges nyomtatványok számát.

(21) A járási nemzeti bizottságoknak (a járási közigazgatási bizottságoknak, a járási biztosoknak, valamint a pozsonyi és a kassai nemzeti bizottságoknak) postafordultával igazolniuk kell az ezen utasításokat tartalmazó hivatalos közlöny kézhez vételét, s jelentést kell tenniük arról, hogy minden szükségeset megtettek végrehajtásukra.

A megbízott helyett: Dr. Okáli, s. k.

36.

A BELÜGYI MEGBÍZOTTI HIVATAL 7491/2–IV/4–1946. JELZET ALATT MEGJELENT 1009. SZÁMÚ HIRDETMÉNYE A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 108. DEKRÉTUM 1. §-A 4. BEKEZDÉSÉNEK VÉGREHAJTÁSA ÉRDEKÉBEN 1946. FEBRUÁR 7-ÉN MEGJELENTETETT BELÜGYMINISZTERI IRÁNYELVEK KÖZZÉTÉTELÉRŐL

Pozsony, 1946. április 8.*

A belügyminiszter 1946. február 7-én kelt, a Csehszlovák Köztársaság Hivatalos Közlönyében 1946. február 9-én kiadott 24. számában 401. szám alatt közzétett irányelveivel meghatározta a döntéshozatal módját a köztársasági elnök által az ellenségek vagyonának elkobzásáról és a nemzeti újjáépítési alapok létrehozásáról 1945. október 25-én kiadott 1945. évi 108. számú dekrétum 1. §-ának 4. bekezdése értelmében.

Tekintettel arra, hogy a köztársasági elnök dekrétuma országos érvényű, a belügyminiszteri irányelvek is vonatkoznak a köztársasági elnöki dekrétum 1. §-ának 4. bekezdésében feltüntetett minden szervre az ország egész területén.

Ezen irányelvek 7. és 8. cikkelyét a Belügyminisztériummal megállapodva Szlovákiára vonatkozóan részben kiegészítették. Az irányelvek szövege:

„A belügyminiszter 1946. február 7-én kelt irányelvei

a köztársasági elnök által az ellenséges vagyon elkobzásáról és a nemzeti újjáépítési alapokról 1945. október 25-én kiadott 108. számú dekrétum 1. §-ának 4. bekezdése értelmében kialakított döntéshozatal módjáról

1. cikkely

1. A nemzeti bizottságok helyi illetékessége annak eldöntésében, teljesültek-e a feltételek az idézett dekrétum értelmében, a kormány közigazgatási eljárásról szóló, 1928. január 13-án kelt 8. számú törvényerejű rendeletének 7. §-a szerint. Ez elsősorban a vagyonelkobzás által érintett személy lakóhelyéhez (...), jogi személyek, egyesületek esetében pedig a székhelyhez igazodik.

Az illetékesség meghatározásához rendszerint az elkobzás időpontja, vagyis az 1945. október 30-i helyzet mérvadó. (...)

2. Ha az elkobzási döntés német és magyar személyek (az idézett dekrétum 1. §-a 1. bekezdésének 1. és 2. pontja) vagyonára irányul, akkor a döntést az a nemzeti bizottság is kiadhatja, amely az elkobzásra kerülő vagyon fekvése alapján illetékes.

2. cikkely

A helyi nemzeti bizottságok a járási nemzeti bizottság körözüvényében közzétett felszólítás alapján kötelesek bejelenteni a járási nemzeti bizottságnak a körzetükben található olyan vagyont, amelyről feltételezni lehet, hogy tulajdonosára vonatkoznak az említett dekrétum 1. §-a 1–3. bekezdésé-

* A magyar fordításhoz használt eredeti szlovák irat forrása: Úradný vestník 1946. 31. 1115-1117. Az ún. ellenséges, vagyis a magyar és német vagyon elkobzását az 1945. évi 108. számú elnöki dekrétum mondta ki. A dekrétum végrehajtásának módját a belügyminiszter 1946. február 9-én kelt irányelvei szabályozták, ezen irányelvek Szlovákiára vonatkozóan kiegészített szövegét tette közzé a Belügyi Megbízotti Hivatal 1946. április 8-i hirdetménye. VADKERTY:2002, 153–176; ŠUTAJ-MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 59–64.

nek rendelkezései. A jelentést meg kell indokolni, és ha ez szükséges, akkor fel kell tüntetni a tanúkat vagy más bizonyító eszközöket.

A szükséges adatok beszerzése céljából a helyi nemzeti bizottságok hirdetményben szólítják fel a lakosságot, hogy jelentse be azt a vagyont, amelyről feltételezhető, hogy tulajdonosát érinti az említett dekrétum 1. § 1–3. bekezdésének rendelkezései. A helyi nemzeti bizottságok minden aláírt bejelentést kötelesek belefoglalni jelentésükbe.

3. cikkely

Az illetékes járási nemzeti bizottságok a helyi nemzeti bizottságok bejelentései alapján kezdenek a határozat kiadását célzó eljárást, az általuk más módon ismert esetekben pedig hivatalból. Ezt az eljárást a lehető leggyorsabban bonyolítják le.

4. cikkely

Az illetékes járási nemzeti bizottságok kötelesek határozatot kiadni minden olyan személyről, akiről bejelentést kaptak a helyi nemzeti bizottságoktól, amennyiben az adott esetben az említett dekrétum 1. §-ának 4. bekezdése értelmében nem indított eljárást a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Belügyi Megbízotti Hivatal). Ugyanígy döntenek arról a vagyonról, amelyről az eset körülményei alapján kiderül, hogy ellenség vagyona, ha tulajdonosa már személy szerint nem is ismert.

A határozatot mindig nyilvános hirdetmény formájában kell közzétenni. Ugyanezt a módot kell alkalmazni az olyan vagyonról szóló határozat közzététele esetén is, amelynek tulajdonosa már nem ismert. Csak az olyan nem magyar vagy német nemzetiségű személyeknek, akiknek a tartózkodási helye ismert, szükséges a határozatot kikézbésíteni hirdetmény formájában való közzétételen kívül az ügyintézési eljárásra vonatkozó érvényes jogszabályok értelmében is. (...)

7. cikkely

Ha a járási nemzeti bizottság úgy szándékozik határozni, hogy egyes személyek esetében nem teljesültek az elkobzás feltételei az idézett dekrétum értelmében, akkor ezt a körülményt köteles bejelenteni a tartományi nemzeti bizottságnak (Szlovákiában a Belügyi Megbízotti Hivatalnak), és hirdetmény formájában közzétenni. A hirdetményben, amelyet legalább 15 napra ki kell függeszteni, fel kell szólítani a lakosságot arra, hogy a hirdetményben megszabott határidőn belül jelentse be a járási nemzeti bizottságnak mindazokat a körülményeket, amelyek kétséssé tehetik a szándékolt határozat helyességét.

8. cikkely

A nemzeti bizottságok kötelesek kikézbésíteni az arról szóló határozatot, hogy bizonyos személyek esetében nincsenek meg az elkobzás feltételei az idézett dekrétum értelmében a Nemzeti Újjáépítési Alapnak, s az ez ellen fellebbezést nyújthat be.

10. cikkely

Mindazok a részek, ahol ezek az irányelvek nemzeti bizottságokat említenek, a közigazgatási bizottságokra is vonatkoznak.

11. cikkely

Ezek az irányelvek a már megkezdett eljárások folytatására is vonatkoznak.

12. cikkely

Ezek az irányelvek kihirdetésük napján lépnek hatályba.

Václav Nosek belügyminiszter, s. k.
Dr. Viktory megbízott s. k.

37.

A BELÜGYI MEGBÍZOTT 1946. ÉVI 20.000/I-IV/1-1946 SZÁMÚ HIRDETMÉNYE A LAKOSSÁG RESZLOVAKIZÁCIÓJÁRÓL

Pozsony, 1946. június 17.*

20.000/I-IV/1-1946

A lakosság reszlovakizációja

A magyar nemzetiség fogalmának a 33/1945 sz. dekrétum alapján történő meghatározásáról szóló kormányhatározat szerint a reszlovakizáció keretén belül e hirdetmény közzétételének napjától szlovák nemzetiségűnek jelentkezhetnek:

1. azok a személyek, akik az 1930. évi népszámlálás során szlovák, cseh vagy más szláv nemzetiségűnek vallották magukat,

2. azok a személyek, akik ma ilyen nemzetiségűnek vallják magukat és szlovák, cseh vagy más szláv származásúak, ha

a/ soha nem vétettek a Csehszlovák Köztársaság ellen,

b/ nem voltak fasiszta magyar politikai pártok és szervezetek funkcionáriusai,

c/ nem támogatták a magyarosítást.

A 2. a/-c/ pontok tényeinek megítélésekor azt is figyelembe kell venni, hogy az illető személy tevékenyen résztvett-e a köztársaság felszabadításáért vívott küzdelemben, vagy hogy szenvedett-e a náci vagy fasiszta terror alatt.

E hirdetmény alapján a szlovák vagy a cseh nemzetiséget az összeíró biztosnál a helyi vagy a járási nemzeti bizottságon (közigazgatási bizottságon) 1946. július 1-jéig lehet bejelenteni.

Nyomatványt az érdeklődők az összeíró biztosnál kapnak.

Pozsony, 1946. június 17.

Belügyi megbízott:

Dr. Július Viktory s. k.

---

* A magyar fordításhoz felhasznált eredeti szlovák irat forrása: Forrás: Szlovák Nemzeti Levéltár, Pozsony, Reszlovakizációs Bizottság, 49. doboz. A reszlovakizáció, vagyis az „elmagyarosított” szlovákok „visszaszlovákosításának” tervét a szlovák politikai vezetés már 1945 elején megfogalmazta, gyakorlati megvalósítása azonban csupán 1946 tavaszán kezdődött meg. Közeledett ugyanis a párizsi békekonferencia, a reszlovakizáció eredményeit pedig Csehszlovákia érvként kívánta felhasználni annak alátámasztására, hogy az országban a lakosságcsere és a reszlovakizáció után nem marad több 200 000 magyarnál, s így kedvezőbb kiindulási pozíciót kívánt biztosítani az egyoldalú kitelepítés engedélyezésére benyújtott javaslat számára. A prágai kormány jóváhagyását követően a Megbízottak Testülete 1946. február 15-én bízta meg a Belügyi Megbízotti Hivatalt, hogy dolgozza ki és terjessze elő a reszlovakizáció irányelveit. A Megbízottak Testülete az előterjesztett irányelveket 1946. április 2-án hagyta jóvá, majd Július Viktory belügyi megbízott 1946. június 17-i hirdetményével hivatalosan is útjára indította a reszlovakizációt. Az 1946. július 1-ig tartó reszlovakizációs kampány során állampolgársága visszaszerzése, s a kitelepítés és a vagyonek kobzása alóli mentesülése reményében 352 038 személy kérte szlovákká minősítését, számuk azonban ezt követően még tovább nőtt. A szakirodalom által a reszlovakizáció végleges eredményeként elismert adatok szerint 410 820 személy nevében összesen 135 317 családfő nyújtott be reszlovakizációs kérvényt, közülük 326 679 személyt ismertek el szlovák nemzetiségűnek, 84 141 személy reszlovakizálását ugyanakkor elutasították. A reszlovakizáltak jelentős része a háború utáni első, 1950. évi népszámlálás során még szlováknak vallotta magát, a későbbiekben azonban – a népszámlálási adatszolgáltatásban is – visszatért magyar nemzetiségéhez. VADKERTY:1993, 31–36, 162–163. ŠUTAJ:1991.

Eddigi név:

Új név:

[Magyar, német név]:

Pozsony-városi járás

Vajnory (Pozsony városkerülete) Dvorník

Pozsonyszőlős, Weinern

Pozsony-vidéki járás

Èeklís

Bernolákovo

Cseklész

Grob Horvatský

Chorvátsky Grob

Horvátgurab

Hochštetno

Vysoká pri Morave

Nagymagasfalu, Hochstätten

Ivánka pri Dunaji

Ivanka pri Dunaji

Pozsonyivánka

Pajštún

Borinka

Pozsonyborostyánkő, Ballenstein

Breznóbányai járás

Balog Èierny

Èierny Blh

Feketebalog

Brezno nad Hronom

Brezno

Breznóbánya

Helpa

Hešpa

Helpa

Lehota Dolnia

Došná Lehota

Alsószabadi

Lehota Hornia

Horná Lehota

Felsőszabadi

Polhora

Pohronská Polhora

Erdőköz

Telgart

Švermovo

Garamfő, Thiergarten

Besztercebányai járás

Baláže

Bláže

Balázs

Nemce

Zvolenské Nemce

Zólyomnémeti

Šajba

Strelníky

Sebő

Ulmanka

Ušanka

Olmányfalva, Ulmansdorf

Csacai járás

Èierno

Èierne

Cserne

Ógyallai járás

Bagota

Bohatá

Bagota

Baromlak

Branovo

Kisbaromlak

Èúz, Csúz

Dubník

Csúz

Ī ala Nová

Dulovce

Újgyalla

Ī ala Stará, Ó-Gyalla

Hurbanovo

Ógyalla

Pustatina Hamb, Hambpuszta
(Ógyallához tartozó település)

Holanovo

Hambpuszta

Fyr, Für

Rúbaò

Für

Hetín, Hetény

Choťín

Hetény

Kerž, Kürt

Strekov

Kürt

Marcell-Keszi

Marcelová

Marcelkeszi

Madar

Modrany

Madar

Martoš, Martos

Martovce

Martos

Ī otva, Gyótvapuszta
(Martoshoz tartozó
település)

Detvice

Gyótvapuszta

<i>Eddigi név:</i>	<i>Új név:</i>	<i>[Magyar, német név]:</i>
Kindeš, Kingyes (Martoshoz tartozó település)	Zlatá Osada	Kingyes
Nasvad, Naszvad	Nesvady	Naszvad
Perbete	Pribeta	Perbete

Feledi járás

Almáï , Almágy	Gemerský Jablonec	Almágy
Èíz, Csíz	Èíž	Csíz
Èoma, Csoma	Èamovce	Csomatelke
Daròa, Darnya	Dròa	Darnya
Détér	Gemerské Dechtáre	Détér
Dobfenek	Dubno	Dobfenek
Feledince, Feled	Jesenské	Feled
Harmac	Chrámec	Harmac
Jánošovce, Jánosi	Rimavské Janovce	Jánosi
Jéne	Janice	Jéne
Korlát	Konrádovce	Korláti
Linhartovce, Lénártfala	Lenartovce	Sajólénártfalva
Majom	Mojín	Mezőtelkes
Panita Uzovská, Uza-Panyit	Uzovská Panica	Uzapanyit
Söreg	Šurice	Söreg
Tajty, Tajti	Tachty	Tajti
Vámos-Balog (Blh)	Vešký Blh	Vámosbalog
Veèeklov, Vecseklő	Veèeklov	Vecseklő
Velkyòa, Velkenye	Vlkyòa	Velkenye
Zahorany Uhorské, Hegymeg	Dolné Zahorany	Magyarhegymeg

Galántai járás

Bél Maï arský, Magyar-Bél	Vešký Biel	Magyarbél
Bél Nemecký, Német-Bél	Malý Biel	Németbél
Diosek, Diószeg	Sládkovièovo	Diószeg
Fedýmeš Pustý	Pusté Úřany	Pusztafödémes
Fedýmeš Vešký, Nagy-Födémes	Vešké Úřany	Nagyfödémes
Gest	Hoste	Kisgeszt
Hasvár, Egyházfa	Kostolná pri Dunaji	Egyházfa
Kerž Mostová, Hidas-Kürt	Mostová	Hidaskürt
Maèad Malý, Kis-Mácséd	Malá Maèa	Kismácséd
Maèad Vešký, Nagy-Mácséd	Vešká Maèa	Nagymácséd
Nádszeg	Trstice	Nádszeg
Òáražd Jazerný, Tós-Nyárasd	Topořnica	Tósnyárasd
Nekyje Èierne, Fekete-Nyék	Èierna Voda	Feketenyék
Páld	Pavlice	Páld
Réca, Réte	Reca	Réte

Eddigi név:
Streda Dolnia nad Váhom
Šáp
Štefánikov
Takšòò, Taksony
Tallós
Vízkelet
Zonctureò, Zonctorony

Új név:
Dolná Streda
Dedinka pri Dunaji
Štefánikovo
Matúškovo
Tomášikovo
Èierny Brod
Tureò

[Magyar, német név]:
Alsószerdahely
Dunasáp
Sárditelep
Taksonyfalva
Tallós
Vízkelet
Zonctorony

Gölnicbányai járás

Rychnava

Richnava

Rihnó, Richenau

Girálti járás

Benedikovce
Lopuchov
Lužany
Mažaška
Nadvej

Beòadikovce
Lopúchov
Lužany pri Topli
Matiaška
Šarišská Trstená

Benedekvágása
Lapos
Long
Mátyáska
Nádfő

Galgóci járás

Bereksek
Fornosek
Kerž Pustá
Kerž Zemianska
Mesteèko
Peter Svätý
Otrokovce Dolnie
Otrokovce Hornie
Šág
Vašardice Dolnie
Vašardice Hornie
Verešvár
Zelenice Dolnie
Zelenice Hornie

Šulekovo
Teplieky
Pusté Sady
Zemianske Sady
Leopoldov
Svätý Peter pri Váhu
Dolné Otrokovce
Horné Otrokovce
Sasinkovo
Dolné Trhovište
Horné Trhovište
Èerveník
Dolné Zelenice
Horné Zelenice

Beregszeg
Fornószeg
Pusztakürt
Nemeskürt
Újvároska, Leopold-Neustadt
Vágszentpéter
Alsóatrak
Felsőatrak
Ság
Alsóvásárd
Felsővásárd
Vágvörösvár
Alsózéle
Felsőzéle

Homonnai járás

Hažín
Hrušov Vyšný
Chlumec
Ladièkovce Nižnie
Ladièkovce Vyšnie

Hažín nad Cirochou
Vyšný Hrušov
Chlmec
Nižné Ladièkovce
Vyšné Ladièkovce

Kisgézseny
Felsőkörtvélyes
Helmecke
Alsólászlófalva
Felsőlászlófalva

Királyhelmeci járás

Bie¼Bély
Bodrogszög
Èerná, Csernő

Biel
Klín nad Bodrogom
Èierna

Bély
Bodrogszög
Ágcsernyő

Eddigi név:

Gýreš Malý, Kis-Géres
 Gýreš Vežký, Nagy-Géres
 Chlumec Kráľovský
 Kevežd Malý, Kis-Kövesd
 Kevežd Vežký,
 Nagy-Kövesd
 Perbeník
 Seleška, Szöllöske
 Streda nad Bodrokom,
 Bodrog-Szerdahely
 Szentés
 Szent Mária-földe
 (Svätá Mária)
 Szinyér
 Tarkan Malý, Kis-Tárkány
 Tarkan Vežký,
 Nagy-Tárkány
 Újlak Malý, Kis-Újlak
 Véke
 Zétény

Új név:

Malý Horeš
 Vežký Horeš
 Kráľovský Chlmec
 Malý Kamenec
 Vežký Kamenec
 Pribeník
 Viničky
 Streda nad Bodrogom
 Svätušie
 Svätá Mária pri Bodrogu
 Svinice
 Malé Trakany
 Vežké Trakany
 Nová Vieska pri Bodrogu
 Vojka
 Zátin

[Magyar, német név]:

Kisgéres
 Nagygéres
 Királyhelmec
 Kiskövesd
 Nagykövesd
 Perbenyik
 Szölöske
 Bodrogszerdahely
 Bodrogszentés
 Szentmáriafölde
 Szinyér
 Kistárkány
 Nagytárkány
 Kisújlak
 Véke
 Zétény

Kékkői járás

Balog
 Glabošovce, Galábocs
 Mušad Rárošská,
 Ráros-Múlyad
 Opatovce-Nová Ves,
 Apát-Újfalu
 Plachtince Dolnie
 Plachtince Hornie
 Plachtince Strednie
 Príbelce Dolnie
 Príbelce Hornie
 Strehová Dolnia
 Strehová Hornia
 Strháry Dolnie
 Strháry Hornie
 Tisovnik Dolní
 Tisovnik Horní
 Vereš

Blh nad Ipšom
 Glabušovce
 Muša

Opatovská Nová Ves
 Dolné Plachtince
 Horné Plachtince
 Stredné Plachtince
 Dolné Príbelce
 Horné Príbelce
 Dolná Strehová
 Horná Strehová
 Dolné Strháre
 Horné Strháre
 Dolný Tisovnik
 Horný Tisovnik
 Èerveðany

Ipolybalog
 Galábocs
 Rárósmúlyad

Apátújfalu
 Alsópalojta
 Felsőpalojta
 Középpalojta
 Alsófehérkút
 Felsőfehérkút
 Alsósztrégova
 Felsősztrégova
 Alsóesztergály
 Felsőesztergály
 Alsótisztás
 Felsőtisztás
 Veres

Nagykaposi járás

Budaháza
 Mogyorós
 Mokèa-Krisov,
 Mokcsa-Kerész

Budince
 Liesková
 Krížany

Budaháza
 Ungmogyorós
 Mokcsakerész

Eddigi név:

Òarád-K³àèany,
Nyarád-Kelecsény
Tegeòà
Vajany, Vaján
Vajkovce, Vajkóc
Vysoká

Új név:

Kapušíanske K³àèany
žahyòà
Vojany
Kapušíanske Vojkovce
Vysoká nad Uhom

[Magyar, német név]:

Nyarádkelecsény
Tegenye
Vaján
Vajkóc
Magasrév

Késmárki járás

Farkašovce
Folvarky, Forberg
Hodermark

Krig
Maldur, Mältern
Strážky nad Popradom

Vlková
Stráne pod Tatrami
Stotince

Vojòany
Podhorany
Strážky

Farkasfalva
Tátraalja, Forberg
Száztelek, Hundertmorgen,
Hodermark
Krig, Krieg
Maldur, Mältern
Nagyör, Nehre

Komáromi járás

Apáca-Szakállas
Boï a, Bogyá
Ekeè, Ekecs
Béllépuszta (Ekecshez
tartozó település)
Ekel
Fíš, Füß
Gellér
Guta
Ižap, Izsap
Kamoèa, Kamocsa
Keszegfalva
Lakszakállas (Lak)
Meder Vežký, Nagy-Megyer
Mederè, Megyercs
Szilas

Opatovský Sokolec
Bodza
Okoè

Jánošíkovo na Ostrove
Okolièená na Ostrove
Trávník
Holiare
Kolárovo
Ižop
Komoèa
Kamenìená
Sokolce
Èalovo
Èalovec
Brestovec

Apácaszakállas
Bogyá
Ekecs

Béllépuszta
Ekel
Komáromfüß
Gellér
Gúta
Izsap
Kamocsa
Keszegfalva
Lakszakállas
Nagymegyer
Megyercs
Szilas

Kassa-vidéki járás

Beòakovce
Boèar
Bologd
Hámry Košické
Hutka Nižnia
Hutka Vyšnia
Kamenica Nižnia
Kamenica Vyšnia
Kehnec
Kleèenov

Beniakovce
Boèiar
Blažice
Košické Hámre
Nižná Hutka
Vyšná Hutka
Nižná Kamenica
Vyšná Kamenica
Kehnec
Košický Kleèenov

Benyék
Bocsárd
Balogd
Kassahámor
Alsóhutka
Felsőhutka
Alsókemence
Felsőkemence
Kenyhec
Kelecsenyborda

Eddigi név:

Kostolany Kecerovské
Kostolany nad Hornádom
Mesto Nové
Migléc
Myš³_a Nižnia
Myš³_a Vyšnia
Nádošž
O³_žany Košické
O³_žoviany
Opátske Vyšnie
Ptáekovce
Tejkeš Nižní
Tejkeè Vyšní
Tršžany
žebeš

Új név:

Kecerovské Kosto³_{any}
Kosto³_{any} nad Hornádom
Slanské Nové Mesto
Milhosž
Nižná Myš³_a
Vyšná Myš³_a
Trstené pri Hornáde
Košické Olšany
Olšovany
Vyšné Opátske
Vtáekovce
Nižný Klátov
Vyšný Klátov
Tršžany
Šebastovce

[Magyar, német név]:

Kecerkosztolány
Hernádszentistván
Szaláncújváros
Miglécnémeti
Alsómislye
Felsőmislye
Abaújnádasd
Kassaolcsvár
Ósva
Szilvásapáti
Patacskő
Alsótökés
Felsőtökés
Füzernádaska
Zsebes

Körmöcbányai járás

Piargy, Johannesberg

Kremnické Bane

Jánoshegy, Johannesberg

Korponai járás

Badín Dolní
Badín Horní
Fedýmeš, Födémes
Hidvég
Inám
Maï arovce
Mladonice Dolnie
Mladonice Hornie
Nekyje, Nyék
Nemce
Prese³_{any}, Peresztlény
Rykynèice Dolnie
Rykynèice Hornie
Semerovce Dolnie
Semerovce Hornie
Királyfia (Felsőszemerédhez
tartozó település)
Šípice Dolnie
Šípice Hornie
Tesáry Hontianske
Tomba
Turovce Dolnie, Alsó-Tur
Turovce Hornie, Felső-Tur
Turovce Strednie,
Közép-Tur
Vyškovce, Visk

Dolný Badín
Horný Badín
Ipe³_{ké} Ú³_{any}
Ipe³_{ké} Predmostie
Dolinka
Malinovec
Dolné Mladonice
Horné Mladonice
Vinica
Hontianske Nemce
Prese³_{any} nad Ip³_{om}
Dolné Rykynèice
Horné Rykynèice
Dolné Semerovce
Horné Semerovce

Krá³_{ovièová}
Dolné Šípice
Horné Šípice
Hontianske Tesáre
Tupá
Dolné Turovce
Horné Turovce

Stredné Turovce
Vyškovce nad Ip³_{om}

Alsóbágyon
Felsőbágyon
Ipolyfödémes
Ipolyhidvég
Inám
Hévmagyarád
Alsólegénd
Felsőlegénd
Ipolynyék
Hontnémeti
Peresztlény
Alsórákonca
Felsőrákonca
Alsószemeréd
Felsőszemeréd

Királyfiapuszta
Alsóšipék
Felsőšipék
Teszér
Kistompa
Kistúr
Felsőtúr

Középtúr
Ipolyvisk

Eddigi név:
Kisváros (Ipolyviskhez
tartozó település)

Új név:
Malý Dvor

[Magyar, német név]:
Kisváros

Lévai járás

Balvany t. Šalmoš
Disnoš (Báthoz tartozó
település)
Hurša
K3áèany
Nai od, Nagyd
Nadošany
Ovárky, Kis-Óvár
Prandorf Dolní
Prandorf Horní
Santov
Seè Dolnia, Alsó-Szecse
Seè Hornia, Felső-Szecse
Varšany

Gondovo
Kmežovce
Horša
Hronské K3áèany
Vyšné nad Hronom
Tekovské Trszany
Starý Hrádok
Dolné Devièany
Horné Devièany
Santovka
Dolná Seè
Horná Seè
Kalinèiakovo

Garamsolymos
Disznós
Horhi
Garamkelecsény
Nagyd
Hontnádás
Kisóvár
Alsóbaka, Unterprandorf
Felsőbaka, Oberprandorf
Szántó
Alsószecse
Felsőszecse
Hontvarsány

Lõcsei járás

Harhov
Kolbachy
Kolèov
Kurimiany
Lengvarty

Spišský Hrhov
Studenec
Klèov
Kurimany
Dlhé Stráže

Görgõ, Gorg
Hidegpatak, Kohlbach
Kolcsó
Kiskerény
Lengvárt, Lengwart

Ólublói járás

Gõazdá
Granastov
Gromoš
Hobgart
Jakubiany
Kamionka
Krempach

Hniezdne
Hranièné
Hromoš
Chmežnica
Jakubany
Kamienka
Kremná

Gnézda, Kniesen
Határhely, Grenzdorf
Kormos
Kömloskert, Hobgarten
Szepesjakabfalva, Jakobsau
Kövesfalva
Lublókorompa, Krempach

Losonci járás

Abelová
Béna
Dravce Panitské,
Panyi-Daróc
Galša, Galsa
Kerestúry, Kétkeresztúr
Kotmanová
Mužadka
Nitra, Nyitra

Ábelová
Belina
Panické Dravce
Holiša
Sväté Kríže
Dobroèská Lehota
Mužka
Nitra nad Ipžom

Ábelfalva
Béna
Panyidaróc
Ipolygalsa
Kétkeresztúr
Kotmány
Kismúlyad
Ipolynyitra

<i>Eddigi név:</i>	<i>Új név:</i>	<i>[Magyar, német név]:</i>
Bozita (Perséhez tartozó település)	Buzica	Bozita
Raï ovce, Ragyolc	Radzovce	Ragyolc
Terbelovce, Terbeléd	Trebešovce	Terbeléd

Malackai járás

Dimburk	Suchohrad	Dimvár, Dimburg
Hasprunka	Studienka	Szentistvánkút, Hausbrunn
Kiripolec	Kostolište	Egyházhely, Kirchplatz
Niklašov	Mikulášov	Pálffytelek, Nickelhof
Rarbok	Rohožník	Nádasfő, Rohrbach
Ves Uhorská	Záhorská Ves	Magyarfalu

Turócszentmártoni járás

Michal Svätý	Turčiansky Svätý Michal	Turócszentmihály
Peter Svätý	Turčiansky Svätý Peter	Turócszentpéter

Kiszucaújhelyi járás

Vadišov Prostrední (Felsővadashoz tartozó település)	Prostredný Vadišov	Középvadas
---	--------------------	------------

Vágújhelyi járás

Hôrka	Hôrka nad Váhom	Vághorka
-------	-----------------	----------

Nagymihályi járás

Fišar	Väbnica	Füzesér
Moraviany	Moravany	Morva
Petrovce	Petrovce nad Laborcom	Petróc
Tarnava	Trnava pri Laborci	Tarna
Dvorec Manov (Vásárhelyhez tartozó település)	Piesky	Manótanya
Vinná	Vinné	Vinna

Liptószentmiklósi járás

Beharovce	Liptovské Beharovce	Behárfalu
Lubela	Ľubella	Lubella
Ondrej Svätý	Liptovský Svätý Ondrej	Liptószentandrás
Porúbka	Liptovská Porúbka	Kisporuba

Modori járás

Grob Nemecký	Veľký Grob	Magyargurab
Jablonec t. Halmeš	Jablonec	Halmos
Kuèišdorf	Veľké Trnie	Csukárd, Zuckersdorf

Eddigi név:

Ompitál
Pudmerice
Šarfia
Šenkvice Malé
Šenkvice Vešké
Švajnsbach
Trlinok

Új név:

Doňany
Budmerice
Blatné
Malé ěaníkovce
Vešké ěaníkovce
Viniěné
Malé Trnie

[Magyar, német név]:

Ottóvölgy, Ottenthal
Gidrafa, Pudmeritz
Pozsonysárfő
Kissenkőc
Nagysenkőc
Hattyúpatak, Schweinsbach
Terlény, Terling

Szepsi járás

Bodolov
Buzita
Hím
Horváty, Horváti
Jablonca
Jánok
Lánc Nižní, Alsó-Lánc
Lánc Vyšní, Felső-Lánc
Medzev Nižní
Medzev Vyšní
Mihyska, Měhész
Péder
Rešta, Reste
Šomody, Somodi
Vendégi

Budulov
Buzica
Chym
Chorváty
Silická Jablonica
Janík
Nižný Lánec
Vyšný Lánec
Nižný Medzev
Vyšný Medzev
Věeláre
Peder
Rešica
Drienovec
Hosžovce nad Bodvou

Bodolő
Buzita
Hím
Tornahorváti
Jablonca
Jánok
Alsólánc
Felsőlánc
Alsómecenzéf, Untermetzenseifen
Felsőmecenzéf, Obermetzenseifen
Měhész
Péder
Reste
Somodi
Bődvavendégi

Aranyosmaróti járás

Gýmeš, Ghymes
Koleđany, Kolon
Kostolany Gýmešské
Kostolany Jedšové
Nemce
Slažany Dolnie
Slažany Hornie
Tesáry nad žitavou
Verešvár

Jelenec
Kolěđany
Kostoňany pod Tribečom
Jedšové Kostoňany
Tekovské Nemce
Dolné Sžazany
Horné Sžazany
Tesáre nad žitavou
ěervený Hradok

Ghymes
Kolon
Ghymeskosztolány
Fenyőkosztolány
Garmnémeti
Alsőszelezsény
Felsőszelezsény
Barstaszár
Barsvörösvár

Miavai járás

Turianska Dolina
(Berezóhoz tartozó
település)

Hurbanova Dolina

Zsidóvölgy

Námesztői járás

Polhora

Oravská Polhora

Polhora

Eddigi név:

Új név:

[Magyar, német név]:

Nyitrai járás

Ašakerž
Èalad
Èápor
Ī armoty Lapaškè
Gesž, Geszte
Hrnèiarovce, Gerencsér
Ireg
Ivánka pri Nitre
Jagersek, Egerszeg
Krškany Dolnie
Krškany Hornie
Lajšová, Lajos
Lefantovce Dolnie
Lefantovce Hornie
Molnoš
Obdokovce Dolnie,
    Alsó-Bodok
Pogranice, Pográny
Radošina
Salakúzy
Šalgov
Šarfia
Šarluhy
Šarlužky-Kajsa
Tekenešký Dvor
    (Sarlókajszához tartozó
    település)
Štitáry Dolnie, Alsó-Csitár
Šuránky
Taraò
Tormoš
Ujlaèek
Ujlak
Urmín

Nové Sady
Èežadice
Èapor
Golianovo
Hosžová
Nitrianske Hrnèiarovce
Jarok
Ivanka pri Nitre
Jelšovce
Dolné Krškany
Horné Krškany
¼udovítová
Dolné Lefantovce
Horné Lefantovce
Mlynárce

Dolné Obdokovce
Pohranice
Radošina
Sokolníky
Svätoplukovo
Nitrianska Blatnica
Lužany
Lužianky

Korytník
Dolné Štitáre
Šurianky
Štefanovièová
Chrenová
Malé Zálužie
Vežké Zálužie
Mojmírovce

Assakürt
Család
Csápor
Lapásgyarmat
Nyitrageszte
Nyitragerencsér
Üreg
Nyitraivánka
Nyitraegerszeg
Alsókööröskény
Felsőkööröskény
Lajos
Alsóelefánt
Felsőelefánt
Molnos

Alsóbodok
Pográny
Radosna
Szalakusz
Salgó
Nyitrasárfő
Sarlóska
Sarlókajsza

Tekenyös
Alsócsitár
Surányka
Tarány
Tormos
Újlacska
Nyitraújlak
Ürmény

Párkányi járás

Bart
Ī armotky, Kis-Gyarmat
Ī armoty Kamenné,
    Köhid-Gyarmat
Ebed
Farnád
Helemba
Kamedín, Kéménd
Karva

Bruty
Sikenièka
Kamenný Most
Obid
Farná
Chžaba
Kamenín
Kravany nad Dunajom

Bart
Kisgyarmat
Köhidgyarmat
Ebed
Farnad
Helemba
Kéménd
Karva

<i>Eddigi név:</i>	<i>Új név:</i>	<i>[Magyar, német név]:</i>
Kesy Bátorové, Bátor-Keszi	Vojnice	Bátorkeszi
Antalháza (Bátorkeszihez tartozó település)	Antonov Sad	Antalháza
Miklósháza (Bátorkeszihez tartozó település)	Mikulášov Sad	Miklósháza
Kež, Kéty	Kvetná	Érsekkéty
Kièind, Kicsind	Malá nad Hronom	Kicsind
Köbölkút	Gbelce	Köbölkút
Kuralany	Kura ³ any	Kural
Leléd	Le ³ a	Leléd
Libád	Libá	Libád
Páld	Pavlová	Garampáld
Parkan	Štúrovo	Párkány
Seldín, Szölgén	Svodín	Szögyén

Pöstyéni járás

Kostolany Ve ³ ké	Ve ³ ké Kosto ³ any	Nagykosztolány
Streda Horná nad Váhom	Horná Streda	Felsőszerdahely

Poprádi járás

Horka	Hôrka	Lándzsásötfalu
Kraviany	Kravany	Erzsébetháza
Kubachy	Spišské Bystré	Hernádfalu, Kuhbach
Mengušovce	Mengusovce	Menguszfalva, Mengsdorf
Milbach, Mühlenbach	Mlynica	Malompatak, Mühlenbach
Stráža, Michelsdorf	Stráže pod Tatrami	Strázsa, Michelsdorf
Šzavník	Spišský Štiavnik	Savnik
Šuðava Nižnia	Nižná Šuðava	Alsószépfalu
Šuðava Vyšnia	Vyšná Šuðava	Felsőszépfalu

Eperjesi járás

Bogdanovce	Šarišské Bohdanovce	Sárosbogdány
Fu ³ anka	Fulianka	Fulyán
Gu ³ as	Dulova Ves	Sósgyülvész
Haršag	Záborské	Harság
Hažgut	Podhorany	Ásgút
Huviz	Lúèina	Hüvész
Jakuboviany Nemecké	Chminianske Jakubovany	Jakabvágása
Kelemeš	Libotice	Kellemes
Kereštvej	Okružná	Kiskörösfő
Klembarok	Klenov	Kelembér, Klemberg
Kojetice	Kojatice	Kajáta
Kokyò	Trnkov	Kiskökény
Križoviany	Križovany	Szentkereszt
Lužánky	Šarišské Lužianky	Luzsány
Petroviany	Petrovany	Tarcaszentpéter

Eddigi név:

Sedikart
Seďakovce
Šebeš Nižní
Šebeš Vyšní
Šinglar
Terjakovce
Vagaš
Vitež
žegòa

Új név:

Záhradné
Seniakovce
Nižná Šebastová
Vyšná Šebastová
Šindliar
Teriakovce
Šarišská Poruba
Vížaz
žehòa

[Magyar, német név]:

Szedikert
Senyék
Alsósebes
Felsősebes
Singlér
Terjékfalva
Kapivágása
Nagyvitéz
Zsegnye

Privigyei járás

Cech
Gajdel
Kostolany Zemianske
Majzel
Suèany
Ves Hornia
Ves Ješkova

Malinová
K³àèno
Zemianske Kosto³ány
Vyšehradné
Nitrianske Suèany
Horná Ves
Ježkova Ves nad Nitricou

Csék, Zeche
Nyitrafő, Gaidel
Nemeskosztolány
Felsőpróna, Majzel
Nyitraszucsány
Ófelfalu
Divékjánosi

Puhói járás

Bohunice
Breznica Dolnia
Breznica Hornia
Koèkovce Dolnie
Koèkovce Hornie (Puhó
község része)

Bohunice nad Váhom
Dolná Breznica
Horná Breznica
Dolné Koèkovce

Horné Koèkovce

Vágbánya
Alsónyíresd
Felsőnyíresd
Alsókocskóc

Felsőkocskóc

Nagyrocei járás

Grlica
Lehota Umlá
Migles

Hrlica
Revúcka Lehota
Gemerský Milhosž

Gerlice
Lehelfalva
Miglészpataka

Rozsnyói járás

Borzová
Gecelovce
Genè
Hárskút
Jólész
Kerešovce, Kőrös
Petrmánovce
Rekeòa
Salovec, Szalóc
Ztratená

Silická Brezová
Koce³ovce
Honca
Lipovnik
Jovice
Kružná
Petrovo
Rakovnica
Slavec
Stratená

Szadvárborsa
Gecelfalva
Kisgencs
Hárskút
Jólész
Berzétékőrös
Pétermány, Petermannsdorf
Rekenyeújfalu
Szalóc
Sztracena

Eddigi név:

Új név:

[Magyar, német név]:

Rózsahelyi járás

Gombás

Hubová

Gombás

Lubochòa (Gombáshoz
tartozó település)

¼ubochòa

Fenyòháza

Kisszebeni járás

Balpotok

Babin Potok

Balpatata

Bodolak

Bodovce

Bodonlaka

Geralt

Geraltov

Gellért, Geralt

Gergelak

Gregorovce

Gergelylaka

Gombašovce

Hubošovce

Gombosszentgyörgy

Hamborek

Brezovièka

Hámbor, Hamburg

Jakoviany

Jakovany

Jákórésze

Jakuboviany

Jakubovany

Magyarjakabfalva

Jastrabie

Šarišské Jastrabie

Felsòkány

Kriviany

Krivany

Krivány

Lipiany

Lipany

Héthárs

Òaršany

Ražòany

Nyársardó

Ostroviany

Ostrovany

Osztópatak

Plaveè nad Popradom

Plaveè

Palocsa

Roškoviany

Rožkovany

Roskovány

Slavkov Nižní

Nižný Slavkov

Alsószalók

Šenviz

Krásna Lúka

Széprét, Schönwies

Šoma

Drienica

Felsòsom

Štelbach

Tichý Potok

Csendespatak, Stillbach

Tolèemeš

Šarišské Sokolovce

Tótselymes

Ujak

Údol

Sárosújlak

Szenicei járás

Štepanov

Štefanov

Csepányfalva

Szinnai járás

Berezovec

Brezovec

Berezóc

Telepovce

Osadné

Telepóc

Rimaszombati járás

Melechei

Teplý Vrch

Meleghegy

Pápèa

Papèa

Pápocs

Píla

Rimavská Píla

Rimafürész

Pokoradz Nižnia,

Alsó Pokoradz

Nižná Pokoradz

Alsópokorágy

Pokoradz Vyšnia

Vyšná Pokoradz

Felsòpokorágy

Skálnik Nižní

Nižný Skálnik

Alsósziklás

Skálnik Vyšní

Vyšný Skálnik

Felsòsziklás

Széplak (Bakostörékhez
tartozó település)

Krásna

Széplak

Vrbovce

Vrbovce nad Rimavicou

Rimavarbóc

Eddigi név:

Világoš (Rimavarbóchoz
tartozó település)
Zahorany Slovenské

Új név:

Svetlá
Horné Zahorany

[Magyar, német név]:

Világos
Tóthegymeg

Szobránci járás

Hámry Remetské
Jesenov
Lekárt
Nemecké Nižnie
Nemecké Vyšnie
Po³ánka Blatná
Poruba Nemecká
Remety Vyšnie
Revištia Vyšnie
Rybnica Nižnia
Rybnica Vyšnia
Sentuš
Tašo³

Remetské Hámre
Jasenov
Lekárovice
Nižné Nemecké
Vyšné Nemecké
Blatná Polianka
Poruba pod Vihorlátom
Vyšné Remety
Vyšné Revištia
Nižná Rybnica
Vyšná Rybnica
Svātuš
Tašu³

Remetevasgyár
Jeszenő
Lakárd
Alsónémeti
Felsőnémeti
Sárosmező
Németvágás
Jeszenőremete
Felsőröcse
Alsóhalas
Felsőhalas
Szenteske
Tasolya

Dunaszerdahelyi járás

Aboð Malý, Sik-Abony
Aboð Ve³ký, Nagy-Abony
Bar Dolní, Albár
Bar Horní, Felbár
Beš, Bős
Bodak
Bögellő
Budafalva
Cséfalva
Dercsika
Eperjes
Gala, Gelle
Hegyéte
Hodos
Kerž na Ostrove,
Csallóköz-Kürt
Korèany Amadeovské,
Amadé-Karcsa
Korèany Krá³ovièove,
Királyfiakarcsa
Kulcsod
Medve
Òárad Èilizský,
Csiliz-Nyárad
Òáražd, Nyárasd
Nyékvárkony

Malé Blahovo
Ve³ké Blahovo
Bolný Bar
Horný Bar
Gabèikovo
Bodíky
Bohe³ov
Budín
Èechová
Jurová
Jahodná
Holice
Kútniky
Vydrany

Ohrady

Kostolné Kraèany

Krá³ovièove Kraèany
Kèùèovec
Medveí ov

Topo³ovec
Topo³níky
Vrakúò

Sikabony
Nemesabony
Albár
Felbár
Bős
Nagybodak
Bögellő
Budafalva
Cséfalva
Dercsika
Pozsonyeperjes
Gelle
Hegyéte
Nemeshodos

Csallóközkürt

Amadékarcsa

Királyfiakarcsa
Kulcsod
Medve

Csiliznyárad
Nyárasd
Nyékvárkony

<i>Eddigi név:</i>	<i>Új név:</i>	<i>[Magyar, német név]:</i>
Ollé-Tejed	Mlieèany	Ollétejed
Padány	Padáo	Padány
Pataš, Patas	Pastúchy	Csilizpatas
Póda-Tejed	Povoda	Pódatejed
Süly	Šužany	Süly
Szap	Palkovièovo	Szap
Štál Dolní, Alistál	Hroboðovo	Alistál
Tökés	Dunajský Klátov	Dunatökés

Sztropkói járás

Hrabovec Vyšní	Vyšný Hrabovec	Kisgyertyános
Ožava Nižnia	Nižná Olšava	Alsóolsva
Ožava Vyšnia	Vyšná Olšava	Felsőolsva
Ožavka	Olšavka	Kisolysó
Potoèky	Potòèky	Érfalu
Sitnica Nižnia	Nižná Sitnica	Alsóvirányos
Sitnica Vyšnia	Vyšná Sitnica	Felsővirányos
Turiany	Turany nad Ondavou	Turány

Vízközi járás

Èarno Krajné	Krajné Èierno	Végcsarnó
Dolhoða	Dlhoða	Dolgonya
Jedžová Nižnia	Nižná Jedžová	Alsófenyves
Jedžová Vyšnia	Vyšná Jedžová	Felsőfenyves
Komárnik Nižní, Nižnyj Komarnik	Nižný Komárnik, Nižnyj Komarnik	Alsókomárnok
Komárnik Vyšní, Vyšnyj Komarnik	Vyšný Komárnik, Vyšnyj Komarnik	Felsőkomárnok
Mergeška	Nová Polianka	Mérgesvágása
Mirošov Nižní, Nižnyj Mirošov	Nižný Mirošov, Nižnyj Mirošov	Alsómerse
Mirošov Vyšní, Vyšnyj Mirošov	Vyšný Mirošov, Vyšnyj Mirošov	Felsőmerse
Orlík Nižní, Nižnyj Orlich	Nižný Orlík, Nižnyj Orlich	Alsóodor
Orlík Vyšní, Vyšnyj Orlich	Vyšný Orlík, Vyšnyj Orlich	Felsőodor
Pisaná Nižnia	Nižná Pisaná	Alsóhímes
Pisaná Vyšnia	Vyšná Pisaná	Felsőhímes

Vágsellyei járás

Farkašd, Farkasd	Vlèany	Vágfarkasd
Kepežd	Dverníky	Köpösd
Moèenok	Muèeníky	Mocsonok
Garázda (Mocsonokhoz tartozó település)	Gorazdov	Garázdapuszta
Pered	Tešedíkovo	Pered

Eddigi név:
žigard, Zsigárd

Új név:
žihárec

[Magyar, német név]:
Zsigárd

Somorjai járás

Baèfa, Bacsfa
Béke
Bél-Vata
Csenke
Èela, Waltersdorf
Eberhart
Gessayov (Éberhárdhoz
tartozó település)
Fél
Gomba
Gutor
Illésháza
Lég
Mager Vežký, Nagy-Magyar
Olgya
Potòd Prednia, Elő-Patony
Sarva Vežká, Nagy-Szarva
Schildern, Dénesd
Szemet
Tartschendorf, Torcs
Tonkháza
Úzor, Úszor
Vajas-Vata
Vajkakeszölce
Verekne

Bàè
Sklenárovo
Vojtechovce
Èenkovce
Štefánikovce
Malinovo
Gešajov
Tomášov
Hubice
Hamuliakovo
Eliášovce
Lehnice
Rastice
Ožda
Masníkovo
Rohovce
Jánošíková
Kalinkovo
Nová Lipnica
Tonkovce
Kvetoslavov
Maslovce
Vojka nad Dunajom
Vrakuòa

Bacsfa
Béke
Bélvata
Csenke
Csölle, Waltersdorf
Éberhárd, Eberhardt
Tökésimajor
Fél
Nemesgomba
Gutor, Gutern
Illésháza
Lég
Nagymagyar
Olgya
Előpatony
Nagyszarva
Dénesd, Schildern
Szemet
Torcs, Tartschendorf
Tonkháza
Úszor
Vajasvata
Vajkakeszölce
Vereknye

Selmecbányai járás

Antol Svätý
Kolpachy
Piarg
Poèuvadlo

Svätý Anton
Banský Studenec
Štiavnické Bane
Poèuvadlo

Szentantal
Tópaták, Kohlbach
Hegybánya, Siegelsberg
Bacsófalva

Nagytapolcsányi járás

Broï any
Chlebany Dolnie
Chlebany Hornie
Lovasovce
Obdokovce Hornie
Selèany
Selèianky
Šimonovany
Štitáry Hornie
Tesáry

Brodzany
Dolné Chlebany
Horné Chlebany
Koniarovce
Horné Obdokovce
Solèany
Solèianky
Bažovany
Horné Štitáre
Tesáre

Brogyán
Alsóhelbény
Felsőhelbény
Szomorlovászi
Felsőbodok
Szolcsány
Szolcsányka
Simony
Felsőcsitár
Nyitrateszér

Eddigi név:

Tornaljai járás

Hosúsovo
Káloša Nižnia, Alsó-Kálosa
Káloša Vyšnia, Felső-Kálosa
Lekeða, Lekenye
Lévárt
Levkeška, Lökösháza
Mehy, Méhi
Michalovce, Mihályfalva
Napräi , Naprágy
Oldalfalva
Panita Gemerská,
Gömör-Panyit
Torna^¾, Tornalja
Valice Nižnie, Alsó-Vály
Valice Vyšnie, Felső-Vály

Új név:

Dlhá Ves
Nižná Kaloša
Vyšná Kaloša
Bohúðovo
Strelnice
Levkuška
Vëelínce
Gemerské Michalovce
Neporadza
Stránska
Gemerská Panica
Šafárikovo
Nižné Valice
Vyšné Valice

[Magyar, német név]:

Gömörhosszúszó
Alsókálosa
Felsőkálosa
Lekenye
Lévárt
Lökös
Méhi
Gömörmihályfalva
Naprágy
Oldalfala
Gömörpanyit
Tornalja
Alsóvály
Felsővály

Töketerbesi járás

Baranè
Èergov
Dargov
Garað
Gerèè^¾
Hardište
Mo^¾a (Hardicsához
tartozó település)
Imbreg
Kerestúr
Kista
Kleèenov
Kolbaš
Kraviany
Legiða
Miglešov
Parchoviany
Silvaš
Sirnek, Szürnyeg
Ternavka
Toroða Malá, Kis-Toronya
Toroða Ve^¾ká,
Nagy-Toronya
Èikóš (Töketerbeshez
tartozó település)
Ilona (Töketerbeshez
tartozó település)
Ujlak

Zemplínsky Branè
Èerhov
Drahov
Hrað
Hrèè^¾
Zemplínske Hradište
Hradištská Mo^¾a
Brehov
Zemplínsky Svätý Kríž
Kysta
Zemplínsky Kleèenov
Brezina
Kravany
Luhyða
Milhostov
Parchovany
Slivník
Sirník
Trnavka
Malá Tàða
Ve^¾ká Tàða
Olšina
Nový majer
Novosad

Barancs
Csörgö
Dargó
Garany
Gercsely
Hardicsa
Molyva
Imreg
Szécskeresztúr
Kiszte
Zemplénkelecsény
Kolbása
Kereplye
Legenye
Miglész
Parnó
Szilvásújfalva
Szürnyeg
Tarnóka
Kistoronya
Nagytoronya
Csikóstanya
Ilonamajor
Bodzásújlak

Eddigi név:
žipov Uhorský

Új név:
Nižný žipov

[Magyar, német név]:
Magyarizsép

Trencsényi járás

Liborèa

Liborèa

Liborcsudvard

Nagyszombati járás

Biksard

Buková

Bikszárd

Farkašín

Vlèkovce

Farkashida

Gocnod

Božetechovo

Dajta, Gottesgnad

Kerestúr

Křížovany nad Dudváhom

Vágkeresztúr

Nádaš

Trstín

Pozsonynádas

Neštich

Smolenická Nová Ves

Jánostelek, Neustift

Rožindol

Ružindol

Rózsavölgy, Rosenthal

Valtašúr

Valtov Šúr

Valtasúr

Varašúr

Varov Šúr

Várassúr

Trsztenai járás

Hámry

Oravské Hámre

Hámri

Štepanov Dolný

Dolný Štefanov

Alsóstepanó

Štepanov Horný

Horný Štefanov

Felsőstepanó

Iglói járás

Štilbach (Henclófalvához
tartozó település)

Tichá Voda

Lassúpatak, Stillbach

Koterbachy

Rudòany

Ötösbánya, Kotterbach

Vežbachy

Bystrany

Ágostháza, Wellbach

Vondrišel, Wagendrüssel

Nálepkovo

Merény, Wagendrüssel

Szepesófalui járás

Folvark

Stráðany

Nagymajor, Vorwerk

Gibež

Zálesie

Gibely, Giebel

Kalenberk

Lysá nad Dunajcom

Tarhegy, Kahlenberg

Rychvald

Vežká Lesná

Kristályfalu, Richwald

Šváby Nižnie

Èervený Kláštor

Alsólehnic, Unterschwaben

Smerdžonka (Alsólehnichez
tartozó település)

Kúpele Èervený Kláštor

Koronahegyfürdő

Šváby Vyšnie, Alte Meierei

Majere

Ómajor, Alte Meierei,
Oberschwaben

Verebélyi járás

Baraèka

Bardoðovo

Barsbaracska

Beleg

Belek

Kisbelleg

Èifár, Csiffár

Èifáre

Csiffár

Ī armoty nad žitavou

žitavce

Zsitvagyarmat

Dekeneš

Rohožnica

Kisgyékényes

Eddigi név:
Ī úrad Dolní
Ī úrad Horní
Fajkurt Malý
Frš
Hyndice Malé
Hyndice Vežké, Nagy-Hind
Kalaz, Kalász
Lót
Ohaj Dolní
Ohaj Horní, Aha
Pial Dolní
Pial Horní, Felső-Pél
Rendva
Senèa
Teldince, Tild
Valkáz

Új név:
Dolný Ī ur
Horný Ī ur
Hurbanovce
Trávnica
Malé Chyndice
Vežké Chyndice
Klasov
Vežké Lovce
Dolný Ohaj
Horný Ohaj
Dolný Pial
Horný Pial
Radava
Svātuša
Telince
Vlkas

[Magyar, német név]:
Alsógyöröd
Felsőgyöröd
Kisfajkurt
Barsfüss
Kishind
Nagyhind
Kalász
Újlót
Ohaj
Aha
Alsópél
Felsőpél
Rendve
Szencse
Tild
Valkház

Varannói járás

Èerné
Dlhé Kolèovská
Jesenovce
Komariany
Požanka Seèovská
Požanka Tovarnianska
žipov Slovenský

Èierne nad Topžou
Dlhé Klèovo
Jasenovce
Komárany
Seèovská Polianka
Tovarnianska Polianka
Vyšný žipov

Felsőfeketepatak
Kolcsmező
Jesenőc
Alsókomaróc
Szécsmező
Tavarnamező
Tapolyzsép

Èrsekújvári járás

Andód
Degeš
Ī orok
Fedýmeš nad žitavou
Izdeg
Kesa Bánovská
Kýr Vežký, Nagy-Kér
Meder Slovenský
Síleš Dolní
Síleš Horní
Tardošked, Tardoskedd
Várad Malý

Andovce
Rastislavice
Kmežovo
Úžany nad žitavou
Mojzesovo
Bánov
Milanovce
Palárikovo
Dolný Vinodol
Horný Vinodol
Tvrdošovce
Nitriansky Hrádok

Andód
Dögös
Gyarak
Zsitvafödémes
Özdöge
Bánkeszi
Nyitranagykér
Tótmegyer
Alsószőlős
Felsőszőlős
Tardoskedd
Kisvárad

Zólyomi járás

Rybáry

Rybáre

Garamhalászi

Zselizi járás

Barssáró (Šarovce)
Barsvárad (Várad)

Šarovce
Tekovský Hrádok

Barssáró
Barsvárad

<i>Eddigi név:</i>	<i>Új név:</i>	<i>[Magyar, német név]:</i>
Damaša, Damásd	Domaša	Garamdamásd
Ľarmoty Hontianske, Füzes-Gyarmat	Hontianska Vrbica	Hontfüzesgyarmat
Kétfegyvernek (Fei vernek)	Zbrojníky	Kétfegyvernek
Lekýr, Lekér	Ľajakovo	Lekér
Nyírágó (Nírovce)	Nýrovce	Nyírágó
Oros, Oroszi	Kukuèinov	Nemesoroszi
Oroska, Oroszka	Pohronský Ruskov	Oroszka
Sakáloš, Szakállos	Ipežský Sokolec	Ipolyszakállos
Setich, Szete	Kubáðovo	Szete
Sudov	Svodov	Szodó
Šarluhy Tekovské, Nagy-Salló	Tekovské Lužany	Nagysalló
Šarlužky Tekovské, Kis-Salló	Tekovské Lužianky	Kissalló
Trgyða, Tergenyé	Trhyða	Tergenyé
Ursínyovo	Medvecké	Bimbola
Albert (Zselizhez tartozó gazdasági udvar)	Malý Dvor	Albertmajor
Kerekudvar (Zselizhez tartozó gazdasági udvar)	Vežký Dvor	Kerekudvard
žemliary, Zsemlér	žemliare	Zsemlér

Zsolnai járás

Frývald-Trstená	Rajecká Lesná	Frivaldnádas, Friewald
Chlumec nad Váhom	Považský Chlmec	Hámos
Porubka	Porúbka	Túirtovány
Svinná	Lietavská Svinná	Litvaszinye
Tižina Dolnia	Dolná Tižina	Alsótizsény
Tižina Hornia	Horná Tižina	Felsőtizsény
Turo	Turie	Háromudvar
Závadka Súnekova	Lietavská Závadka	Szúnyogfalu

Együttal hatályon kívül helyezem a városok, községek és települések valamennyi magyar és német eredetű kettős (azaz második) megnevezését.

A megbízott: Dr. Okáli s. k.

G.
EGYÉB JOGSZABÁLYOK

39.
**A KORMÁNY 1948. ÉVI 76. SZÁMÚ RENDELETE A NÉMET
ÉS A MAGYAR NEMZETISÉGŰ SZEMÉLYEK CSEHSZLOVÁK
ÁLLAMPOLGÁRSÁGÁNAK VISSZAADÁSÁRÓL**

Prága, 1948. április 13.**

A Csehszlovák Köztársaság kormánya a köztársasági elnök által 1945. augusztus 2-án a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről kiadott 33. számú alkotmánydekrétum (a továbbiakban csak „alkotmánydekrétum”) 3. §-a értelmében elrendeli:

1. §

Azon személyek csehszlovák állampolgárságának visszaadására, akik azt az alkotmánydekrétum 1. §-a értelmében veszítették el – amennyiben az alkotmánydekrétum nem rendelkezik másként, vagy az alábbiakban nincs más rendelkezés –, a csehszlovák állampolgárság megszerzésére vonatkozó általános jogszabályok érvényesek.

2. §

A csehszlovák állampolgárság visszaadására vonatkozó kérvényről a kérvény benyújtásának határidejétől számított öt éven belül kell döntenet (az alkotmánydekrétum 3. §-ának első mondata). A kérvénynek azonban csak akkor lehet érvényes módon eleget tenni, ha három év telt el a kérvény benyújtási határidejének napjától számítva.

3. §

- (1) A csehszlovák állampolgárság csak olyan kérvényezőnek adható vissza, aki nem szegte meg a csehszlovák állampolgári kötelességeit, nem szerzett más állampolgárságot, és akinek állandó lakóhelye a Csehszlovák Köztársaság területén van.
- (2) Annak a kérvényezőnek, aki betöltötte, vagy legkésőbb a kérvény benyújtására vonatkozó határidő utolsó napján betölti 14. életévét, ezen kívül igazolnia kell a cseh vagy a szlovák nyelv életkorának megfelelő ismeretét. Indokolt esetekben a belügyminisztérium teljesen vagy részben eltekinthet az erre vonatkozó bizonylat benyújtásától.

---

* A fordításhoz felhasznált eredeti cseh szöveg forrása: Šbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1948. 31. 781–782. Az 1946–47 telén Csehszlovákia deportált magyarok eredetileg egy évre szóló, majd hat hónappal meghosszabbított munkakötelezettsége 1948 tavaszán járt volna le, ezért a Szociálisügyi Minisztérium már 1948. január 23-án olyan törvényjavaslatot terjesztett a kormány elé, amely bizonyos engedmények, pl. a csehszlovák állampolgárság visszaadása fejében végleges csehszlovák letelepedésre kívánta rábeszélni a deportált magyarokat. Mivel azonban állampolgárságuk azonnali visszaadása mozgásszabadságuk visszaadásával is járt volna, s nem lehetett megakadályozni visszatérésüket Szlovákiaiba, a minisztérium azt a megoldást ajánlotta, hogy az érintettek 3-4 évi időtartamra csupán olyan ideiglenes állampolgárságot kapjanak, amely csehszlovák letelepedési kötelezettségük megsértése esetén bármikor megvonható tőlük. A magyarok végleges csehszlovák letelepedésére vonatkozó javaslatokkal kapcsolatosan a kormány 1948. március 19-én úgy határozott, hogy azok a magyarok, akik kötelezik magukat, hogy nem térnek vissza Szlovákiaiba, visszakaphatják csehszlovák állampolgárságukat. Döntésük „megkönnyítése” érdekében egyúttal elrendelte Szlovákiaiban hátrahagyott ingatlan vagyonuk elkobzását és szlovák bizalmiaknak való átadását. Az 1948. április 13-án kelt 76. sz. kormányrendelet a kérdés rendezését célzó első jogszabályok egyike. POPÉLY:2004, 113-114. ŠUTAJ:2002a

4. §

A csehszlovák állampolgárság olyan kérvényezőnek is visszaadható, akinek nincs illetőségi joga a Csehszlovák Köztársaság valamelyik községében, vagy pedig nincs vagyona, vagy keresete önmaga vagy családja eltartására.

5. §

- (1) Annak a kérvényezőnek, aki a megjelölt határidőn belül benyújtotta a csehszlovák állampolgárság visszaadására vonatkozó kérvényét, s akiről nem nyert megállapítást, hogy megsértette a csehszlovák állampolgári kötelességeit, és akiről magatartása alapján feltételezni lehet, hogy rendes csehszlovák állampolgár lesz belőle, a helyileg illetékes járási nemzeti bizottság bizonylatot adhat ki arról, hogy a kérvény elintézéséig csehszlovák állampolgárnak tekintendő.
- (2) A járási nemzeti bizottság ezt a bizonylatot bármikor visszavonhatja.
- (3) A járási nemzeti bizottság az 1. és a 2. bekezdésben megjelölt joghatóságát a belügyminisztérium irányelvei alapján gyakorolja.

6. §

- (1) A 2. §-nak, a 3. § 3. bekezdésének és az 5. §-nak a rendelkezései nem vonatkoznak azokra a kérvényezőkre, akik a csehszlovák állampolgárság visszaadására vonatkozó kérvényüket azon határidőn belül nyújtották be, amelynek kezdetét a belügyminiszter által 1945. augusztus 25-én a csehszlovák állampolgárok feleségei és gyermekei csehszlovák állampolgárságának visszaadására vonatkozó kérvény benyújtási határidejéről kiadott 51. számú rendelet jelölt meg.
- (2) A 2. és az 5. § rendelkezései nem vonatkoznak azokra a kérvényezőkre, akik a csehszlovák állampolgárság visszaadására vonatkozó kérvényüket azon határidőn belül nyújtották be, amelynek kezdetét a belügyminiszter által 1946. december 20-án a csehszlovák állampolgárságú asszonyok férjeinek csehszlovák állampolgárság visszaadására vonatkozó kérvénye benyújtási határidejéről kiadott 254. számú rendelet jelölt meg.

7. §

Ez a törvényerejű rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtása a belügyminiszter feladata a kormány érintett tagjaival megállapodásban.

Gottwald s. k.
Zápotocký s. k.

Dr. Clementis s. k.
Svoboda hadseregtábornok és mások

40.
A BELÜGYMINISZTER 1948. ÉVI 77. SZÁMÚ RENDELETE
A CSEHSZLOVÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁG VISSZAADÁSÁRA
VONATKOZÓ KÉRELEM HATÁRIDEJÉRŐL

Pozsony, 1948. április 16.*

A német és magyar nemzetiségűek csehszlovák állampolgárságát szabályozó 1945. augusztus 2-án keltezett 33. számú köztársaság elnöki alkotmánydekrétum 3. § értelmében elrendelem:

1. §

- (1) Azon magyar nemzetiségű személyek, akik azon a napon, melyen ezen rendelet hatályba lép, amennyiben családtagjaikkal Csehországban vagy Morvaországban és Sziléziában legalább egyéves tartózkodással rendelkeznek – családtagjaikkal együtt – a feltüntetett időponttól számított hat hónapon belül kérelmezhetik csehszlovák állampolgárságuk visszaadását, melyet a 33/1945 alkotmányrendelet alapján veszítettek el.
- (2) Azon magyar nemzetiségű személyek, akik ezen rendelet hatályba lépésének napját követően, áthelyezik lakhelyüket valamely csehországi vagy morvaországi településre, - családtagjaikkal együtt – kérelmezhetik csehszlovák állampolgárságuk visszaadását az új lakhely elfoglalásától számított hat hónapon belül.

2. §

Ezen rendelet hatálybalépését megelőzően benyújtott kérelmeket be nem nyújtottaknak kell minősíteni.

3. §

Ezen rendelet kihirdetésének napjával lép életbe.

Nosek s. k.

---

* A fordításhoz felhasznált eredeti cseh szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé, 1948. 31. 781–783.

41.
A MEGBÍZOTTAK TESTÜLETÉNEK 1948. ÉVI 26. SZÁMÚ
RENDELETE A MAGYAR NEMZETISÉGŰ SZEMÉLYEK
MEZŐGAZDASÁGI VAGYONÁNAK AZ ELKOBZÁS
ALÓLI MENTESÍTÉSÉRŐL

Pozsony, 1948. november 4.*

A Megbízottak Testülete az SZNT 1945. évi 104. számú – az SZNT 1946. évi 64. számú és 1947. évi 89. számú rendeletével módosított – rendelete (a továbbiakban csak „rendelet”) 1. §-ának 11. bekezdése alapján elrendeli.

1. §

- (1) A magyar nemzetiségű személyek azon mezőgazdasági vagyona (a rendelet 2 §-a), amelyet a konfiskációs jogszabályok alapján nem juttattak másnak, a 2. § feltételei alapján részlegesen mentesül az elkobzás alól.
- (2) Az elkobzás alól mentesülő vagyon (1. bek.) területe nem haladhatja meg az 50 ha-t, ebbe a területbe beleszámít a családtagok (3. §) mezőgazdasági vagyona is.
- (3) Az elkobzás alóli mentesítésről (1. bek.) szóló határozatot a földművelés- és földreformügyi megbízott adja ki.

2. §

Az 1. § 1. bekezdés megállapítása csak azon személyek vagyonára vonatkozik, akik:

- a) a magyar nemzetiségű személyek állampolgárságáról szóló 1948. évi 245. számú törvény alapján megszerezték a csehszlovák állampolgárságot, és
- b) ezen vagyont a rendes gazda gondosságával művelték (művelik), kivéve, ha akaratuktól független körülmények (pl. öregség, kiskorúság, betegség, özvegyesség vagy rokkantság) miatt nem voltak képesek a megművelésére.

3. §

Az 1. § 2. bek. értelmében családtagoknak a felmenő ági (az örökbe fogadók is) és lemenő ági rokonok (az örökbefogadottak is), testvérek, férj (élettárs) és annak testvérei, vő, meny, após és anyós tekintendők, amennyiben az 1. § 1. bek.-ben említett személlyel közös háztartásban éltek (élnek).

4. §

A vagyon elkobzás alóli mentesítése következtében nem keletkezik semmiféle kártérítési igény.

5. §

Ezen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; a földművelés- és földreformügyi megbízott a Megbízottak Testülete többi tagjával megállapodva hajtja végre.

Dr. **Husák** s. k.

Dr. **Fal•an** s. k.

---

* A fordításhoz használt eredeti szlovák szöveg forrása: Sbirka zákonov Slovenskej národnej rady. Ročník 1948. 12. 49. Az állampolgárságot elnyert szlovákiai magyarok egy része ezzel a rendelettel visszakaphatta földbirtokát. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLESNÍK:2002, ŠUTAJ:2004, VADKERTY:2002, 170–176.

III. KRONOLÓGIA

Popély Árpád:

A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYAR KISEBBSÉG JOGFOSZTOTTSÁGÁNAK ÉVEI

Kronológiai áttekintés

1944

1944. augusztus 29.

Besztercebányán németellenes fegyveres felkelés tör ki, amivel kezdetét veszi az ún. szlovák nemzeti felkelés.

1944. szeptember 1.

A felkelést irányító Szlovák Nemzeti Tanács (SZNT) alakuló ülésén 4/1944 sz. rendeletével feloszlat több politikai pártot és szervezetet, köztük a gróf Esterházy János vezette Magyar Pártot, vagyonukat pedig elkobozza az állam javára.

1944. szeptember 6.

Az SZNT 6/1944 sz. rendeletével megszüntet Szlovákiában minden német és magyar tanítási nyelvű iskolát, kivéve azokat a népiskolákat, amelyeket még 1938. október 6-a előtt létesítettek, s megtiltja, hogy az államilag elismert egyházak német és magyar nyelven tartsák istentiszteleteiket mindazokon a helyeken, ahol azokat 1938. október 6-a után vezették be.

1944. szeptember 27.

Az SZNT Belügyi Megbízotti Hivatala ideiglenes irányelveket ad ki a helyi és járási nemzeti bizottságok létrehozásával kapcsolatban, amelyekben leszögezi, hogy azoknak németek és magyarok nem lehetnek tagjai.

1944. október 1-4.

A jobboldali politikusokat tömörítő Demokrata Párt a *Èas* című napilapban nyilvánosságra hozza programnyilatkozatát, amely szerint a párt a nemzetiségi kérdést elsősorban szlovák-magyar lakosságcserevel kívánja megoldani.

1944. október 6.

A szovjet hadsereg és a csehszlovák hadtest egységei a Duklai-hágó térségében átlélik a lengyel-(cseh)szlovák határt.

1944. november 1.

Beszűnteti megjelenését a Magyar Párt politikai napilapja, a Somos Elemér szerkesztette pozsonyi *Magyar Hírlap*.

1944. november 23.

A londoni csehszlovák emigráns kormány memorandummal fordul az USA, Nagy-Britannia és a Szovjetunió kormányához, amelyben felkéri őket, hogy járuljanak hozzá a német és magyar kisebbség háború utáni kitelepítéséhez. A kitelepítések után visszamaradó németekre és magyarokra a memorandum szerint az asszimiláció vár, korábbi nyelvi jogait nem kaphatják vissza, s nemzetiségi iskolákat sem igényelhetnek.

1944. december 1.

A szovjet hadsereg nyomában érkező NKVD-egységek a Bodrogeközben és az Ung-vidék magyarlakta falvaiban háromnapos munkára, ún. málenkij robotra rendelik a férfilakosságot. A gyűjtőhelyeken megjelenő férfiakat szovjet munkatáborokba hurcolják. 1944. december 23-ig közel 2 500 magyar férfit deportálnak ily módon a Szovjetunióba, ahol egyharmaduk elpusztul.

1944. december 4.

Londonban Edvard Beneš kiadja 18/1944 sz. alkotmánydekrétumát, amelyben elrendeli, hogy a Csehszlovák Köztársaságnak az ellenségtől felszabadítandó területein nemzeti bizottságok alakuljanak helyi, járási és tartományi szinten. Azokban a községekben és járásokban azonban, amelyek lakosságának többsége „államilag megbízhatatlan”, ún. komisszárokat vagy közigazgatási bizottságot kell kinevezni.

1944. december 16.

Budapesten a nyilas hatóságok letartóztatják Esterházy Jánost, akit csupán azzal a feltétellel engednek szabadon, hogy Pozsonyba visszatérve lemond a Magyar Párt elnöki tisztéről. Lemondásának bejelentésére a párt december 27-i vezetőségi ülésén kerül sor.

1944. december 30.

Beszüneti megjelenését a Magyar Párt Stelczer Lajos által szerkesztett *Magyar Néplap* című hetilapja is.

1945

1945. január 13.

A Magyar Párt vezetősége elfogadja Esterházy János lemondását, s a párt élére öttagú Direktóriomot nevez ki.

1945. január 15.

Moszkvában a Magyarországgal kötendő fegyverszüneti megállapodás feltételeinek rögzítése során Zdeněk Fierlinger, a londoni csehszlovák emigráns kormány moszkvai követe megpróbálja elérni a szlovákiai magyarság háború utáni egyoldalú kitelepítésének belefoglalását az egyezménybe.

1945. január 20.

A szövetséges nagyhatalmak és Magyarország képviselői aláírják Moszkvában a fegyverszüneti egyezményt, amelyben Magyarország kötelezi magát, hogy Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia általa megszállt területeiről visszavonja a magyar csapatokat és hivatalnokokat az ország 1937. december 31-én fennállott határai mögé, s hatályon kívül helyez minden olyan törvényhozási és közigazgatási intézkedést, amely a csehszlovák, román és jugoszláv területek Magyarországhoz való csatolására vonatkozik.

1945. február 1.

A szovjet hadsereg által január 19-én elfoglalt Kassán felújítja tevékenységét a szlovák nemzeti felkelés leverése után illegálisba kényszerült SZNT.

1945. február 3.

Pozsonyban a Magyar Párt központi vezetősége újra Esterházy Jánost választja meg a párt elnökévé.

1945. február 4.

Az SZNT Kassáról manifesztummal fordul Kelet-Szlovákia szlovák lakosságához, amelyben emellett, hogy kijelöli a népi-demokratikus hatalom fő irányelveit és politikai törekvéseit, célként fogalmazza meg a magyarok és németek vagyonának lefoglalását és szlovákok közötti szétosztását.

1945. február 11.

Pozsonyban *Magyar Szó* címmel magyar nemzeti szocialista politikai napilap indul útjára. Utolsó száma 1945. március 31-én jelenik meg.

1945. február 16.

Edvard Beneš londoni rádiónyilatkozatában – a háború befejezése utáni legsürgősebb teendőkről beszélve – kijelenti, hogy „elő kell készíteni németjeink és magyarjaink ügyének végérvényes megoldását, mert az új köztársaság csehszlovák nemzeti állam lesz”.

1945. február 27.

Az SZNT Elnöksége kiadja 4/1945 sz. rendeletét „a németek, a magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan szétosztásáról”, amely elrendeli többek között az 1938. november 1-jén csehszlovák állampolgársággal nem rendelkező magyarok összes, valamint az 1938. november 1-jén csehszlovák állampolgársággal rendelkező magyarok 50 hektárt meghaladó földtulajdonának elkobzását.

1945. március 1.

A Szlovákia Kommunista Pártja (SZLKP) kassai munkaértekezletén elfogadott programnyilatkozat megfogalmazza a németek és magyarok felelősségre vonásának, valamint a magyarlakta területek szlovákokkal való benépesítésének szükségességét.

Kezdetét veszi az ún. anyás magyarok tömeges kiutasítása Kassáról. A magyar családokat először internálótáborokba összpontosítják, majd általában 50 kilós kézipoggyással átteszik a magyar határon.

1945. március 6.

Az SZNT Elnöksége 8/1945 sz. rendeletével kimondja, hogy a csehszlovák hadsereg kötelékébe csak szlovák, cseh vagy ukrán nemzetiségű tisztek, őrmesterek és altisztek vehetők fel.

1945. március 7.

Az SZNT Oktatás- és Népművelésügyi Megbízotti Hivatala 39/1945 sz. körlevelében szabályozza a tanulók beíratását és az iskolák megszervezését a Magyarországtól visszacsatolt területen.

1945. március 10.

A Földművelés- és Földreformügyi Megbízotti Hivatal 24/1945 sz. hirdetésményével szabályozza az SZNT Elnöksége által a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról elfogadott rendelet végrehajtását.

1945. március 22-29.

A londoni csehszlovák emigráns kormány, az SZNT és a moszkvai kommunista emigráció képviselői Moszkvában megegyeznek a háború után újjászülető csehszlovák államról, a leendő kormány összetételéről és programjáról.

1945 márciusában

A Belügyi Megbízotti Hivatal megkezdi a magyarlakta területeken létrejött nemzeti bizottságok felszámolását. 1945 nyaráig 12 dél-szlovákiai járás élére neveznek ki – többnyire szlovákokból álló – közigazgatási bizottságot vagy szlovák komisszárt.

1945. április 3.

A kijelölt kormánytagok kíséretében Kassára érkezik a Moszkván keresztül hazatérő Edvard Beneš.

1945. április 4.

Edvard Beneš Kassán a szociáldemokrata Zdeněk Fierlinger miniszterelnökkel az élén kinevezi az új csehszlovák kormányt, amelyben valamennyi engedélyezett párt (Csehszlovák Néppárt, Csehszlovák Nemzeti Szocialista Párt, Csehszlovák Szociáldemokrata Párt, Csehszlovákia Kommunista Pártja [CSKP], Szlovákia Kommunista Pártja, Demokrata Párt) 3-3 miniszteri tárcát kap, miközben a fontosabb tárcák többsége a kommunisták és a velük szimpatizáló politikusok kezébe kerül. A szovjet hadsereg elfoglalja Pozsonyt. A szlovák kormány és Jozef Tiso köztársasági elnök már napokkal korábban Holicsra, majd az ausztriai Kremsmünsterbe menekült.

1945. április 5.

Az új kormány nyilvánosságra hozza programját, az ún. kassai kormányprogramot, amely a kollektív bűnösség elve alapján kilátásba helyezi a magyarok és németek felelősségre vonását és megfosztását csehszlovák állampolgárságuktól, vagyonuk lefoglalását és ún. nemzeti gondnokság alá helyezését, mezőgazdasági tulajdonuk elkobzását s a német és magyar iskolák bezárását.

1945. április 7.

Az SZNT Elnöksége kiadja 26/1945 sz. rendeletét a nemzeti bizottságokról, amely kimondja, hogy a magyar és német többségű községekben és járásokban nemzeti bizottságok nem hozhatók létre, hanem helyettük a Belügyi Megbízotti Hivatalnak komisszárokat vagy közigazgatási bizottságokat kell kineveznie.

1945. április 13.

Az SZLKP Központi Bizottsága úgy határoz, hogy beszünteti a magyarok és németek párttagságát és pártba való felvételét, egyúttal felkéri a Belügyi Megbízotti Hivatalt, hogy dolgozza ki a magyar lakosság kitelepítésének a tervét.

Pozsonyban a Magyar Párt egykori vezetőségi tagjaiból, a megszűnt *Magyar Hírlap* és a *Magyar Néplap* baloldali publicistáiból Magyar Végrehajtó Bizottság néven illegális érdekképviseleti szervezet alakul, amely még aznap tiltakozik a csehszlovák hatóságoknál a magyarellenos rendeletek ellen.

1945. április 16.

Kassán a magyarok kiutasításának újabb hulláma kezdődik, amely során mintegy 1700 családot tonloncolnak át Magyarországra.

1945. április 19.

A betiltott Magyar Párt vezető tisztségviselői és pozsonyi magyar értelmiségiek emlékirattal fordulnak a csehszlovák kormányhoz és az SZNT-hez, amelyben a magyar kisebbség alkotmányban biztosított jogainak tiszteletben tartását kéri.

1945. április 20.

Esterházy János meghallgatásra jelentkezik Gustáv Husák belügyi megbízottnál, aki azonban őt letartóztatja és átadja a biztonsági szerveknek.

1945. május 3.

Pozsonyban a helyi hatóságok megkezdik a magyarok és németek kilakoltatását és internálását a tölténygyári gyűjtőtáborba, valamint a Duna túlsó partján fekvő Pozsonyligetfaluba. Az internáltaknak 15-20 kg-os csomag elvitelét engedélyezik, lakásukat, házukat, ingó vagyonukat elkobozzák és szlovák lakosoknak adják.

1945. május 5.

A Belügyi Megbízotti Hivatal a magyar fegyverszüneti egyezményre hivatkozva körlevélben utasítja a magyarlakta vidékek járási nemzeti bizottságait és járási komisszárait, hogy azonnal toloncoljanak ki az országból minden olyan magyar állampolgárt, aki 1938. november 2-a után telepedett le a Magyarországhoz csatolt területeken.

1945. május 9.

Edvard Beneš pozsonyi rádióbeszédében bejelenti, hogy a jövőben már nem lesznek az első világháborút követő rendszer szelleme szerinti kisebbségi jogok, s a németek és magyarok túlnyomó részének el kell távoznia Csehszlovákiából.

1945. május 15.

Az SZNT elfogadja 33/1945 sz. rendeletét a „fasiszta bűnösök, a megszállók, az árulók és kollaboránsok megbüntetéséről, s a népbíróságok létesítéséről” amellyel meghatározza a büntettnek minősülő cselekményeket, ill. az egyes bűncselekményekre kiróható büntetés mértékét, létrehozza a pozsonyi székhelyű Szlovák Nemzeti Bíróságot, valamint a járási és helyi népbíróságokat.

1945. május 18.

Az SZNT Elnöksége határozatban tiltja meg magyarok felvételét a politikai pártokba. Kivételt csupán az aktív antifasiszta harcosok kaphatnak.

Gustáv Husák belügyi megbízott kiltja Szlovákia területéről az összes magyarországi sajtóterméket.

1945. május 19.

Edvard Beneš 5/1945 sz. dekrétumával érvénytelennek nyilvánít bármilyen vagyoni átruházást és vagyoni jogi ügyletet, ha azt 1938. szeptember 29-e után „a megszállás, nemzeti, faji vagy politikai üldözés nyomása alatt hajtották végre”, s ún. nemzeti gondnokok felügyelete alá helyezi az „államilag megbízhatatlan” személyeknek a Csehszlovák Köztársaság területén lévő vagyonát, miközben a dekrétum szerint államilag megbízhatatlannak kell tekinteni többek között a német és magyar nemzetiségűeket.

1945. május 20-21.

Az SZLKP pozsonyi, nyitrai és trencsényi területi konferenciái határozatban sürgetik, hogy a párt programjának, ill. a kassai kormányprogramnak megfelelően minél előbb vegye kezdetét a szlovák földművesek áttelepítése az északi országrészekből a kitelepítendő magyarok után üresen maradó földvagyonba.

1945. május 23.

A csehszlovák kormány a belügy-, a külügy- és a nemzetvédelmi miniszter részvételével háromtagú bizottságot állít fel azzal a feladattal, hogy dolgozza ki a németek és magyarok kitelepítésének részleteit.

1945. május 24.

A szlovákiai református egyház élére még a Tiso-féle szlovák állam idején kinevezett szlovák vezetésű ún. Szervező Bizottság 6 magyar és 3 szlovák egyházmegyét létrehozva újjászervezi a szlovákiai egyházmegyéket, s élükre ideiglenes adminisztrátorokat nevez ki.

1945. május 25.

Gustáv Husák belügyi megbízott az SZNT ülésén ismerteti a magyarok kitelepítésének tervét, amely szerint az első szakaszban kiutasítanak Szlovákiából azokat, akik 1938. november 2-a után telepedtek le az akkor Magyarországhoz csatolt területeken, majd azokat, akik vétettek a köztársaság ellen, nyilas vagy más szervezetek tagjai voltak, valamint azokat, akiket büntetőjogilag felelősségre vonnak és elítélnék. Ezt követően kerülne sor a még Szlovákiában maradó magyarok kicserélésére a magyarországi szlovákokért.

Az SZNT 43/1945 sz. rendeletével megtiltja németek és magyarok felvételét az ügyvédek és ügyvédjelöltek névjegyzékébe, 44/1945 sz. rendeletével azonnali hatállyal és a munkaviszonyból származó bárminemű jogigény nélkül megszünteti a német és magyar nemzetiségű állami és közalkalmazottak munkaviszonyát, 51/1945 sz. rendeletével pedig feloszlottak nyilvánít minden német és magyar egyesületet és társaságot.

1945. május 26.

Megkezdődik a nem őshonos magyarok szervezett kitoloncolása Csehszlovákiából. A kitelepítettek pontos száma ismeretlen, csehszlovák adatok szerint június végéig 31 780 magyar kénytelen elhagyni az ország területét.

1945 májusában

Megkezdődik a front átvonulása után újra megnyílt magyar iskolák felszámolása.

1945. június 2.

A Földművelés- és Földreformügyi Megbízotti Hivatal kiadja 96/1945 sz. hirdetését a belső telepítés végrehajtásáról, amely előírja többek között a földet igénylők szlovák vagy más szláv nemzetiségének, ill. állami és nemzeti megbízhatóságának vizsgálatát.

1945. június 3.

Az SZLKP rimaszombati területi konferenciáján hat dél-szlovákiai járás küldöttei határozatban követelik a déli határvidék magyartalanítását és szlovákokkal való betelepítését.

1945. június 5.

Az SZNT 50/1945 sz. rendeletével kimondja az „államilag megbízhatatlan” személyek Szlovákia területén található minden vagyonának lefoglalását és ún. nemzeti gondnokság alá helyezését.

1945. június 6.

Az SZNT 52/1945 sz. rendeletével „a magyar állam által ideiglenesen megszállt területen” hatálytalanítja az első csehszlovák földreform alá eső ingatlanok 1938. november 1-je után történt valamennyi átruházását.

A Demokrata Párt Központi Titkársága körlevélben utasítja járási titkárságait a magyarok pártból való kizárására.

1945. június 8.

A Pozsonyi Városi Nemzeti Bizottság határozatot hoz a város magyar és német lakosságának megjelöléséről.

1945. június 14.

A belügyminiszter a május 23-i kormányhatározat alapján a kormány elé terjeszti „az idegen lakosság kitelepítéséről és a belső telepítésről” rendelkező elnöki dekrétum tervezetét, amely törvényerőre emelné a német és magyar lakosság kitelepítését Csehszlovákiából.

1945. június 16.

A SZLKP KB Elnöksége határozatban sürgeti a magyar lakosság egyoldalú, ill. egy lakosságcserére keretében történő kitelepítését, a dél-szlovákiai városok és Pozsony magyartalanítását, s a déli határvidék szlovákokkal való benépesítését. Az Elnökség egyúttal elveti a magyar tannyelvű elemi iskolák további fenntartásának és magyar lap kiadásának lehetőségét.

1945. június 19.

Edvard Beneš kiadja a cseh országrészekben hatályos 16/1945 sz. ún. retribúciós dekrétumát „a náci bűnösök, az árulók és segítők megbüntetéséről valamint a rendkívüli népbíróságokról”, valamint 17/1945 sz. dekrétumát a Nemzeti Bíróságról.

A csehszlovák kormány jóváhagyja a németeket és magyarokat csehszlovák állampolgárságuktól megfosztó elnöki dekrétum tervezetét.

1945. június 21.

Edvard Beneš kiadja a cseh országrészekben hatályos 12/1945 sz. dekrétumát „a németek, a magyarok, valamint a cseh és a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról”, amely a földreform céljaira azonnali hatállyal és térítés nélkül előírja többek között a magyarok és németek mezőgazdasági vagyonának elkobzását.

1945. június 23.

Miután Csehszlovákia még nem szerezte meg a nagyhatalmak hozzájárulását a nem szláv lakosság kitelepítéséhez, a belügy-, a külügy- és a nemzetvédelmi miniszter alkotta kormánybizottság a kormány utasítására átdolgozza a németek és magyarok kitelepítéséről, ill. a belső telepítésről előkészület alatt álló elnöki dekrétumot, kihagyva belőle a kitelepítésre vonatkozó kitételeket.

1945. június 29.

Moszkvában aláírják a Kárpátalja Szovjetunióhoz csatolását kimondó csehszlovák—szovjet szerződést, amely Kárpátalján kívül a Szovjetunióhoz csatol 13, közigazgatásilag korábban Szlovákiához tartozott magyar lakosságú községet is.

1945. július 3.

A csehszlovák kormány jegyzékben kéri fel a háború győztes nagyhatalmait, hogy potsdami értekezletükön tűzzék napirendre a német és a magyar kisebbség kitelepítésének kérdését. A jegyzék szerint a kitelepítés 2-2,5 millió németet és kb. 400 ezer magyart érintene, miközben a magyarok egy részének kitelepítése lakosságcsere formájában is megvalósulhatna.

Az SZNT kiadja 69/1945 sz. rendeletét „az államilag megbízhatatlan személyek magánalkalmazásból való elbocsátásáról”.

1945. július 8.

Az Oktatás- és Népművelésügyi Megbízotti Hivatal kiutasít Csehszlovákia területéről minden olyan nem csehszlovák állampolgárságú magyar lelkészt, akit 1938. november 2-a után helyeztek valamely szlovákiai egyházközségbe.

1945. július 17.

Edvard Beneš kiadja 27/1945 sz. dekrétumát „a belső telepítés egységes irányításáról”, amely az eredeti elképzelésekkel ellentétben a németek és magyarok kitelepítéséről nem rendelkezik.

1945. július 20.

Edvard Beneš kiadja a cseh országrészekben hatályos 28/1945 sz. dekrétumát „a németek, a magyarok és az állam más ellenségei mezőgazdasági vagyonának cseh, szlovák és más szláv földművesekkel való betelepítéséről”. A dekrétum értelmében az elkobzott mezőgazdasági vagyonból földjuttatást csupán csehek, szlovákok, valamint más szláv nemzetekhez tartozók kérhetnek.

1945. július 25.

Az ügyvédek és közjegyzők bírói szolgálatba való felvételét szabályozó 82/1945 sz. SZNT-rendelet kimondja, hogy bírói szolgálatba csak csehszlovák állampolgárságú, szláv nemzetiségű, nemzetileg és politikailag megbízható bíró, ügyvéd és közjegyző vehető fel.

1945. augusztus 2.

Véget ér a potsdami konferencia, amely jóváhagyta a német lakosság kitelepítését Csehszlovákiából, Lengyelországból és Magyarországról, a szlovákiai magyarság kitelepítésének kérdésével ugyanakkor a csehszlovák kérés ellenére nem foglalkozott.

Edvard Beneš kiadja 33/1945 sz. alkotmánydekrétumát „a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről”, amely – az aktív antifasiszta harcosok kivételével – megfosztja csehszlovák állampolgárságától a teljes német és magyar kisebbséget.

1945. augusztus 3.

Az SZNT végrehajtó szerve, a Megbízottak Testülete megszünteti a magyar evangélikus egyházközségek és szeniorátusok önállóságát, vagyonukat átadja a szlovák egyházközségeknek, a magyar lelkészeket elbocsátja, s kimondja, hogy istentiszteletek rendszeresen csak az állam nyelvén tarthatók.

1945. augusztus 11-12.

Zsolnán az SZLKP háború utáni első országos konferenciája megerősíti a pártvezetés korábbi állásfoglalását, miszerint a magyarság egy részét egyoldalúan, a többieket lakosságcsere keretében kell kitelepíteni Szlovákiából.

1945. augusztus 14.

A magyar kormány jegyzéket terjeszt a nagyhatalmak elé a békekonferenciával kapcsolatos szempontjairól, amely szerint a Csehszlovákia által felvetett lakosságcsere nem lehet a nemzetiségi kérdés megoldásának útja s Magyarország számára a népcseré csak területi kompenzációval képzelhető el.

1945. augusztus 16.

A csehszlovák kormány a nagyhatalmakhoz intézett jegyzékében a németek kitelepítésére vonatkozó potsdami határozatra hivatkozva reményét fejezi ki, hogy a nagyhatalmak egyetértének majd a csehszlovákiai magyar és a magyarországi szlovák lakosság cseréjével.

1945. augusztus 23.

Az SZNT kiadja 104/1945 sz. rendeletét „a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról”, mellyel módosítja az SZNT Elnökségének február 27-i rendeletét. A jogszabály a magyarok esetében továbbra is meghagyja az 50 hektár alatti mezőgazdasági ingatlant, elrendeli ugyanakkor azon társaságok és jogi személyek mezőgazdasági vagyonának elkobzását, amelyek részvényeinek többségét magyarok vagy németek birtokolják.

1945. augusztus 25.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztásáról szóló 48/1945 sz. kormányrendelet kimondja, hogy a képviselőket közvetve, delegátusok útján fogják választani, választók, delegátusok és képviselők azonban kizárólag cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű csehszlovák állampolgárok lehetnek.

A belügyminiszter 51/1945 sz. hirdetményével bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi a csehszlovák állampolgárság visszaadását a csehszlovák állampolgárságú férjek magyar vagy német nemzetiségű feleségeinek és gyermekeinek.

1945. augusztus 28.

A szlovákiai járási nemzeti bizottságok küldötteinek beszttercebányai kongresszusán megválasztják az újjáalakuló SZNT képviselőit és a prágai Ideiglenes Nemzetgyűlés Szlovákiát képviselő tagjait. Magyar és német nemzetiségű képviselőt egyik törvényhozó szervbe sem választanak.

1945. szeptember 3.

Dalibor M. Krno, a csehszlovák kormány budapesti képviselője hivatalosan kezdeményezi, hogy a két ország kezdjen tárgyalásokat a lakosságcseréről.

1945. szeptember 12.

A magyar kormány jegyzékkel fordul a nagyhatalmakhoz, amelyben a Magyarország és Csehszlovákia közötti vitás kérdések, ill. a csehszlovákiai magyarság helyzetének megvizsgálása céljából egy nemzetközi vizsgálóbizottság felállítását kéri.

1945. szeptember 14.

Az SZNT alakuló ülésén a testület elnökévé Jozef Lettrichet, a Demokrata Párt elnökét választják.

1945. szeptember 15.

Vladimír Clementis csehszlovák külügyi államtitkár az SZNT ülésén sürgeti a magyar kérdés „definitív” megoldását, amit egyedül a magyar kisebbség kitelepítésével lehet elérni.

1945. szeptember 19.

Edvard Beneš a cseh országrészekben hatályos 71/1945 sz. dekrétumával elrendeli azon személyek munkakötelezettségét, akiket magyar és német nemzetiségük miatt megfosztottak csehszlovák állampolgárságuktól.

1945. szeptember 25.

Edvard Beneš 81/1945 sz. dekrétuma Cseh- és Morvaország területén feloszlat minden német és magyar egyesületet.

1945 szeptemberében

Több városban, többek között Pozsonyban, Kassán, Léván, Ipolyságon, Rimaszombatban és Rozsnyón betiltják, ill. korlátozzák a magyar nyelvű istentiszteleteket.

1945. október 1.

Edvard Beneš kiadja 88/1945 sz. dekrétumát az általános munkakötelezettségről, amely értelmében egy évi időtartamra közmunkára kötelezhető minden 16 és 55 év közötti férfi, ill. 18 és 45 év közötti nő.

1945. október 4.

Edvard Beneš köztársasági elnök kiadja 105/1945 sz. dekrétumát „a közalkalmazottak működését felülvizsgáló tisztogató bizottságokról”, amely értelmében a közalkalmazottaknál fegyelmi vétséget jelent többek között a német vagy magyar nemzetiségűnek való jelentkezés, a németekkel vagy magyarokkal való politikai együttműködés, a szolgálaton kívüli társasági érintkezés a németekkel vagy magyarokkal, a német vagy magyar iskolákban tett vizsga, valamint gyermekeik beírása német vagy magyar iskolába.

A tájékoztatásügyi megbízott 250/1945 sz. hirdetményével megtiltja, hogy az „államilag megbízhatatlan” személyek, vagyis többek között a magyarok és németek rádiókészüléket birtokoljanak.

1945. október 10.

Komáromban a hatóságok a városháza előtti térről eltávolítják Klapka György tábornok szobrát.

1945. október 15.

Mindszenty József esztergomi érsek pásztorlevélben tárja a magyar közvélemény elé a csehszlovákiai magyarság súlyos helyzetét.

1945. október 22.

A Belügyi Megbízotti Hivatal kiadja 287/1945 sz. végrehajtási utasítását „a csehszlovák állampolgárság 33/1945 sz. dekrétum szerinti rendezéséről”, amelyben tételesen felsorolja azon személyek körét, akik nem kaphatják vissza csehszlovák állampolgárságukat.

1945. október 24.

Edvard Beneš dekrétumokat ad ki a bányák és bizonyos élelmiszeripari vállalatok, a részvénytársasági bankok és a magánbiztosítók államosításáról, amelyek értelmében nem fizetendő kártérítés többek között a németektől és magyaroktól államosított vagyoneért.

1945. október 25.

Edvard Beneš kiadja 108/1945 sz. dekrétumát „az ellenséges vagyon elkobzásáról és a nemzeti újjáépítési alapokról”, amellyel elrendeli a német és magyar jogi és természetes személyek minden ingó és ingatlan vagyonának elkobzását. Az elkobzott vagyon ideiglenes kezelésével a nemzeti újjáépítési alapokat bízza meg.

A csehszlovák hatóságok a 88/1945 sz. elnöki dekrétumra hivatkozva megkezdik a közmunkára kijelölt szlovákiai magyar férfiak csehországi deportálását.

1945. október 27.

Edvard Beneš kiadja 137/1945 sz. alkotmánydekrétumát a „forradalmi időszakban” államilag megbízhatatlannak tekintett személyek őrizetbe vételéről, valamint 143/1945 sz. dekrétumát, amely a büntetőeljárás során korlátozza azon személyek perlési jogát, akiktől a 108/1945 sz. elnöki dekrétum alapján vagyonukat elkobozták.

1945. október 28.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés alakuló ülésén megerősítik köztársasági elnöki tisztségében Edvard Beneš, aki ünnepi beszédében sürgeti a magyar és német kisebbség kitelepítését, ill. a lakosságcsere végrehajtását.

1945. november 6.

Megalakul Zdeněk Fierlinger második, összetételében az előzővel csaknem teljes egészében megegyező kormánya.

1945. november 7.

Az SZNT kiadja 130/1945 sz. rendeletét „a háborús események által okozott károk megtérítésére nyújtandó előlegről”, amely szerint kártérítési előleget csak csehszlovák állampolgárok kaphatnak.

1945. november 11.

A magyar kormány elhatározza, hogy tárgyalásokba bocsátkozik a csehszlovák kormánnyal a lakosságcsereéről.

1945. november 12.

A Belügyi Megbízotti Hivatal 297/1945 sz. határozata a német és magyar nemzetiségű személyek számára megtiltja az ún. megbízhatósági igazolvány kiadását.

1945. november 16.

A Nemzetbiztonsági Testület pozsonyi területi parancsnoksága elrendeli a magyarok és németek jelentkezési kötelezettségét, mivel mint nem csehszlovák állampolgárok csak engedéllyel tartózkodhatnak a szlovák fővárosban.

1945. november 18.

A *Èas* című lap közli Július Viktory belügyi megbízott felhívását, amelyben figyelmezteti a szlovákokat, hogy ne kössenek házasságot magyarokkal, mivel aki ezt megteszi, magyar nemzetiségű házastársával együtt kitelepítik Csehszlovákiából.

1945. november 20.

A magyar kormány újabb jegyzéket intéz az USA, Nagy-Britannia és a Szovjetunió budapesti képviselőihez, amelyben megismétli a nemzetközi vizsgálóbizottság kiküldésére irányuló kérelmét, egyúttal kéri Szlovákia magyarlakta területeinek nemzetközi ellenőrzés alá helyezését.

1945 őszén

Hentz Zoltán és Lipcsey Gyula főiskolai hallgatók a magyar kisebbség sérelmeinek dokumentálása, tiltakozó jegyzékek összeállítása s Magyarország és a külföld tájékoztatása céljából Csehszlovákiai Magyar Demokratikus Népi Szövetség néven titkos szervezetet alapítanak. A főként a katolikus értelmiséget tömörítő szervezet vezető egyénisége Arany A. László nyelvtudós, egyetemi tanár lesz.

1945. december 3.

Prágában Vladimír Clementis külügyi államtitkár és Gyöngyösi János külügyminiszter tárgyalásokat kezd a csehszlovák-magyar lakosságcseréről. A csehszlovák elképzelés értelmében a magyar kisebbség egy része a paritásos lakosságcsere keretében hagyná el az országot, a többit egyoldalúan telepítenék át Magyarországra. A magyar fél a népcsere feltételül a magyarellenes intézkedések hatályalanítását, valamint a népcsere után is Csehszlovákiában maradó magyarok kisebbségi jogainak biztosítását, vagy lakóterületükkel együtt Magyarországhoz való csatolását szabja.

1945. december 4.

A tárgyalások felvételének eredményeként a csehszlovák kormány leállítja a magyar lakosság csehországi deportálását. December 1-ig közel 10 000 magyart szállítottak Cseh- és Morvaországba.

1945. december 6.

A két fél merőben ellentétes álláspontja miatt a magyar delegáció megszakítja a lakosságcseréről folytatott tárgyalásokat és hazautazik Budapestre.

1945. december 11.

Gyöngyösi János jegyzékben kéri fel a nagyhatalmakat, hogy járjanak közben a csehszlovák kormánynál a magyar kisebbség üldöztetésének megszüntetése érdekében, a lakosságcsere során pedig képviseltesék magukat a cserét felügyelő bizottságban.

1946**1946. február 6-10.**

Prágában újabb tárgyalásokra kerül sor Vladimír Clementis és Gyöngyösi János között a csehszlovák-magyar lakosságcseréről, amelyen a magyar küldöttség – fenntartásai ellenére – elfogadja a csehszlovák fél által javasolt lakosságcsere-egyezményt, mégpedig azzal a korábban ellenzett csehszlovák feltétellel együtt, hogy a csehszlovák kormány kapjon szabad kezét a kitelepítendő magyarok kiválasztására.

1946. február 9.

Az amerikai kormány az 1945. november 20-i magyar jegyzékre válaszolva leszögezi, hogy nem tartja megvalósíthatónak nemzetközi bizottság létrehozását sem a kisebbségi probléma, sem a lakosságcsere ellenőrzése céljából s nem támogatja a magyarlakta szlovákiai területek nemzetközi ellenőrzés alá helyezését sem.

1946. február 15.

A Megbízottak Testülete a lakosságcserevel kapcsolatos feladatok elvégzésére létrehozta a Csehszlovák Áttelepítési Bizottságot, a kitelepítendő magyarok kiválasztása céljából elhatározza a délszlovákiai magyar lakosság összeírását, egyúttal megbízza a Belügyi Megbízotti Hivatalt, hogy dolgozza ki a reszlovakizáció fő irányelveit.

1946. február 21.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés 28/1946 számmal törvényt fogad el az állandó választói névjegyzékekről, amely kimondja, hogy a választói névjegyzékekbe csak cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű csehszlovák állampolgárok vehetők fel.

1946. február 25.

A Megbízottak Testülete 37/1946 sz. végrehajtási utasítása szerint az állampolgárságuktól megfosztott németeket és magyarokat a külföldiek foglalkoztatásáról szóló törvények alapján sem szabad alkalmazni, hanem általános munkakötelezettségnek vannak alávetve a 88/1945 sz. dekrétuma alapján.

1946. február 27.

Budapesten Vladimír Clementis és Gyöngyösi János aláírja a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezményt, amelynek V. cikke felhatalmazza a csehszlovák kormányt, hogy annyi magyar nemzetiségű személyt telepíthessen át Magyarországra, amennyi magyarországi szlovák (és cseh) önként jelentkezik a Csehszlovákiába való áttelepülésre, VIII. cikkében pedig a magyar kormány kötelezettséget vállal arra, hogy paritáson felül átveszi a szlovák népbíróságok által háborús bűnösnek minősített magyarokat is.

1946. március 4.

Megkezdí magyarországi tevékenységét a Csehszlovák Áttelepítési Bizottság, amely a lakosságcsere-egyezmény értelmében 6 héten keresztül szabadon propagálhatja a magyarországi szlovákok között a Csehszlovákiába való áttelepülés gondolatát.

1946. március 18.

Ján Èech, a Szlovák Telepítési Hivatal elnöke az SZNT Elnöksége előtt számol be a kitelepítendő magyarok kiválasztásának előkészületeiről. Èech szerint elsősorban a vagyoni, politikai, területi és etnikai kritériumokat fogják figyelembe venni úgy, hogy a kitelepítések által három vagy négy részre darabolják a magyar nyelvtterületet.

1946. március 19.

A brit kormány az 1945. november 20-i magyar jegyzékre válaszolva kifejti, hogy nem kíván részt venni semmilyen, a csehszlovákiai magyar kisebbség helyzetét vizsgáló vagy a lakosságcsere ellenőrző bizottságban.

1946. március 28.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés az 57/1946 sz. alkotmánytörvénnyel törvényerőre emeli Edvard Beneš elnöki dekrétumait és alkotmánydekrétumait, mégpedig az eredeti hatállyal.

1946. április 11.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés 65/1946 számmal alkotmánytörvényt fogad el az Alkotmányozó Nemzetgyűlésről, amely szerint a nemzetgyűlési választások során választójoguk kizárólag a cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű csehszlovák állampolgároknak lesz, parlamenti képviselővé pedig szintén csupán a cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű csehszlovák állampolgárok választhatóak. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés cseh országrészekben hatályos 83/1946 számú törvénye megszünteti a munka- és tanulói viszonyát mindazoknak a németeknek és magyaroknak, akik a 33/1945 sz. elnöki alkotmánydekrétum értelmében elveszítették csehszlovák állampolgárságukat.

1946. április 12.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ratifikálja a lakosságcsere-egyezményt, egyúttal elfogadja a 74/1946 sz. alkotmánytörvényt a külföldről, különösen Magyarországról hazatelepülő szlovákok állampolgárságáról, valamint a 75/1946 sz. törvényt jogi és gazdasági kedvezményezettségükről.

1946. április 25.

A csehszlovák kormány a békeszerződések előkészítésével foglalkozó párizsi négyhatalmi külügyminiszteri értekezlet elé terjeszti a háború előtti csehszlovák-magyar határ visszaállítására, a pozsonyi hídfő kiszélesítésére s a lakosságcsere és a reszlovakizáció után Csehszlovákiában maradó magyarok egyoldalú kitelepítésének jóváhagyására vonatkozó követeléseit, azzal, hogy foglalják bele azokat a Magyarországgal kötendő békeszerződésbe.

Az SZNT lakóvédelemről szóló 54/1946 sz. rendelete korlátozza a felmondás lehetőségét, nem védi viszont azokat a magyarokat és németeket, akik a 33/1945 sz. elnöki alkotmánydekrétum alapján elveszítették csehszlovák állampolgárságukat, valamint azokat, akiket az SZNT 33/1945 sz. rendelete alapján ítélték el.

1946. május 1.

Komáromban a hatóságok eltávolítják Jókai Mórnak az egykori Jókai Egyesület székháza előtt álló szobrát.

1946. május 6.

A magyar kormány jegyzékben tájékoztatja a nagyhatalmak budapesti képviselőit a Magyarország és Csehszlovákia közötti vitás kérdésekről, s felkéri őket, hogy a békeszerződésben kisebbségvédelmi rendelkezésekkel biztosítsák a csehszlovákiai magyarság részére az ENSZ alapokmányában foglalt emberi jogokat.

1946. május 7.

A Párizsban ülésző Külügyminiszterek Tanácsa nyilvánosságra hozza határozatát, amelyben Magyarország 1937. december 31-i államhatárainak visszaállítását javasolja, magyar-csehszlovák viszonylatban azonban kilátásba helyezi a betervezett csehszlovák követelés és az esetleges magyar ellenkövetelés mérlegelését.

1946. május 8.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés elfogadja a 115/1946 sz. ún. amnesztia törvényt, amely szerint a csehek és szlovákok szabadságának visszanyeréséért, valamint a megszállók és segítőtársaik elleni harcban elkövetett cselekmények akkor sem minősülnek törvényellenesnek, ha az érvényes jogszabályok szerint egyébként büntetendők lennének.

Ján Púll ipar- és kereskedelemügyi megbízott 1104/1946 sz. hirdetményével nemzeti gondnokok felügyelete alá helyezi a német és a magyar nemzetiségű személyek tulajdonában lévő szabadalmakat.

1946. május 14.

Az SZNT 64/1946 sz. rendeletével oly értelemben módosítja a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról szóló korábbi rendeletét, hogy nem határozza meg a magyaroktól elkobzandó földterület nagyságát, hanem összes mezőgazdasági ingatlanuk elkobzásáról rendelkezik.

A magyar Nemzetgyűlés többnapos vitát követően ratifikálja a lakosságcsere-egyezményt.

1946. május 26.

Parlamenti választásokat tartanak Csehszlovákiában, amelyen azonban a választójogától megfosztott magyar és német lakosság nem vehet részt. A cseh országrészekben a kommunista, Szlovákiában a Demokrata Párt győz.

1946. június 14.

A csehszlovák kormány átnyújtja a magyar kormánynak azoknak a magyarországi szlovák vagy szlovák származású személyeknek a jegyzékét, akik át kívánnak települni Csehszlovákiába. A jegyzék 92 390 jelentkező nevét tartalmazza.

1946. június 17.

Július Viktory belügyi megbízott reszlovakizációs hirdetményével kezdetét veszi a reszlovakizációs kampány. A hatóságok az akció propagálása során általában az állampolgárság visszaadásának és a vagyonelkobzás alóli mentesülés ígéretével igyekeznek jelentkezésre bírni a magyarokat.

1946. június 19.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés újra köztársasági elnökké választja Edvard Benešt.

1946. június 27.

A lakosságcsere-egyezményben biztosított egy hónapos póthatáridő lejártával Csehszlovákia új, 97 610 nevet tartalmazó jegyzéket nyújt át Magyarországnak a Csehszlovákiába áttelepülni szándékozók listájával. A későbbi visszajelentkezések, ill. a névjegyzék pontosítása után az áttelepülni szándékozó szlovákok száma csehszlovák adatok szerint 95 421-re, magyar adatok szerint 95 724-re módosul.

1946. július 1.

Véget ér a reszlovakizációs kérvények leadására kijelölt 2 hetes határidő, amely során 108 387 magyar család, azaz 352 038 személy kérte szlovákká minősítését.

1946. július 2.

Edvard Beneš köztársasági elnök a kommunista Klement Gottwalddal az élen új kormányt nevez ki.

1946. július 10.

A magyar Minisztertanács a lakosságcserevel kapcsolatos teendők ellátása céljából létrehozza a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosságot, majd július 12-én Jócsik Lajos államtitkárt kinevezi áttelepítési kormánybiztossá.

1946. július 16.

A csehszlovák kormány határozatot hoz szlovák és magyar önkéntes munkavállalók toborzásáról a németek kitelepítése után munkaerőhiánnyal küzdő cseh országrészek számára.

1946. július 18.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elfogadja a lakóvédelemről szóló 163/1946 sz. törvényt, amely értelmében az ún. államilag megbízhatatlan személyekkel, vagyis a magyarokkal és németekkel bármikor felbontható a bérleti szerződés.

1946. július 20-26.

Klement Gottwald miniszterelnök vezetésével csehszlovák kormányküldöttség látogat Moszkvába, ahol ígéretet kap a szovjet vezetéstől, hogy a Szovjetunió a béketárgyalásokon támogatni fogja a Csehszlovákia által előterjesztett követeléseket.

1946. július 26.

Kassán egyszerre 715 magyar ügyét kezdi tárgyalni a járási népbíróság, amivel kezdetét veszi a magyar kisebbség elleni legnagyobb tömeges per. Az augusztus 14-i ítélethirdetés során közel 200 vádlottat börtönbüntetésre, ill. munkatáborra, valamint teljes vagyonek Kobzásra ítélnék.

1946. július 29.

Párizsban megnyílik a békekonferencia. A csehszlovák küldöttség vezetője Jan Masaryk külügyminiszter, a magyar delegációt Gyöngyösi János külügyminiszter vezeti.

1946. augusztus 1.

Pozsonyban a Csehszlovákiából kitelepítendő magyarok érdekvédelmének ellátására megnyílik a Wagner Ferenc minisztériumi jogtanácsos vezette Meghatalmazotti Hivatal.

1946. augusztus 6-7.

A csehországi munkaerő-toborzást végrehajtó központi és szlovák hivatalok pozsonyi értekezletükön elhatározzák, hogy a szlovákiai magyarokkal szemben az általános munkakötelezettségről rendelkező 88/1945 sz. elnöki dekrétumra hivatkozva kényszerítő eszközöket fognak alkalmazni.

1946. augusztus 11.

A Csehszlovákia által igényelt 5 dunántúli község (Horvátjárfalu, Oroszvár, Dunacsún, Rajka és Bezenye) a békekonferenciához intézett táviratban tiltakozik a terület Csehszlovákiához csatolása ellen.

1946. augusztus 14.

A párizsi békekonferencián kezdetét veszi a magyar békeszerződés tervezetének vitája.

1946. augusztus 16.

A Demokrata Párt májusi választási győzelme nyomán az SZNT Elnöksége kinevezi az új Megbízottak Testületét. A testület tagjainak többségét a demokraták adják, a kommunistáknak azonban Gustáv Husák személyében sikerül megszerezniük az elnöki tisztséget.

1946. augusztus 26.

A csehszlovák kormány átnyújtja a magyar kormánynak azoknak a magyaroknak a jegyzékét, akiket a lakosságcsere keretében át kíván telepíteni Magyarországra. A lakosságcsere-egyezmény V. cikke alapján áttelepítésre jelöltek száma csehszlovák adatok szerint 105 047, magyar adatok szerint 106 398; a VIII. cikk alapján ún. háborús bűnösként áttelepítendőekkel együtt a jegyzék több mint 181 000 nevet tartalmaz.

1946. szeptember 3-5.

Alakuló ülését tartja a nemzetgyűlési választások eredményei alapján újjáalakuló SZNT, amelynek elnökévé ismét Jozef Lettrichet választják.

1946. szeptember 9.

A Központi Reszlovakizációs Bizottság úgy határoz, hogy a július 1-jei határidő után beérkezett és még beérkező reszlovakizációs kérelmeket is figyelembe veszi.

1946. szeptember 29.

A magyar és csehszlovák békeküldöttség a nagyhatalmak kezdeményezésére közvetlen tárgyalást folytat a magyar lakosság egyoldalú kitelepítésére vonatkozó csehszlovák indítványról. A magyar delegáció a transzfert határmódosításhoz köti azzal, hogy bizonyos számú magyart hajlandó átvenni az érintett terület lakosságán felül is, a csehszlovák fél azonban elutasítja a Magyarország javára történő határmódosítás lehetőségét.

1946. október 8.

Wagner Ferenc pozsonyi magyar meghatalmazott a köznyelv által fehér lapnak nevezett Igazolvánnyal értesíti ki a lakosságcsere-egyezmény V. cikke alapján magyarországi áttelepítésre jelölt szlovákiai magyarokat, hogy az áttelepítésre jelöltek névjegyzékében szerepelnek.

1946. október 12.

A párizsi békekonferencia plénuma elfogadja a Magyarországgal kötendő békeszerződés tervezetét: beleegyezik 3 dunántúli község (Horvátjářfalu, Oroszvár, Dunacsún) Csehszlovákiához csatolásába, de elutasítja a 200 000 szlovákiai magyar Csehszlovákia által igényelt egyoldalú kitelepítését Magyarországra, s a Csehszlovákiában maradó magyarok kérdésének rendezése céljából tárgyalásokra kötelezi Magyarországot. A plénum ülésén Vladimír Clementis bejelenti, hogy Csehszlovákia a döntés ellenére sem mond le a magyarok kitelepítésére irányuló szándékáról.

1946. november 4.

A Szlovák Telepítési Hivatal bizalmas irányelvekben részletezi a szlovákiai magyarok csehországi deportálásával kapcsolatos főbb teendőket. Ezek szerint Dél-Szlovákia 23 járásából – a reszlovakizáltak és a lakosságcsere keretében magyarországi áttelepítésre jelöltek kivételével – „átcsoportosítható” Csehországba az összes magyar nemzetiségű személy, akit a 33/1945 sz. elnöki dekrétum megfosztott csehszlovák állampolgárságától.

1946. november 15.

Rimaszombatban ledöntik Tompa Mihály szobrát.

1946. november 15-19.

A karhatalmi erők a Párkányi járáshoz tartozó Kőbölkút és Muzsla, valamint a Somorjai járásban lévő Gutor és Szemet községek körbezárásával s lakosságuk elhurcolásával megkezdik a szlovákiai magyar családok csehországi deportálását.

1946. november 23.

A magyar kormány a csehszlovák kormányhoz intézett jegyzékében tiltakozik a deportálások ellen.

1946. november 26.

Károlyi Mihály Edvard Benešhez intézett levelében a köztársasági elnök közbenjárását kéri a deportálások leállítására érdekében. Beneš december 13-i válaszlevelében védelmébe veszi a szlovákiai magyarság csehországi kényszerkotelepítését, amely szerinte a kétéves terv és a közmunka-rendelet végrehajtását szolgálja.

1946. november 29.

Mindszenty József esztergomi hercegprímás beutazási engedélyt kér Csehszlovákiába azzal a céllal, hogy a hivatalos egyházi ügyek intézése mellett közbenjárjon a deportálások leállítására érdekében is. A csehszlovák kormány Mindszenty beutazási kérelmét december 21-én elutasítja.

1946. december 2.

Prágában a CSKP KB és az SZLKP KB Elnökségének együttes ülése 250 000 szlovákiai magyar Csehországba telepítésének, s vagyonuk ún. nemzeti gondnokság alá helyezésének szükségességéről határoz.

1946. december 16.

A magyar kormány a folytatódó deportálások miatt megszakítja a lakosságcsere gyakorlati megvalósításáról folyó tárgyalásokat.

1946. december 19.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés 255/1946 számú törvényével a magyarokat és németeket kizárja az ellenállási harc résztvevői számára nyújtandó kedvezményekből.

1946. december 20.

Václav Nosek belügyminiszter 254/1946 sz. hirdetményével bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi a csehszlovák állampolgárság visszaadását a csehszlovák állampolgársággal rendelkező feleségek magyar vagy német nemzetiségű férjeinek.

1946. december 21.

Mindszenty József esztergomi érsek a magyar katolicizmus nevében kiáltványban tiltakozik a szlovákiai magyarság üldözése ellen, egyúttal egy független nemzetközi bizottság kiküldését sürgeti, amely alapot biztosíthatna az ENSZ számára a közbelépésre.

1946. december 28.

A Szlovák Telepítési Hivatal elrendeli, hogy a Csehországba deportált magyarok házait és gazdaságait utalják ki az ún. belső telepéseknek.

1946 folyamán

A Csehszlovákiai Magyar Demokratikus Népi Szövetség *Gyepû Hangja*, ill. *Észak Szava* címmel sokszorosított formában készülő illegális körleveleket jelentet meg.

1947**1947. január 7.**

A csehszlovák kormány a magyar kormányhoz intézett jegyzékében kinyilvánítja a lakosságcsere-ről folytatott tárgyalások újrafelvételére irányuló szándékát.

1947. január 25-26.

Gyöngyösi János és Vladimír Clementis magánjelleget tárgyalásokat folytat Pozsonyban a lakosságcsere megkezdéséről. Gyöngyösi ennek előfeltételül a deportálások leállítását szabja, meg egyezésre így nem kerül sor.

1947. február 1.

Pavol Jantausch nagyszombati püspök a Szlovák Katolikus Püspöki Kar nevében Edvard Beneš köztársasági elnökhöz, Jan Masaryk külügyminiszterhez és az SZNT Elnökségéhez intézett memorandumában tiltakozik a magyar lakosság csehországi deportálása ellen.

1947. február 5.

Mindszenty József esztergomi hercegprímás VI. György angol király és Harry S. Truman amerikai elnök közbenjárását kéri a szlovákiai magyarság csehországi deportálásának leállítása érdekében.

1947. február 10.

Párizsban a szövetséges nagyhatalmak, köztük Csehszlovákia aláírják Magyarországgal a békeszerződést. A békeszerződés aláírása előtt a magyar kormány a nagyhatalmakhoz intézett jegyzékében elégedetlenségét fejezi ki az igazságtalan békével szemben, különösen azt kifogásolja, hogy az aláírandó békeszerződés semmilyen biztosítékot nem tartalmaz a Magyarország határain kívül, mindenekelőtt Csehszlovákiában élő magyarok alapvető emberi jogainak tiszteletben tartása tekintetében.

1947. február 12.

A csehszlovák kormány négy jegyzéket juttat el a magyar kormányhoz, amelyekben – a magyar kisebbség csehországi deportálása elleni tiltakozása miatt – Csehszlovákia belügyeibe való beavatkozással, a lakosságcsere-egyezmény megsértésével, az államhatáron szított zavargásokkal és a revizionizmus feléledésével vádolja meg Magyarországot.

1947. február 22.

A csehszlovák kormány leállítja a szlovákiai magyarság csehországi deportálását. A hivatalos csehszlovák adatok szerint 1946–47 telén összesen 41 666 személyt (9610 családot) telepítettek át Cseh- és Morvaországba, az erőszakkal áttelepítetteken kívül további 2489 személy (2154 család) pedig önként költözött át a cseh országrészekbe. Magyar becslések ezzel szemben 60-100 ezer közöttire teszik a deportáltak számát.

1947. március 2-7.

Vladimír Clementis és Gyöngyösi János újabb tárgyalásokat folytat Prágában a lakosságcsere megkezdéséről. Miután a csehszlovák fél nem hajlandó a deportáltak hazatelepítésének és kártérítésének ügyét megvitatni, a megbeszélés ismét eredménytelenül ér véget.

1947. március 14.

A csehszlovák kormány határozatot hoz az 1946 ősze óta szünetelő reszlovakizáció folytatásáról, egyúttal elrendeli, hogy a magyar fél elutasító válasza, illetve a lakosságcsere megkezdésének a csehszlovák fél által elfogadhatatlan időpontja esetén a csehszlovák hivatalok folytassák a magyar lakosság csehországi deportálását.

1947. március 23.

Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter vezetésével a lakosságcsere vitás kérdéseinek megtárgyalása céljából 23 tagú magyar delegáció érkezik Pozsonyba.

1947. március 26.

A pozsonyi tárgyalásokon megállapodás születik arról, hogy az első 3000 család kölcsönös áttelepítésével április 8-án kezdetét veszi a lakosságcsere. A népcsere kezdetét később magyar kérésre pár nappal elhalasztják.

1947. április 9.

Budapesten Bólya Lajos elnökletével megalakul a lakosságcsere-egyezmény keretében áttelepítendő, ill. a Csehszlovákiából már átmenekült magyarokat összefogni és gazdaságilag segíteni kívánó „Otthon” Beszerző és Értékesítő Szövetkezet.

1947. április 11.

A magyar Minisztertanács a személyét csehszlovák részről ért támadások miatt hivataláról még 1947 februárjában lemondott Jócsik Lajos helyett Hajdu Istvánt, az Országos Földhivatal igazgatóját nevezi ki magyar áttelepítési kormánybiztossá.

1947. április 12.

A hajnali órákban a Galántai járásbeli Nagymácsédról és Nagyfödéméről, valamint a Zselizi járásban lévő Tergenyéről áttelepítendőekkel elindul az első két vonatszerelvény Magyarország felé, s ezzel a csehszlovák-magyar lakosságcsere keretén belül kezdetét veszi a szlovákiai magyarok áttelepítése.

1947. május 8.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elfogadja a 90/1947 sz. törvényt a németek, a magyarok és az „ellenség” elkobzott mezőgazdasági vagyonának telekkönyvi átvezetéséről.

1947. május 14.

A Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság gondozásában megjelenik Budapesten az „Otthon” Beszerző és Értékesítő Szövetkezet értesítőjének, az *Új Otthon* c. hetilapnak az első száma. Szlovákiai terjesztését a szlovák hatóságok augusztus végén betiltják.

1947. május 24.

Az ún. pöstyéni jegyzőkönyv aláírásával véget érnek a lakosságcsere gyakorlati lebonyolításáról folytatott csehszlovák–magyar tárgyalások. Megállapodás születik többek között az áttelepítendő magyarok földvagyonának nagyságáról, az áttelepülők társadalmi rétegződéséről és a cserekvótába beszámítandó menekültekről; nem születik ugyanakkor megegyezés a csehszlovák fél által áttelepítésre jelölt ún. nagy háborús bűnösök átvételének ügyében.

1947. május 29.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés 107/1947 számmal törvényt fogad el a tiltott határátlépésről, amely a tiltott határátlépést szigorúbban bünteti a Magyarországra áttelepített magyar nemzetiségű volt csehszlovák állampolgárok esetében. Ugyancsak szigorúbban bünteti azokat, akik ilyen magyaroknak szállást adnak.

1947. június 17.

A kormány 106/1947 sz. rendeletével csak azoknak az igénylőknek teszi lehetővé, hogy hozzájuszanak egy-egy elkobzott kisipari vállalathoz, akik igazolják, hogy csehszlovák állampolgárok, cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségűek, nemzetileg és államilag megbízhatóak, s velük közös háztartásban élő családtagjaik nem német vagy magyar nemzetiségűek.

1947. június 23-25.

Rákosi Mátyás, a Magyar Kommunista Párt főtitkára és Farkas Mihály főtitkárhelyettes Prágában sikertelenül igyekeznek rábírní a csehszlovák kommunista vezetést és Edvard Beneš köztársasági elnököt a magyar kisebbséggel szembeni politikájuk megváltoztatására.

1947. július 9.

A Belügyi Megbízotti Hivatal elrendeli az engedély nélkül hazatért deportáltak visszatoloncolását Csehországba. Összeszedésük és elszállításuk július 16-án kezdődik meg.

1947. július 11.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés 142/1947 számmal törvényt fogad el az első, 1919. évi földreform revíziójáról. A törvény értelmében földjuttatásban csak azok részesülhetnek, akik igazolják, hogy csehszlovák állampolgárok; cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségűek; nemzetileg és államilag megbízhatóak; és velük közös háztartásban élő családtagjaik nem német vagy magyar nemzetiségűek.

1947. július végén

A szlovák hatóságok a lakóvédelmi törvényre hivatkozva több dél-szlovákiai városban megkezdik a magyar lakosság kilakoltatását.

1947. szeptember 12.

A Szociálisügyi Minisztérium 231. sz. rendeletével 6 hónappal meghosszabbítja a Csehországba deportált magyarok eredetileg egy évre szóló munkakötelezettségét.

1947. szeptember 15.

Érvénybe lép a párizsi békeszerződés, amivel párhuzamosan Csehszlovákia és Magyarország felújítja diplomáciai kapcsolatait.

1947. szeptember 16.

Pozsonyban a Szlovák Nemzeti Bíróság a Csehszlovák Köztársaság szétverésében való részvétel és fasiszta eszmék terjesztésének vádjával kötél általi halálra ítéli a még 1945-ben a Szovjetunióba hurcolt, s ott 10 évi kényszermunkára ítélt Esterházy Jánost.

1947. szeptember 23.

Varsóban a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának (Kominform) alakuló ülésén a magyar küldöttek (Révai József, Farkas Mihály) Csehszlovákia magyarellenes politikájában jelölik meg a két ország közötti együttműködés és az ún. népi demokratikus országok egységes frontja létrehozásának akadályát.

1947. október 10.

A Megbízottak Testülete arra utasítja az állami szerveket, hogy azokat az alkalmazásukban lévő személyeket, akik korábban magyarnak vallották magukat, még ha időközben reszlovakizáltak is, helyezték át Szlovákia északi területeire, helyettük pedig magyarul nem beszélő szlovákokat alkalmazzanak.

1947. október 14.

A csehszlovák kormány jóváhagyja a Vladimír Clementis külügyi államtitkár által előterjesztett javaslatot, miszerint a reszlovakizáció, a lakosságcsere és az egyoldalú kitelepítés után Csehszlovákiában maradó magyarokat úgy kell széttelepíteni, hogy ne alkossanak homogén egységet.

1947. október 15.

A csehszlovák hatóságok birtokba veszik a párizsi békeszerződés által Csehszlovákiának ítélt három dunántúli községet.

1947. november 11.

A csehszlovák kormány a szovjet kormányhoz intézett memorandumában a csehszlovák-magyar lakosságcsere meggyorsítását, s további 150 000 magyar kitelepítésének lehetővé tétele érdekében ugyanennyi magyarországi németnek Németország szovjet megszállási övezetébe telepítését kéri a Szovjetuniótól.

1947. december 2.

A csehszlovák kormány 206/1947 sz. rendeletével a békeszerződésre hivatkozva elrendeli a magyar állampolgárok Csehszlovákia területén lévő vagyonának összeírását és lefoglalását.

1947. december 18.

A Belügyi Megbízotti Hivatal kiadja 2/1948 sz. hirdetményét a nyelvileg hibás vagy helytelen szláv szövegű feliratok és hirdetések nyilvános használatának tilalmáról.

1947. december 19.

Az SZNT 89/1947 sz. rendeletével tovább szigorítja vagyonelkobzó rendeleteit, s előírja többek között azon mezőgazdasági vagyon elkobzását, amelyet a német és magyar nemzetiségű személyek 1938. szeptember 29-e után adtak el és olyan személyek tulajdonát képezi, akik vagyona egyébként nem esne konfiskáció alá.

1947. december 20.

Csehszlovákia és Magyarország a közelgő karácsonyra és a nagy hidegre való tekintettel meg egyezik a lakosságcsere szüneteltetésében.

1947. december 23.

Bolgár Elek, Magyarország II. világháború utáni első prágai követe átadja megbízólevelét Edvard Beneš köztársasági elnöknek.

1947. december 31.

Befejezi tevékenységét a pozsonyi Szlovák Nemzeti Bíróság és a 77 járási népbíróság. A bíróságok által elítélt 8 055 személy 59,7%-a magyar, 28,5%-a szlovák, 10,5%-a német, 1,2%-a pedig egyéb nemzetiségű.

1948

1948. január 6.

A Reszlovakizációs Bizottság zárójelentésben ismerteti a reszlovakizáció 1948. január 1-ig elért eredményeit, egyben meghirdeti a reszlovakizáció második szakaszát. A jelentés szerint a bizottság 423 264 személy kérvényével foglalkozott, közülük 282 594 személy kérelmét bírálta el pozitívan, 99 401-ét elutasította, 41 269 személy kérelme pedig különböző okok miatt elintézésre vár.

1948. január 14.

Az SZLKP KB Elnöksége határozatban mondja ki, hogy a párt továbbra sem szándékozik változtatni a magyar kisebbséggel szembeni politikáján.

1948. február 23-25.

A Magyar Kommunisták Pártja és a CSKP vezetése közötti budapesti megbeszélésen a magyar pártvezetés beleegyezik a lakosságcsere folytatásába, s ígéretet tesz rá, hogy a májusban esedékes csehszlovákiai választásokig nem veti fel a szlovákiai magyarság helyzetét, amiért cserébe a csehszlovák fél megígéri, hogy nem romlik tovább a magyar kisebbség helyzete.

1948. február 25.

Edvard Beneš a kommunista nyomásnak engedve elfogadja a jobboldali miniszterek február 20-án benyújtott lemondását, s Klement Gottwalddal az élén olyan új kormányt nevez ki, amelyben a tárcák többségét már a kommunisták birtokolják.

1948. február 28.

Pozsonyban betiltják a magyar nyelvű evangélikus, majd március 8-án a református istentiszteleteket is.

1948. március 2.

Ismét folytatódik az 1947. december 20-a óta szünetelő lakosságcsere.

1948. március 6.

A kommunista hatalomátvétel következtében átalakul a Megbízottak Testülete is: tagjainak többsége szintén kommunista.

1948. március 12.

Az SZNT új elnökévé a kommunista Karol Šmidkét választják.

1948. március 16-18.

Pozsonyban újabb csehszlovák–magyar tárgyalások zajlanak a lakosságcsere vitás kérdéseiről. A csehszlovák fél ígéretet tesz a vagyoni kvóta betartására, a személyi kvóta kérdésében azonban továbbra sem születik megegyezés.

1948. március 19.

A csehszlovák kormány határozata szerint azok a cseh országrészekben dolgozó magyarok, akik kötelezik magukat, hogy nem térnek vissza Szlovákiába, hanem letelepednek Csehországban, visszakaphatják csehszlovák állampolgárságukat, egyúttal elrendeli a deportáltak Szlovákiában hagyott ingatlan vagyonának elkobzását és szlovák ún. bizalmiaknak való átadását. A kormány határozatot hoz a lakosságcsere-egyezmény alapján Magyarországra telepített magyarok Csehszlovákiában hátrahagyott vagyonának a szlovák és cseh áttelepülők közötti szétosztásáról is.

1948. március 21.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés 45/1948 sz. törvényével a mezőgazdasági ingatlanok elidegenítését az illetékes járási nemzeti bizottság engedélyéhez köti azzal, hogy az engedély csak a csehszlovák állampolgárságú, cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű vásárlónak adható meg; az „új földreformról” rendelkező 46/1948 sz. törvénye pedig kimondja, hogy az állam felvásárol (valójában kisajátít) és az arra rászorulóknak között szétoszt minden 50 hektárt meghaladó földbirtokot, földjuttatásban azonban csupán a cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű csehszlovák állampolgárok részesülhetnek.

1948. március 25.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés 33/1948 sz. törvényével felújítja és 1948. december 31-ig meghosszabbítja Edvard Beneš retribúciós dekrétumának, valamint az SZNT népbíróságokról szóló rendeletének érvényességét.

1948. április 13.

A kormány 76/1948 sz. rendeletével bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi a csehszlovák állampolgárság visszaadását az állampolgárságuktól megfosztott németeknek és magyaroknak, a végleges állampolgárság megszerzését azonban 3-5 éves próbaidőhöz köti.

1948. április 16.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elfogadja a 75/1948 sz. választási törvényt, amely továbbra is érvényben hagyja a nemzetiségi cenzust.

Václav Nosek belügyminiszter 77/1948 sz. hirdetménye értelmében azok a magyarok, akik legalább egy éve Csehországban tartózkodnak, vagy ezt követően települnek oda, hat hónapon belül kérvényezhetik csehszlovák állampolgárságuk visszaadását.

1948. április 18.

A magyar kormány a csehszlovák kormányhoz intézett jegyzékében tiltakozik a magyar kisebbség folytatódó jogfosztása ellen, s kilátásba helyezi a lakosságcsere felfüggesztését, amennyiben Csehszlovákia nem orvosolja az utóbbi időben elkövetett sérelmeket. A jegyzék nyomatékosítása érdekében 1948. április 20-án Rákosi Mátyás a CSKP vezetéséhez intézett levelében kéri számon a két pártvezetés februári budapesti megbeszélésén kötött megállapodás be nem tartását.

1948. április 21.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés a 95/1948 sz. ún. iskolatörvénnyel államosítja az ország valamennyi oktatási intézményét. Nemzetiségi iskolák létesítésének a lehetőségét a törvény nem említi.

1948. április 28.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés államosítási törvények sorozatát hagyja jóvá. A törvények értelmében nem fizetendő kártérítés többek között azért az államosított vagyonért, amely magyarok és németek tulajdonában volt vagy van. Hasonló kitételeket tartalmaznak a május 5-i és 6-i államosítási törvények is.

1948. április 30.

A Szociálisügyi Minisztérium arra utasítja a csehországi munkahivatalokat, hogy az állampolgárság visszaadására tett ígéret ellenében bírják rá a deportált magyarokat a végleges csehországi letelepedésre.

1948. május 9.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elfogadja Csehszlovákia új, szovjet mintára készült ún. népi demokratikus alkotmányát, amely a Csehszlovák Köztársaságot „két egyenjogú szláv nemzet”, a csehek és szlovákok államaként határozza meg, nemzetiségi jogokat nem tartalmaz, a kisebbségek létezéséről említést sem tesz.

1948. május 30.

Választásokat tartanak a prágai Nemzetgyűlésbe, amely során a választópolgárok csupán a kommunista párt vezette Nemzeti Front közös listájára voksolhatnak. A manipulált végeredmény szerint a választók 89,2%-a megszavazza a közös listát. A magyarok – a reszlovakizáltak kivételével – továbbra sem járulhatnak az urnákhoz.

1948. május 31.

Az SZLKP KB Elnöksége háromfős különbizottságot hoz létre azzal a feladattal, hogy dolgozza ki a magyar kérdés rendezésére vonatkozó javaslatokat.

1948 tavaszán

Az egyes dél-szlovákiai járási nemzeti bizottságok akcióbizottságai, ill. a járási ipartársulatok arra figyelmeztetik az iparosokat és kereskedőket, hogy üzleteikben és ipari helyiségeikben csakis a szlovák vagy más szláv nyelvet használhatják, s a magyarul beszélőket iparendélyük megvonásával büntethetik.

1948. június 2.

Edvard Beneš lemond köztársasági elnöki tisztéről.

1948. június 4.

A magyar kormány a csehszlovák kormányhoz intézett jegyzékében sürgeti a nemzetiségi indoklással kibocsátott vagyonek Kobzó végzése visszavonását, az érintettek kártalanítását, s a deportáltak szabad költözési jogának biztosítását, vagyis hazaengedését.

1948. június 9.

A CSKP KB tilésén Klement Gottwald bejelenti, hogy Csehszlovákia az országban maradó magyarok számára külpolitikai okok miatt kénytelen lesz némi jogokat biztosítani.

1948. június 11.

Daniel Okáli belügyi megbízott kiadja 964/1948 sz. hirdetményét a szlovákiai települések hivatalos nevének megváltoztatásáról, amely 710 település magyar vagy német eredetű, ill. hangzású nevét cseréli fel mesterséges szlovák névvel, egyben megszünteti a vegyes lakosságú települések két-nyelvű megnevezését.

1948. június 11-13.

A magyar és a csehszlovák pártvezetés újabb tárgyalásokat folytat Budapesten a magyar kisebbség helyzetének rendezéséről. A magyar fél véleménye szerint a kérdés rendezésének elodázása lehetetlenné teszi a csehszlovák-magyar megegyezést.

1948. június 12.

Miután a június 4-i magyar jegyzékre nem érkezett érdemleges csehszlovák válasz, a kormány felfüggeszti a lakosságcsere végrehajtását.

1948. június 14.

A Nemzetgyűlés egyhangúlag Klement Gottwaldot, a CSKP elnökét választja meg Csehszlovákia új köztársasági elnökévé.

1948. június 15.

Klement Gottwald a szintén kommunista Antonín Zápotocký miniszterelnökkel az élén kinevezi az új kormányt.

1948. június 16.

Az SZLKP KB Elnökségének különbizottsága a pártvezetés elé terjeszti a magyar kérdés rendezésére vonatkozó javaslatait. Ebben ajánlja a magyarokkal szembeni hátrányos megkülönböztetés megszüntetését, állampolgárságuk és választójoguk visszaadását, a pártba való felvételük lehetővé tételét, s némi kisebbségi jogok (kulturális szervezet létrehozása, sajtótermékek megjelentetése, szlovák elemi iskolák melletti magyar osztályok nyitása) megadását, ugyanakkor szorgalmazza a belső telepítés és a lakosságcsere folytatását, a reszlovakizáltak asszimilálásának meggyorsítását, s kimondja, hogy nem engedélyezhető elkobzott vagyonuk visszaadása, önálló magyar párt és gazdasági szervezet létrehozása.

1948. június 27.

A Csehszlovák Szociáldemokrata Pártot beolvasztják Csehszlovákia Kommunista Pártjába.

1948. július 8.

A CSKP KB Elnöksége jóváhagyja a magyar kisebbség helyzetének rendezésére kidolgozott javaslatokat. Ezek szerint a magyarok számára biztosítani kell az állampolgári jogokat, de megengedhetetlen, hogy bármilyen különleges kisebbségi státúttal rendelkezzenek. Ugyancsak megengedhetetlen bármilyen politikai tömörülés vagy párt létrehozása, s gondoskodni kell arról is, hogy a reszlovakizált szülők gyermekeit a magyar osztályokba ne vegyék fel.

1948. július 19.

A CSKP KB Elnöksége a kormány elé terjeszti a magyar kisebbség helyzetének rendezésére kidolgozott javaslatait: a kormánynak gondoskodnia kell arról, hogy a magyarok legiszlatív úton visszakapják állampolgárságukat, függesszék fel mezőgazdasági vagyonuk elkobzását, tegyék lehetővé a deportáltak hazatérését, biztosítsák magyar nyelvű sajtótermékek megjelenését, az iskolaköteles gyermekek számára a magyar nyelvű oktatást, s engedélyezzék, hogy a magyar lakosság a már meglévő társadalmi szervezetekben és egy magyar kulturális szervezetben tömörülhessen.

1948. július 21.

A Nemzetgyűlés 175/1948 sz. törvényével oly értelemben módosítja az általános munkakötelezettségről rendelkező elnöki dekrétumot, hogy az egyéves munkaszolgálat ideje kétszer egy évvel meghosszabbítható.

1948. július 23-24.

A CSKP és a Magyar Dolgozók Pártja (a Magyar Kommunista Párt utódpartja) vezetése tárgyalásokat folytat Pozsonyban a magyar kisebbség helyzetének rendezéséről. Megegyezésük szerint a csehszlovákiai magyarok – a köztársaság és a népi demokrácia ellenségei kivételével – törvényes úton és automatikusan visszakapják csehszlovák állampolgárságukat, megindul a magyar nyelvű oktatás, s a magyar osztályokba a reszlovakizált szülők is beíráthatják gyermekeiket. A csehszlovák fél ugyanakkor elutasítja azt a magyar igényt, hogy az állampolgárságukat visszakapó magyarok elkobzott vagyonukért legalább részlegesen kárpótlásban részesüljenek.

1948. július 28.

Prágában Szily Imre főszerkesztésében *Jó Barát* címmel magyar nyelvű hetilap jelenik meg a Csehországba deportált magyarok számára.

1948. augusztus 5-7.

Az SZLKP és az MDP küldöttsége (a két küldöttség vezetője Daniel Okáli, illetve Heltai György) tárgyalásokat folytat Pozsonyban a lakosságcsere további sorsáról. Az augusztus 7-én aláírt ún. Okáli-Heltai paktum értelmében a népcserét szeptember 1-jén újraindítják s az év végéig befejezik, miközben maximálisan 10 000 főt cserélnek ki. Ezen felül Magyarország az egyezmény VIII. cikke alapján átvesz még 1 500 háborús bűnöst, családtagokkal együtt maximálisan 5 000 személyt.

1948. szeptember 3.

Szimovó Ústiban, hatvanötödik életévében meghal Edvard Beneš volt köztársasági elnök.

1948. szeptember 7.

Az SZLKP KB Titkársága mellett a magyarsággal kapcsolatos párthatározatok végrehajtása céljából ötfős Magyar Bizottság alakul. Titkára Fábry István, tagjai Kugler János, Lőrincz Gyula, Major István és Rabay Ferenc.

1948. szeptember 27-29.

A prágai pártvezetés jóváhagyását követően az SZLKP KB ülése – miközben többen megkérdőjelezik a magyarsággal szembeni politika megváltoztatásának szükségességét – szintén határozatot hoz a magyar kisebbség helyzetének rendezéséről. Az ülésen egyúttal bejelentik a korábban önálló SZLKP egyesülését a CSKP-val.

1948. szeptember 30.

A csehszlovák minisztertanács ülésén pozitív döntés születik a magyar kisebbség helyzetének rendezését célzó javaslatokról.

1948. október 12.

Az Oktatás- és Népművelésügyi Megbízotti Hivatalnak a tanfelügyelőkhöz intézett utasítása szerint azokban a szlovák elemi iskolákban, ahol azt legalább 30 tanköteles magyar gyermek szülője kéri, engedélyezni kell párhuzamos magyar osztályok nyitását. A reszlovakizált szülők gyermekei azonban nem járhatnak a magyar osztályokba, s azokban csakis szlovák tanítók taníthatnak.

1948. október 25.

A Nemzetgyűlés elfogadja a 245/1948 sz. törvényt „a magyar nemzetiségű személyek állampolgárságáról”, amely lehetővé teszi, hogy a magyarok – bizonyos korlátozások mellett – visszakapják csehszlovák állampolgárságukat, amennyiben 90 napon belül hűségesküvet tesznek a Csehszlovák Köztársaságra. Nem kaphatják meg az állampolgárságot többek között azok, akik „súlyosan vétettek a Csehszlovák Köztársaság vagy népi demokratikus rendszere ellen” és akiket a lakosságcsere-egyezmény alapján magyarországi áttelepítésre jelöltek.

1948. november 4.

A Megbízottak Testülete 26/1948 sz. rendeletével 50 hektárig megszünteti azon magyarok mezőgazdasági vagyonának elkobzását, akik megszerezték a csehszlovák állampolgárságot, de csak abban az esetben, ha azt az addigi konfiskációs jogszabályok alapján nem juttatták másnak. A rendelet hangsúlyozza, hogy az elkobzás alóli mentesítés következtében nem támasztható semmilyen kártérítési igény.

1948. november 5.

A Reszlovakizációs Bizottság prágai utasításra határozatot hoz a reszlovakizáció és a bizottság munkájának az év végéig történő befejezéséről. A reszlovakizációs kampány során 135 317 család, ill. 410 820 személy nyújtott be reszlovakizációs kérvényt, akik közül 326 679 személyt ismertek el szlovák nemzetiségűnek, 84 141 személy reszlovakizálását ugyanakkor elutasították.

1948. november 11.

A Megbízottak Testülete határozatot hoz a magyar tanköteles gyermekek anyanyelven történő oktatásának biztosításáról.

1948. november 23.

Július Ľuriš földművelésügyi és Evžen Erban népjóléti miniszterek felhívással fordulnak a Csehországba deportált magyarokhoz, amelyben tartós letelepedésre szólítják fel őket, egyúttal tudomásukra hozzák, hogy a távozni szándékozók 1949. január 1-je és április 30-a között az illetékes hatóságok jóváhagyásával hazatérhetnek Szlovákiába.

1948. december 1.

A Nemzetgyűlés a 266/1948 sz. törvénnyel módosítja az állandó választói névjegyzékekről szóló korábbi törvényt. Az új jogszabály a választói névjegyzékekbe való felvételt egyedül a csehszlovák állampolgársághoz köti, amivel az állampolgárságukat visszakapott magyarok újra választójoghoz jutnak.

1948. december 3.

A Megbízottak Testülete a deportált magyarok hazaszállításának és elhelyezésének részleteiről határozva kimondja, hogy saját házába csak az térhet vissza, aki vagyonát még nem kobozták el, ill. nem juttatták szlovák bizalminak.

1948. december 9.

A korábban kizárólag magyar tagokból álló Magyar Bizottságot kiegészítik Daniel Okáli belügyi és Ladislav Novomeský oktatás- és népművelésügyi, majd a későbbiekben Ondrej Pavlík tájékoztatóügyi megbízottal.

1948. december 14.

Rákosi Máttyás Klement Gottwaldhoz intézett levelében kifogásolja, hogy a 245/1948 sz. törvény kizárja az állampolgárság visszaszerzésének lehetőségéből a magyarországi áttelepítésre jelöltek, s a csehszlovák fél a két pártküldöttség 1948. júliusi találkozásán elfogadott megállapodás számos más pontját sem teljesíti.

1948. december 15.

Pozsonyban Lőrincz Gyula főszerkesztésében megjelenik az *Új Szó* című hetilap első száma.

1948. december 20.

Véget ér a csehszlovák-magyar lakosságcsere, noha néhány áttelepülő még 1949 tavaszán is érkezik Csehszlovákiából Magyarországra. Csehszlovák adatok szerint Csehszlovákiából a lakosságcsere keretén belül, ill. azzal párhuzamosan összesen 89 660 magyart telepítettek át vagy települt át Magyarországra, Magyarországról ezzel szemben 71 787 szlovák települt át Csehszlovákiába; magyar adatok szerint a Csehszlovákiából kitelepített magyarok száma 87 839, a Magyarországról Csehszlovákiába áttelepült szlovákoké pedig 71 215.

A Magyar Bizottság egy magyar kulturális szövetség, egy magyar nőszövetség, s a csehszlovák ifjúsági szövetségen belül magyar helyi csoportok létrehozására vonatkozó javaslatot terjeszt a szlovák pártvezetés elé.

1948. december 31.

Szlovákiában végérvényesen befejezik tevékenységüket az 1948 márciusában ideiglenes jelleggel felújított népbíróságok. Az 1948-ban elítélt 900 személynek már mindössze 14,7%-a magyar nemzetiségű.

1949

1949. január 1.

A Csehszlovák Rádió pozsonyi stúdiója napi 15 perces magyar nyelvű hírműsort kezd sugározni.

1949. január 7.

Megkezdődik a Csehországba deportált magyarok hivatalos transzportokkal történő hazaszállítása. 1949. április 15-ig 4 602 család (19 184 személy) települ vissza Szlovákiába, amelyek közül azonban csupán 2 070 család térhet vissza saját otthonába, 1 186 családot rokonainál, 1 346 családot pedig kiutalt lakásokban helyeznek el.

1949. január 7.

A Magyar Bizottság ülésén a létrehozandó magyar kultúregyesület alapszabály-tervezetének vitája során eredménytelen vita bontakozik ki a bizottság magyar és szlovák tagjai között arról, hogy a reszlovakizáltak bekapcsolódhatnak-e az egyesület munkájába.

1949. január 20.

Csehszlovákia közli Magyarországgal, hogy a Belügyi Megbízotti Hivatal engedélyezte bizonyos magyarországi sajtótermékek szlovákiai terjesztését.

1949. január 23.

Klement Gottwald Rákosi Mátyáshoz intézett válaszlevelében cáfolja, illetve kétségbe vonja a bírálatok jogosságát, s egyes gazdasági jellegű kérdések megvitatása céljából szakemberek kétoldalú találkozóját javasolja.

1949. január 28.

Az SZNT ülésén Michal Falžan földművelés- és földreformügyi megbízott ismerteti a belső telepítés szlovákiai összefoglaló adatait. Ezek szerint a belső telepítés keretében Dél-Szlovákia 25 magyarlakta járásának 281 községébe 23 027 szlovák személy (5 011 család) települt be, akik 44 822 hektár földet és 1881 házat kaptak a magyarok és németek elkobzott vagyonából. A helybeli szlovákok közül 47 376 személy (12 274 család) 26 785 hektár földet és 706 házat vehetett át az elkobzott magyar vagyonból.

1949. február 5.

Az SZLKP KB Elnöksége a magyar kérdéstről tárgyalva kimondja, hogy az iskolaügyben olyan politikát kell folytatni, amelynek a magyarok asszimilációjához kell vezetnie.

1949. február 14.

A Belügyi Megbízotti Hivatal kiadja 371/1949 sz. hirdetményét, amely szerint a csehszlovák állampolgárságot szerzett magyarok ugyanolyan feltételek mellett kérhetnek megbízhatósági igazolványt, mint a szláv nemzetiségű személyek.

1949. február 28.

Prágában a Rákosi Mátyás és Klement Gottwald közötti levélváltás eredményeként újabb megbeszélés zajlik a CSKP és a Magyar Dolgozók Pártja vezetése között a vitás kérdésekről, többek között a magyar kisebbség helyzetének rendezéséről.

1949. március 5.

Pozsonyban megalakul a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesülete, a Csemadok. Elnökévé a Magyar Bizottság által a tisztségbe javasolt, ám azt nem vállaló Fábry Zoltán helyett Lőrincz Gyulát, alelnökeivé Kugler Jánost és Egri Viktort, központi titkárává Fellegi Istvánt választják, Fábry Zoltán örökös díszelnök lesz.

1949. március 16.

Komáromban a református egyház szlovák vezetése és magyar tagsága közötti viszony rendezése céljából Galambos Zoltán lelkipásztor vezetésével megalakul az Országos Református Lelkészegyesület.

1949. március 20.

Érsekújvárott megalakul a Csemadok első szlovákiai helyi szervezete.

1949. április 10.

A deportált magyarok nagy részének hazatérése és az *Új Szó* napilappá való tervezett átalakítása miatt utolsó alkalommal jelenik meg a *Jó Barát* c. prágai hetilap.

1949. április 14.

Antonín Zápotocký miniszterelnök vezetésével csehszlovák kormányküldöttség látogat Budapestre, ahol április 16-án aláírják a csehszlovák-magyar barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt.

1949. április 20.

A szovjet hatóságok a Szlovák Nemzeti Bíróság által halálra ítélt Esterházy Jánost Csapnál átadják a csehszlovák belügyi szerveknek. Esterházyt halálos ítéletének végrehajtása céljából Pozsonyba szállítják, Prágából azonban az utolsó pillanatban leállítják az ítélet végrehajtását.

1949. május 1.

Az *Új Szó* első ízben jelenik meg napilapként.

1949. május 25-29.

Prágában tartja IX. kongresszusát Csehszlovákia Kommunista Pártja. A párt elnökévé ismét Klement Gottwaldot, főtitkárává Rudolf Slánskýt választják; a KB-ban helyet kap Major István, póttagjai között pedig Fábry István.

1949. június 1.

Megszûnik a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság, s ezzel párhuzamosan beszünteti tevékenységét a pozsonyi magyar Meghatalmazotti Hivatal is.

1949. június 3.

Az SZLKP KB Elnöksége a hazatért deportáltak vagyoni jogi problémáiról tárgyalva úgy határoz, hogy a lakás nélkül maradtak elszállásolását a módosabb gazdák és a politikailag kompromittált személyek rovására kell megoldani.

1949. június 15.

A Belügyi Megbízotti Hivatal a reszlovakizáltak Csemadok-tagsága körül kialakult hosszas vita lezárását követően jóváhagyja az egyesület alapszabályát.

1949. június 21.

A lakosságcserét felügyelő csehszlovák-magyar Vegyesbizottság hivatalosan is befejezettnek nyilvánítja a lakosságcserét.

1949. június 21-23.

Dobi István miniszterelnök vezetésével magyar kormányküldöttség látogat Prágába, ahol kicserélik a csehszlovák-magyar barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés ratifikációs okmányait, s előkészítik a két ország közötti vitás pénzügyi és gazdasági kérdéseket rendező egyezményt.

1949. július 25.

Csehszlovákia és Magyarország megkötö a két ország közötti függő pénzügyi és gazdasági kérdéseket rendező ún. csorba-tói egyezményt, amellyel kölcsönösen lemondanak többek között a lakosságcsere áttelepítettjei által hátrahagyott vagyonból fakadó követelésekről.

1949 nyarán

Pozsonyban a Pravda Kiadóvállalat keretében megalakul a magyar könyvek kiadásával foglalkozó Magyar Könyvtár.

1949. szeptember 7.

Az SZLKP KB Elnöksége határozatot hoz az ún. Dél-akció elindításáról, az állambiztonsági szempontból megbízhatatlannak minősített magyarok Csehországba telepítéséről, s a Csehországból hazatért deportáltaknak az ő gazdaságukban való elhelyezéséről.

1949. október 12.

Noha a prágai pártvezetés a Dél-akciót nem hagyta jóvá, a szlovák hatóságok a Somorjai járásból kijelölt családokat útnak indítják Csehország felé. A transzportot a cseh hatóságok nem hajlandók átvenni.

1949. október 19.

Az Oktatás- és Népművelésügyi Megbízotti Hivatal rendezésében a magyar tanítók hiányának pótlására megnyílik Trencsénteplicen a leendő magyar tanítók első átképző tanfolyama.

1949. október 24.

A CSKP KB Elnöksége – többek között a magyar pártvezetés tiltakozásának hatására – elrendeli a Dél-akció azonnali leállítását.

1949. november 10-11.

Az SZLKP KB kibővített ülésén Major István kemény bírálattal illeti a magyar kisebbség törvény által biztosított jogainak érvényesítése elé akadályokat gördítő helyi szervek túlkapásait. A KB egyben határozatban mondja ki, hogy a nemzeti bizottságok átszervezésénél megfelelő képviselket kell biztosítani a magyar lakosság számára is.

1949. november 30.

A református egyház *Kalvínske hlasy* c. szlovák nyelvű hivatalos lapja magyar mellékletet indít.

1949. december 30.

A pozsonyi Állambíróság ítéletet hirdet a Csehszlovákiai Magyar Demokratikus Népi Szövetség aktivistái elleni perben: Arany A. László nyelvész, egyetemi tanárt 8 év; Hentz Zoltán főiskolai hallgatót, Hajdú László gépészmérnököt, Varró István egyetemi hallgatót, Krausz Zoltán filmrendezőt és Restály Mihály katolikus lelkészt 6 év; Mészáros Gyula katolikus káplánt, Lipcsey Gyula főiskolai hallgatót és Bokor Ferenc katolikus kántortanítót 5 év; Vízváry László evangélikus lelkészt 2 év fegyházbüntetésre ítéli.

1950**1950. január 6.**

Az SZLKP KB Elnöksége 26 pontból álló határozatot fogad el a magyar kisebbség tényleges egyenjogúsításáról, amely szorgalmazza többek között a hazatért deportáltak megfelelő elhelyezését s a vagyonukat elveszítettek kártérítését, a nemzeti bizottságok magyarokkal való kiegészítését, a hirdetmények kétnyelvű közzétételét, a magyar tanítók utánpótlásának biztosítását, a reszlovakizáltak Csemadok-tagságának engedélyezését, az *Új Szó* példányszámának növelését s magyar falujáró színház létrehozását.

1950. január 28.

A Csemadokot felveszik a Szlovák Nemzeti Frontba, elnökét, Lőrincz Gyulát pedig kooptálják annak Elnökségébe.

1950. március 1.

A II. világháború utáni első népszámlálást tartják Csehszlovákiában. Szlovákia 3 442 317 lakosából mindössze 354 532 fő, az összlakosság 10,3%-a vallja magát magyar nemzetiségűnek, a reszlovakizáltak jelentős része még szlováknak jelentkezik. A magukat magyarnak vallók száma 1961-ben 518 782-re (12,4%), majd 1970-ben 552 006-ra (12,2%) emelkedik.

IV. IRODALOM

Bibliográfiák*

- LITERATURLISTE:2005 – Literaturliste zur sudetendeutschen Frage und zu den deutsch-tschechischen Beziehungen. Stand April 2005. A Freiburgi Egyetem Újkori és Kelet-Európai Történeti Tanszékének digitális bibliográfiája: http://www.geschichte.uni-freiburg.de/neutatz/lv/hs_vl_literaturliste.html
- LUFT:2004 – Luft, Robert: Arbeitsbibliographie zur Geschichte von Vertreibung und Aussiedlung der Deutschen aus den böhmischen Ländern bzw. der Tschechoslowakei (in Auswahl). A müncheni Collegium Carolinum honlapján folyamatosan kiegészülő bibliográfia. www.collegium-carolinum.de/doku/lit/bibl-vertreibung.htm
- ROHLÍKOVÁ:2002 – Rohlíková, Slavena: vysídlení Němců z Československa. Výběrová bibliografie literatury z let 1945-2001. Soudobé dějiny (9) 2002. 1., 168-186.
- ROHLÍKOVÁ:2004 – Rohlíková, Slavena: Die Zwangsaussiedlung der Deutschen und ihre Widerspiegelung in den gegenwärtigen tschechisch-deutschen Beziehungen. Auswahlbibliographie zur Zeitschriftenaufsätze und Beiträgen in Sammelbänden aus den Jahren 1945-2003. http://www.zeitgeschichte-online.de/zol/_rainbow/documents/pdf/Biblio_Vertreibung_a.pdf
- SIMON:2005 – Simon Attila (szerk.): A szlovákiai magyarok történetének válogatott bibliográfiája. Fórum Intézet, Lilium Aurum, Somorja–Dunaszerdahely 2005. <http://www.foruminst.sk>
- ZWANGSMIGRATIONEN – Zwangsmigrationen in Europa 1938-1948. Literatur aus der Bibliothek der Friedrich-Ebert-Stiftung. <http://library.fes.de/library/netzquelle/zwangsmigration/30literatur.html>

Források

- ALEXANDER:2005 – Alexander, Manfred: Quellen zu den deutsch-tschechischen Beziehungen 1848 bis heute. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2005.
- BALOGH-FÖLDESI:1998 – Balogh Sándor–Földesi Margit (szerk.): A magyar jóvátétel és ami mögötte van... Válogatott dokumentumok 1945–1948. Napvilág Kiadó, Budapest 1998.
- BÁN:1996. – Bán D. András: Pax Britannica: brit külügyi iratok a második világháború utáni Kelet-Közép-Európáról 1941–1943. Osiris Kiadó, Budapest 1996.
- BENEŠ:1947 – Beneš, Edvard: Paměti. Orbis, Praha 1947
- BENEŠ:1968 – Beneš, Edvard: Mnichovské dni. Paměti. Svoboda, Praha 1968.
- BENEŠ:1996 – Beneš, Edvard: Odsun Němců z Československa, Výbor z Pamětí, projevů a dokumentů 1940–1947, Dita, Praha 1996.
- GERÉNYI:1948 – Gerényi Tibor: A magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezményre és a csehszlovákiai magyar vagyongra vonatkozó rendelkezések. Budapest 1948.
- GERŐ:é.n. – Gerő András (szerk.): Sorsdöntések. A kiegyezés –1867, A trianoni béke –1920, A párizsi béke – 1947. Göncöl Kiadó, Budapest é. n.
- HALMOSSY:1983a – Halmossy Dénes: Nemzetközi szerződések 1918–1945. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest 1983.
- HALMOSSY:1983b – Halmossy Dénes: Nemzetközi szerződések 1945–1982. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest 1983.
- HUNGARY II.:1947 – Hungary and the Conference of Paris. Vol. II. Hungary's International Relations Before the Conference of Paris. Hungaro-Czechoslovak Relations Papers and Documents Relating to the Preparation of the Peace and to the Exchange of Population Between Hungary and Czechoslovakia. Hungarian Ministry for Foreign Affairs, Budapest 1947.

* Mind a hat bibliográfia elérhető az MTA Kisebbségkutató Intézetének honlapján (www.mtaki.hu) található Beneš-dossierban.

- HUNGARY IV.:1947 – Hungary and the Conference of Paris. Vol. IV. Papers and Documents Relating to the Czechoslovak Draft Amendments Concerning the Transfer of 200,000 Hungarians from Czechoslovakia to Hungary. Hungarian Ministry for Foreign Affairs, Budapest 1947.
- JECH–KAPLAN:2002. – Jech, Karel – Kaplan, Karel (red.): Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Dokumenty. Ústav pro soudobé dějiny, Nakladatelství Doplněk, Brno 2002.(2. kiadás)
- JECH:2003 – Jech, Karel (red.): Němci a Mařiáci v dekretech prezidenta republiky. Studie a dokumenty 1940–1945. Die Deutschen und Magyaren in den Dekreten des Präsidenten der Republik. Studien und Dokumenten 1940–1945. Nakladatelství Doplněk, Brno 2003.
- KASZA:2000 – Kasza, Péter (szerk.): A szudétanémet kérdés a második világháborúban. Edvard Beneš és Wenzel Jaksch levelezése 1939-1943. Szeged : JATEPress, 2000.
- KERTÉSZ:1995 – Kertész István: Magyar békeillúziók 1945–1947. Oroszország és a Nyugat között. Európa – História, 1995.
- KLIMEŠ–LESJUK–MALÁ–PREÈAN:1965 – Klimeš, Miloš – Lesjuk, Petr – Malá, Irena – Preèan, Vilém (red.): Cesta ke kvìtnu. Vznik lidové demokracie v Èeskoslovensku. I/1-2. Nakladatelství Èeskoslovenské akademie vùd, Praha 1965.
- KÖVESDI–MAYER: 1996 – Kövesdi Károly –Mayer Judit (szerk.): Edvard Beneš elnöki dekrétumai avagy a magyarok és németek jogfosztása. Pannónia Kiadó, Pozsony 1996.
- KRÁL:1964 – Král, Václav (Hg.) 1964: Die Deutschen in der Tschechoslowakei 1933-1947. Praha 1964.
- KRNO:1947. – Krno, M. Dalibor: Jednali jsme o mír s Mařiarskem. Orbis, Praha 1947.
- KRNO:1992. – Krno, Daniel: A békéről tárgyaltunk Magyarországgal. Budapest 1992.
- MINDSZENTY:1989 –Mindszenty József: Emlékirataim. Szent István Társulat, Budapest 1989. (4. kiadás)
- PEÈRY:1993 – Peèry Rezső: Gondolatok a tehervagonban, avagy Védőbeszéd a szlovákiai magyarok perében. Cikkek, esszék, tanulmányok, levelek 1945–1948. Kalligram, Pozsony 1993.
- PAVLÍÈEK–DEJMEK–WEIGL:2002 – Pavlíèek, V. – Dejmek, Jindřich – Weigl, J. (red.): Benešovy dekrety. Zborník textù. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2002.
- POLÁNYI:1992 – Polányi Imre: A szlovákiai magyarok helyzete 1944–1948. Dokumentumok. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs 1992.
- PTÁÈKOVÁ:2002 – Ptáèková, Jindřiška (red.): Benešovy dekrety. Dekrety prezidenta Edvarda Beneše z roku 1945. I-II. Nakladatelství Adonai, Praha 2002.
- SLAPNICKA:1999 – Slapnicka, Helmut: Die rechtlichen Grundlagen für die Behandlung der Deutschen und Magyaren in der Tschechoslowakei 1945-1948. München 1999.
- ROMSICS:1993 – Romsics Ignác: Amerikai béketervek a háború utáni Magyarországról. Az Egyesült Államok Külügyminisztériumának titkos iratai 1942-44. Typovent, Gödöllő 1993.
- SMUTNÝ:1996 – Smutný, Jaromír: Svì dectví prezidentova kancléře. Mladá Fronta, Praha 1996.
- SZABÓ–SZŐKE:1981 – Szabó Károly és È. Szőke István: A magyar–csehszlovák lakosságcsere története. Kézirat, I-III. kötet Budapest 1981. OSZK Kézirattár, 293/1-9.
- SZARKA:2003 – Szarka László: A szlovákiai magyarok kényszertelepítéseinek emlékezete 1945–1948. (Források a kelet-közép-európai kisebbségek 20. századi történetéhez) MTA Kisebbségkutató Intézet, Kecskés László Társaság, Komárom 2003.
- TÁBORSKÝ:1993 – Tábornský, Eduard: Prezident Beneš mezi Západem a Východem. Mladá Fronta, Praha 1993.
- TÓTH:1995 – Tóth László (szerk.): „Hívebb emlékezésül...” Csehszlovákiai magyar emlékiratok és egyéb dokumentumok a jogfosztottság éveiből 1945–1948. Kalligram Kiadó, Pozsony 1995.
- VARSÍK–1987. – Varsík, Branislav: O òom mlèia archív. Slovenský spisovateľ Bratislava 1987.
- VIDA:2005 – Vida István (szerk.): Iratok a magyar – szovjet kapcsolatok történetéhez 1944. október – 1938. június. Dokumentumok. Gondolat, Budapest 2005.

Monográfiák

- BALÁŽ:1991 – Baláž Július: Mai arská otázka v prvom povojnovom desažroèí povojnového Èeskoslovenska (1945–1948) Kandidátska práca. FF Karlovy Unierzity. Katedra èeskoslovenských dì jin, Praha 1991. Kézirat, MTA KI Archivum 1/161
- BALOGH:1982 – Balogh Sándor: A népi demokratikus Magyarország külpolitikája 1945–1947. A fegyverszünettil a békeszerzödésig. Kossuth, Budapest 1982.
- BALOGH:1988 – Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája 1945–1950. Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1988
- BEÛA:2000 – Beða, Jozef: K otázke kolektívnej viny. Notitiae novae facultatis iuridicae, PF UMB, Banská Bystrica, 2000.
- BEÛA:2002 – Beða, Jozef: Slovensko a Benšove dekréty. Belimex, Bratislava 2002.
- BOBÁK:1996 – Bobák, Ján: Mai arská otázka v Èesko–Slovensku 1944–1948. Matica slovenská, Martin 1996.
- BRANDES:2001 – Brandes, Detlef: Der Weg zur Vertreibung 1938-1945. Pläne und Entscheidungen zum ‚Transfer‘ der Deutschen aus der Tschechoslowakei und aus Polen. München 2001.
- CHURAÛ:2001 – Churaò, Milan: Potsdam a Èeskoslovensko. Mýtus a skuteènost (= Otázníky našich dì jin 1.) Libri, Praha 2001.
- ÈIERNA-LANTAYOVÁ:1992 – Èierna–Lantayová, Dagmar: Podoby èesko-slovensko-mai arského vzzahu 1938–1949. Veda, Bratislava 1992.
- DEÁK:1991 – Deák, Ladisav: Hra o Slovensko.Slovensko v politike Mai arska a Polska v rokoch 1933–1939. Veda, Bratislava 1991.
- DEDINA:2004 – Dedina, Sidonia: Edvard Beneš a likvidátor, Budapest 2004.
- DOLZER:2002 – Dolzer, Rudolf: Die Vertreibung der Sudetendeutschen 1945-1946 und die Beneš-Dekrete im Lichte des Völkerrechts, Bonn 2002.
- DEJMEK:2002 – Dejmek, Jindáich: Èeskoslovensko, jeho susedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992). Vybrané kapitoly z dì jin èeskoslovenské zahranièní politiky. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2002.
- DUPKA:1993 – Dupka György: Egyetlen bñtük magyarságuk volt. Emlékkönyv a sztálinizmus kárpátaljai áldozatairól 1944–1946. Patent –Trikolor, Ungvár – Budapest 1993.
- DUPKA:2000 – Dupka György: Kárpátalja magyarsága. Honismereti kézikönyv. Anyanyelvi Konferencia, Budapest 2000.
- DUPKA:2004 – Dupka György: “Keressétek fel a sírom...” Szolyvai emlékkönyv a “malenykij robot” 60. évfordulójára a sztálinizmus kárpátaljai magyar áldozatairól, 1944-2004. Intermix, Ungvár –Budapest 2004.
- FÖLDESI:1995 – Földesi Margit: A Szövetséges Ellenörzö Bizottság Magyarországon 1945-1947. Ikva, Budapest 1995.
- FÜLÖP:1994. – Fülöp Mihály: A befejezetlen béke. A Külügyminiszterek Tanácsa és a magyar békeszerzödés 1947. Héttorony, Budapest 1994.
- GEBHART–KUKLÍK:2004 – Gebhart, Jan – Kuklík, Jan: Druhá republika 1938–1939. Svár demokracie a a totality v politickém, sploèenském a kultúrním životì . Paseka, Litomyšl – Praha, 2004.
- HAHNOVÁ–HAHN:2002 – Hahnová, Eva – Hahn, Hans Henning: Sudetonì mecká vzpomínání a zapomínání. Praha 2002.
- HRABOVEC:1995 – Hrabovec, Emilia: Vertreibung und Abschub. Deutsche in Mähren 1945-1947. Frankfurt am Main. 1995.

- JANICS:1979 – Janics Kálmán: A hontalanság évei. Illyés Gyula előszavával. Európai Magyar Protestáns Szabadegyetem, Bern 1979. (2. kiadás: Budapest 1989)
- JANICS:1993 – Janics Kálmán: A kassai kormányprogram és a magyarság „kollektív bűnössége” (Szlovákiai Magyar Füzetek 2.), Pannónia, Pozsony 1993.
- JUŠĚÁK:2001 – Jušěák, Peter: Odvlečení. Osudy oběanov Ěeskoslovenska odvlečených do pracovních táborov GULAG v ZSSR. Kalligram, Bratislava 2001.
- KAPLAN:1990 – Kaplan, Karel: Pravda o Ěeskoslovensku 1945–1948. Panorama, Praha 1990.
- KAPLAN:1995 – Kaplan, Karel: Csehszlovákia igazi arca. Kalligram Kiadó, Budapest Pozsony 1995.
- KOROM:1987 – Korom Mihály. A magyar fegyverszünet 1945. Kossuth, Budapest 1987.
- KUGLER:2000 – Kugler József: Lakosságcsere a Délkelet-Alföldön (1944–1948). Osiris – MTA Kisebbségkutató Műhely, Budapest 2000.
- KUKLÍK:2002 – Kuklík, Jan: Mýty a realita takzvaných „Benešových dekrétů”. Dekrety prezidenta republiky 1940–1945. Praha 2002.
- KURAL:2002 – Kural, Vaclav: Statt Gemeinschaft ein Auseinandergehen! Tschechen und Deutsche im Großdeutschen Reich und der Weg zum Abschub (1938–1945). Prag 2002.
- LÁSZLÓ:2005 – László Péter: Fehérlapok. Adalékok a magyar–csehszlovák lakosságcsere-egyezményhez, Bonyhád 2005. (3. bőv. kiadás)
- LEMBERG–FRANZEN:2001 – Lemberg, Hans – Franzen K. Erik: »Die Vertriebenen«. Hitlers letzte Opfer. Propylän, Berlin 2001.
- LUKES:1996 – Igor Lukes: Czechoslovakia between Stalin and Hitler. The Diplomacy of Edvard Beneš in the 1930s. Oxford Univ. Press. Oxford. 1996. 36– 51
- MANDLER:2002 – Mandler, Emanuel: Benešove dekrety. Proě vznikaly a co jsou. (= Otázničky našich di jin 4.) Libri, Praha 2002.
- MLYNÁRIK:2000 – Mlynárik, Ján: Causa Danubius. Praha 2000.
- MOLNÁR:1997 – Molnár Imre: Esterházy János 1901–1957. Nap Kiadó, Dunaszerdahley, 1997.
- RYCHLÍK:1998 – Rychlík, Jan: Ěeši a Slováci ve 20. století. Ěesko-slovenské vztahy. 1-2, 1918–1945, 1945–1992. Bratislava : Academic Electronic Press, Bratislava 1998.
- SALLAI:2002 – Sallai Gergely: Az első bécsi döntés. Osiris Kiadó, Budapest 2002.
- SEIBT:1997 – Seibt, Ferdinand: Deutschland und die Tschechen. Geschichte einer Nachbarschaft in der Mitte Europas. Collegium Carolinum, München 1997.
- STANĚ K:1991 – Staně k, Tomáš: Odsun Ěi mců z Ěeskoslovenska 1945–1947. Academia, Praha 1991.
- STANĚ K:1996 – Staně k, Tomáš: Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státní nespolehlivěho obyvatelstva v ěeských zemích (mimo tábory a vi znice) v kvě tnu – srpnu 1945. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 1996.
- STANĚ K:2002 – Staně k, Tomáš: Internierung und Zwangsarbeit. Das Lagersystem in den böhmischen Ländern 1945–1948.- München 2002.
- STANĚ K:2002a – Staně k, Tomáš: Verfolgung 1945. Die Stellung der Deutschen in Böhmen, Mähren und Schlesien (außerhalb der Lager und Gefängnisse). Köln, Wien, Weimar 2002.
- ŠUTAJ:1991 – Šutaj, Štefan: Reslovakizácia. (Zmena národnosti ěasti obyvateľstva Slovenska po II. svetovej vojne) Spoloěenskovedný ústav SAV, Košice 1991.
- ŠUTAJ : 1993 – Šutaj, Štefan: Mař arská menšina na Slovensku v rokoch 1945–1948. (Východiská a prax politiky k mař arskej menšine na Slovensku) Veda, Bratislava 1993.
- ŠUTAJ:1993a – Štefan Šutaj: „Akcia Juh”. Odsun Mař arov zo Slovenska do Ěiech v roku 1949. Ústav pro soudobé di jiny, Praha 1993.
- ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002 – Šutaj, Štefan – Mosný, Peter – Olejník, Milan: Prezidentské dekrety Edvarda Beneša v povojnovom Slovensku. Veda, Bratislava 2002.
- TÓTH:1995 – Tóth Ágnes Telepítések Magyarországon 1945–1948 között. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára, Kecskemét 1995.

- TÓTH:2001 – Tóth, Ágnes: Migrationen in Ungarn 1945 – 1948. Vertreibung der Ungarndeutschen, Binnenwanderungen und slowakisch-ungarischer Bevölkerungsaustausch. Mit einer Einführung “Zur ungarischen Geschichtsschreibung über die Vertreibung der Ungarndeutschen 1980 - 1996” von Gerhard Seewann. (Schriften des Bundesinstituts für Ostdeutsche Kultur und Geschichte 12.) Oldenbourg, München 2001.
- VADKERTY:1993 – Vadkerty Katalin: Areszlovakizáció. Kalligram Kiadó, Pozsony 1993.
- VADKERTY:1996 – Vadkerty Katalin: A deportálások. A szlovákiai magyarok csehországi kényszermunkája 1945–1948. közzét. Kalligram Kiadó, Pozsony 1996.
- VADKERTY:1999 – Vadkerty Katalin: A belső telepítések és a lakosságcsere, Kalligram Kiadó, Pozsony 1999.
- VADKERTY:2001 – Vadkerty Katalin: Kitelepítéstől a reszlovakizációig, Trilógia a csehszlovákiai magyarság 1945–1948. közötti történetéből. Kalligram, Pozsony 2001.
- VADKERTY:2002 – Vadkerty Katalin: Maï arská otázka v Ěskoslovensku. Trilógia o dejinách maï arskej menšiny, Kalligram, Bratislava 2002.
- ZEMAN:2004 – Zeman, Zbyně v: Edvard Beneš. Politický životopis. Mladá Fronta, Praha 2002.
- ZSELICZKY:1998 – Zseliczky Béla: Kárpátalja a cseh és a szovjet politika érdekerében 1920–1945. Napvilág Kiadó, Budapest 1998.

Tanulmánykötetek

- BEER:2004 – Mathias Beer (Hg.): Auf dem Weg zum ethnisch reinen Nationalstaat? Europa in Geschichte und Gegenwart. Tübingen 2004.
- BRANDES–IVANIÈKOVÁ–PEŠEK:1999 – Brandes, Detlef – Ivanièková, Edita – Pešek, Jiř (red.): Erzwungene Trennung. Vertreibungen und Aussiedlungen in und aus der Tschechoslowakei 1938-1947 im Vergleich mit Polen, Ungarn und Jugoslawien. Klartext Verlag, Essen 1999.
- COUDENHOVE-KALERGI–RATHKOLB:2002 – Coudenhove-Kalergi, Barbara – Rathkolb, Oliver: Die Beneš-Dekrete, Czernin-Verlag, Wien 2002.
- ÈERNÝ–KØEN–KURAL–OTÁHAL:1990 – Èerný, Bohumil – Køen, Jan – Kural, Václav – Otáhal, Milan (red.): Ěši, Nì mci, odsun. Diskuse nezávislých historiku. Academia, Praha 1990.
- DEJMEK–KUKLÍK–NÌ MEÈEK:1999 – Dejmek, Jindřich – Kuklík, Jan – Nì meèek, Jan: Kauza tzv. Benešovy dekrety. Historické koøeny a souvislosti (Tř èeské hlasy). Historický ústav AV ÈR, Praha 1999.
- GLETTLER–LIPTÁK–MÍŠKOVÁ:2004 – Glettler, Monika – Lipták, L’ubomir – Míšková, Alena (Hrsg.): Geteilt, besetzt, beherrscht. Die Tschechoslowakei 1938-1945. Reichsgau Sudetenland, Protektorat Böhmen und Mähren, Slowakei. Essen 2004.
- GYÖNYÖR:1990 – Gyönyör József: Mi lesz velünk, magyarokkal? Madách, Pozsony – Bratislava 1990.
- HERTL–PILLWEIN:2001 – Hertl, Hans, Pillwein Erich (red.): Nì mci ven! Die Deutschen raus! Brnì nský pochod smrti 1945. Praha – Podlesí 2001.
- HISTORIKERKOMMISSION:1996 – Gemeinsame deutsch-tschechische Historikerkommission: Konfliktgemeinschaft, Katastrophe, Entspannung. Skizze einer Darstellung der deutsch-tschechischen Geschichte seit dem 19. Jahrhundert, München 1996.
- IVANIÈKOVÁ–BRANDES–PEŠEK:1999 – Ivanièková, Edita – Detlef, Brandes – Pešek, Jiř (red.): Vynútený rozchod. Vyhnanie a vysídlenie z Ěskoslovenska 1938-1947 v porovnaní s Pořkom, Maï arskom a Juhosláviou. Veda, Bratislava 1999.
- KUÈERA:1989 – KUÈERA, Rudolf: Kapitoly z di jin stædní Evropy; Ěši a Nì mci. Sborník. Tschechischer Nationalausschuß in Deutschland, München 1989.
- NOSKOVÁ:2001 – Nosková, Helena (red.): Sborník studií k národnostní politice Ěskoslovenska (1945–1954), Ústav soudobých di jin, Akademie vè d Ěské republiky, Praha 2001.

- MATEJKA:1995 – Matejka, Dobroslav: Právní aspekty odsunu sudetských Němců. Sborník. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1995. (2. bőv. Kiadás: Praha 1996.)
- PAVLÍČEK:2002 – Pavlíček, Václav: O české státnosti. Úvahy a polemiky. 1. Český stát a Ni mci. Nakladatelství Karolinum, Praha 2002.
- PLASCHKA–HASSELSTEINER:1997 – Plaschka, G. Richard–Haselsteiner, Horst–Suppan, Arnold–Drábek, Anna M. Nationale Frage und Vertreibung in der Tschechoslowakei und Ungarn 1938–1948. Verlag der (Hrsg.): Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1997.
- SCHULZE WESSEL:2004 – Schulze Wessel, Martin (Hrsg.): Loyalitäten in der Tschechoslowakischen Republik 1918–1938. Politische, nationale und kulturelle Zugehörigkeiten. München 2004.
- SUPPAN:2002 – Suppan, Arnold (Hrsg.): Edvard Beneš und die tschechoslowakische Außenpolitik 1918 – 1948. (Wiener Osteuropa-Studien, 12.) Lang, Frankfurt am Main 2002.
- ŠUTAJ:2004 – Šutaj, Štefan (red.): Dekréty Edvarda Beneša v povojnovom období. (Súbor podkladových výskumných správ pripravených v rámci riešenia projektu Agentúry na podporu vedy a techniky Dekréty E. Beneša a ich uplatňovanie na Slovensku) Spoločenskovedný ústav SAV, Universum, Košice–Prešov 2004.
- THER–SILJAK:2001 – Ther, Philipp–Siljak, Ana (Eds.): Redrawing Nations. Ethnic Cleansing in East-Central Europe 1944–1948. Lanham 2001.
- VONDROVÁ:1994 – Vondrová, Jitka: Češi a sudetoněmecká otázka 1939–1945. Dokumenty. Praha 1994.
- ZAND–HOLÝ:2004 – Zand, Gertrud – Holý, Jiří (Hsg.): Vertreibung – Aussiedlung – Transfer. Brunn 2004.

Tanulmányok

- BALOGH:1990 – Balogh Sándor: Nemzeti, nemzetiségi kérdés és a kollektív felelősség Közép- és Délkelet-Európában az 1940-es években. Múltunk 1990. 2. 18–42.
- BEER:2004a, – Beer, Mathias: Umsiedlung, Vernichtung, Vertreibung. Nationale Purifizierung in Europa während und am Ende des Zweiten Weltkriegs. In: BEER:2004. 119–157.
- BLUMENWITZ:1997 – Blumenwitz, Dieter: Die deutsch-tschechische Erklärung vom 21. Januar 1997, In: Archiv des Völkerrechts 1998. 19–44.
- BRANDES:1994 – Brandes, Detlef: Eine verspätete tschechische Alternative zum Münchener Diktat. Edvard Beneš und die sudetendeutsche Frage 1938–1945. Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte (42) 1994. 221–241.
- BRANDES:2004 – Brandes, Detlef: Edvard Beneš und die Pläne zur Vertreibung /Aussiedlung der Deutschen und Ungarn 1939–1945. In: ZAND– HOLÝ:2004, 11–28.
- ÈIERNA-LANTAYOVÁ:2004 – Èierna–Lantayová, Dagmar: Sporné otázky medzi ÈSR a Maï arskom v príprave mierového usporiadania 1943–1947. In: ŠUTAJ:2004, 35–55.
- DOLEŽAL:1996 – Doležal, Bohumil: Poznámky k “prezidentským dekretum”. Mezinárodní vztahy, 1996. 63.
- DOLEŽAL:2002 – Doležal, Bohumil: Tschechisch-sudetendeutsche Stereotypen. Vier falsche Thesen in der tschechischen Debatte. In: COUDENHOVE-KALERGI–RATHKOLB:2002. 163–168.
- FÖGLEIN:1997 – Föglein Gizella: A magyarországi nemzeti kisebbségek helyzetének jogi szabályozása 1945– 1993. Regio (8) 1997. 1. 35–65.

- GABZDILOVÁ:1998 – Gabzdilová, Soňa: Diskriminácia nemeckého a maľarského obyvateľstva na Slovensku po druhej svetovej vojne v oblasti školstva a vzdelania, *ĚAS*, 1998. 1. <http://www.saske.sk/cas/2-98/gabdz.html>
- GABZDILOVÁ:2004 – Gabzdilová, Soňa: Nemecká menšina na Slovensku v kontexte dekrétov prezidenta republiky ĚSR a nariadení SNR (1944–1945), In: *ŠUTAJ*:2004, 62–80.
- GLASSHEIM:2001 – Glassheim, Eagle: The Mechanics of Ethnic Cleansing: The Expulsion of Germans from Czechoslovakia, 1945-1947. In: *THER–SILJAK*:2001, 197–219.
- HAUTMANN:2002 – Hautmann, Hans: Über einige Hintergründe der Auseinandersetzung um die Beneš-Dekrete; In: Peter Gstettner et al.: Die Mühen der Erinnerung. Nachhaltiges Lernen durch Aufarbeiten der „dunklen Vergangenheit“ Bd. 2, Wien, 2002. 87–108
- HRABOVEC:1997 – Hrabovec, Emília: Neue Aspekte zur ersten Phase der Vertreibung der Deutschen aus Mähren 1945. In: *PLASCHKA–HASELSTEINER*:1997, 117–140.
- HRABOVEC:1994 – Hrabovec, Emília: A morvaországi németek elűzése a háború után. *Regio* (5) 1994. 4.
- KIMMINICH:1996 – Kimminich, Otto: Postupim a otázka vyhnání – následky pro středoevropskou historii a kulturu. *Medzinárodní vztahy*, 63. 1996.
- KOCSIS:1998 – Kocsis Károly: Telepítések és az etnikai térszerkezet a Kárpát-medence határvidékén (1944–1950), In: Illés Sándor – Tóth Pál Péter (szerk.): Migráció. Tanulmánygyűjtemény I. kötet. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest 1998. 123–146.
- KUGLER:1997 – Kugler József: A csehszlovák–magyar lakosságcsere népeségföldrajzi vonatkozásai a dél-alföldi régióban, *Pro Minoritate* (6) 1997. 1. 25–32.
- KUGLER:2002 – Kugler József: Szlovákok áttelepítése Magyarországról. A Csehszlovák Áttelepítési Bizottság toborzási akciói, *História* 2002. 2.
- KUGLER:2004. – Kugler József: Kárpótlásra várva. Gondolatok a felvidéki magyarok kárpótlásáról. *Magyar Szemle* (13) 2004. 5–6.
- KUÈERA:1997 – Kuèera, Jaroslav: Statistik auf dem Holzweg: Einige Bemerkungen zu Berechnungen der sudetendeutschen Vertreibungsluste. In: *PLASCHKA–HASELSTEINER*:1997, 141–154.
- KUKLÍK:1999 – Kuklík, Jan: dekrety prezidenta republiky, In: *DEJMEK–KUKLÍK–NĚ MEÈEK*:1999 39–53.
- MANDLER:1996 – Mandler, Emanuel: Budeme obhajovat Benešovy dekrety? *Medzinárodní vztahy*, 63. 1996.
- MRÁZEK:2002 – Mrázek, Josef: Tzv. sudetonemecká otázka a poválečné dekrety prezidenta republiky. *Právní rádce* 5. 2002.
- MOSNÝ:2004 – Mosný, Peter: Oprávnenosť povstaleckej SNR vydávať právne normy. In: *ŠUTAJ*:2004, 56–63.
- NOSKOVÁ:2003 – Nosková, Helena: Maľarská a èeské zemi v letech 1945–1949. *OS, Fórum obèianskej spoločnosti*, (7) 2003. 5. 17–24.
- OLEJNÍK:2004 – Olejník, Milan: Genéza konceptu „kolektívnej viny“ ako základu Benešových dekrétov a nariadení SNR vzťahujúcich sa k postaveniu tzv. neslovanských menšín. In: *ŠUTAJ*:2004, 14–27.
- PAVLÍÈEK:2002 – Pavlíèek, Václav: Dekrety prezidenta republiky. In: *JECH–KAPLAN*:2002, 7–49.
- POPÉLY:2002 – Popély Árpád: A második világháború utáni belső telepítések Dél-Szlovákiában. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* (4) 2002. 3. 29–50.
- POPÉLY:2002a – Popély Árpád: Lakosságcsere és reszlovakizáció. *Demográfia* (45) 2002. 4. 468–491.
- POPÉLY:2003 – Popély Árpád: A lévai járás etnikai arculata a csehszlovák telepítési politika és a reszlovakizáció tükrében, *Kisebbségkutatás* (12) 2003. 1. 69–122.

- POPÉLY:204 – Popély Árpád: Adalékok a szlovákiai magyarság csehországi deportálásának történetéhez. Fórum Társadalomtudományi Szemle (6) 2004. 2. 99–125.
- POPÉLY:2004a – Popély Árpád: Területi szempontok érvényesítése a csehszlovák–magyar lakosságcsere során. Pont (3) 2004. 1. 96–116.
- PRINZ:1993 – Prinz, Eugen: Az 1945. évi Beneš-dekrétumok nemzetközi jogi szempontból, Regio (4) 1993. 3. 107–118.
- RUPNIK:2002 – Rupnik, Jacques: Das andere Mitteleuropa. Die neuen Populisten und die Politik mit der Vergangenheit. Transit. Europäische Revue, 2002. 23. 117–127.
- SALZBORN:2001 – Salzborn, Samuel: Feindbild Beneš. Blätter für deutsche und internationale Politik, 2001. 7. 786–789.
- SALZBORN:2003 – Salzborn, Samuel: Opfer, Tabu, Kollektivschuld. Über Motive deutscher Obsession. In: Michael Klundt et al.: Erinnern, verdrängen, vergessen. Geschichtspolitische Wege ins 21. Jahrhundert, Giessen 2003. 17–41.
- SLAPNICKA:1997 – Slapnicka, Helmut: Die rechtlichen Grundlagen für die Behandlung der Deutschen und Magyaren in der Tschechoslowakei 1945–1948. In: PLASCHKA–HASELSTEINER:1997, 155–192.
- SLAPNICKA:1999 – Slapnicka, Helmut: Dokumente zur Diskussion über die Beneš-Dekrete. Osteuropa – Osteuropa-Recht 1999. 45. 511–520.
- SZABÓ:1991 – Szabó A. Ferenc: A második világháború utáni magyar–szlovák lakosságcsere demográfiai szempontból, Regio (2) 1991. 4. 49–71.
- SZARKA:1997 – Szarka László: A csehszlovákiai magyar kitelepítések kérdése a párizsi békekonferencián, Kisebbségkutatás (6) 1997. 3. 299–305.
- SZARKA:1997a – Szarka László: Az 1946–48. évi csehszlovák–magyar lakosságcsere következményei, Barátság. (4) 1997. 1. 30–35.
- SZARKA:1999 – Szarka László: Otázka vysídlenia Maï arov zo Slovenska na parížskej mierovej konferencii roku 1946, In: IVANIÈKOVÁ–BRANDES–PEŠEK:1999, 195–202.
- SZARKA:2002 – Szarka László: Edvard Beneš elnöki dekrétumairól, História 2002. 2. 5–10.
- SZARKA:2002 – Kisebbségi önvédelem Csehszlovákiában. A Magyar Demokratikus Népi Szövetség 1945–1949, In: Ablonczy Balázs et. al. (szerk.): Hagyomány, közösség, művelődés. Tanulmányok a hatvanéves Kósa László születésnapjára. BIP, Budapest 2002. 538–548.
- ŠUTAJ:1992 – Šutaj, Štefan: A Dél-akció. A szlovákiai magyarok 1949. évi csehországi kitelepítése, Regio (3) 1992. 2. 93–113.
- ŠUTAJ:1995 – Šutaj, Štefan: A Beneš-dekrétumok a magyar kisebbségek történeti tudatában, Regio (6) 1995. 1-2. 185–191.
- ŠUTAJ:1997 – Šutaj, Štefan: Die ungarische Minderheit in der Slowakei während der Nachkriegsentwicklung, In: PLASCHKA–HASELSTEINER:1997. 81–89.
- ŠUTAJ:1999 – Šutaj, Štefan: Nútená výmena, resp. vysídlenie Maï arov zo Slovenska. Plány a skutočnosť, In: IVANIÈKOVÁ–BRANDES–PEŠEK:1999, 203–216.
- ŠUTAJ:2001 – Štefan Šutaj: Szlovák–magyar interetnikus kapcsolatok és statisztikai asszimiláció a dél-szlovákiai galántai járásban. Kisebbségkutatás 2001. 2.
- ŠUTAJ:2002a – Šutaj, Štefan: Ěskoslovenské štátne oběianstvo obyvateľov maï arskej národnosti po roku 1945 z pohľadu ěskoslovenských vzťahov. Ěskoslovenská historická roěenka. Brno 2002. 35–56.
- TOMUSCHAT:1996 – Tomuschat, C.: Die Vertreibung der Sudetendeutschen – Zur Frage des Bestehens von Rechtsansprüchen nach Völkerrecht und deutschem Recht, Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (56) 1996. 1–69.
- VADKERTY:1993a – Vadkerty Katalin: A csehszlovák–magyar lakosságcsere korabeli hivatalos szlovák értékelése, Regio (4) 1993. 3. 119–139.

- VADKERTY:1997 – Vadkerty Katalin: Csehszlovák határmódosítás elképzelések 1946-ban: a Magyarországgal közös szlovák határ kérdése, *Pro Minoritate* (6) 1997.1. 80–83.
- VADKERTY:2005 – Vadkerty Katalin: Németek és magyarok Pozsonyban 1945–1948 között. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* (7) 2005.1.
- VIDA:1985 – Vida István: Az amerikai diplomácia és a csehszlovákiai magyar kisebbség (1945–1947) *Jelenkor* (27) 1985. 12. 114–1125.
- VIDA-ZSELICZKY:2004 – Vida István – Zseliczky Béla: Az 1945. június 29-i szovjet–csehszlovák szerződés Kárpátjáról, *Külgügyi Szemle* 2004. 1–2.
- VOJÁĚEK:2002 – VojáĚek, Ladislav: Dekréty prezidenta republiky a jejich uplatnĚní na Slovensku, *Ěasopis pro právní vĚdu a praxi* 2002. 2. 178–183.
- VOJÁĚEK:2004 – VojáĚek, Ladislav: PrĚĚiny sporu o dekret prezidenta republiky 5/1945. Sb, In: *ŠUTAJ:2004*, 81–89.
- VÖRÖS:2003 – Vörös László: Dobiehajúca história. Ěo s Benešovými dekrétmi? *OS, Fórum obĚianskej spoločnosti* (7) 2003. 5. 34–39.
- ZAVACKÁ:1994 – Závacká, Katarína: Eduard Beneš - Ěeskoslovenský a európsky politik, alebo súĚasný zápas o Beneša. *Idea Ěeskoslovenska a stĚdní Evropa. Sborník pĚspĚvkĚ z konference konané k 75. výroĚí 28. Ąjna 1918 v BrnĚ a v MartinĚ 28.–30.Ąjna 1993 Supplement*, Brno 1994. 83–84.
- ZEMKO:2003 – Zemko, Milan: Ěas, keĚ sa neprávossĚz vydáva za spravodlivossĚz, *OS, Fórum obĚianskej spoločnosti* (7) 2003. 5. 10–16.
- Ě ATKULIAK:2001 – Ěatkuliak, Jozef: Dekréty prezidenta Beneša, *Historia Revue* (1) 2001. 4.

Jogi elemzĚsek, politikai állásfoglalások

- BÁRSONY:2004 – Bársony András, külügyminisztériumi politikai államtitkár válasza Lezsák Sándor parlamenti interpellációjára, 2004. április 22. http://www.parlament.hu/naplo37/143/n143_004.htm
- BENEŠOVE DEKRÉTY:2002 – „Benešove dekréty” a Slovensko. InformaĚný materiál ministra spravodlivosti SR (máj 2002)
- BLUMENWITZ:2002 – Blumenwitz, Dieter 2002: Entfalten die Benes-Dekrete und das Gesetz Nr. 115 vom 8. Mai 1946 (Straffreiheitsgesetz) noch heute eine diskriminierende Wirkung, die dem Völkerrecht und dem Recht der Europäischen Union entgegensteht? Würzburg 2002.
- BLUMENWITZ:2002a – Blumenwitz, Dieter: „Czechoslovak Presidential Decrees of 1940-1945”. Ausführungen des Tschechischen Außenministeriums zu den Beneš-Dekreten. Gutachtliche Stellungnahme vom 15. Mai 2002, in: *Europa Ethnica Sonderheft 2002*
- BLUMENWITZ:2003 – Blumenwitz, Dieter: Die Haltung der Sudetendeutschen Volksgruppe zu den Beneš-Dekreten. Wien, Fessaal der Diplomatischen Akademie, Wien, 2003. 01.10. <http://www.sbg.ac.at/whbib/templates/referat%20blumenwitz.htm>
- CLA:2002a – Center for Legal Analysis. CLA- Opinion: The Frowein Report Collective Guilt – Individual Remedy? October 2002 www.cla.sk
- CLA:2002b – Memorandum on the Beneš Decrees. www.cla.sk
- ERMACORA: 1992 – ERMACORA, Felix: Die sudetendeutschen Fragen : Rechtsgutachten : mit dem Text des Vertrages zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Tschechischen und Slowakischen Föderativen Republik über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit. Langen Müller, München 1992.
- FRWEIN:2002 – Frowein, Jochen et al: Legal Opinion on the Benes-Decrees and the accession of the Czech Republic to the European Union, Luxembourg 2002.

- HTMH:2002 – Az ún. „Beneš-dekrétumok problémaköréről. Elemzés a Határon Túli Magyarok Hivatalának honlapján. <http://www.htmh.hu/benes.htm>
- KINGSLAND:2002 – KINGSLAND, Rt. Hon. Lord: Observations on the Beneš Decrees and the Accession of the Czech Republic to the European Union”, 1 October 2002.
- KOMÁROMI NYILATKOZAT:2005 – A kassai kormányprogram 60. évfordulóján a szlovákiai magyar szervezetek által közreadott komáromi nyilatkozat. Bugár Béla, a Magyar Koalíció Pártjának elnöke; Száraz József, a Csemadok elnöke; Fehér Csaba, a Szülő Géza Polgári Társulás elnöke; Pék László, a Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség elnöke; Mézes Rudolf, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének elnöke, Komárom, 2005. április 5. <http://www.hhrf.org/szabadujsg/2005/15/knk.htm>
- LANG:1996 – Lang, Joachim: Das Urteil des Verfassungsgerichts der Tschechischen Republik vom 8. März 1995 über die “Benesch-Dekrete”. – In: Osteuropa-Recht 42 (1996), 1. 85–88.
- LEGAL SERVICE:2002 – Legal Service of the European Parliament, Legal Opinion on the legal effect and on certain legal implications of the so-called „Beneš-Decrees”, Brussels, 24 April 2002, SJ 0071/02.
- MAGYAR KÜLÜGYMINISZTERIUM:2005 – Szlovákia elleni panasz a Beneš-dekrétumok kapcsán. Budapest, 2005. február 10. <http://www.kulugyminiszterium.hu/archivum>
- NÁLEZ ŰS:1994 – Nález Ústavního soudu Ěeské republiky 14. 1994. www.cla.sk
- NÁLEZ ŰS:1995 – Nález Ústavního soudu Ěeské republiky 5. 1995. www.cla.sk
- NON PAPER: Non paper of the Ministry of Foreign Affairs of the Slovak Republic on the Presidential decrees of the Czechoslovak Republic. www.cla.sk
- NETTESHEIM:2002 – Nettessheim, Martin: Der EU-Beitritt Tschechiens: Die Beneš-Dekrete als Beitrittschindernis? Rechtsgutachten erstattet im Auftrag der Staatskanzlei des Freistaats Bayern, Tübingen 2002
- PATRUBÁNY:2002 – Patrubány Miklós (ed.): Beneš Decrees. Taking Victims in 2002. World Federation of Hungarians, Budapest 2002.
- PRESIDENTIAL DECREES:2002 – The Czechoslovak Presidential Decrees:2002 – The Czechoslovak Presidential Decrees in den light of the acquis communautaire. Summary findings of the Commission services, European Commission, Brüssel 2002.
- STUDY PAPER:2001 – Study Paper on the Beneš decrees submitted by the Human Rights for Minorities in Central Europe - Vancouver Society to the Conference on the Beneš decrees, November 28 – December 1 2001, Komárno/Révkomárom, Slovak Republic, www.cla.sk
- VANCOUVER SOCIETY:2002 – Anti-German and Anti-Hungarian Discriminatory Edicts, Decrees and Statutes, Czechoslovakia, 1945-1948. www.cla.sk
- VANCOUVER SOCIETY:2002. – Examination of post World War II Slovak and Czech discriminatory decrees, laws, court decisions and protocols, 1945-2002. Human Rights for Minorities in Central Europe – Vancouver Society, Canada 21. June 2002. Addendum I, 1945-1948 legislation (Anti-German and Anti-Hungarian Discriminatory Edicts, Decrees and Statutes, Czechoslovakia, 1945-1948)
- VYHLÁSENIE:2005 – vyhnaných karpatských Nemcov, (Karlsruhe, 28.máj 2005) <http://www.kdv.sk/VyhlasenievyhnKN.htm>

V.
NÉVMUTATÓ

NÉVMUTATÓ*

- Beneš Edvard** (1884–1948) – köztársasági elnök (1935–1938, 1938–1945, 1945–1948)
- Clementis, Vladimír** (1902–1952) – a londoni emigrációban a Jogi Tanács tagja (1942–1945), a Szlovák Nemzeti Tanács tagja (1945–1946) Szlovák Kommunista Párt központi bizottságának tagja, külügyminisztériumi államtitkár (1945–1950), a magyar–csehszlovák lakosságcsere-egyezmény előkészítője és aláírója
- Drtina, Prokop** (1900–1980) – a londoni emigrációban a Jogi Tanács alelnöke, igazságügy-miniszter (1945–1948)
- Ľuriš, Július** (1904–1986) – a világháború éveiben ellenálló tevékenységéért bebörtönözték (1941–1945), szlovák kommunista párti képviselő, földművelésügyi miniszter (1945–1948)
- Fal•an, Samuel** (1916–1960) – szlovákiai földművelésügyi megbízottja (1948–1951.)
- Feierabend, Ladislav** (1891–1969) – a londoni emigrációban az Államtanács és az emigráns kormány pénzügyminisztere (1941–1945.)
- Ferjenčík, Mikuláš** tábornok (1904–1988) – a szlovák nemzeti felkelés idején részt vett a fegyveres ellenállásban, a Szlovák Nemzeti Tanács honvédelmi megbízottja (1944–1945), hadügyminisztériumi államtitkár (1945–1946)
- Fierlinger, Zdeněk** (1891–1976) – a londoni emigráns csehszlovák kormány moszkvai nagykövete (1941–1945), a második világháború utáni első két csehszlovák kormány miniszterelnöke (1945. április 4. – 1946. július 2.), a Csehszlovák Szociáldemokrata Párt elnöke.
- Gottwald, Klement** (1896–1953) – a Csehszlovák Kommunista Párt főtitkára (1929–1945), majd elnöke (1945–1953), a moszkvai csehszlovák kommunista emigráció vezetője, a világháború utáni első két kormány miniszterelnök-helyettese (1945–1946)
- Granatier, Anton** (1894–) – a Szlovák Liga elnöke (1922–1925), a Szlovák Nemzeti Tanács tagja, majd elnöke (1947–1954), a lakosságcsere-egyezmény, a csehországi deportálások és a reszlovakizáció tevékeny kezdeményezője, irányítója.
- Hasal (Ni•borský), Antonín** tábornok (1883–1960) – a felszabadított csehszlovák területek katonai parancsnoka, a köztársasági elnök katonai irodájának vezetője (1940–1944, 1946–1948), a világháború utáni első két kormány közlekedési minisztere (1945. április 4.– 1946. július 2.)
- Holdoš, Ladislav** (1911–1988) – a Szlovák Nemzeti Tanács alelnöke (1945–1948)
- Horváth, Ivan** (1904–1960), a Szlovák Nemzeti Tanács szociális ügyi megbízottja (1945–1946)
- Husák, Gustáv** (1913–1991) – az illegális Szlovák Kommunista Párt V. központi bizottságának tagja, a Szlovák Nemzeti Tanács elnökségének tagja, szlovákiai belügyi megbízott (1945–1946, majd a Szlovák Megbízotti Testület elnöke (1946–1950), 1954-ben az úgynevezett szlovák burzsoá nacionalisták elleni koncepciók perben életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1963-ban szabadult.
- Kopecký, Václav** (1897–1961) – a moszkvai emigráns csehszlovák kommunista vezetés tagja, hírközlési miniszter (1945–1953)
- Krno, Dalibor** (1901–1983) – egyetemi tanár, a szlovák nemzeti felkelés résztvevője, a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottság csehszlovák tagja (1945–1947)
- Laušman, Bohumil** (1903–1963) – a londoni csehszlovák Államtanács tagja, ipari miniszter (1945–1947)
- Lettrich, Jozef** (1905–1968) – a szlovák nemzeti felkelés idején a Szlovák Nemzeti Tanács vezetésének tagja, oktatási és közművelődési megbízott, a szlovákiai Demokrata Párt alapítója és elnöke, a Szlovák Nemzeti Tanács elnöke (1945–1948)
- Majer, Václav** (1904–1972) – a londoni csehszlovák Államtanács tagja, az emigráns kormány ipar- és kereskedelemügyi minisztere, a Csehszlovák Szociáldemokrata Párt elnökségének tagja, a háború után élelmezési miniszter (1945–1948)

- Masaryk, Ján** (1886–1948) – az államalapító T. G. Masaryk fia, Csehszlovákia londoni nagykövete (1925–1938), az emigráns londoni kormány és a világháború utáni koalíciós kormányok külügyminisztere (1940–1948)
- Nejedlý, Zdeněk** (1878–1962) – a világháború éveiben a moszkvai Szláv Bizottság alelnöke, a moszkvai kommunista vezetés tagja, a világháború utáni kormányok oktatási minisztere (1945–1953)
- Němec, František** (1898–1963) – a londoni csehszlovák Államtanács tagja, a háború utáni gazdasági rekonstrukció minisztere (1942–1944), a londoni kormány megbízottja Kárpátalján és a szovjet hadsereg által elfoglalt területeken (1944–1945)
- Nosek, Václav** (1892–1955) – a londoni csehszlovák Államtanács alelnöke, az emigráns kommunista vezetés tagja, a világháború utáni kormányok belügyminisztere (1945–1950)
- Novomeský, Ladislav** (1904–1976) – az illegális Szlovák Kommunista Párt V. Központi Bizottságának tagja, a Szlovák Nemzeti Tanács alelnöke, szlovákiai oktatási megbízott
- Okáli, Daniel** (1929–) Szlovákia belügyi megbízott-helyettese, majd belügyi megbízottja, a lakosságcsere-egyezmény, a csehországi deportálások és a reszlovakizáció tevékeny kezdeményezője, irányítója (1945–1946, 1946–1948). Az úgynevezett szlovák burzsoá nacionalisták elleni koncepciós perben 18 évi börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban szabadult.
- Pietor, Ivan** (1904–1977) – a világháború utáni első kormány belkereskedelmi minisztere
- Procházka, Adolf** (1900–1970) – a londoni csehszlovák Jogi Tanács elnöke, a háború utáni koalíciós kormányok igazságügy-minisztere (1945–1948)
- Ripka, Hubert** (1895–1958) – a londoni emigráns csehszlovák kormány külügyminisztériumi államtitkára (1940–1945), a háború utáni koalíciós kormányok külkereskedelmi minisztere (1945–1948)
- Slánský, Rudolf** (1901–1952) – a moszkvai emigráns csehszlovák kommunista vezetés tagja, a szlovák nemzeti felkelés idején a partizánmozgalom vezérkarának tagja, a világháború után a kommunista párt főtájkára, koncepciós perben halálra ítélték és kivégezték.
- Smutný, Jaromír** (1892–1964) – Edvard Beneš köztársasági elnöki irodájának vezetője (1940–1948)
- Stránský, Jaroslav** (1894–1973) – a londoni emigráns Államtanács tagja és az emigráns kormány igazságügy-minisztere (1940–1945)
- Svoboda, Ludvík** (1895–1979) – tábornok, a Szovjetunióban létrehozott csehszlovák hadsereg parancsnoka, a világháború utáni kormányok hadügyminisztere (1945–1950), csehszlovák köztársasági elnök (1968–1979)
- Široký, Viliam** (1902–1971) – a moszkvai csehszlovák kommunista vezetés tagja (1940–1941), Szlovákiában letartóztatták, és börtönbüntetésre ítélték (1941–1945), a Szlovák Kommunista Párt elnöke, a háború utáni kormányok miniszterelnök-helyettese
- Šmidke, Karol** (1897–1952) – a Szlovák Nemzeti Tanács alapítója, Vavro Šrobárral együtt társelnöke (1944), a Szlovák Megbízott Testület (kormány) elnöke (1945. augusztus–1946. szeptember), Szlovák Nemzeti Tanács alelnöke (1946–1950), az úgynevezett szlovák burzsoá nacionalisták elleni perben halálra ítélték és kivégezték
- Šoltész, Jozef** (1909–1977) – a Szlovák Nemzeti Tanács kommunista képviselője (1944), Szlovákia igazságügyi megbízottja, a világháború utáni első csehszlovák kormány munkavédelmi és szociális minisztere (1945–1946)
- Šrámek, Jan** (1870–1956) – a londoni emigráns csehszlovák kormány elnöke, a világháború utáni koalíciós kormányok miniszterelnök-helyettese (1945–1948)
- Šrobár, Vavro** (1867–1950) – a Szlovák Nemzeti Tanács elnöke (1944–1947), a csehszlovák kormány pénzügyminisztere (1945–1946)
- Táborský, Eduard** (1910–) Edvard Beneš köztársasági elnök személyi titkára és jogi tanácsadója, svédországi nagykövet (1945–1948)
- Ursíny, Ján** (1896–1972) – a szlovákiai Demokrata Párt alapítója, alelnöke, gazdasági és közellátási megbízott, a világháború utáni első kormány miniszterelnök-helyettese (1945–1946)

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ

Szarka László: A kollektív bűnösség elve a szlovákiai magyar kisebbséget sújtó jogszabályokban 1944 és 1949 között	7
--	---

II. DOKUMENTUMOK

A. Kassai kormányprogram

1. Az új csehszlovák kormány, a csehek és szlovákok Nemzeti Frontja kormányának programja, Kassa, 1945. április 5.	37
---	----

B. Nemzetközi dokumentumok

2. Fegyverszüneti egyezmény a Szövetséges Szocialista Szovjetköztársaságok, az Egyesült Brit Királyság és Észak-Írország, az Amerikai Egyesült Államok, illetve Magyarország között, Moszkva, 1945. január 20.	55
3. A potsdami értekezlet határozatai. Jelentés a berlini hármás értekezletről (Részletek) Berlin, 1945. augusztus 2.	61
4. A csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezmény, Budapest, 1946. február 27.	65
5. A Magyar Köztársasággal megkötött békeszerződés (Részletek) Párizs, 1947. február 10. ..	72
6. A Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság Csorbatói Jegyzőkönyve egyes függőben lévő pénzügyi és gazdasági kérdések végleges rendezése tárgyában, Csorbató, 1949. július 25.	80

C. Edvard Beneš köztársasági elnök dekrétumai

7. A köztársasági elnök 1945. évi 5. számú dekrétuma az elnyomás idején kötött egyes vagyoni jogi ügyletek érvénytelenségéről, továbbá a németek, magyarok, az árulók, a kollaboránsok, valamint egyes szervezetek és intézetek vagyonának nemzeti gondnokság alá helyezéséről, Prága, 1945. május 19.	93
8. A köztársasági elnök 1945. évi 12. számú dekrétuma a németek, a magyarok, valamint a cseh és a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobozásáról és sürgős elosztásáról, Prága, 1945. június 21.	100
9. A köztársasági elnök 1945. évi 16. számú dekrétuma a náci bűnösök, árulók és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról, Prága, 1945. június 19.	105
10. A köztársasági elnök 1945. évi 27. számú dekrétuma a belső telepítés egységes igazgatásáról, Prága 1945. július 17.	116
11. A köztársasági elnök 1945. évi 28. számú dekrétuma a németek, a magyarok és az állam más ellenségei mezőgazdasági földjének cseh, szlovák, valamint más szláv földművesekkel való betelepítéséről, Prága, 1945. július 20.	118
12. A köztársasági elnök 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétuma a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről, Prága, 1945. augusztus 2.	122

13. A köztársasági elnök 1945. évi 60. számú dekrétuma a Csehszlovák Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között Kárpátaljáról megkötött megállapodásról, Prága, 1945. augusztus 24.	125
14. A köztársasági elnök 1945. évi 71. számú dekrétuma a csehszlovák állampolgárságukat elveszített személyek munkakötelezettségéről, Prága, 1945. szeptember 19.	127
15. A köztársasági elnök 1945. évi 81. számú dekrétuma az egyesületek ügyében hozott intézkedésekről, Prága, 1945. szeptember 25.	130
16. A köztársasági elnök 1945. évi 88. számú dekrétuma az általános munkakötelezettségről, Prága, 1945. október 1.	132
17. A köztársasági elnök 1945. évi 108. számú dekrétuma az ellenséges vagyon elkobzásáról és a nemzeti újjáépítési alapokról, Prága, 1945. október 25.	139
18. A köztársasági elnök 1945. évi 137. számú alkotmánydekrétuma az állami szempontból megbízhatatlan személyek forradalmi időszakban történő őrizetbe vételéről, Prága, 1945. október 27.	149

D. Törvények

19. Az elnöki dekrétumok törvényerőre emeléséről szóló 1946. évi 57. számú alkotmánytörvény, Prága 1946. március 28.	153
20. A németek, a magyarok, az árulók és segítők munkáltatói (tanulmányi) jogviszonyáról szóló 1946. évi 83. számú törvény, Prága, 1946. április 11.	154
21. A csehek és szlovák szabadságának helyreállítását célzó cselekmények megszerüléséről szóló 1946. évi 115. számú törvény, Prága 1946. május 8.	156
22. A magyar nemzetiségű személyek állampolgárságáról szóló 1948. évi 245. számú törvény, Prága, október 25.	157

E. A Szlovák Nemzeti Tanács rendeletei

23. A Szlovák Nemzeti Tanács 1944. évi 6. számú rendelete a német és a magyar nemzeti kisebbség oktatásügyének és istentiszteleti nyelvének rendezéséről, Pozsony, 1944. szeptember 5.	161
24. A Szlovák Nemzeti Tanács Elnökségének 1945. évi 4. számú rendelete a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan szétosztásáról, Kassa, 1945. február 27.	162
25. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 33. számú rendelete a fasiszta bűnösök, megszállók, az árulók és kollaboránsok megbüntetéséről és a népbíróság létesítéséről, Pozsony, 1945. május 15.	167
26. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 44. számú rendelete az állami- és közalkalmazottak szolgálati viszonyának rendezéséről, Pozsony, 1945. május 25.	174
27. A Szlovák Nemzeti Tanácsnak a vagyon nemzeti gondok alá helyezéséről szóló 1945. évi 50. számú rendelete, Pozsony, 1945. június 5.	182
28. A Szlovák Nemzeti Tanácsnak az egyesületek feloszlásáról és alapításáról szóló 1945. évi 51. számú rendelete, Pozsony, 1945. május 25.	187
29. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 69. számú rendelete az állami szempontból megbízhatatlan személyek magánalkalmazotti jogviszonyból való elbocsátásáról, Pozsony, 1945. július 3.	189

30. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 99. számú rendelete az állami és közalkalmazottak szolgálati viszonyának rendezéséről, Pozsony, 1945. augusztus 23.	191
31. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 104. számú rendelete a németek, magyarok, árulók és a szlovák nemzet ellenségeinek vagyonelkobzásáról, mezőgazdasági vagyontárgyai gyorsított szétosztásáról, Pozsony, 1945. augusztus 23.	200
32. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 105. számú rendelete a munkatáborok létrehozásáról Pozsony, 1945. augusztus 23.	208
33. A Szlovák Nemzeti Tanács a németek, magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról szóló rendeletet módosító 1946. évi 64. számú rendelete, Pozsony, 1946. május 14.	210

F. A szlovákiai megbízotti hivatalok rendeletei

34. A Szlovák Nemzeti Tanács Földművelés- és Földreformügyi Megbízotti Hivatal 1945. évi 24. számú hirdetménye az 1945. évi 4. törvényerejű rendelet végrehajtásáról, Kassa, 1945. március 10.	217
35. A Belügyi Megbízotti Hivatal 1945. évi 10.100/1–IV/1–1945 sz. 287. számú körölvénye a csehszlovák állampolgárságnak az 1945. évi 33. számú elnöki dekrétum értelmében történő szabályozásáról, Pozsony 1945. október 22.	222
36. A Belügyi Megbízotti Hivatal 7491/2–IV/4–1946. jelzet alatt megjelent 1009. számú hirdetménye a köztársasági elnök 1945. évi 108. dekrétum 1. §-a 4. bekezdésének végrehajtása érdekében 1946. február 7-én megjelentetett belügyminiszteri irányelvek közzétételéről, Pozsony, 1946. április 8.	228
37. A belügyi megbízott 1946. évi 20.000/I-IV/1-1946 számú hirdetménye a lakosság reszlovakizációjáról, Pozsony, 1946. június 17.	230
38. A belügyi megbízott 1948. évi A-311/16-II/3-1948 számú hirdetménye a szlovákiai városok, községek és települések hivatalos neveinek megváltozásáról, Pozsony, 1948. június 11.	231

G. Egyéb jogszabályok

39. A kormány 1948. évi 76. számú rendelete a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának visszaadásáról, Prága, 1948. április 13.	255
40. A belügyminiszter 1948. évi 77. számú rendelete a csehszlovák állampolgárság visszaadására vonatkozó kérelem határidejéről, Pozsony, 1948. április 16.	257
41. A Megbízottak Testületének 1948. évi 26. számú rendelete a magyar nemzetiségű személyek mezőgazdasági vagyonának az elkobzás alóli mentesítéséről, Pozsony, 1948. november 4.	258

III. KRONOLÓGIA

Popély Árpád: A csehszlovákiai magyar kisebbség jogfosztottságának évei Kronológiai áttekintés	261
---	-----

IV. IRODALOM	295
---------------------------	-----

V. NÉVMUTATÓ	307
---------------------------	-----

